

KARINTHY FRIGYES

Viccelnek velem

A sorozatot szerkeszti és a kötetet összeállította Fráter Zoltán

TARTALOM

VICCES HÁZIGAZDA

Barátom a vállalkozó
Hivatal
Heuréka
Egyszerűsíteni a forgalmat
Szeretem az állatot
Előkelő összeköttetések
Az egész város beszél
Megszólal a telefon
Hónapos szoba
Nyomozás
Viszek egy könyvet
Gőgicse
Schöberl
Vicces házigazda
Kultúr-katonaság
Hősök
Viccelnek velem
Ötőrai záróra
Levél a bemenésről
Cipőpertli
Testi szépség
Tanú vagyok
Kivégzésem
Lidércnyomás

ŐRÜLT SIKEREM A TÉBOLYDÁBAN

Tudomány
A rendező
A néninél
Nem ismert meg a saját anyám
Ideges úr elalszik
Ideges úr öngyilkos
Rejtvények
Mahlzeit és Zaturek
Őrült sikerem a tébolydában
Pista, a gyöngykagyló
Szerelmi levelező 1934
A szerelem az élet illatos virága, mely mint egy
kifeslett bimbó
Miért nem megyek orvoshoz
Influenza
Miért megyek orvoshoz
Orvost hívatok

Na végre egy egészen könnyű kis futó viszonyt
fogok kötni
Férfiideál
A feleségem szigorlatozik
Fő a diszkréció
Nem tudom, de nekem a feleségem gyanús
Az asszony és az igazság

A DRÁMA

A marha férj
Tegezés
A Doktor bácsi
A dráma
A nagybácsi
Hogy tesz a gránát, mikor közel csap le?
Diplomata és katona
Hamlet a mellényzsebben
A detektív
A peches kísértet
Propaganda

ALLEGÓRIA AZ ÍRÓRÓL

Irodalom
Képek egy kezdő író életéből
A négyéves férfi
Lerajzolnak
Hazamegyek dolgozni
Az új Pilvax
Ő ad nekem témát
Új drámaíró jelentkezik
A főpróbától a bemutatóig
A tanulság
Elmélkedések az ágyban, fél tízkor
Mint vélgaban
Halandzsa
A diadalmas halandzsa
Szavak
Bevezetnek a tőzsdén
Beszélgetés-minta
Szabadalmi irodám
Legenda a költőről
A vállalkozó
Lehet megint írni
A bosszús tudomány
Allegória az íróról
Deszka esett le mellettem...

VICCES HÁZIGAZDA

Barátom a vállalkozó

Délelőtt tízkor sürgőnyt kaptam, hogy délután egynegyed ötkor jelenjek meg a Nyújork kávéházban rendkívül sürgős és számomra életbe vágó fontosságú ügyben. Délután egy órakor újabb sürgöny érkezett, hogy ne egynegyed ötkor, hanem fél hatkor jöjjek, és ne a Nyújorkba, hanem a budai Filadelfiába. További sürgöny véglegesen és visszavonhatatlanul az Andrássy kávéházban jelölte meg a helyet, az időt este fél tizenkettőkor.

Megjelentem a megjelölt időben és helyen, ahol a pincér egy levéllel várt, a levélben az volt, hogy legyek szíves, fájradjak el azonnal az újpesti Otthon kávéházba, ott vár rám a sürgöny feladója.

Elmentem Újpestre, és beültem a kávéházba. Néhány perc múlva alacsony, szőke fiatalember jelent meg asztalomnál, bemutatkozott és leült. Kérdésemre, hogy ő hívatott-e, gyorsan bólintott, hogy igen. Megkérdezte, hogy vagyok, és mit szólok hozzá, milyen soká tart a háború.

- Hát bizony - mondtam -, éppen hogy eléggé. Már az igaz.

- És ki tudja, még meddig tart - mondta.

- Bizony, csak az isten tudhatja - jegyeztem meg.

- Tessék elhinni, már vége lehetne - fűzte tovább.

- Majd csak vége lesz - válaszoltam.

Köhögött, és a körmét kezdte piszkálni.

- Hát, kérem - mondtam én -, hát miről van szó?

- Hogyhogy miről? - kérdezte.

- Úgy értem, a sürgönyök miatt...

- Ja, arról. Hát igen, kérem, egy vállalkozásról lenne szó.

- Értem. Miféle vállalkozásról?

- Hiszen éppen ez az. Ez az, kérem. Nagyon helyesen tetszik kérdezni, hogy miféle. Éppen emiatt akartam önnek beszélni.

- Állok rendelkezésére.

- Mert kérem, az emberek mindenfélét csinálnak. Mondok, csinálni kellene valamit.

- Nagyon helyes.

- Csakhogy alaposan meg kell fontolni a dolgot. Ezért akartam beszélni önnek.

- No igen... nagyon megtisztelő... tehát?

- Tudom, kérem, hogy azt nem lehet úgy egykettőre nyélbe ütni.

- Mégis... talán nagy általánosságban tessék elmondani... talán lapvállalkozás.

- Azt most még nem mondhatom meg. Nem éppen lap. De esetleg az is. De ezt még meg kell fontolni. Nézetem szerint éppen ezt kell megfontolni.

Szünet állt be.

- Egyelőre az a fontos - kezdte újra -, hogy amíg nem biztos a dolog, nem szabad senkinek beszélni róla.

- Kérem, kérem - biztosítottam.

- Mert még nem lehet tudni... az nem megy máról holnapra... az nagyon veszélyes, ha előre beszél róla az ember... tetszik tudni, ellopják az ötletet...

- Persze - mondtam -, és tekintve, hogy pénzről van szó, biztosan...

- Azt éppen nem mondhatnám. Pénz egyelőre nincs. Csak lesz majd, ha a dolog sikerül.

- Mégis - mondtam óvatosan -, milyen természetű dolog ez?

- Hiszen éppen emiatt akartam önnel beszélni, hogy milyenféle legyen. Mert azt elő kell készíteni, azt meg kell fontolni. Nem szabad elhamarkodni, ha az ember sok pénzt akar keresni.

- Már az igaz.

- Majd ha aztán már lát az ember egy kis pénzt - folytatta lelkesen -, akkor lehet bátrabban csinálni. Ha nekem együtt lesz egy kis pénz, akkor én nem nézem a fáradságot.

- Ó, bizonyos vagyok benne...

- Majd meglátja, hogy én nem vagyok smucig ember. Én nem fogom eltitkolni ön előtt, ön ellenőrizhet majd, hogy mennyit kerestem a vállalkozáson... nálam lehet keresni, barátom...

- Meg vagyok győződve róla. Mégis, hogy kezdünk hozzá?

- Na, hát helyben vagyunk. Erről akartam önnel beszélni. Én az ön eszét nagyon sokra becsülöm, én meg vagyok győződve róla, hogy ön segítségemre tud lenni... Ezért fordultam önhöz, és senki máshoz... Nekem nem kell mindenféle ember, nekem maga kell, igenis, maga... hozzám jöhet, kérem, Anatole France is, én nem bánom, akármilyen ember, énnekem nem kell...

- Nagyon köszönöm - rebegettem -, hát akkor miben lehetnék...

- Erről van szó, kérem. Én nem vagyok egy lángész, én ezt tudom - ne tessék tiltakozni, nem restellem én -, én magam nemigen tudnám - de ha ön nekem tud mondani valamit, amivel pár százezer forintot lehetne keresni... hát én nem feledkeznék meg önről, azt elhiheti... én nem kívánnám ingyen, mint sok gazember.

A pincér jelezte, hogy záróra van. Fölálltunk.

- Hát gondolkozzék - mondta.

- Jó - mondtam -, majd gondolkozom.

- És ha tud valamit - írjon rögtön.

- Majd írok - mondtam.

- Hanem egyet: diszkréció! Senkinek egyetlen szót se! Senkinek! Ilyen dolog nem megy másképp! Mihelyt az ember elárulja, más csinálja meg. Csak bízsa rám, maga fiatal ember, maga ezt nem érti. Nem akarom, hogy megelőzzenek. Ennyiben maradunk: senkinek egy szót se!!

- Ennyiben.

- Alásszolgája.

- Alásszolgája.

Negyed egy volt, és én ott ültem Újpesten.

Hivatal

Bocsánat, hogy személyeskedem, de alábbi esetet s az ő tanulságát nem tehetem közkinccsé anélkül, hogy Szerény Személyemet, e Sorok Íróját kihagyjam belőle. Lévén Igénytelen Illető a tragikus hőse történetnek és tanulságnak egyaránt.

Tehát képzeljék el Alázatos Alakom egy nagy forgalmú hivatalban, ahol alá kell íratni valami nyomtatványt egy ablak előtt - sokan szoronganak és ácsorognak, kezükben e nyomtatvánnyal, türelmetlen nyaknyújtogatással várakoznak, hogy sorra kerüljenek. Az ablak mögött rossz-kedvű hivatalnok üti a pecsétet, nem rokonszenvez túlságosan csődülő ügyfeleivel, legalább annyira unja őket, mint ahogy ők unják az egész ügyet. Ennek megfelelően többször keményen rászól a heveskedőkre:

- Ne tessék tolakodni! Várjon a sorára!

Mikor a lassan vonagló emberkígyó, ahogy nyeli a méteres távolságokat, közeledik az ablak felé Jelentéktelen Jelenségemmel, s már csak négyen vagy öten állanak előttem, magam sem tudok ellenállni a türelmetlenségnek, melyet a hátulról erőszakoskodók nyomása is fokoz, furakodok egyet. A hivatalnok észreveszi, és nem kerülöm ki végzetem, erélyesen rám kiabál:

- Ne tessék tolakodni! Várjon a sorára!

De ugyanabban a pillanatban észreveszi a nyomtatványon, amit lobogtatok, Szemérmes és Igénytelen Nevemet.

Abban a pillanatban, mintha elvarázsolták volna, elpirul, átszellemült mosoly fut át zord vonásain. Még fel is emelkedik kicsit a helyén, mintha át akarná adni.

- Talán... a híres író... rokona?... - suttogja egészen meghatva, rajongó tekintettel.

Kiegyenesedtem. No hiszen - villan át rajtam - kár volt nem előbb szólni. Itt annyira tisztelnék, hogy már a rokonomnak is külön bánásmód és kivételezés dukál, mit fog ez szólni, ha megtudja, hogy izé, úgyszólván... ezüst tálcán nyújtja a pecsétet, legalábbis.

- E... e... nem kérem... én magam vagyok az... - vetem oda könnyedén, kissé orrhangon.

Mire a hivatalnok visszaül a helyére, iratai fölé hajol, és anélkül, hogy rám nézne, erélyesen rám kiabál:

- Hát ne tessék tolakodni. Várjon a sorára.

Önök csodálkoznak. Én is csodálkoztam. Egy hétig törtem a fejem a rejtvény megfejtésén.

De most már megfejtettem. A dolog világos.

Akinek olyan előkelő rokona van, mint Szerény Személyem, avval lehet kivételezni - de milyen előkelő rokona van Szerény Személyemnek?

Heuréka

Kiugorván a kádból, Archimédész egyenesen az utcára szaladt, nem bírt magával.

Az első ember, aki szembejött, volt osztálytársa, Apolloniusz, jelenleg hivatalnok az Athén-Alexandriai Kereskedelmi Banknál.

- Heuréka! - ordított Archimédész - kérlek szépen, mit szólsz hozzá? Minden vízbe mártott test annyit veszít súlyából, amennyi az általa kiszorított víz súlya. Most jöttem rá!

Apolloniusz komolyan nézett rá.

- Sag'schon! - jegyezte meg az görögül. - Bár inkább azt tudnám, mennyit veszít súlyából a Salamis-részvényem, ha Kontreminoszba megyek.

Szólt, legyintett és odébbállt.

- Ostoba állat! - lihegte a tudós. - Hitvány csöcselék! De honnan is tudná a boldogtalan, hogy felfedezésem, mely új korszakot nyit meg a természettudomány történetében, mit jelent, mely fontossággal bír! Megyek és melegiben elmondom Lepidosznak, a Ptolemaeus Akadémia elnökének!

Az elnök szívesen fogadta Archimédészt. Meghallgatta a tételt, összehúzott szemmel bólogatott, kijelentette, hogy a dolog nagyon érdekes, efféléről volt ugyan már szó, ha nem is ebben a formában - és felsorolta mindazoknak az akadémiai tagoknak nevét, akik foglalkoztak a kérdéssel. Megígérte, hogy összehívja a kongresszust, ahol vita tárgyává teszik mint felmerült lehetőséget, s a Tudományok Enciklopédiájában kijelölik megfelelő helyét. Ehhez persze idő kell.

- De én mindjárt megmutatom, ha akarja - mondta Archimédész. - Van itt egy kád valahol?

Az elnök finoman mosolygott.

- Fölösleges. Engem az ilyen gyermekes dolgok, mint a vízben való pancsolás mindenféle tárgyakkal, nem érdekel - engem a Tudomány érdekel! Egyébként pedig nem szoktam fürdeni.

Archimédész kedvetlenül ment el az Akadémiáról. Útközben találkozott Hexamossal, az ifjú költővel, aki munkatársa volt a „Poesia” című futurista szépirodalmi és kritikai folyóiratnak. Elpanaszolta neki a dolgot. Hexamosz valósággal dühbe jött.

- Persze, ha ilyen ostoba vagy, és nékik viszed el, a vén vaskalaposoknak! Mit gondolsz, megértik azok az Újat, a Bátrát, az Úttörőt, a Holnap Lovagját, a Holnap Eszméit! Add ide azt az ízét, azt a dolgot, majd beviszem a szerkesztőnek!

- Mit adjak oda?

- Hát azt a verset...

- Nem vers az, kérlek, az egy ízé... egy felfedezés... még nincs leírva...

- Hát írd le, és küldd be.

Ezzel elrohant. De Archimédésznek szöveget ütött a dolog a fejébe - leírta egy mondatban felfedezését, és beküldte a népszerű folyóiratnak, ahol az rövidesen meg is jelent.

A következő számban lelkes cikk jelent meg Hexamosz tollából, amelyben szerényen hivatkozott rá, hogy övé az érdem, amiért ezt a fiatal lángészt felfedezte. Azután rátért a Tétel méltatására. Kifejtette, hogy tömörségében és kifejezőerejében az Új Költő felülmúlta elődeit -

különösen a rövid remekmű második szakával, ahol „a kiszorított víz súlya nyom!” szavak valami csodálatosan szépen zengenek, és tökéletes hatásban simulnak a „Minden vízbe mártott test...” kezdő sorokhoz, ha valamiben kifogásolható az egész, az mindössze annyi, hogy a költő a régi, rímes modorhoz ragaszkodott, amikor felhasználta, a „test” és „veszt” szavak összecsengését - az ilyen úttörő lángészhez, mint Archimédész, aki nem a Tegnap elavult eszméit szólaltatja meg, hanem a Holnap ígéit zengi, méltóbb lett volna a szabad forma, így valahogy: „minden vízbe mártott test, a súlyához annyit nyer!!!”

Archimédész csodálkozva olvasta a szép méltatást, kicsit vakarta a fejét, aztán felkereste Hexamoszt.

- Kérlek szépen - mondta neki -, nagyon érdekes volt, amit rólam írtál, és arról, hogy én milyen lángész vagyok. De ami magát a Tételt illeti, azt hiszem, kicsit félreértetted a dolgot. Tudniillik... először is kérlek... ami azt illeti, hogy új eszme, meg ízé, hogy a jövő zenéje... hát kérlek, az igaz, hogy erre a dologra én jöttem rá először, de végeredményben maga a dolog nem olyan soha nem létezett valami, ahogy írod... ugyanis a vízbe mártott test eddig is, mindig is annyit vesztett a súlyából... csak éppen nem tudták eddig róla ezt a dolgot... és az a fontos, hogy veszt!... ahelyett nem írhattam azt, hogy nyer... bármennyire jobban illenék az egyéniségemhez, ahogy te kifejtetted...

Hexamosz elkedvetlenedve nézett rá.

- Mit beszélsz, kérlek? Ez a dolog már megvolt? Hát nem te találtad ki?

- Pardon - nem én találtam ki, csak én fedeztem fel - erről van szó. És nem is rólam van szó, hanem arról, hogy minden vízbe mártott test...

Hexamosz indulatosan ugrott fel:

- Ugyan, kérlek, hagyjál már békén azzal a vízbe mártott testtel!!!... Én azt hittem, olyasmit hoztál, ami eddig még nem volt... Honnan tudhattam, hogy ez már régen úgy van... hogy már azelőtt is annyit vesztett... Na, szépen blamáltam én magam veled!!!... Kénytelen leszek miattad otthagyni a lapot, te - te plagizátor!

Archimédész kétségbeesetten rohant el a szerkesztőségéből. Felrohant egy szikla tetejére, és a járókelőknél ordítani kezdett, mint a félbolond próféták.

- Hallgassatok rám! Minden vízbe mártott test annyit veszít súlyából, amennyi a kiszorított víz súlya! Ide nézzetek!

És a tengerbe vetette magát.

Ez a tette végre magára vonta a figyelmet - ő ugyan megfulladt, de a Tétel iránt érdeklődni kezdtek az emberek, és Archimédész a tudomány hősei közt nyert súlyban azáltal, hogy vizet kiszorított ki helyéből - átvitt értelemben tehát mégis Hexamosznak lett igaza, akit jobban érdekelt Archimédész, mint a víz.

Egyszerűsíteni a forgalmat

A villamos-megállóhelyek csökkentésével kapcsolatban, mely intézkedés, mint ahogy megmagyarázták nekünk, a forgalom egyszerűsítése céljából történt, néhány újabb reformról beszélnek, melyek a forgalom és általában az életformák egyszerűsítését célozzák.

Mint értesülök, a Dunagőzhajózási Társulat átírt a Közvágóhíd igazgatóságának, hogy a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium útján intézkedjék az új egyszerűsítések végrehajtásában.

Legközelebb várhatók a következő egyszerűsítések:

A villamoskerekeket leszedik, ehelyett a villamos padlójába lyukakat fúrnak. Ezekbe a lyukakba a közönség beleáll, egy e célra alkalmazott fogóba belekapaszkodik. Az áram így egyenesen a közönségbe megy bele, mely is az áram hatása alatt felvillanyozva, felemeli a kocsit, és megindul vele.

Ha ez az egyszerűsítés nem bizonyul elégségesnek, akkor először beszüntetik a villamosok tetejét, majd a villamos vázát, oly módon, hogy csak a lyukak maradjanak meg, amibe a közönség beleáll. Esetleg a villamosáramot is meg lehet takarítani; a társaság közgyűlésén valamelyik szakelőadó kimutatta, hogy az a villamosáram, amelyet a közönség sistergő istennyila formájában a Társaság gyomrába kíván, teljesen elégséges ahhoz, hogy az ily módon megkönnyített és leegyszerűsített forgalmat kellőképpen ellássa.

A forgalom egyszerűsítését célozza a földalatti villamosok megállóhelyeinek beszüntetése is. A közgyűlésen elhatározták, hogy a földalatti villamosnak csak két megállóhelyét hagyják meg, az egyiket, ahol be lehet szállni, a másikat, ahol ki lehet szállni. De ezt ravaszul úgy csinálják majd, hogy a beszálló megállóhelyet harminc méternyire attól a helytől állítják fel, ahol eddig le lehetett menni a föld alá, úgyhogy aki be akar szállni, előbb artézi kutat kell fúrní magának, hogy a föld alá jusson - ami lényegesen egyszerűsíténé a forgalmat. Ugyanígy a kiszállásnál is.

A papírkereskedelmi központ kezdeményezésére a káposztásmegyeri vízművek szociálpolitikai bizottsága is felszólította a marhabelső-rész-kidolgozók békekonferenciáját, hogy azonnal szüntessék be a járdákat. A város utcáin fakorlással elzárják a járdákat, az egész forgalom a kocsitakon bonyolódik le, ami ugyanazt lényegesen egyszerűsíteni fogja.

A belügyminisztérium, a tűzoltó-főparancsnoksággal egyetértve, nagyszabású tervet dolgozott ki a város vízellátásának egyszerűsítésére. A vízvezetékeket és csatornákat elzárják; ily módon a vízszükséglet kielégítése a Dunára korlátozódik, ami lényegesen egyszerűsíti a vízellátást, mert így mindenki annyi vizet merít csak, amennyire szüksége van. A város biztosítja a közönséget, hogy ily módon a Duna még évekig elég vizet szolgáltat. Az ily módon szükségképpen létrejövő torlódás elkerülése és egyszerűsítése céljából különben azzal is foglalkoznak, hogy a Dunát is elzárják.

A dohányzás egyszerűsítése úgy fog történni, hogy beszüntetik a gyufaárusítást. Szakértők megállapítása szerint a szivar, a cigaretta és a pipadohány sokkal tovább tart, ha az ember nem gyújt rá, hanem csak úgy szívja.

Ugyanez vonatkozik a levegőre is, amelyből az oxigént beszüntetik. Erről különben jó előre értesíteni fogják a közönséget, hogy mindenkinek módjában legyen kopoltyúkat beszerezni. Az oxigénmentes levegőben ugyanis, nem lévén lehetséges lélegezni, vízzel töltött, légmentesen elzárt üvegburákat hordunk majd a fejünkön, amiben azután egész egyszerűen kopoltyúval lehet lélegezni.

Az étkezés egyszerűsítése céljából legközelebb rendelet jelenik meg, mely a sík fedelű asztalokat beszüntetve, helyettük homorú felületű asztalok alkalmazását rendeli el, hogy a tányérok egyszerűen lecsúszhassanak az asztalról, ne kelljen őket lehordani.

Ezután következik a világosság beszüntetése, mely a látás, a hallás; az ízek beszüntetése, mely az ízlés és a nők beszüntetése, mely a tapintás egyszerűsítését célozza.

Volna egy szerény javaslatom, mindezen egyszerűsítések egyszerűsítésére. Minek ez a sok fejtörés, ez a sokféle intézkedés és rendelet? Egységesen kell a dolgokat intézni. Mondja ki a Tanács, hogy, mondjuk, május 21-étől kezdve mindenkinek, mindennap lakhely és illetőség szerint, meghatározott órában jelentkeznie kell az előljáróságnál, ahol egy nagy pofont kap. Aki nem jelenik meg, elveszti a jogát, utólagos felszólamlások nem vehetők figyelembe.

Szeretem az állatot

A kis házinyúl mindjárt nagyon megtetszett, mikor a konyhában letették: buta, kedves kis feje, ijedt szemei és lágy, sima szőre. Azt a jellemző, gyöngéd, pártoló szeretetet érzem, amit nagyon jól ismernek kezdő szerelmesek, akiknek kicsi és macskaszerű nőkkal akadt dolguk. Nem akarok semmit tőled, te fehér, ijedt kis nyúl, csak meg akarom simogatni a fehér bundádat, hátrafelé és óvatosan, hogy jólessek neked, ölembe vennélek, és a kis fejedet simogatnám, hogy megnyugodj, és jól erezd magad, biztonságban, és elhidd, hogy nincs okod félni, nem kell tartanod semmitől, én vigyázok rád és megvédelek.

Ezt érzem, egészen melegen és önzetlenül, felolvadva ebben a védő, önzetlen, odaadó szeretetben, és a kis fehér nyúl után nyúlok, hogy megsimogassam. A kis nyúl azonban, ijedt kis dög, riadtan lelapul, és kifut a tenyerem alól, be a konyhaszekrény alá.

Te csacsi kis nyúl, mondom neki fejcsóválva, lám, milyen kedves, ostoba, ijedt kis nyúl vagy te, hát most azt hiszed, hogy bántani akarlak, megfogni, mohón megragadni, agyonütni, megenni, mert erősebb vagyok nálad. De értsd meg, hogy szó sincsen minderről, hát persze hogy erősebb vagyok nálad, és mindezt megtehetném, de hiszen éppen arról van szó, hogy nem akarom megtenni, nem érted? Sőt, gyöngéd és kedves akarok lenni, meg akarlak simogatni, meg akarok feledkezni önmagámról, a magam jogairól, vágyairól, élvezeteiről, temiattad, akit meg akarok simogatni, hogy dobogó kis szíved megnyugodjon, és jól érezd magadat, egész finom, bájos, törékeny, félénk kis lényedet.

Ezt gondolom megindult lélekkel, és egy piszkafával piszkálom a kis nyulat, hogy kijöjjön a konyhaszekrény alól, és megsimogathassam. A kis nyúl előbb húzódozik a piszkafa elől; orrcimpái idegesen, rémülten táncolnak, aztán usgye, kiugrik, átfut a konyhán, bebújik egy sarokba.

Utánamegyek, és óvatosan leguggolok melléje. Ejnye, mondom neki, hát milyen ostoba vagy. Nini, hiszen még sokkal jobban reszketsz és félsz, mint az imént. Persze, ez érthető a te elfogult és szűk kis értelmed szempontjából, mely azt súgja neked, hogy abban a makacsságban, amivel utánad jövök, csak a vérengző vadállatok mohósága rejlik, és amely nem tudja megérteni az erősebbnek fejlettebb erkölcsi érzékét és altruizmusát. No, most már aztán tényleg meg kell, hogy fogjalak, meg kell, hogy simogassalak, azzal az érzéssel, amit most érzesz irányomban, s mely vérszopó tigrisnek láttat engem, ezzel az érzéssel igazán nem hagyhatlak magadra. Be kell bizonyítsam neked, hogy mennyire tévedtél, hogy mennyire nem azért akarlak megfogni, hogy átharapjam a torkodat, hanem csak önzetlenül meg akarlak simogatni, kellemsé akarom tenni az életedet, és nem számítok se hálára, se ellenszolgáltatásra.

Óvatosan kinyújtom a kezem, s már a nyakán vannak az ujjaim, mikor egy kétségbeesett ugrással kirántotta magát, fuldokolva nyifogott, és szétterpesztett lábakkal, lihegve, halálos félelemben bebújik a kályha alá.

Nyelek egyet, és érzem, hogy a vér a fejembe száll. No, igazán példátlan butasággal van dolgom. Most mit tegyek? Abbahagyjam? De akkor azt fogja hinni, hogy neki volt igaza, hogy tényleg meg akartam enni vagy agyonverni, és most kifáradva, egyelőre lemondtam szándékomról.

A kályha elé fekszem, és benézek a kályha alá. Ott kucorog apróra összehúzódom, és fekete szemeiben kimondhatatlan félelem csillog, amint tekintete az enyémmel találkozik. Most már aztán igazán megharagszom. Te számár, mondom neki elkeseredve, hát nem hiszel semmiben, ami szép és kedves? Hát nem hiszel az önzetlenségben, a gyöngédségben, hát nem hiszel a

szeretetben, mely nem számít hálára? Hát hogy bizonyítsam be neked, szerencsétlen, hogy milyen alantasan, milyen megvetésre méltóan gondolkozol? Persze a te buta és rossz kis fejedben csak aljas, durva és erkölcstelen képzetek nyüzsögnek harapásról, verésről, az erősebb kajánságáról, amivel elpusztítja a gyöngéket... te, te undok kis fereg, hát nem akarod elhinni nekem, hogy van harmónia, van bensőséges, könnyes megindulás, mely a gyöngeség, szegénység, tehetetlenség láttán elfogja a lelket? A teremtetit annak a nehéz fejednek, csak azért is bebizonyítom neked, hogy van!

Most már hirtelen és mérgesen kapok utána, erőlködöm, kivörösödöm, a nyelvem kilóg, megbotlom, leesem, négykézláb futok utána, be az asztal alá, a dézsa mögé. Beverem a fejem az ajtófélfába, kiszakad a kabátom, a fogamat csikorgatom, és egyszer már meg is kapom a füleit, de ő lihegve, most már hangosan makogva kitépi magát, megharap, és a kamrában elbújik a hasábfák mögé.

Most ott van, és nekem szét kellene szedni az egész halom fát, hogy megtaláljam. De szétszedem, szétszedem én, ha addig élek is, szétszedem és megfogom, és megragadom a füleit, és felkapom a levegőbe, és megforgatom, és a falhoz vágom, és szétloccsantom a fejét, azt az ostoba, makacs, szamar fejét, amivel nem akarja megérteni, hogy csak meg akarom simogatni.

Előkelő összeköttetések

Ne féljen semmit - mondta a viceházmester a kéregetőnek, jóindulattal veregetve meg a vállát - , szólok a házfelügyelő úrnak, hogy magát, kivételesen, mindig engedje fel. Bízva rám, egy szavamba kerül - tegnap is mondta, tudod, János, neked nem tudok semmit megtagadni.

- Na, jól van - mondta a házfelügyelő a viceházmesternek -, majd szólok a Fukar úrnak a harmadik emeleten, hogy magával csináltassa meg a betört ablakot, minek keressen az üveges; nem igaz?

- Persze, persze - mondta Fukar úr a házfelügyelőnek -, jó volna magának a liftátalány. Nézze, én beszélek Göndörrel, a bankból, a ház ügyis a banké, meg fogom neki mondani, kérlek, Béluskám, fogom mondani, csináljatok valamit ezzel a liftátalánnyal, szólhatnál a...

- Nem olyan nagy eset - mondta a cégvezető úr Fukar úrnak -, maga kaphat közvetlen átutalást is Bécsből, csak szóljon nekem, sok ilyet elintézttem már, az osztályigazgatónak szól az ember, ugye, kérlek, igazgató úr, lennél szíves, no de kérlek, Béluskám, szót sem érdemel...

- Hát jó - mondta az osztályigazgató úr a cégvezetőnek -, még egyszer kivételesen megteszem, hogy megemlítem a kérését a Vezérnek. Pénteken együtt ebédelünk a Vezérrel a Svábhegyen, tudja, a kis villájában, ha adódik egy alkalmas pillanat, megemlítem a dolgot... no igen, tudod, kérlek, méltóságos uram...

- A dolog úgy áll - mondta a vezérigazgató úr az osztályigazgatónak -, hogy én erről az állami kölcsönről beszéltem már az államtitkár úr öméltóságával, de ő óvatosságot ajánlott, őszintén megmondom, bár ő diszkrécióra kért... neked megmondhatom, Lajoskám, mondta az államtitkár úr, tervbe vettük a dolgot, de őszig jobban teszitek, ha nem forszírozzátok, ősszel aztán én magam szólok neked, Lajoskám, hogy most kell ütni a vasat...

- Kétségtelen - mondta az államtitkár úr öméltósága a vezérigazgatónak -, én már februárban megmondtam a kegyelmes úrnak, hogy ezzel a vámüggyel komplikációk lesznek... de tetszik tudni, a kegyelmes úr milyen, most erre nem érünk rá, Ödi fiam, te csak várj a sorodra - ennyit mondott nekem, de biztos vagyok benne...

- Kitűnő barátom, a miniszterelnök - mondta a kegyelmes úr az államtitkár úrnak -, ezen a ponton teljesen osztja a véleményemet, hogy ugyanis...

- Biztosíthatlak, kérlek - mondta a miniszterelnök -, hogy az a tökéletes megértés, amit a kancellárnál tapasztaltam, politikai, csakúgy, mint gazdasági kérdésekben, s tárgyalásunk közvetlen modora...

- Kedves barátom - mondta a kancellár a kormányelnöknek -, mihelyt a Vatikánból visszatérek, s a függő kérdéseket öszentségével elintéztük, erről is beszélgethetünk majd...

- Légy nyugodt, fiam - mondta a pápa a kancellárnak -, ma reggel lelki gyakorlataim közben, meghallgatást találván az Úrnál, így szólott hozzám: békét akarok a Te néped számára, s minden népek fejedelmei fogjanak össze...

Az egész város beszéli

Timár még akkor is rágódott magában, mikor reggel lefelé jött a lépcsőn. Nem hagyta nyugodni a dolog, amin este töprengett, forgolódva az ágyban: ez a dolog a Kocsis Gyurival meg Morvayval. - Csirkefogó, komisz csirkefogó - állapította meg vagy huszonötödször. És még neki áll feljebb, ha az ember szól neki, figyelmezteti - finoman és udvariasan, úriember módjára. Az ilyennel nem finoman kell beszélni - én vagyok marha, hagyni kell az ilyet arra, akire tartozik. Hadd jöjjön, aminek jönni kell - a végén úgyis megkapja a pofont... akárkitől, swarc auf weisz, hogy megkapja, ha mástól nem, magától Kocsis Gyuritól... persze, milyen egyszerű, hisz már este rájöttem, hogy nem is kaphatja mástól, mint Kocsis Gyuritól... nagyon jól gyön neki... hehe, nagyon is jól gyön neki...

Vidám hang, a mézárszék előtt.

- Halló, Timár! Szervusz! Mit röhögsz itt magadban?

- Szervusz, öreg! Nem röhögök, kérlek - csak azért, hogy ez a marha -, hogy aszongya, nagyon jól gyön neki - azt azért nem mondanám, tudod. Szerintem az ilyet nem lehet pofonnal elintézni!

- Micsoda pofon? Kit pofoztak meg?

- Ja, pardon, hiszen te nem is ismered a Morvayt.

- A Morvayt? Már hogy a fenébe ne ismerném, megbolondultál? Kit pofozott meg?

- Dehogysis ő - éppen ez az, nem ő, hanem őtet a Kocsis Gyuri.

- Hű, a teremtésit, ne beszélj. Mi történt? Megtudott valamit?

- Én nem tudom, fiam... lehet, hogy nem is igaz, én is csak úgy hallottam, mint te éntőlem... azt hittem, te többet tudsz róla...

- Én?

- Hát, mert te inkább jársz emberek közé... közelebb vagy az előkelő társasághoz...

- Na igen, de tegnap véletlenül nem voltam bent a klubban... egész véletlenül... ilyen marhaság! De azért igazad van, valamit hallottam...

- Jaj, pardon, Nyurguskám - ott jön a villamosom, szervusz! Kirándulok a tóra, csak este jövök meg!

- Szervusz, öreg!

A következő sarkon, a Hitelbank előtt.

- Szervusz, Nyurga!

- Szervusz, Feri! Mit tudsz a Morvay-afférről?

- A Morvay-afférről?

- Hát te nem tudod? Kocsis Gyuri rémesen megpofozta a Morvayt... Az egész város beszéli...

- Óriási! Tudtam, hogy ez lesz belőle!

Két óra múlva a strandon.

- Dehogy fél kézzel - teljes erőből! Rögtön megeredt orrán-száján a vér! Így tett „há” és hátravágódott. Kocsis megállt még egy darabig, zsebre dugott kezekkel, és csak ennyit mondott:

„Szép asszony, az sok van, de Kocsis Gyuri csak egy!”

- Azt hallottam, ezt előbb mondta.

- Hazudik, aki mondta! Én abban a pillanatban értem oda, mikor ezt mondta, és akkor a pofon már megvolt, Morvayt éppen szedték fel.

- Na, de mi lesz most?

- Azt mondják, elutazik. Csak aztán verekszenek meg.

- Szervusz, Olga! Mi újság?

- Most jövök Tercsiéktől... Képzeljétek: Morvay már el is utazott. Nem verekszenek, be fogja pörölni. Szerintem Kocsisnak igaza van.

Délután ötkor, a Csillag kávéházban.

- Az asszony? Az, barátom, a szanatóriumban van - megmérgezte magát. De már jobban van.

- Gyönyörű dolog, mondhatom. Este kilenckor, a vicinális állomáson.

- Nini, Timár! Maga az? Honnan?

- Kirándultunk egy kicsit a tóra. Mi újság?

- Hogy mi újság? Maga reggel ment el?

- Nyolckor.

- Hisz akkor nem tud semmit! Óriási botrány - az egész város tele van! Kocsis Gyuri megpofozta Morvayt, reggel - Morvay meg most este, egy órával ezelőtt nekiment a kávéházban, és agyba-főbe verte, amiért mindenkinek elmondta az előzményeket!

- Óriási! Nahát! Igazán?

- De milyen igazán!

- Hát én ezt mintha megéreztem volna - még reggel gondoltam is rá, nem lesz ezek közt valami? Meg mertem volna jósolni előre! De tudja, négyszemközt, a Morvainak igaza van! Micsoda szemtelen krakélertempó? És hogy jön ehhez egy Kocsis Gyuri? Ilyen csirkefogó! Hol lehet bővebbet megtudni?

- Menjünk be a Csillagba.

Izgatottan indulnak meg. Timár kipirulva kiált fel, gyorsan szedve a lábát, hogy minél előbb odaérjenek.

- Nahát - micsoda undorító botrány! Szégyen, gyalázat, hogy mik történnek ebben a városban, ha az ember egy napra kiteszi a lábát!

Megszólal a telefon

Nagyon untam magam. Az ablaknál álltam, és figyeltem az utcát, de nem volt rajta mit figyelni. Szemben, a szűk utca túlsó oldalán, háromemeletes ház - nézzük, mi van rajta látnivaló. A második emelet három ablaka balról leeresztett vasrolókkal szomorkodik: innen már nyaralni mentek. De nicsak, ott a másik szárnyon élnek még - a nyitott ablak elől elhúzták a függönyt -, mi van odabent? Egy bőrkarszék az ablak előtt, távolabb könyvszekrény. Nagy íróasztal. Az íróasztal előtt korpulens, középkorú ember, úgy látszik, írt valamit, most álmatagon hátradől, és az orrát piszkálja. Ejnye, ki lehet ez az ember? Mit írhat, és mit gondol magában, és miért piszkálja az orrát? Igaz, hogy nem muszájna odanézni, de viszont mi joga van ennek az embernek ahhoz, hogy a térnek pont azt a helyét tegye számomra sérelmessé, ahol van, és én oda ne nézhessek. Milyen borzasztó, hogy nem adhatom tudtára, hogy társaságban van, nem egyedül, és hogy figyelik. Persze átkiabálni nem lehet, ahhoz messze is van, meg még megsértődik. Messze van, azazhogyl... Ejnye, ejnye. Ez egy furcsa ötlet.

Ki ez az ember! Milyen buta vagyok. Ez Kucor Béla ügyvéd, hisz odalent a táblája a kapun... Második emelet. Öt szám, balra. Stimt.

Kikeresem a telefonkönyvből a telefonszámát. Kucor Béla, ennyi és ennyi. Felhívom. Közben lesem.

A telefon megszólal odaát. Az ügyvéd úr felugrik, szalad a kagylóhoz.

- Halló, halló. Ki beszél?

- Ott Kucor Béla ügyvéd úr?

- Én vagyok. Ki beszél?

- Nem arról van szó, hogy ki beszél. Arról van szó, hogy ne piszkálja az orrát. Mert majd a kezedre ütök, te kis komisz.

Az ügyvéd torkán akad a szó. Hebeg valamit: hogy mit, azt nem hallom, csak a száján látom, mert közben folyton figyelem.

- Na, ne hebegjen, fiatalember.

Az ügyvéd kétségbeesetten kap a fejéhez: - De... de... de... mi az... ki... ki... ki...

- Ne dadogj, fiacskám. És ne kapkodj a fejedhez, ne gesztikulálj, ne ugrálj. Nem tudod magad tisztességesen viselni?

- Halló! Halló! Ki az? Ki beszél?

Az ügyvéd rémülten forog a tengelye körül, hátranéz, kapkodja a fejét. Nyugodtan leteszem a kagylót. A többit csak figyelem, mint egy mozivásznnon. Még egy ideig kiabál a telefonba, nem kap választ. Erre a szemeit kezdi dörgölni meg a füleit. Megcsípi a karját. Végre megkönnyeb-bülten mosolyog, felsóhajt - végre meggyőzte magát, hogy csak álmodott ezen a forró délutánon. Iszik egy pohár vizet. Megnyugszik. Leül. Odakünt, az előszobájában csengetnek. Az ajtóhoz fut; egy hölgy jelenik meg. Ejnye, ejnye. Nagyon bizalmas üdvözlések. Néhány perc múlva mind a ketten a pamlagon ülnek. A beszélgetés egyre bizalmasabb. Az ügyvéd kezét csókol a nőnek - mi ez? A másik karja ravaszul átfut a pamlag peremén. Ejnye, ejnye. Ideje lesz közbelépni.

Felszólítom. Ijedten bontakozik ki, és a telefonhoz fut. - Halló! Halló!

- Halló! Ott Kucor Béla ügyvéd?

- Én vagyok. Ki beszél?

- Hallja, barátom, nem hagy békét annak a nőnek? Nem szégyelli magát? Szegény felesége Siófokon, hát az mit szóljon? Az ügyvéd térdei megrogynak. Leomlik a telefon előtt. Kezeit imára emeli. Úgy rebegi a telefonba sírva: - Ó, Uram! Jehova!... Most végre megismertem sújtó szavad... Én csak egy szegény, bűnös halandó vagyok a te fenséged árnyékában... Emelj vagy sújts, kitárom keblemet... Parancsolj a te szolgádnak...

És buzgó imába merült. Megsajnáltam: mit ízéljem szegény embert.

- Hát ne félj semmit, édes fiam. Bocsásd el békével azt a nőt, akkor minden jó lesz... Ita missa est. Dominus in excelsis Deo... Ne sutor ultra crepidam... Time is money...

Az ügyvéd keresztet vetett a telefonra, és békével elküldte a nőt. Azután leült az asztal elé, és buzgó imába merült. Kezdett untatni a dolog. Nagyon mulatságos volt eddig, de végre semmi anyagi hasznát nem láttam. Ejnye csak... nem lehetne valamit...

Bátorság. Újra felszólítom. Hajlongva, imádkozva jön a telefonhoz:

- Parancsolj velem, ó, Uram!

- Köszönöm, édes fiam, jól vagyok... eee... izé... mondd csak, nem küldenél száz koronát kölcsön... egy percre megszorultam... tudod, ezek a bolygók meg a naprendszer... ide át küldd, a másik házba, harmadik emelet négy...

Az ügyvéd összeráncolja a szemét. Zavarba jövök. - Tudod, édes fiam, nekem mindegy, hová küldöd... igaz ugyan, hogy én mindenütt jelen vagyok... de mégis, ami biztos...

Az ügyvéd lecsapja a kagylót. Most jött a világosság... Átpillant hirtelen... Puff. Meglátott.

Tanulság: ha Isten vagy, ne kérj kölcsön.

Hónapos szoba

- Alászolgája.
- Jó napot.
- Kérem, itt kiadó az a külön bejáratú utcai szoba?
- Igen. Erre tessék.
- Erre... igen - azaz, pardon... de hiszen ez egy konyha.
- Hát persze, hogy konyha. De nem ez az. Itt, mellette...
- Igen, de... bocsánatot kérek - lent az volt, hogy külön bejárat.
- Hát ez nem külön bejárat?
- A konyhán keresztül?
- Mi az, hogy a konyhán keresztül? Külön bejárat, az külön bejárat. A szobának külön ajtaja van bejárásra. Ezen az ajtón külön be lehet járni. Külön ajtó, külön arra a célra, hogy az ember az ajtón keresztül a szobába bemenjen.
- Na, igen, igen... hát az mindenesetre nagy előny, hogy az ajtó külön erre a célra van itt. Mert például, ugye, hány olyan hely van, ahol az ajtót mindenféle más célokra is használják, teszem föl sikálnak vele vagy beletörölköznek vagy ebédelnek rajta, ugye?
- Hát bizony kérem, manapság, mikor minden olyan drága.
- Vagy, ugyebár, nagyságos asszonyság, hány olyan szoba van, aminek egyáltalában nincs ajtaja.
- Bizony, kérem, ez a nagy drágaság.
- Például itt van mindjárt a koporsó!
- Újságírónak tetszik lenni?
- Miért, mert ilyen elmés vagyok?
- Nem kérem, hanem mert zenésznek nem adom ki a szobát, mert az nem lehet.
- Jó, hiszen még nem is néztem meg. Bocsánatot kérek, merre van itt az ablak?
- Tessék, kérem... ott van fönt, mind a kettő...
- Pardon... nem látom... kicsit rossz a szemem...
- Ott fent.
- Igen, már látom. De akkor viszont hol van kályhalyuk, mert én azt hittem...
- Nem kell ide, kérem, kályha, ebbe a szobába. Olyan meleg van itt, kérem, a konyhától, egész télen, ahogy csak tetszik. Kérem, ez a drágaság...
- Igen, igen. De - bocsánatot kérek - bizonyosan az utcára nyílik az a két, hm - ablak?
- Kérem, ha én mondom az úrnak. Tessék nyugodtan lenni. Az úr nem életbiztosításnál van?
- Miért?
- Mert lakott itt, kérem, egy az életbiztosítótól, olyannak nem adom többet a szobát.

- Ne tessék aggódni. Nem vagyok az. Hát akkor... mi az, ennek a szobának kettős ajtaja van? Ez itt a második ajtó?
- Nem kérem, ez a fal.
- Mármint a szembelévő fal?
- Igen. Nem járnak az úrhoz nők? Mert azt, kérem, nálam nem lehet...
- Ó, ne tessék aggódni... Van ugyan egy menyasszonyom, de ez esetben természetesen felbontom az eljegyzést.
- Na igen, kérem, mert azt nálam nem lehet. Ez itt az ágy. Szép rézágy.
- Ó, egészen mindegy. Úgyse lehet látni. Csak bele lehessen feküdni.
- Ebbe lehet. Mikor szokott hazajárni az úr?
- Miért?
- Mert nálam tíz után nem lehet hazajárni, mert mi kilenckor lefekszünk, és nem nyitom ki az ajtót senki kedvéért, még a római pápának se, ha én egyszer alszom, kérem szépen, mert vannak, kérem, olyan ronda népek, akik tíz után jönnek, és beledöglenek nekem ruhástul az ágyamba, a disznók, hát azért mondom, kérem, nálam azt nem lehet.
- Kérem... kérem szépen... Van itt szekrény?
- Szülei élnek az úrnak?
- Még élnek... de ha nem lehet, esetleg megölöm őket... Van szekrény?
- Nem beteg az úr?
- Egészségi bizonyítványt fogok hozni... Van szekrény?
- Hát kérem, tessék megmondani, ki tetszik venni, vagy nem.
- Mennyibe kerül?
- Kérem, nem mennyibe kerül, hanem ki tetszik venni, vagy nem. Kérem, én nem arra vagyok itt.
- Ó igen... tudom... azonnal... csak leszaladok a pénzemért... letettem ide a kapu elé... itt vár lent... egy perc alatt itt vagyok...
- Nyolcvan koronát tessék hozni. És tessék sietni, mert minden percben száznak is kiadhatom.

Nyomozás

Kockás, vidékies kabát volt rajta, és rikító nyakkendő. Nagyon ravaszul volt öltözködve, még vastag agancsbotot is hordott. Ha négy év óta mindennap délután háromtól ötig nem ülnék vele egy kávéházban, és innen nem ismerném, és nem tudnám, hogy titkosrendőr, feltétlenül megtevesztett volna, mert direkte olyan ember benyomását tette a felületes szemlélőre, aki el akarja hitetni, hogy ő egy naiv, vidéki úr. Komoran lépett be a szobámba, és így szólt:

- Aggyisten.

- Ugyan, Csavolcsek mester - mondtam neki -, miért mondja nekem, aggyisten, hiszen maga úgy szokott köszönni: „pá, örezsem”, ha a kávéházban ül. Különb, hogy szolgál kedves egészsége? Mit csinálnak a gyerekek? Van kilátás fizetésemelésre?

A detektív zavartan nézett rám.

- De hiszen én nem detektív vagyok, hanem egy vidéki naiv, öreg bácsi, aki csak úgy véletlenül betoppant önhöz - mondta kicsit ingadozva.

Jót nevettem.

- Na, jól van, Csavolcsek úr, hát csak foglaljon helyet. Mi jót hozott?

A detektív habozva nézett rám.

- Egészen bizonyos ön abban, hogy én Csavolcsek detektív vagyok? Meg tudja állapítani a személyazonosságot?

- Hogyne! Önnek a zsebében egy pakli kártya van, mit egy félóra előtt kért a pincértől.

Megnézte a zsebeit.

- Önnek igaza van - mondta aztán ünnepélyesen. - Beismerem tehát, hogy Csavolcsek államrendőrségi detektív vagyok.

- Nekem mondja. Mi járatban van nálunk?

Komoran nézett rám.

- A Répa utcai gyilkosság ügyében nyomozok.

- Nagyon érdekes - mondtam. - És mit akar tőlem?

- Öntől? Semmit. Csak úgy beszélgetni akarok önnel. Csak úgy csevegni. Úgy eldiskurálgatni.

- Ugyan úgy-e? Miről akar diskurálni?

- Hát... mondjuk... a kalotaszegi varrottasról - mondta ravaszul a detektív. - Már az utcán elhatároztam, hogy erről fogok beszélgetni.

- Hát, kérem, tessék.

- Tegnap délután öt és hat között - mondta a detektív, és szúrósan, élesen a szemem közé nézett - gondolt ön a kalotaszegi varrottasra?

- Nem hiszem. Bocsásson meg, igazán nem jutott az eszembe.

A detektív diadalmasan nézett rám.

- Úgy - mondta gúnyosan. - Hát akkor mire gondolt, ha kérdenem szabad?

- Bizony, az se jut az eszembe.

- Nono - mondta a detektív -, csak gondolkodjék. Nem egy öregasszonyra gondolt ön?
 - Ejnye csak... hogy gondolja?
 - Egészen egyszerűen - mondta a detektív, egyre élesebben és gúnyosabban. - Hogy nem gondolt-e ön tegnap délután öt és hat közt egy öregasszonyra, aki egyedül van otthon, és akihez fel lehetne menni esetleg valami okból?
 - Nézze, Csavolcsek - mondtam bizalmasan -, miért nem őszinte öreg barátjához?
 - Hogy érti ezt?
 - Miért nem mondja meg őszintén, hogy engem gyanúsít azzal, hogy én öltem meg a Répa utcai öregasszonyt?
 - Azt nem lehet - mondta szigorúan a detektív. - Mert ha ezt megmondom, akkor ön vigyáz, így azonban, hogy nem tudja ezt, véletlenül elárulja magát.
 - Na jó - mondtam neki -, hát akkor tegyen keresztkérdéseket.
- Hálásan nézett rám.
- Igaza van. Egészen elfelejtettem. Nem tud véletlenül egy keresztkérdést?
 - De igen. Például kérdezze meg, hogy keresztény vagyok-e?
 - Nagyon jó!
 - Persze, hogy nagyon jó. De, látja, különben is miért fárad? Már most megmondhatom önnek, hogy tagadom, hogy én öltem meg a Répa utcai öregasszonyt.
- A detektív gondolkodott.
- Nem jó - mondta. - Ez csak gyanússá teszi önt, hogy letagadja a gyilkosságot. Mert miért tagadja le a gyilkosságot? Azért, ugye, mert elkövette, és most fél a következményektől. Ha nem követte volna el a gyilkosságot, mi oka volna rá, hogy letagadja?
 - Nézze, Csavolcsek bácsi - mondtam, mert kezdtem unatkozni -, milyen nyom vezette önt hozzám?
 - Nagyon érdekes nyom. Az öregasszony nyakán egy piros zsebkendőt találtak, azzal fojtotta meg a gyilkos. Mármint láttam önt a kávéházban, és megfigyeltem, hogy fehér zsebkendőt húz ki a zsebéből. Miért, mondtam magamban. Azért, feleltem magamnak, mert a pirosat otthagya az öregasszony nyakán. Most csak fehér van neki. Na? Mit felel erre? Be tudja bizonyítani, hogy van piros zsebkendője?
 - Nem - vallottam.
 - Tehát ön a gyilkos. Hol a piros zsebkendő? Az öregasszony nyakán.
 - Nézze csak, Csavolcsek úr - mondtam, mert szerettem volna lefeküdni -, hát magának van piros zsebkendője?
 - Nem - mondta megdöbbenve.
 - Hát akkor van egy másik nyom. Ajánlom figyelmébe. Hátha ön a gyilkos?
- Csavolcsek megköszönte az útbaigazítást, megígérte, hogy ki fogja nyomozni ezt is, és elégedetten távozott.

Viszek egy könyvet

Megígérttem Mariska kisasszonynak, hogy elviszem neki azt a könyvet, már múlt héten megígérttem. Reggel tehát szépen csomagolom végre be fehér papírba a könyvet, még be is spárgázom, cukorspárgával.

Kicsit álmosan érek az utcára. Megint későn feküdtem le.

- Á, alászolgája, ebbe a szép reggelbe!

- Alá... eee... pardon...

- Na, fogadjunk, hogy nem ismer!

Diadalmasan néz rám. Némely embernek örömet okoz, hogy ostoba képe van, hogy senki se emlékszik rá.

- Kevésbe fogadjunk, mert ön megnyerte.

- Hát Postás... Nem emlékszik?

- De igen, már emlékszem. Nem egy magas, barna ember ön?

- Nem, alacsony vagyok és inkább szőke. Hehehe. Mit visz, mit visz?

- Egy könyvet viszek csak biz én.

- Egy könyvet? Hehehe. Nagyon jó.

És úgy hunyorgat felém, mintha valami pikáns adomát mondtam volna el.

- Igen. Hát... merre megy?

- Haza. Hehehe. Na, milyen könyv? Mutassa csak.

Kiveszi a kezemből, leveszi róla a papírt és kinyitja.

- Ja, ez...

Belenéz egyik lapba, könnyedén elolvas egy kikezdést. Harsogva felnevet.

- Hühö. Nagyon jó dolog ez! Ja, ezek még tudtak írni.

Türelmesen állok.

- Igen, ezek még tudtak.

Átlapoz egy másik oldalra. Ez is nagyon jó lehet, tetszik neki. Egy kicsit belemerül.

Néhány perc múlva szerényen megszólalok.

- Tudniillik - mondom -, nekem dolgom van - mondom -, a szerkesztőségben - mondom.

- Várjon, most ne zavarjon.

Végigolvassa a fejezetet. Egyik lapnál fület tesz rá. Előveszi ceruzáját, és széljegyzeteket csinál. Érdekes ember.

- Na, pá - mondja aztán könnyedén.

- Pardon... a könyvemet...

- Ja!... A könyvét... Hehe! De milyen szórakozott vagyok, mit szól!

Harsogva belenevet a képembe. Nem szólok semmit, mert nem tanácsos kinyitni a szájamat.

Szépen visszacsomagolom a könyvemet. Most ebédelni megyek, mondok. Ebéd után bemegyek a kávéházamba. Végigmegyek a karzaton.

- Á, szervusz.

- Szervusz.

- Hová szaladsz?

- Dolgom van, fiacskám.

- Na, mit viszel, mit viszel?

- Semmi, egy izé...

- Mutasd.

Kiveszi a kezemből. Kicsomagolja.

- Na, hallod, te ilyeneket olvassz?

- Dehogy. Viszem.

- Hová?

- Mariska kisasszonynak.

- Ki az?

- Az unokafivérem... Szervusz, sietek.

- Várj egy percre.

Elkezdi olvasni könyvemet. Ez már alaposabb ember. Az előszót is elolvassa.

- Örülök, hogy végre alkalmam volt végigolvasni ezt a könyvet - mondja este hat órakor -, már régen ajánlották nekem. Na, nem tartóztatlak tovább. Látom, már arcokat csinálsz.

Levászorgok a parkettre.

- Hogy vagy errefelé?

- Szervusz, sietek.

- Mit cipelsz ebben a papírban?

- Semmi. Egy kályhaellenző.

- Ugyan! Ilyen kicsi?

- Hát csak olyan kicsi kályhához való. Különben nem is kályhaellenző, hanem tintatartó.

- Mutasd csak.

- Nem lehet, robban. Törékeny.

- Na, hallod... Nagyon furcsa vagy. Különben edd meg.

Ezzel az emberrel nem veszhetek össze, ettől függ az a dolog.

- Kérlek, parancsolj.

Tizenegykor este félig holtan esem a pamlagra. Magam mellé teszem a könyvet.

Két kéz lefogja a szemem.

- Kukucs! Ki vagyok?

- Nem tudom. Honnan tudnám, hogy ki az illető, mikor éppen annak az érzékszervemnek használatában akadályoz meg, mellyel kilétét megállapíthatnám?

- Kukucs! Hopp! Mi ez ebben a csomagban?

Felhördülök, mint a sebzett oroszlán. Vakon megragadom a könyvet, kettészakajtom, és a fejemen keresztül fejéhez vágom a kérdezőnek.

- Tessék! Ez az!

A szememet eleresztik. Megfordulok.

Mariska kisasszony.

Gőgicse

Szeretnék valahogy megismerkedni velük, mert Pestig még négy órát megy a vonat, és a lapokat kiolvastam. Csinos, barna asszony és kissé kövéres úr és Bübüke, aki hatéves lehet, de még szoknyában járatják. Odafigyelek.

- Bübüke, mit kell mondani a bácsinak?

- Köszönöm tépen.

- Köszönöd tépen? Jaj, te aranyos! Nézd, kérlek, Aranka, hogy csücsöríti azt a kis száját, mikor azt mondja: tépen! Jaj de édes ez a gyerek. Te!!... Te drágaság.

Aztán.

- Bübüte, tit szejet Bübüte, a nénit vad a bácit?

BÜBÜKE: A Majisza nénit.

MARISKA NÉNI: Jaj, te mindjárt megeszlek! Méj szejeti Bübüte a Majisza nénit? Ude azéj, mej az ad neki cutojtát.

BÜBÜKE: Igen.

MARISKA NÉNI: Hallod? Azt mondta, igen. Hallottad, hogy mondta?

A BÁCSI: Hát a bácit nem szejeti a Bübüte? Na, megállj! Moszt haratszit a báci.

A bácsi tényleg haragszik. Durcásan elfordul Bübükétől, és az egyik ujját durcásan a szájába dugja. Haragosan néz Bübükére, és összecücsöríti a száját. Bübüke nem bánja. Az asszony könnyörögve néz rám, mintegy elképedve, hogy hogy lehet egy gyerek ilyen egy édes. Tényleg, milyen egy édes egy ilyen gyerek. Nem is olyan édes. Továbbá.

- Bübüte, most diditézni tell Bübütének. Ajukálni kell.

Bübüte nyafog, nem akar aludni.

- Bübüte, idenézz, néni meg a bácsi is ajutál. Idenézz; látod? Neked is muszáj.

Be akarják csapni a gyereket, hátradőlnek, behunyják a szemüket, és úgy tesznek, mintha aludnának. Bübüke figyeli őket, nem merik kinyitni a szemüket. Végre megunják, és tényleg elalusznak. Egyedül maradunk Bübükével. Nagyon unom magam, meg fogok ismerkedni a gyerekekkel.

- Bübüte - kezdem -, méjt nem ajutál?

Bübüke felém fordul, megvetéssel néz végig.

- Nevem Réz Jeromos - mondja Bübüke hidegen és határozottan. - Az úrnak nem vagyok Bübüke. Ezeknek az vagyok, szegényeknek, mert rokoni viszony köt hozzájuk, és el kell néznem a gyengeségüket. Részint belátásból, mert ők azt hiszik, hogy nagyon kedvesek, amikor így gügyögnek nekem, és nincs szívem hozzá, hogy kiábrándítsam őket, részint pedig számításból, mert néhány évig náluk leszek, most ők gondoskodnak rólam, és mondhatom, így kényelmesebb nekem, mintha magamnak kellene megkeresni a kenyeremet, felnőtt gyanánt. Ezzel szemben én tartozom nekik kedvesnek és bájosnak és gyermetegnek lenni. Ők például azt mondják nekem: „Bübüte”, mire én selypítve felelek nekik, mert ez nekik örömet okoz, úgy látszik, hogy a pénzükért joguk van hozzá, hogy úgy mulassanak, ahogy ők tudnak. Ezek társadalmi félszégeket, uram, és én alkalmazkodom, és kíváncsian kérdezősködöm, és

csodálkozom, mikor mindenféle butaságokat mondanak nekem a vasútról meg a madarokról, és úgy teszek, mintha ők nagyon imponálnának nekem, hogy mindent tudnak, és én semmit se tudok. Alkalmazkodom, de higgye el, nehezemre esik sokszor.

- Uram, igazán sajnálom önt.

- Ne sajnáljon. Ha felnövök, nekem is lesz gyereke, és gügyögve fogok beszélni vele, és tanítani fogom, és imponálni fogok neki, és az szót fogad nekem. Az emberek, ha idősebbek lesznek, és rájönnek, hogy senki se hallgat rájuk, bosszúból gyereket szülnek maguknak, hogy legyen valaki, aki előtt játszhatják a felnőttet és mindentudót. De most ne zavarjon, gondolkodom.

Schöberl

A technika vívmánya, az ipari fejlődés, a többtermelés és gyárüzemek századában születtem, s mindig rajongtam a modern, nagy gazdasági elv eszményeiért, minél kisebb erőpazarlással, minél nagyobb munkasiker! Az olyan találmányok, melyek ezt az eszményt valósítják meg, gyermekkorom óta izgatták képzeletemet. Ceruza, aminek a másik végén törőgumi van, hogy mindjárt ki lehessen törölni, amit az ember ír. Zsebkés, amit dugóhúzóknak is lehet használni. Zsebóra, ami villanylámpának alkalmazható. Törösbót, ami esőben esernyő, eső után köpönyeg. És így tovább.

Hogyne vágytam volna, mióta az eszemet tudom, e műfaj legkimagaslóbb, legrégebb és méltán legnépszerűbb klasszikus példájának, a *Schöberl-ágy*nak egy példányára! A csodálatosan egyszerű alapötlet, hogy

„*Nappal szék - éjjel ágy!*”

akkor is mintaképe lett volna szememben a praktikus gondolkozás módszerének, ha a műszaki tudomány soha nem tudja megvalósítani gyakorlatban a génusz képzeletét. De tudjuk, hogy megvalósította, és én gyermekkorom óta irigyen és vágyakozva álldogáltam a kirakatok előtt, ahol ilyen piros plüssel borított csodabútort mutogattak.

Sajnos, hányatott életem, anyagi gondjaim közepette sokáig nem juthattam odáig, hogy vegyek magamnak egy Schöberl-ágyat. Nagyon igazuk van azoknak, akik a szegénység legnagyobb hátrányát abban látják, hogy a szegény ember mindenhez sokkal drágábban jut, mint a gazdag, hogy a gazdaságosság fent jelzett nagy elvét (kis erővel nagy eredményt) soha nem tudja megvalósítani: s alapjában véve helyes az a paradoxon, hogy a szegény ember kénytelen fényűzőbben élni, mint a gazdag, mert nem jut hozzá ahhoz, ami egyszerű és olcsó és gazdaságos. Magam is hosszú éveken át aludtam olyan ágyban, ami nappal is csak ágy volt, s így teljesen hiába töltötte idejét az én költségemre - és ültem olyan széken, amelyik éjjel hasznavehetetlen széki minőségében henyél, és lopta a pénzem.

Végre rájöttem a megoldásra: Kolumbusz tojása az egész, ha megmondom, azt fogják felelni rá: ezt én is tudtam volna! Hát persze, tetszett volna megtenni akkor. Na, mit gondolnak? Hát megmondom: eladtam az ágyamat meg a székeimet, és vettem egy Schöberlt az árából.

Bevallom, kicsit hevesebben dobogott a szívem, mikor a rejtelmes bútordarabot begurították a szobámba. Ott állt, tömören és komolyan, a nagyon elfoglalt emberek szófukar szerénységével várva, hogy rendelkezsem vele. Megnéztem az órát: délután öt óra volt, szóval nappal. Odagurítottam az íróasztalhoz, leültem rá, és dolgozni kezdtem.

Öt perc múlva kellemetlen, kínos, rossz érzés fogott el: izegni-mozogni kezdtem, sehogy se találtam a helyemet. Hátradőltem, nyújtózkodtam, nagyot ásítottam. A gyomrom émelygett, pislogtam, leragadtak a szemeim. Aztán nem tudom, mi történt; mikor magamhoz tértem, koromsötét volt, karom és fejem tehetetlenül lógott le a karfáról.

Megnéztem az órát: tizenegy óra volt. Teringette, hiszen már éjszaka van - le kell feküdni. Büszkén és önérettel elmosolyogtam magam: szétbontottam jó Schöberletem, levetkőztem és lefeküdtem.

Öt perc múlva fel kellett ülnöm: egy csöppet se voltam álmos. Brómot vettem be és veronált. Hiába. Egész éjszakámat az ágy szélén ülve töltöttem, lelógatva a lábamat, tehetetlenül és éberen.

De állapotom nem javult. Éjszakáim álmatlanságban teltek el, nappal nem tudtam dolgozni, folyton aludtam.

Egy hét múlva visszavitettem a Schöberl-széket, miután úgysem használhattam semmire. A kereskedő, akinek elmondtam betegségemet, hitetlenkedve csóválta a fejét - aztán hirtelen a homlokára csapott. Odarohant a székhez, belenyúlt, kifordította. Bedugta a fejét, kerekeket csavart rajta, rángatta. Aztán kivörösödve egyenesedett fel, és a vállamra ütött.

- Uram, önnek kivételes peche van! Mióta a Schöberl-gyár fennáll, ilyen eset még nem történt. Nem önben van a hiba, hanem a székben - ön egy hibás darabot kapott, amit valamelyik munkás elfuserált. Ez a Schöberl *nappal úgy és éjjel szék* - hagyja itt, majd eladjuk egy szállodai portásnak.

Vicces házigazda

Ez a házigazda megadja mindenkinek a tiszteletet, ami megilleti, érti a módját. Nyilván hallotta valakitől, hogy humorista vagyok, tehát úgy fogadott, ahogy az ő elképzelése szerint egy humoristát fogadni kell - arról nem tehet, hogy Pesten - ezt már régebben észrevettem - humorista alatt nem azt az embert értik, aki viccel, hanem inkább azt, akivel lehet, sőt muszáj viccelni.

Így esett azután, hogy már a vacsora előtti ízelítőnél nagy mulatság kezdődött, ugyanis akárhogy forgattam a likőröspoharat, mindig lecsöpögött belőle a mellényemre, míg ki nem derült, hogy egy pici, láthatatlan lyuk van a pohár széle alá csiszolt díszítésben.

Utána cigarettával kínáltak, de a cigaretta mindig kicsúszott a kezemből a doboz vicces szerkezete következtében.

Végre mégis kaptam egy szép egyiptomit, ami rögtön visítani kezdett. A harmadikra rá lehetett gyújtani, csak a közepe felé robbant fel, csillagokat szórva.

A vacsoránál óvatosabb voltam, nem nyúltam olyan ételhez, amivel kínálnak, magam válogattam a tálból, s így örök rejtély maradt, vajon a számomra külön készített libacomb gumiból volt-e vagy dinamitból, s a túrós rétes nem változott volna-e tűzifecskendővé a kezem közt.

A feketénél mégse vigyáztam eléggé, s így a finom ezüstkannának csak a nyele maradt a kezemben, lapátja leolvadt, és bent maradt a kávéban, kimondhatatlan öröme a vendégeknek.

Autogramot is kértek tőlem, s miután a felkínált töltőtollat eldobtam, látván, hogy karmol és nyivákol, egy arra settenkedő angóramacska után nyúltam, ésszerűen, gondolván, talán azzal lehet írni - de aztán inkább ceruzát fogadtam el, aminek a hegye begömbült, és elhajolt a papíron.

Aztán jött a kolerás ember, a doboló levéldoboz, a körömré ütő zsebóra, a szembespriccelő kukker, a kinyithatatlan zsebkész, a becsukhatatlan pénztárca és egyéb kedves figyelem.

Igazán nagyon vicces este volt, csak én voltam kissé nevetlen, mert mikor később újszülöttkori kisgyermeküket mutatták be nekem, s még karjaimba is tették, ijedten eldobtam, gyanakodva, hogy gombostű áll ki belőle. A méltóságos asszonynak se csókoltam kezét, attól tartva, hogy szájamban marad a keze, ő pedig nevetve elszalad, mint a gyík, amit farkánál fogtak meg.

Legközelebb én is meghívom ezt a kedves házigazdát. Miután foglalkozása szerint egy nagy temetkezési vállalat főnöke, ízléses koporsó lesz készítve számára levesestálnak, és könnyezve fogom őt elbúcsúztatni az első falat előtt, amit lenyel. Ha nem tudja lenyelni, két fekete bóbitás gyászvitét ültetek ház előtt várakozó autójára, és teljes pompájában szállítatom haza, megnyugodva a Gondviselés bölcs akaratában, mely úgy rendelte, hogy soha többé ne hívjon meg vacsorára.

Kultúr-katonaság

- Szervusz, kedves Dobrák, nézd csak, jó, hogy találkozunk. Ugye, te voltál katona?
- Feldwebel, kadetaspirant, fähnrich, a huszonketteseknél.
- Hát nézd csak, kérlek, itt kaptam valami írást ma reggel, talán te kiismered magad, mi ez.
(A barátom megnézi.)
- Mikor kaptad ezt?
- Mondom, ma reggel.
- És most hány óra van?
- Hát tizenkettő.
- Hát tizenkettő? És ide az van írva, hogy jelentkezz kilenckor. Tudod, hogy mi lesz ebből?
- Mi lenne? Majd elmegyek, és megmondom, hogy álmos voltam.
- Nagyon egyszerű, igazad van. Álmos voltál. Hát csak menj el, azok ott várnak rád.
- Ugye?
- Képzelheted. Reggel kilenc óta együtt ül a tisztikar és borozgatnak. Néha megszólal az egyik: „Ejnye, ejnye, ez a Spacsek, akit idehíttunk, még mindig nem jön. Biztosan elcsúszkált a szegényke.”
- Igaz is.
- Mondd csak, kérlek, hová vagy te besorozva?
- A tiroli vadászokhoz.
- Nem tudod véletlenül, milyen dolguk van azoknak?
- Na hallod, tiroli vadászok! Hát, hát, azok vadásznak. Reggel kiküldik őket a hegyekbe, ott aztán vadásztatnak, összelövöldöznek egypár gazellát, délben aztán találkoznak valahol, megsütik, megeszik - aztán hajrá! Megint ki a hegyekbe.
- Úgy veszem észre, kedves Dobrák, te kicsúfolsz engem. Pedig látod, nekem mégiscsak igazam van. A katonaság jelenlegi alakjában, régi szokásaival és intézményeivel nem felel meg a mi differenciált korunk igényeinek. Múltkor végignézttem egy gyakorlatot, és mondhatom, elszomorodtam azon a durvaságon, ahogy a vezényszavakat alkalmazzák.
- Durvaság?
- Na persze! Hiszen jól van, az ember megcsinálja azokat a dolgokat, amiket ott kell - de mi szükség van arra, hogy úgy kiabáljanak, és olyan hetyke hangon beszéljenek egy fővárosi emberrel, akit gyerekkorától arra neveltek, hogy mindenkivel udvariasan beszéljen, és ne tűrje, hogy vele udvariatlankodjanak.
- Nem egészen értelek.
- Majd mindjárt megmagyarázom. Ugyebár, minden háború célja a béke, amit általa elérünk. Márpedig kik a béke hivatásos őrei? A diplomaták, ugyebár, ők hivatottak arra, hogy megvédelmezzék a békét. Mármost figyelj meg, hogy beszélnek a diplomaták. A diplomaták, ugyebár, csupa simaság és udvariasság. A következtetés egészen világos: a háborút udvarias-

sággal és simasággal kell elintézni, és a katonákat is erre kell edzeni és kiképezni. Gorombaságra nem kell képezni azokat a parasztokat, akiket a katonaság felhasznál, ahhoz értenek maguk is.

- Nagyon érdekes. És hogy képzeled ezt?

- Nagyon egyszerűen. A vezényszavakat reformálni kell, ez az első. „Vigyázz!”, „Jobbra át!”, „Térdre!”, „Feküdj!” - micsoda hang ez kérlek? Hogy lehet így beszélni az emberrel? És hogy jön ahhoz a katonai nevelés, hogy engem tegezzen!

- Csupa fül vagyok. Hát hogy kellene legyen ez a dolog?

- Hát udvariasan. Úri hangon. Mi az, hogy a földre? Ezt a jövő káplárja úgy fogja mondani: „Nagyon kérem az urakat, ha nem esik nehezükre, méltóztassanak lehetőleg sebesen elterülni fejjel előre a földön, kérem alássan!” Vagy: „Mily szemet üdítő látványt képezne, ha minden második katona egyet előrelépne, a visszamaradó sor pedig elhatározná magát, hogy bele-térde, fejjel lefelé, az előttünk elterülő pocsolyába!”

- Bravó! Bravó! Hurrá! Nagyszerű! És képzeld csak, milyen hatása volna ennek a vezényleti nyelvnek egy háborúban: „Nagyon kérjük a nagyra becsült ellenséget, gondolja meg, hogy Schopenhauer szerint a nemlét többet ér a létnél, és vonja le a konzekvenciákat.”

- Na, látod! Mire az ellenség így felel: „Ó, csak ön után!”

- Barátom, meg vagyok győzve. Hát csak szaladj most már a jelentkezőhivatalba, ahol nyilván meg fogják kérdezni, nem hatna-e jól elfinomult kedélyedre huszonegy napi magány. Szervusz.

Hősök

Fuksz, harmadéves egyetemi hallgató, magyar-görög szakos bölcész, hajnali fél öt órakor fölfelé pislogott és észrevette, hogy pirkad - az ég peremén rozsdavörösen derengett a világosság. Fuksz, harmadéves egyetemi hallgató, magyar-görög szakos bölcész, négy centiméterrel kijebbi dugta fejét a megfigyelő dekungból, ahol mint inspekciós töltötte az éjszakáit; visszafelé nézett, az árokban nem messze tőle hortyogtak még a katonák. Szemben, néhány száz méternyire, változatlanul húzódott az ismert, ellenséges sánc.

- Még jó fél óra eltelik addig, míg azok rákezdik - mondta magában Fuksz -, és én biz' isten elalszom. Legokosabb, ha előszedem a könyvet, már elég világos van, azt a fél órát átolvassuk.

És Fuksz, harmadéves egyetemi hallgató, magyar-görög szakos bölcész, kiráncigálta brózzakkjából a könyvet, megnyálazta az ujját, és felütötte ott, ahol tegnap este abbahagyta: a thermopylei ütközet leírása következett, eredeti görög nyelven, úgy, ahogy a klasszikus történetíró, már én nem tudom, hogy melyik, pergamenre vetette.

Eleinte dörzsölgette a szemét, pár perc múlva azonban belemelegedett, és a könyvhöz szokott emberek láttató képzelete odavarázsolta elé az egész jelenetet, a szorost, amin keresztülönglik Xerxes hada, és Leonidászt. Fél óra múlva úgy érezte, mintha az egyetemi könyvtár csendes boltívei alatt ülne a kényelmes bőrszéken, előtte az asztal, tele könyvekkel, és ő megint elábrándozva mondaná magában: igen, ezek nagy idők voltak, az emberi test, az emberi bátorság, az egyén nagyszerű kultuszának fénykora - igen, a hősök.

Merengve eresztette ki kezéből a könyvet, és tétován nézett maga elé. Ekkor egy kicsit összerendezte: a pirkadó hajnal most már sárga háttéréből éles körvonalakban vált el egy magas, különös férfi alakja, ott ült pár lépésnyire a lövészárók szélén, és kifelé nézett. Nehéz páncél lógott a nyakáról, és a fején kacskaringós, kürtös sisak.

Fuksz nem lett volna görög-magyar szakos bölcész, ha rögtön meg nem ismerte volna Leonidászt. Rögtön megismerte, és rögtön tudta azt a szép görög mondatot, amivel ilyen magas rangú katonát és félisteni hőst az ókorban megszólítani illett; már kezdte volna mondani, de különös, a mondat egészen másképp fordult, mint ahogy befejezni akarta.

- Zeusz fia, perzsaölő Leonidász - kezdte el Fuksz görögül, olyan hangon, mintha a kollokviumon felelne - üdv neked! Mely istenség vezérelte lépteidet e tájra, és nem tudod-e... (itt vette csak észre Fuksz a sisakot), és nem tudod-e, hogy a sisakot nem szabad kismirglizni, ha Feldbe van az ember, mert az jó Zielt mutat?

A hős lassan fordította fejét Fuksz felé.

- Üdv, ifjú harcos! - mondta ércesen, görögül. - Látom, megismertél engem, éles a szemed, mint Odüsszeuszé. S Hellászom nyelvén szólítasz, ami jólesik nekem, de mégis azt hiszem, nem vagy görög: mert mit jelentsen a smirglizni szó, ha ugyan jól értettem, hogy sisakomról szólasz?

- Az azt jelenti - magyarázta Fuksz görögül -, hogy nem szabad a sisaknak fényesnek lenni, mert az ellenség rögtön észreveszi. Vegye le gyorsan a fejéről, vagy bújjon be a dekungba, ide mellém.

- Hát itt csata van, ifjú? - kérdezte a görög félisten fellángoló szemmel, görögül.

- Hát persze - magyarázta Fuksz görögül -, nem látja, hogy svarmléniába fekszünk?

- És így... így harcoltok? Hol az ellenség?

- Az meg ott fekszik. A másik árokban.

- Hát így elbújtok egymás elől? - kiáltott a görög hős, és nemes tűzben égő szemekkel emelkedett fel.

- Tyű, az istenit... akarom mondani, a félistenit kegyednek - ijedezett Fuksz -, hát ne dugja ki magát, hisz rögtön észrevesznek bennünket. Bújjon be gyorsan: decken!

- Hallgass, gyáva Efiatesz - dörögte a görög hős. - Leonidásznak mered mondani, hogy bújjon el az ellenség előtt? Ti csak remegjétek, nyúlászúvek, az árok fenekén, Leonidász majd megmutatja nektek, hogy kell elbánni a perzsa gazokkal.

Fuksz egy kicsit elszégyellte magát, hogy így rendre utasították, és egy szép görög mondaton törte a fejét, amivel kiengesztelje a haragvót, amikor sivitva fürta fejét az égbe valami, és fejük felett szétpukkant az első srapel, és fehér felhő villogott.

- Na, tessék - mondta Fuksz. - Észrevettek. Most kezdődik a munka, nem lesz idő reggelizni se.

És Fuksz nagyot ásítva nyúlt a puskája után. A szomszédos fedezékekben is mozgolódni kezdtek a fiúk. Fuksz oldalt fordult, hogy történetkéjéhez férjen, és csodálkozva vette észre, hogy Leonidász ott guggol mellette a földön. A félisten eszelősen nézett Fukszra, és alig tudott elhebegni néhány szót.

- Mi... mi volt ez? - kérdezte.

- Ez egy srapel volt - magyarázta Fuksz, és megint nagyot ásított. - Öt órákor szokták kezdeni, rendszeren hat srapelrel. Még öt jön mindjárt.

- De... engem... megütött valaki... és nem látom, hogy ki... - vacogott a görög hős, egész testében remegve.

- Ja - mondta Fuksz -, hiszen maga kapott egy golyót a könyökébe. Várjon, majd bekötöm, semmi az egész.

- De nem láttam senkit - nyöszörgött Leonidász.

- Persze, hogy nem látott - mondta Fuksz -, mert azok is fedezékben vannak. Na, emelje fel egy kicsit a vállát, hogy a könyökét beköthessem.

- Nem, csak hagyja - nyöszörgött a görög hős.

- Miért hagyjam? Csak emelje.

- Dehogy emelem - kiáltott dühösen Leonidász -, nem látja, hogy akkor kikerül a fejem a fedezékből? És gyorsan visszakarta a könyökét.

Viccelnek velem

Írói pályámat nagy koncepciókkal kezdtem: Homérosz álnév alatt megírtam „Odüsszeia” című eposzomat, melyet az Akadémia dicséretre ajánlott. Ezután prózában írt eposzt terveztem: az eposz hőstét Jézus Krisztusnak neveztem el, és a róla írott könyvet Új Testamentomnak. A könyvnek igen nagy sikere volt, de nekem abszolúte semmi: az a furcsa dolog történt meg, hogy az eposzt valamelyik magyarázóm, egy történetíró, egyszerűen ellopta, és felhasználta Világtörténelem című művében egy helyen, ahol nem volt írnivalója - hősömet pedig, akit, úgy látszik, túl jól jellemeztem, készpénznek vette a közönség, s máig is azt hiszik róla, hogy valósággal létezett; rólam a kutya se beszélt.

Más műfajokkal próbálkoztam, hogy megéljek. Dante álnév alatt megírtam az Isteni színjátékot, amit Messiás címen lefordítottak németre, ahonnan lefordítottak magyarra: „A tyúkom vett egy új ruhát!” címen, és a szerző neve nélkül énekelte az orfeumban Bellák Nusi kisasszony.

Később Shakespeare álnév alatt írtam néhány drámát, Schopenhauer és Kant álnevek alatt filozófiai értekezéseket is firkáltam, és Goethe álnév alatt néhány drámai költeményt. Kaptam egy levelet egy bogárgyűjtőtől, aki igen udvariasan megkért, küldjem be neki a birtokomban levő „Életbölcsség” nevű ízeltlábút, mivel valaki figyelmeztette rá, hogy én is foglalkozom ilyesmivel, cserébe szívesen rendelkezésemre bocsát egy szép afrikai bársonycincért, amiből nálunk, Európában csak két példány van.

Ezek után felmentem a szerkesztőségbe, és ott hagytam egy cikket „Az akarat sokfélesége” címen. A szedő álmos volt, és a cikk ilyen címen jelent meg: „Vakarózik a feleségem”, azonkívül belül is volt néhány sajtóhiba.

A cikk nagy feltűnést keltett, az emberek nevettek, és hamarosan kiderült, hogy egy egészen újszerű és hallatlanul mulatságos új humorista tűnt fel, aki mindent egészen furcsán és másképpen mond: tótágast állítja a dolgokat, és mindent megfordít és eltorzít.

Az utcán kezdtek mutogatni az emberek, meglökték egymást: Ni, mondták, ez a Kovácsik - megfordultak, és vigyorogva néztek utánam.

Sikerem határozottan tüneményes volt. Később már nemcsak vigyorogtak, hanem hangosan nevettek az emberek, mikor megláttak. Ni, mondták hahotázva egymásnak, itt megy a Kovácsik, jaj de jó marhaságot írt az, barátom, a hasamat fogtam, hogy gondolhat ki valaki ilyen egy hülyeséget, hahaha, hát nagyszerű fiú ez a Kovácsik, az már igaz.

Ni, itt megy a Kovácsik, mondta egy másik, hahaha... alászolgája, Kovácsik bácsi. - Melyik az - kérdezte a barátja -, hát nem látod, ez itten, mondta erre, ez ni - és bedugta az ujját a szájamba -, ez a Kovácsik fiú, na ez egy kedves marha, de jól mulattam azon a hülyeségen.

Ha bementem egy boltba cipőt venni, a kereskedősegéd egy kalapot hozott, és mikor ijedten és zavartan kérdeztem, hogy mi ez, hahotázva mondta, hogy egy Kovácsik biztosan kalapot gondolt, ha cipőt kér, hiszen hallotta rólam, hogy a kezemen szoktam járni merő viccből. Végre mégis elhozta a cipőt, amibe mikor bedugtam a lábam, nagyot nyivákolt, mivel macska volt benne, mire a kereskedősegéd diadallal tapsolt, hogy ugye, milyen jó vicc, ugye, ő tudja, hogy kell beszélgetni egy híres humoristával.

A fiatal szerzők is érdeklődni kezdtek irántam. Kedves Kovácsik tata, írták nekem, írtam egy jó marhaságot, olyan Kovácsik-féle örült hülyeséget, hát kinek küldjem el, mondok, mint a Kovácsik tatának, mondja, igaz az, hogy maga a szemölcsére gombolja az ingét? Na, szervusz, öreg!

Akárhol történt valami lehetetlen eset, mindjárt elküldték és megírták nekem. Maga felhasználhatja, írták. Az utcán azt mondták a családapák: Várj csak, Malvin, ott megy a Kovácsik, odaszaladok, elmondom neki, mit mondott ma reggel a Jenőke, mikor ráültették a bilire, majd kiírja az újságba.

Aztán mondja csak - mondták kövér és izmos emberek hahotázva -, hogy jut magának eszébe az a sok bolondság - és mellbe ütöttek dévajul -, az a sok örültség - és dévajul vállon boksztak -, jaj, de nagy huncut maga - és hahotázva fültövön csaptak -, honnan szedi maga az ilyesmit - újabb gyomorbokszt -, én nem tudnék ilyen baromságot kitalálni, ha megfeszülnék se.

Végre elmentem a harctérre, ahol hahotázva fogadott az egész lövészárk. Belefeködtem a dekungomba, mire mindenki odajött, és nevetve lökdöstek, hogy mondjak valami jó viccet.

De nincs semmi a fejembe, szabadkoztam. De igen, csak gondolkodjam, mondták, és én gondolkodtam, s néhány perc múlva felkiáltottam: Jaj, golyó van a fejemben - mire hangosan kacagott mindenki, kacagva eltemettek a meszesgödörbe.

Ötórai záróra

Mint megrögzött lump, már megint délután öt óra után vetődtem haza, pedig hányszor fogadtam már meg, hogy új életet kezdek, és délután háromkor ágyacskámba térek.

Volt időm gondolkodni, míg kinyitották a kaput - van szerencsém tehát gondolataimat a közudvi minisztérium szíves figyelmébe ajánlani.

Az ötórai záróra minden várakozáson felül bevált: az a cél, hogy öt óra után csak nagy nehézségek árán lehessen bemenni a kapun a házba, minden vonalon biztosítva van.

Továbbá várhatók a következő újítások:

Február elsejétől kezdve hajnali háromtól délután fél kettőig mosdáshoz csak szappant lehet használni, vizet nem, a vízkímélés szempontjából - fél kettőtől hajnalig pedig csak vizet, a szappant nem, a szappankímélésre való tekintettel.

A gyufakímélésre való tekintettel a kormány kibocsát olyan gyufaskatulyákat, melyeknek, az eddigiektől eltérően, nem az egyik oldalán, hanem a másik oldalán van a foszfor, hogy ily módon az egyik oldal kímélve legyen.

A padlásra délután fél háromtól este negyed nyolcig csak a pincén keresztül lehet bemenni, a lépcsőkímélés céljából.

A betörések és fosztogatások csökkentése céljából a kormány új mosdótálakat bocsát ki, melyekre február tizenötödikétől kezdve tartozik mindenki becserélni saját mosdótálát. Az új mosdótálak úgy vannak szerkesztve, hogy a betörő, miután kifosztotta a lakást, esetleg meg akarja mosni a kezét, a lavór azonnal csöngetni kezd, felkelti a lakás tulajdonosát, aki tartozik az esetet azonnal telefonon bejelenteni a rendőrségen.

A telefon reggel nyolctól másnap reggel nyolcig nem használható - beszélgetést hivatalos esetben csak a Postaigazgatóság engedélyezhet, ha a két fél, aki beszélgetni akar egymással, minden esetben együtt megjelenik a hivatalban, és igazolja, hogy sürgős ügyben kell érintkezésbe lépniök egymással. Délután fél háromkor tartozik mindenki telefonját kikapcsolni.

A vízfogyasztás szabályozását célozza az a rendelet, mely szerint délelőtt fél tizenegyől délután háromnegyed ötig vizet csak lapos tányérban szabad felszolgálni. Háromnegyed öttől hajnali negyed háromig mély tányérból iható víz, de a tányérba néhány tárgyat kell tenni, mely annyit veszít súlyából, mint amennyit az általa kiszorított víz nyom. Ezt a súlyfölösleget tartozik mindenki bejelenteni az előjárásánál.

Kiterjed az új rendelet a bútorok kímélésére is. A szekrényeket tartozik mindenki fölül is ellátni lábakkal, reggel nyolctól délután fél hétig az ekként felszerelt szekrény felfordítható, hogy a teteje addig a portól kíméltessék.

Hangkímélés szempontjából tartozik mindenki házi csengettyűit hangfogóval ellátni este hétig. Ugyanez áll az ébresztőórákra is, melyeket felhúzás után azonnal be kell takarni, sötét és csukott helyen tartani, hajnalban, egynegyed órával azelőtt, hogy csöngetnie kellene, kivenni és elzárni.

A papírkímélést célozzák az újfajta villamoslámpák, melyeket január huszonkilencedikétől kezdve mindenkinek be kell szereznie, s melyek váltakozó árammal dolgozva állandóan hunyorgatnak, hogy ne lehessen mellettük olvasni.

Február negyedikétől kezdve déli egy órától esti fél ötig a konflislovak két hátsó lábát össze kell kötni, és csak úgy lehet hajtani őket. Amennyiben így is előfordulna, hogy egyik-másik jól tud futni, a zsineg végét tartozik a kocsis a jobb mellső kerékre erősíteni.

Legközelebb forgalomba kerülnek az új lekvárzsibbasztók is, tucatonként ötven koronáért, alumínium retesszel.

Akinek fülszeletelő dugattyúra van szüksége, igényét jelentse be február negyedikétől kezdve a kerületi hadügyminisztériumban.

E hónap végén kezdik forgalomba hozni az újonnan rendelt cukorkeserítő gépeket. Minden mézárszékben kapható lesz villamoslámpa ellenében mézsavanyító süveg, tucatonként.

Gyomorpiskálót, valódi angol tükörszűzöt (szabad zárral), cipőtalpsorvasztót és kétoldali orrtűket igazolvány nélkül csak a jövő hónap közepétől, hajnali négy és öt között árusíthatnak a pékek.

Továbbá azt álmodtam, hogy két macska voltam, és játszottam egymással.

Levél a bemenésről

Most pedig beszélni fogok neked, Jóska öcsém, arról, hogy miképpen lehet itt Pesten bemenni valahová, ahol az embernek semmi keresnivalója nincsen. Mi ketten tudjuk, milyen tanulságos egy dolog ez, és mi százezren tudjuk, akik mind máshol kezdtük, mint ahol kellett volna vagy illett volna, és akiknek mással kellett foglalkozni, mint amit szerettünk és tudtunk, mert az nem kellett senkinek. Én nagyon jól ismerem a te zavart mászkálásaid utcákon és házak lépcsőin és előszobákban és középületek várótermeiben, és tünődéseid és félelmeid és aggodalmaid: úgy voltam én is, mikor elsőéves voltam az egyetemen. A múltkor találkoztam veled egy előcsarnokban, valami tudományos előadás volt vagy mi, és te a szolgálával beszéltél, holmi bemenetel dolgában, te, aki az emberiség történelmét tanulmányoztad sokáig, és filozófusokat olvastál és az Eszme fejlődésén szoktál borongani az utcán, nagyon okosan és világosan és szelíden magyaráztál valamit a szolgának, kissé Schopenhauer modorában, mondhatnám: világos logikával akartad őt meggyőzni, és magatartásodból nem hiányzott a méltóság sem. De a szolga nem várta be a *quod erat demonstrandum* befejező igéjét: gorombáskodni kezdett veled, és azt mondta, hogy neki ez és ez lett parancsolva, és az úr, ha jobban tudja, menjen a sóhivatalba, ide be nem megy jegy nélkül, alászolgája. Mint később értesültem, nálad azért nem volt jegy, mert te voltál a felolvasó - és mégis úgy esett, hogy nem mehettél be.

Ezen te töprengsz, Jóska, mert nem tudod, hogy az emberek nincsenek berendezkedve a te világos logikádra. Ne töprengj tehát, hanem hallgasd meg egy tapasztalt ember tanácsait.

Arra a felolvasásra nem juthattál be, mivel neked ott dolgoz volt. A felolvasásokkal tehát szakíts egyszer s mindenkorra. Ellenben határozd el, hogy ma délután például részt veszel az Opera egyik intim házipróbáján, és elénekeled Lohengrin szerepét. Ezt így kell csinálni. Bemész, oldalt egy kis ajtón; de nagyon jól vigyázz, nehogy olyan ajtó legyen, amin *nincsen* ráírva: „Tilos a bemenet”. Ott, ahol ez nem áll, okvetlenül valami szolga várna rád, megkérdezné, hogy hívnak, újraoltási bizonyítványt és katonai idézést kérne tőled, és elkergetne. Te ezt elkerülöd. Ahol azt olvasod: „Idegeneknek tilos a bemenet” oda szépen bemész. Végigmész néhány folyosón, ha alkalmazottakkal, szolgálkkal találkozol: nehogy megszólítsd akármelyiket. Mihelyt kérdezősködsz, vagy elárulod, hogy valakit keressz, hogy dolgoz van itt, abban a minutumban elvesztél. Kijelentik neked, hogy az illető nincs itt, nem is látták még soha, különben is ma reggel elutazott, és tíz perccel ezelőtt ugyan a színpadon volt még, de éppen most futott át a minisztériumba, ha sietsz, még utoléred. Nem, te ezt nem hagyod. Te sietve elmész az emberek mellett, minden ajtón belépsz, szigorúan körülnézel, mintha azt mondanád: „Ejnye, mi az, még nincsenek itt? Meg fogom őket büntetni.” Ha valami alkalmazott beléd botlik, kiabálj rá: „Hallja, micsoda disznóság az, hogy a kottáimat még nem hozták el?” - vagy „Mit lődörög maga itt, ahelyett hogy a süllyesztőbe menne?” Nem várod be a választ, erőteljes léptekkel továbbmész. Nagy zajjal kinyitod a páholyokat, keresztülhaladsz néhány folyosón. Végre zongoraszó üti meg füled. Arrafelé tartasz. Egy tapétaajtó áll előtted, ráírva, mondjuk: „Csakis tagoknak”. Ezt berúgod, egy szolgát félrelöksz: „Na, marha, ne álljon az utamba!” - mire az dadogva nyit utat. Belépsz a homályos színpadra, ahol néhány színész álldogál, és a karmesterrel próbálják éppen Lohengrint. Odalépsz, leveted a kabátod ingujjra, és kiveszed az egyik kezéből a kottát. Ha egy kicsit csodálkoznak, húzd össze a szemed, és bosszankodó hangon szólj így: „Mi az, az új rendező még mindig nincs itt? Se az a Duci? Persze, aztán nem ismerik meg az embert!” Mire ijedten és tisztelettel félrehúzódnak, és eszükbe jut, hogy éppen ma reggel olvasták, hogy Caruso valószínűleg Pestre jön. Erre te énekelni kezdesz, aztán odavágod a kottát, hogy ez mégse járja, fölveszed a kabátod,

kikísérteted magad egy szolgálóval, és hanyagul húsz koronát kérsz tőle, hogy nincs apró nálad, majd szóljon.

Ez az egyetlen módja annak, Jóska öcsém, hogy te Pesten bejuss valahová. Ha pedig már tanácsaim későn érkeztek volna, mert időközben agyonütött egy rendőr, akitől megkérdezted, hogy merre van a Retek utca, akkor ajánlom kipróbált módszeremet Szent Péterrel szemben, aki a mennyország kapujánál megállít, hogy milyen érdemek alapján óhajtasz bejutni?

Cipőpertli

Csak úgy elmondom, hogy mi van mindig reggel a cipőpertlivel, nagyon jól tudom, hogy ez mással nem történik meg, rendes emberekkel, így hát nem is ismerik ezt a dolgot, de azért mégis elmondom, hogy mi van velem, mindig reggel, a cipőpertlivel.

A cipőpertlit megveszem, és hordom rendesen egy hétig. Befűzöm, bekapcsolom, és szépen másliba kötöm a végét.

Egy hét múlva fönt, az a kis hegyes réz, ami arra való, hogy a lyukon keresztülhúzza az ember a pertlit, ez a kis réz letörik reggel.

- Ejnye, veszek cipőpertlit - mondom mérgesen. - Milyen komiszak ezek a cipőpertlik.

Erre benyálazom a leszakadt pertli végét, és kicsit pödröm az ujjaim közt. Ezután behúdom.

Másnap, mikor húzom a pertlit, érzem, hogy olyan gyanúsán nyúlik.

- Fene egye meg, cipőpertlit kell vennem - mondom. És megrántom a pertlit. Erre a pertlinek a vége hirtelen leszakad, és ott marad a kezemben.

Így most nem lehet máslit csinálni, mert a pertli egyik vége hét centiméterrel rövidebb, mint a másik. Nem baj, úgyis veszek pertlit, mondom, és most ilyen dolgot csinálok. Meglazítom a hosszabb végét a pertlinek, egészen végig, és a másik oldalon áthúzom a rövidebb vége felé, amit így kinyújtok. De nem jól csináltam, mert a másik vége lett öt centiméterrel hosszabb, megint nem jön ki a másli. Fél óráig vesződtem vele. Büdösnek nevezem, és intenzív gyűlöletet érzek a pertli iránt: jó, hát nem lesz másli, mondom vad daccal, és mérgesen csomóba kötöm a pertlit, kettős csomóba. Estig jó lesz, akkor lesz új pertli.

Este nem lehet szétbontani a pertlit, a csomó megfeszült és megdagadt. Dagadj meg. Némi habozás után mutatóujjammal alája nyúlok, és a becsomózott pertlit, ami most olyan, mint egy hurok, megfeszítem, és egy ügyes és kecses mozdulattal leemelem a legfelső kapocsról. Ezáltal meglazult az egész. Mély és intenzív gyönyör ömlik el egész lényemen. Most a többi kapocsról egész kényelmesen le lehet fejteni a pertlit, és a cipő lemegy.

Másnap. A hurokszerű pertli ott lóg a cipőn. Kicsit megdöbbenek. Mi lesz most? Hirtelen átvillan agyamon, mint egy kinyilatkoztatás, hogy ha este le lehetett így is fejteni, most vissza is lehet fejteni az egészet. A hurkot megint rácsavargatom a kapcsokra, a végén erősen meghúzom, és némi erőlködés után a végét rápattantom az utolsó kapocsra. Nagyon lélegzem. Hiszen ez nagyszerű! Miért nem csinálják a pertlit mindjárt így, ez sokkal kényelmesebb, nem kell máslit kötni. Homályosan és futólag a szabadalmi iroda jut eszembe. Úgyis veszek ma pertlit.

Most napokig tart az élet-halál játék. Reggelenként diadalmas csatákat vívok, a hurok belemegy mindig az utolsó kapocsba. De ősz lesz, hullanak a levelek, s reggelenként bánatos sejtelmek boronganak fölöttem, még az ágyban, mikor hirtelen eszembe jut a pertli. A pertli lazul, már nem kell erőlködni, hogy fönt bepattanjon, ellenben néha magától lemegy a kapocsról. Dühbe jövök, erősen meghúzom, hogy még egyszer becsomózzam. Egy roppanás - a pertli elszakad.

Üveges szemekkel, megdermedve nézek a roncsra. Mi lesz most? Okoskodni nem lehet sokat. Dollinger jut eszembe, akinél egyszer végignézttem egy operációt. Kibontotta a hasat, és akkor jött rá, hogy az egész bélrendszert ki kell vágni, mert csupa daganat az egész bél. Mit tegyen? A seb nyitva van, valamit tenni kell, meg kell kísértetni a lehetetlent, s méghozzá percek alatt.

Hirtelen kivágott mindent, és - semmi se maradván a gyomorból - a bárzsingot egy merész mozdulattal közvetlenül összevarrta a végbéllel. És az operáció sikerült.

Lázasan dolgozni kezdek, a torkom kiszárad, vadul lihegek. Kirángatom az egész pertlit. A göböket és csomókat letépelem. Most egy tizenöt centiméteres nagyságú csutak van a kezemben. Agyam villámgyors munkát végez, csak a zsenik látnak és éreznek ily tisztán elhatározó percekben. A három utolsó kapocsra rácsavarom a csutakot. Összekötöm a végét. Hiszen még ma megveszem azt a ronda pertlit.

És most napokig járok a csutakkal. Este lerántom az utolsó kapocsról, és reggel ráteszem. Lassanként hozzászokom. Úgyis veszek délben pertlit. Mindegy. Így nagyon jó.

Egy nap aztán a cipő nyelve kibújik a csutak alól. Az utcán történik, nem veszem észre. A cipőm gúnyosan és csúfolkodva kinyújtja a nyelvét. A sarkam alá kerül. Megbotlom és elesem. Hátgerincem kitörik. Most már igazán nem kell pertlit venni.

Testi szépség

Halálom után két nappal idézést kaptam, hogy jelenjek meg a Másvilági Mennyország-kiegészítő Parancsnokság Irodájában. Ott beosztottak valahová, ahol többedmagammal vártam, hogy átdeportáljanak a Marsba vagy akármerre, a IV-ik, bővített dimenzióba. Nagyon untam magam. Ötödnap találkoztam Dezső barátommal, akit szintén ide osztottak.

- Hogy vagy - kérdeztem -, soká maradsz itt?

- Tudom is én. Nagyon unom magam. Tudod, az ember a másvilágon ellustul. Sürgős dolgom nincsen, az ember mindenre ráér - telik az örökkévalóságból. Téged is örökkévalóságfogytiglan hívtak be?

- Engem is. Mindig ilyen unalmas itt?

- Igen, kérlek, és az ember elveszti minden kedvét. Tegnapelőtt például eszembe jutott, hogy nekem egy komissióm van. Még a behívásom előtt megígértem valakinek, egy hölgynek, hogy halálom után két nappal, éjszaka, meglátogatom. Eszembe jutott, gondoltam, úgyszemint most semmi dolgom, lemegyek, elbeszélgetünk egy kicsit.

- Ugyan. Na és mit szolt?

- Tizenkettő előtt valamivel érkeztem, még aludt önagysága. Gondoltam, hadd aludjék, szegény, keresztülmentem a falon, aztán beültem a tükörbe, és néztem. Sok tekintetben előnyösebb azért ez az állapot, hogy az embernek nincs teste. Az enyém kicsit kövér volt, és gyakran izzadtam. Az itt nincs.

- Hát persze, az igaz.

- Hát, kérlek, elég kíváncsi voltam a találkozásra. Én tudniillik valami hosszú és patetikus levelet írtam neki, amiben ezt a randevút megígértem. Azt írtam neki, hogy a másvilágon találkozunk.

Dezső elgondolkodott.

- Nem értem, miért akartam vele pont a másvilágon találkozni. Úgy látszik, valami mondani-valóm volt neki, de bizony isten, elfelejtettem. Ott ültem a szobájában, mondom, a tükörben, és törtem a fejem, hogy mit is akartam neki mondani. Pedig milyen sürgős volt akkor, direkt agyonlöttem magam, hogy találkozhassunk. És képzeld, ott vagyok, és nem jut az eszembe.

Megint elgondolkodott.

- Szép nő? - kérdeztem végre. Dezső vállat vont.

- Tudja isten. Azelőtt nagyon tetszett. Most jobban megnéztem magamnak, míg aludt. Kérlek alássan, mióta itt vagy, nem jutott eszedbe, hogy milyen furcsa dolog egy emberi test?

- Furcsa?

- Na igen. Mondhatnám, komikus. Különös hatással volt rám, hogy ni, ezek még mindig hordják a testet, amit én már olyan régen nem hordok. Olyan... olyan régi divatú dolog... Mint az uraságoktól levetett ruha... A lélek leveti a testet, és ezek tovább hordják...

- Van a dologban valami. De a részletek...

- Hát, kérlek, azokat is megnéztem. Azelőtt például örültem szerelmes voltam a lábaiba. Kérlek alássan, ugyan kérlek, hogy néz ki egy emberi láb! Nyilvánvalóan olyan, mint egy elnyomrodott kéz. Azelőtt kéz is volt, mikor még majom volt az ember. Az ujjak eltorzultak, és a tenyéből lett egy vaskos, formátlan húsdaganat. Nem értem, hogy ezt akkor nem vettem észre.

- És a szája?

- Az meg két vörös húsgörcs. A bélrendszer felső nyílása, a sok evéstől kidagadt. Beljebb csontocskák vannak, azok se szabályosak. Aztán az orr... na, kérlek szépen... milyen formátlan valami! Két lyuk van rajta. Hanem a legkomikusabb és szánalmasabb a két fül. Hogy ez soha nem jutott az eszembe! Két lemaradt, siralmas húscfatocska, ami összezsugorodott és gyűrődött, mint a töpörtyű. És két ilyen kis cafatocska lóg a fej két oldalán, és ez nekem tetszett! És meg akartam csókolni! Brr!...

- Furcsa, furcsa. Mondasz valamit.

- Hát, kérlek, én csak elnéztem egy darabig. Ilyen az egész. Aztán megint törtem a fejem, hogy tulajdonképpen miért is akartam én vele találkozni. Aztán, szégyen ide, szégyen oda, bizony nem jutott az eszembe, hát fogtam magam, és szép csendesen ellógtam, mielőtt felébredhetett volna. Nem mennék többé vissza, nem tudom, miért.

- Azóta se jutott eszedbe?

Gondolkodott.

- Mit csináljak. Nem. De nem is erőltetem meg magam, van idő. Arra való az örökkévalóság. Nincs egy cigarettád?

- Volna, de mivel szívjuk el, nincs szájunk.

- Az igaz. Látod, ez az egyetlen dolog, amit sajnálok.

Tanú vagyok

A törvényszéktől keresik - mondta a háziasszony.

Szent isten. Villámgyorsan átgondolom életemet, „mint aki sínek közé esett”, ahogy Kosztolányi Dezső barátom jegyzi meg egy helyen, nagyon helyesen. Talán arról az ízéről van szó, arról a dinnyéről?... De nem, hiszen akkor még kiskorú voltam, különben pedig két pofont is kaptam. Vagy csak nem ez az ízé, ez a Rogyák, akivel összeveszttem, mert nem írta meg ezt a levelet, és összerágta a tollszáramat... Na ja, ez azonban egyszerű rágalmozás. Ejnye, ejnye, micsináltam, micsináltam... tudom már: múltkor arról a „Vérharmat” című drámáról azt írtam, hogy az egy nagyon jó darab, mire a barátom, a rendőrtiszt, elment és megnézte, és amikor találkoztam vele, azt mondta: „Na, hallja, mit írt maga arról a Vérharmatról, hisz az egy frász.” Csak nem „hatóság félrevezetése” címen idéznek most e miatt a dolog miatt?

Nem. A járásbíróóság tanúnak idéz valami Szipa-féle becsületsértési ügyben. Reggel öt órakor jelenjek meg, különbeni elővezettetés terhe mellett. Na, hála istennek, nincs nagy baj. De ki lehet ez a Szipa?

Ekkor és ekkor kell mennem. Mindenesetre azért jó lesz kicsit gyakorolni az esetet, még sohase voltam tanú. Homályosan emlékszem, hogy ott meg szokták hitettetni az embert. Hol olvastam is valami effélét, hogy az embernek elő kell állani, két ujját feltartani, esküdni az égre, hogy az a darab föld, amelyen most áll, nem tarcsai birtok, ladányi határ az? Honnan tudjam én, a kiskésit neki. Pardon, hisz ez más, ez Arany János versében van, és csak hamis tanúzásnál alkalmazzák.

Most négy napig a törvénytárat tanulmányozom. De nem sokra megyek velük. Csupa kötelességről van szó, egy jog sincs. Végre elérkezett a tanúságtétel napja. Már három órakor talpon voltam; harminckét bizonyítványt vettem magam mellé, és kocsiban hajtattam el a járásbíróóságra.

Ötől kilencig vártam, akkor jött egy ügyvéd, aki megkérdezte, én vagyok-e a tanú. Igenlő válaszomra megmagyarázta, miről van szó. Szipa vendéglős bepörölte Kozarek magánzót, amiért becsületsértő kifejezést használt azzal a marhahússal kapcsolatban, amit 1899. március 27-én szolgált fel neki, azt mondta, ez a marhahús olyan bűdös, mint egy camembert sajt. A panaszos emlékezett rá, hogy én is ott voltam akkor, mikor alperes az inkriminált kifejezéseket használta, és tanú vagyok rá, hogy a marhahús nem volt kellemetlen illatú. A por azért húzódtott olyan sokáig, mert a bíróság nem tudott megállapodni, hogy mint szemtanút vagy mint fültanút hallgasson ki, végre, múlt hónapban, az „orrtanú” minősítést fogadták el, mire orrszakértőt küldtek ki, aki bizonyítja, hogy 1899. március 27-én volt-e vagy lehetett-e náthám, ami megakadályozott szaglószerveimnek a törvényes formák közt való használatában.

Míg az ügyvéd ezt előadta, lett tizenegy óra. Ekkor bementünk a terembe, ahol a bíró azzal fogadott, hogy elkéstem, miután pedig tanúskodni polgári kötelesség, ötven korona pénz-bírságra ítélt.

Ezután a vádlott kihallgatása következett. Vádlott előadta, hogy a marhahús tényleg bűdös volt, ő el is hozta corpus delictinek, azóta tartogatja. A bíró bólogatva végighallgatta a vádlottat, aztán kétszáz koronára és négy napi elzárásra ítélte el, mert nem tettem le az esküt szabályosan. Ezután kihallgatták a panaszoszt, aki kijelentette, hogy visszavonja a panaszt, miután Szipa András azóta belépett társul az üzletbe, és nagyon jóba vannak. Ezzel szemben Szipa kijelentette, hogy akkor ő is visszavonja a marhahúst; végül mindketten kijelentették, hogy engem nem ismernek. A bölcs bíró bólogatva hallgatta végig a beszédet, felmentette a vádlottat

és a panaszost, engem pedig négy hónapi fogházra ítélt, mivel hamisan akartam tanúskodni, hiszen semmi közöm az ügghöz.

Fellebbeztem, de mivel fellebbezésem nem volt szabályszerűen kiállítva, megbüntettek kötél általi halálra átváltoztatható háromévi kétezer koronára. Inkább a kötél általi halált választottam - bár ne tettem volna! Szent Péter már a kapunál várt az idézőlevéllel, hogy azonnal jelentkezzem a Másvilági Járásbíróságnál, mint - *vértanú*.

Most itt várok a kapu előtt, míg elintézik a kérvényemet, melyben a pokolba való áthelyezésemet kérem inkább.

Kivégzésem

- Nagyságos úr! Nagyságos úr!

Átfordulok a másik oldalamra.

- Nagyságos úr! Hét óra! Tessék már gyorsan felkelni.

- Ugyan, hagyjon, mit akar... Minek?

- Nyolckor van a kivégzés, megint el tetszik késni.

Nyelckor kivégzés? Persze, erről megfeledkeztem. Brr, ilyen korán felkelni, a szoba még hideg... és tulajdonképpen minek is? No igen, a kivégzésem... Ilyesmi miatt nem hagyják aludni az embert.

Mit vegyek fel? Szmokingot délelőtt? Á, jó lesz egyszerű fekete...

- Halló! Halló!

- Tessék...

- Szerkesztő úr? Tessék már jönni, már mindenki itt van, nem lehet vártni az urakat.

- Jó, jövök már.

Na, csak hogy az utcán volnék. Hű, de álmos vagyok. Mégis kíméletlenség ilyen korán végezni ki az embert. Reggelizni sincs időm. Hogy akarják, hogy az ember felkeljen hétkor, csak azért, hogy nyolckor kivégezzék?! Tönkreteszik a napomat, az életemről nem is szólván.

Villamosra üljek? Merre is van az a vesztőhely? Ni, a Milán.

- Szervusz!

- Szervusz, Milánkám! Nem tudod, merre van a vesztőhely?

- Dehogynem, a hetvennyolcasra ülj fel, a végállomásnál balra. Miért?

- Kivégzésem van.

- Ja, igaz, persze... olvastam a reggeli lapokban... Ejnye, ejnye, igazán... Fogadd részvételemet.

- Köszönöm. Mit szólsz hozzá, disznóság, nem?

- Elég disznóság történik mostanában, hadd el... Két szobámat rekvirálták el, éppen most, mikor meg akarok nőülni... Egészen odavagyok. Tudod, milyen szerencsétlen, érzékeny természetem van, az ilyesmi napokra elveszi a kedvem...

- Ugyan, ugyan, Milánkám... majd jobbra fordul...

- Te könnyen beszélsz. Te egy jókedvű ember vagy, azonkívül, ne vedd rossz néven, őszintén megmondom, önző ember is vagy, hamar túlteszed magad másnak a baján, most is látom, ide se figyelsz, nem tudsz öt percig foglalkozni a bajommal.

- Ne haragudj, édes Milánkám...

- Nem, nem... szervusz.

- Szervusz.

Biztos elkések. Nem jön villamos. Na, végre.

- Oda-vissza tetszik jegy?

- Csak oda.

Megint valaki.

- Csakhogy utolértelek... Fiacskám, mit írunk a félhivatalosba?

- Miről?

- Hát izé... erről a mai... izédről...

- Ja, a kivégzésemről? Bánom én, amit akartok.

- Jó, már megint könnyelmű vagy... Nincs egy kis lámpalázad?

- Nincs. Ince rendezi a dolgot, nem lesz semmi zavar.

- Aproó, nincs egy szabadjegyed, az unokanővérem szeretne megnézni... tudod, nagy tisztelőd...

Na, itt vagyunk. Úgy látszik, ez az... Elég sokan vannak, ahhoz képest... Még nem felejtettek el az emberek... Igaz, hogy ma mindenre van közönség.

- Szervusz, Ince. Sokan vannak?

- Elegen. Csak siess, már el kellett volna kezdeni.

- Jó, megyek már.

Brr! De csúnya. Alászolgája. Igen, itt vagyok.

- Kedves mester... egy autogramot...

- Tessék.

No, a formaságokon túl lennénk. Azt hiszem, elég strammul viselkedtem, báró úr, nem? Szervusz, Desirée, te is itt vagy? Mit szólsz hozzá? Hogy mondod? Hogy nem adtam le a kéziratot a Szemlének? Ugyan, hagyd el, nem megígértem, hogy a jövő hétre meglesz? Hát ez ki? Ja, a pap.

- Kezét csókolom, tisztelendő úr.

- Gyónjon meg, édes fiam.

Letérdelek, esküre emelem a kezem.

- Gyónok. Nem tehettem másképpen. Amit elkövettem, nem tehetem jóvá. Nem és nem, itt a vérpad előtt sem vagyok hajlandó megbánni, és nem vagyok hajlandó visszavonni - itt a vérpad előtt még egyszer, ünnepélyesen kijelentem, hogy marhaságnak tartom, igenis, marhaságnak, hogy még mindig négy órakor kell bezárni a boltokat, mikor már hétig világos van, és nem fogyaszthatják a villanyt, ami miatt a zárórát kitalálták. Itt állok, mást nem mondhatok - és most gyerünk. Vigyázz - kész - tűz!

Na, ez a hét jól kezdődik.

Lidércnyomás

A humorista reggel fölébredt, és szelíden öltözködni kezdett. Reggel a humorista egy kedves, szelíd úr volt, kék szemekkel, szőke hajjal és rózsaszín, illatos májjal; reggel a humoristának kék szalag volt kötve a májára, máslival.

A humorista aztán megnézte a pénztárcáját, és arca elkomorult. A haja egy árnyalattal sötétebb lett.

- Fel vagyok háborodva - szólt sötéten a humorista, és mája elsötétült. - Fel vagyok háborodva. Miért is vagyok ma fölháborodva? Ja, igaz. Ma a pesti lakásviszonyok miatt vagyok felháborodva. Nem lehet már Pesten lakást kapni. Disznóság. Ma a lakásviszonyokat fogom ostromozni. Ma huszonötöt kell kiostorozni.

S maró szatírával végigment a Váci körúton. Egy kapun meglátott egy felírást: „Négyszobás lakás kiadó, az összes mellékhelyiségekkel.”

- Nagyon jó - mondta a humorista. - Ezt direkte megnézem, már csak amiatt is.

Már csak amiatt is bement, és megnézte a lakást. Négyszobás volt, egy-egy szoba akkora, mint a Royal nagyterme. Tiszta, gyönyörű falak, villany. Gázfűtés.

- Mennyibe kerül? - kérdezte pokoli gúnnyal a humorista.

- Háromszáz korona.

- Háromszáz egy hónapra? Vagy fél hónapra gondolja, természetesen?

- Dehogy. Egy évre.

A humorista egy kicsit elsápadt. Zavartan köszönt, és kezét csókolt egy asztalnak.

- Ejnye, mi ez? - mondta, és lement az utcára. Dél volt már, és háromra kellett a cikk a lapba. - Ejnye, de fel vagyok háborodva - mondta a humorista halkan -, min is vagyok felháborodva? Ja, igaz, a pesti szénviszonyokon vagyok felháborodva, majd elfelejtettem. Hah, a pesti szénviszonyok! Nyikk, nyakk!

Amint ezt kiejtette a humorista, földre kellett ugornia, mert egy kocsi majdnem elütötte. A kocsi vad sebességgel száguldott. Telis-tele volt rakva szénnel. Egy pillanat alatt eltűnt.

- Hová megy az a kocsi - kérdezte a humorista egy rendőrtől -, és miért nem állította meg sebes hajtás miatt?

- Nem lehet - mondta a rendőr kifogástalan udvariassággal. - Ennek a szénkereskedőnek olyan kitűnő üzlet kínálkozott, hogy nem vehettem a szívemre őt most zavarni. Egy sarki hordár kocsi szenet rendelt nála, és két forintot ígért a szénért.

- Mennyit?

- Két forintot.

A humorista még egyet sápadt és továbbment.

- Min is vagyok csak felháborodva - dadogta lágyan, mert már két óra volt, és még nem ebédelt. - Ja, igaz, a pesti kocsisok hallatlan durvaságán és kapzsiságán vagyok felháborodva.

Hirtelen beugrott egy kocsiba.

- Hajtson a Dohány utcába! - kiáltotta oda diadalmasan.

- Igenis, nagyságos úr - válaszolt a kocsis, felpattant a bakra, s a lovak száguldani kezdtek. Két perc múlva a Dohány utcában voltak.

- Mennyivel tartozom? - kérdezte a humorista kajánul. - Mutassa csak a taxit!

A taxi 1 korona 60 fillért mutatott.

- Bocsánat, nagyságos uram - mondotta a kocsis, és egyik lábát hátrakapva, mint a tánciskolában szokták, pukedlizett.

- Értesítenem kell önt, hogy a taxi elromlott, és harminc fillérrel többet mutat. Ön, uram, csupán 1 korona és 30 fillért fizet, bár erről is szívesen lemondanék, mert őszintén szólva régi ambícióm már, hogy önt, irodalmunk jelesét, egyszer szerény járművem vendégül tisztelhessem. Nagyon kérem, ne sértsen meg azzal, hogy társalgásunkat együttlétünk anyagi következményeire terelje - boldog voltam megismerhetni önt.

A kocsis e szavakkal újra felpattant a bakra, s elvágatott. A humorista homlokát törülte, s utánanézett.

- Min is vagyok csak fölháborodva - mekegte a humorista, mint egy kecske, mert már tíz óra volt. - Aha, tudom már. Azon vagyok ennyire felháborodva, hogy tíz óra után az ember nem mehet be a saját lakására, és a goromba házmesternek kapupénzt kell fizetnie, és akkor is egy óráig kell várnia a házmesterre.

A humorista ezzel becsöngetett a kapujába. Még el se vette az ujját a csengő gombjáról, a kapu kinyílt.

- Bocsánat - mondta a házmester mosolyogva -, itt vártam a kapuban, mert sejtettem, hogy hazajön ez idő tájtban.

A humorista rámeredt, és tétován nyújtotta át a hatost.

- Hogyan, uram! - kiáltott a házmester. - Csak nem képzeli, hogy kötelességem teljesítéséért anyagi ellenértékre számítok? Csudálom, hogy ezt föltételezte rólam.

S a házmester hajlongva távozott. A humorista tántorogva ment fel. Fogai összeverődtek.

- Hát akkor! - üvöltött -, hát akkor mit tegyek? Nincs más hátra - vissza kell térnem a zsemléhez! A zsemle kicsiny! - üvöltött. - Igen! Mikroszkóp! Zsemle! Pesti Zsemle! Pesti miklye! Pesti zsemlyeszakó!

- Zsemle tetszik? - hangzott egy hang kívülről. - Azonnal. Az ajtó felpattant. Két péklegény jelent meg lihegve. Egy zsemlet hoztak. De nem fért be. Letették, és hozzáláttak az ajtó kinyitására.

- Megálljatok! - ordított a humorista. - Ezt már nem!

És fölébredt.

ÓRÜLT SIKEREM A TÉBOLYDÁBAN

Tudomány

Kedves kolléga úr, érdekes esetből kifolyólag kerestem fel, mint olyan elmeorvost, akinek tudományos képzettségéről, az elmebajok megállapításában való megbízhatóságáról legalább úgy meg vagyok győződve, mint a magaméről.

- Nagyon kedves és igazságos, kedves kolléga úr. Nekem is az a nézetem, hogy az elmeegógyászatban körülbelül mi ketten vezetünk, holtversenyben.

- Bizonyára, kolléga úr. A helyesen megértett tudomány diadalát látom abban, hogy elmeegógyászati kérdésekben mi körülbelül megegyezünk. Azért kerestem fel, hogy közösen, bizalmas kettesben, a „négy szem többet lát” elv alapján beszéljük meg ezt az érdekes esetet.

- Csupa fül vagyok, kolléga úr.

- Annak a megállapításáról van szó, kedves kolléga úr, vajon, én, aki önnel e percben beszélek, őrült vagyok-e, vagy sem?

- Nagyon érdekes kérdés. Már gondoltam rá magam is. Szóval, ezt akarja velem megbeszélni?

- Ezt. Eleinte arra gondoltam, hogy mint az ország elmeorvosa, ezt a betegséget magam állapítom meg magamról; de aztán eszembe jutott, hogy magamról lévén szó, mégiscsak jobb lesz, ha konzíliumot hívok egybe, legalábbis két orvost, akik ehhez legjobban értenek. Meghívtam hát magamat és önt erre a konzíliumra.

- Nagyon helyes, kolléga úr. Akkor talán mindjárt kezdhethük a tanácskozást?

- Parancsoljon velem.

- Egyelőre nincsen kifejezett véleményem erről az érdekes esetről. Mindenesetre érdekel, mi az ön véleménye?

- Az én véleményem, hogy őrült vagyok.

- Mindenesetre megfontolandó vélemény olyan ember részéről, aki az elmebetegségekben olyan kitűnő szaktekintély, mint kolléga úr.

- Ön hízeleg, kolléga úr.

- Szó sincs róla. De térjünk a tárgyra. Abban, ugye, mind a ketten megegyeztünk, hogy az őrültségnek mi a legfőbb ismérve.

- Hogyne, hogyne. A fixa ideát gondolja, nemde, kolléga úr?

- Természetesen. Kolléga úr ezt nagyon jól tudja. Tehát meg kell állapítanunk, hogy van-e kolléga úrnak fixa ideája. Abban, ugye, megegyezünk, hogy mit értsünk fixa idea alatt?

- Hogyne. Fixa idea, azaz téveszme alatt egy kényszerképzetet értünk, mely a különben helyesen, vagyis logikusan működő emberi értelemben automatic felvetődött, egy hibás képzetet önmagunkról, teszem fel, hogy valaki császárnak képzelet magát, holott nem az.

- Nagyon helyes. Hiszen mind a ketten tudjuk, hogy az őrültek, fixa ideájuktól eltekintve, egészen helyesen gondolkodnak. Nos tehát, lássuk, van-e a kolléga úrnak rögeszméje? Mert ha nincs, ha minden gondolata helyes és logikus, akkor kolléga úr nem őrült.

- Úgy van.

- Nos tehát, lássuk, van-e önmagáról rögeszméje. Hogy híjják, kolléga úr?

- Így és így.
- Helyes. Rendben van. Kicsoda kolléga úr?
- Elmeorvos.
- Helyes. Hol lakik, kolléga úr?
- Itt és itt.
- Nagyon helyes. Ön tehát nagyon jól tudja, hogy ön kicsoda és micsoda, mert amit mondott, az szóról szóra igaz. Önnek tehát nincsen rögeszméje önmagáról, ezek szerint az a nézetem, hogy kolléga úr nem őrült.
- Nekem pedig az a véleményem, hogy őrült vagyok.
- De hiszen nincsen rögeszméje? Hiszen tisztában van vele, hogy micsoda.
- Igen. Őrült vagyok.
- Pedig, mint láttuk, nem az.
- Igazán azt hiszi?
- Hát persze. Hiszen bebizonyítottam.
- Ohó, álljunk csak meg. Hiszen ha nem vagyok őrült, akkor az, hogy őrültnek hiszem magam, akkor ez egy hibás eszme, egy rögeszme!
- Úgy van!
- De hiszen akkor nekem rögeszmém van, hiszen akkor én őrült vagyok.
- Hát persze. Ha rögeszméje van, akkor őrült.
- Tehát őrült vagyok?
- Miután rögeszméje van, nyilván az.
- Ohó, álljunk csak meg. Ön azt mondja, a rögeszmém, hogy őrült vagyok. De hiszen tényleg az vagyok, az imént mondta. De hiszen akkor ez nem rögeszme, akkor ez egy logikus gondolat. Tehát nincs rögeszmém. Tehát mégse vagyok őrült. Tehát csak rögeszme, hogy mégse vagyok őrült. Tehát csak rögeszme, hogy őrült vagyok, tehát rögeszmém van, tehát őrült vagyok, tehát nem rögeszme, hogy őrült vagyok, tehát igazam van, tehát nem vagyok őrült. Mégis csak gyönyörű dolog a tudomány!
- A leggyönyörűbb, kolléga úr! De legalább annyira kell érteni hozzá, mint mi ketten.

A rendező

Először valami színházalapítással kapcsolatban találkoztam vele: a kulisszák közül rohant elő, izgatottan, sebesen kezét fogott velem.

- Ó... bocsánatot kérek... de csak egy percre van időm... igazán nagyon sajnálom...

- De kérem, kérem - nyugtattam meg -, hiszen nincs is önnel dolgom. Nyilván összetévesztett valakivel.

- Ja, nem engem keresett? Pardon. Tetszik tudni, az embernek ezerfelé áll a feje... Tessék elhinni, nem bírom... A felelősség... higgye el, nem nekem való. De hát nem lehet megbízni senkiben.

Valami kellékes szaladt el mellettünk, utána kiáltott.

- Engem keres?

Az visszafordult.

- Mi tetszik - mondta bambán. - A Ligeti úrnak viszem a kesztyűt.

- A Ligeti úrnak? Az bent van az irodában. Várjon, majd kiküldöm. Majd beszélek vele.

Megint hozzám fordult.

- Látja, kérem, nem lehet... Nincs időm, nem lehet... Hát majd máskor, ha megengedi... Au revoir, kérem, ne vegye zokon.

És elfutott, mint a fergeteg.

Később megkérdeztem valakitől, hogy ki volt az az úr. Nem nagyon ismerték. Aztán kiderült, hogy az irodában alkalmazták valamikor, jegyeket stemplizni.

Másodszor ő keresett fel. A kávéházban ültem, nagyobb társaságban. Odajött, igen komolyan, mondhatnám gyanakodva köszöntötte barátaimat, és odasúgta nekem:

- Kérem csak... van egy percnyi ideje... Igen fontos ügyben... sürgősen...

Felálltam, és félreültem vele.

- Parancsoljon velem.

Körülnézett, közelebb hajolt.

- Arról van szó - de kérem, egyelőre egy szót se, senkinek!

- Kérem, hogyne.

- Megbízom önben... Tehát... arról van szó, hogy itt Pesten egy igen nagy vállalat indul meg... egyelőre még nem beszélhetek róla... színház... és a felelősség engem terhel... Meg kell tudnom, számíthatunk-e az ön erkölcsi beleegyezésére, az ön morális obligójára, hogy úgy mondjam, az ön szellemi szolidaritására.

- Na igen - mondtam. - Miről van szó?

- Arról még nem beszélhetek. Szóval - számíthatunk?

- De drágám...

- Igen vagy nem! - kiáltotta lelkesen. - Ez a kérdés! Diszkréció! A felelősség az enyém - én rendezek mindent!... Higgye el, nem bízhatok meg senkiben, magamnak kell vállalni. Isten vele. És ne szóljon senkinek.

Megígértem, hogy nem szólok senkinek.

Két hónap múlva találkoztunk utoljára. A körút sarkán állt, az Oktogonon, a járda szélén, és komolyan, összehúzott szemmel nézte az úttest forgalmát. Egész tömeg állt már körülötte, mert hangosan beszélt.

- Mit csinál itt? - kérdeztem.

- Bocsásson meg - mondta sebesen és félvállról, a nagyon elfoglalt emberek nyers udvariasságával -, látja, hogy egy pillanatnyi időm sincs. Ez a rendezés tönkretesz. Ezerfelé kell nézni az embernek, hogy minden rendben menjen. Ott... az az automobil... igen... helyes, az mehet...

A pálcájával integetett a levegőbe, mint a karmesterek.

- Az a két kocsi most befordul... Helyes... Szemben egy villamosnak kell állni... Ejnye, mi ez? Itt most katonáknak kellene jönni... Ahá, már itt vannak. Ott jönnek szemben. Hé, katonák... jól van, mehetnek! Hé, rendőr... helyes! Magának a rendezés szerint itt kell állani, a lámpa alatt... jól van... most már kezd valahogy menni... Most még szembe, a ház negyedik emeletére, egy fehér főkötős cselédet kérek, aki kinéz az ablakon... jól van, helyes, megvan már... Ketten szembejönnek... egy hölgy meg az inas... Az egész fölé felhők... délutáni világítás - így... jól van... balra, a házak fölött, a nap... hét méternyire... lemehet! A nap lemehet!!... Helyes.

Felém fordult, fújta, a homlokát törülte.

- Fű! Uram!... ezt nem lehet kitartani... nem bízhatom másra; másképp minden ferdén megy.

Két mentősapkás ember közeledett.

- Mentősapka?! - kiáltott. - Helyes. Ezeket ide kellett állítani.

Odalépett az egyikhez, és rendelkező hangon szólt rá:

- Úgy. Maguk most velem jönnek a Lipótmezőre. Készüljenek. Nincs időnk. Mehetünk.

És könnyedén, bocsánatot kérve, elkészönt tőlem.

A néninél

Frédi megy az utcán. Átmegy arra az oldalra, ahol a nap süt; hunyorog, visszafordul. Végre eszébe jut, hogy igen, igaz, csak mégis meg kell látogatni Stanci nénit, akinek az ura meghalt, mert a mamája ma reggel is mondta neki az ágyból:

- Frédi, el kell menned a Stanci nénihez kondoleálni, ez mégse szép, hogy oda se szagolsz, pedig már két hete, hogy az ura meghalt.

Frédi tehát Stanci nénire gondol, és néma kétségbeesés fogja el. A ház előtt sétálgat lassan, és nem tudja elszánni magát. Magában gyötrődik: ejnye, mit is kellene mondani a Stanci néninek. Kedves, jó Stanci néni, ennyi elég is lesz, és érzelmesen, mély szomorúsággal ránéz, ugye, nem is kell folytatni, csak mély szomorúsággal nézni, ami mindent kifejez. A bácsinak jobb így, odafent, a mennyországban. Frédi nekifeszíti a képzeletét, hogy ebbe a gondolatba beleélje magát, és igyekszik meggyőződve lenni, hogy a bácsinak jobb odafönt.

Ezzel a gondolattal nekilendül a lépcsőnek, csönget és kopog. Mialatt nyitják az ajtót, Frédi nagyot sóhajt, és a szája legörbül. Izgatott lesz, és sebesen, erőlködve mondogatja magában: „Szegény, szegény Stanci bácsi!” Erőlködve képzeletben el maga elé Stanci bácsi alakját, hogy átérezze a részvét egész melegét, és Stanci bácsi arca végre tényleg meg is jelenik; duzzadt, fényes orral, félig nyitott szájába mohón tol befelé egy zsíros barátfülét és kettéharapja. A barátfüléből egy zsírcsepp legördül, és Stanci bácsi utánakap a szájával, de későn; a zsírcsepp lecsöppen a mellényére. Stanci bácsi kísértetarca csúnyán elfintorodik: a „kutyaistenit” - mondja Stanci bácsi -, és Frédinek eszébe jut, hogy akkor hogy kitört belőle a hahota, mert ő egy perccel előre látta már, hogy annak le kell csöppenni, annak a zsírnak, de a Stanci bácsi tényleg nem láthatta, mert a saját fejét nem láthatja az ember. Bruhaha!

Nyitják az ajtót, és Frédi utolsó, kétségbeesett erőlködéssel gyötri magát, hogy Stanci bácsit fehérén, a halálos ágyon elképzelje magának, feje körül az Enyészet ciprus-suhogásával. Nem megy.

FRÉDI *(elszorult torokkal)*: Hogy van, Stanci néni?

STANCI NÉNI *(feketében, hátrafésült hajjal, némi pomádészaggal. Siránkozva beszél, már három hete, stílszerűen)*: Hát eljöttél, Frédi?

Frédi kergeti magától dühösen a képet, a Stanci bácsival és a barátfülével. Hisz ez lehetetlen, ostoba dolog. Nem megy. És most minden olyan bután veszi ki magát. Miért mondta neki Stanci néni, hogy „eljöttél, Frédi?”, mintha nem látná, hát persze, hogy eljött. Naná, nem jött el. És miért mondja ezt siránkozva? És míg Stanci néni vezeti őt, Frédi agyában hangosan és szemtelenül beszél valaki, félrecsapott kalappal, mélyen meghajolva, leveszi a kalapot a fejről, igen, és egy márki mozdulatával eltartja magától, két ujjal fogja a kalapot, kecsesen, és így mondja: „Asszonyom, kedves Stanci néni, még nem jöttem el, de mindjárt itt leszek, lent jövök az utcán, és sietek, hogy hamar itt legyek!” Egyik szemével felfelé kacsint, és kisujját begörbíti ez az alak, a Frédi fejében. Frédi dühösen lökdösi magától a tolakodót, és Stanci bácsi apoteózisát igyekszik helyébe tolni, de az makacsul visszatér megint.

A szobában be vannak csukva a spaletták, és nehéz, dohos a levegő. Szemben az ajtóval hangosan és fontoskodva ketyeg az óra; Frédi agyán az a groteszk gyanú villan keresztül, hogy tulajdonképpen nem is szokott járni, alszik, mint egy öreg dakszli, a homályos szobában, csak mikor valaki bejön, kezd el szorgalmasan és tüntetően ketyegni, ráketyeg az emberre, lüktet, zakatol, liheg és morog utána, aztán mindjárt elhallgat megint.

STANCI NÉNI *(lassan és fájdalmasan ül le, mintha üvegből volna, de mindjárt összetörik. Siránkozva)*: Ülj le, kérlek... ne... ne... oda... a hokedlire...

Frédi most veszi észre, hogy zavarában rá akart ülni egy kalapra. A vér hirtelen a fejébe szalad. Az a márki, aki az imént hajlongott, most kiegyenesedve, hetykén szembenéz Stanci nénivel, és hangosan így szól: „Valóban, asszonyom, nem óhajtottam a kalapjára ülni, mert ez esetben kalapja úgy szétpukkant volna, mint egy kövér dakszli. Tetszik érteni? Mint egy dakszli.” Frédi remegve és rémülten próbálja csitítani a márkit, érzi, hogy ebből nagy baj lesz, a halántéka lüktet. Stanci bácsi... szegény Stanci bácsi... hát meghalt... de neki jobb odafönt... mondogatja magában Frédi, és a saját halálára akar gondolni.

STANCI NÉNI *(siránkozva)*: Nem voltál itt azóta.

FRÉDI *(most már beszélni kell. A hangja gyengén és hamisan remeg az elfojtott ijedtségtől, hogy mi lesz itt mindjárt, szent isten, mi lesz itt mindjárt. Egyelőre még jól jön ez a remegés, mert a szánalom és a meghatottság hangjával külsőleg azonos, és azt a benyomást kelti - de szent isten, mi lesz mindjárt, ha kiderül, hogy mi az oka)*: Nem jöhöttem... az egyetemen roppant el voltam foglalta... Stan...

A MÁRKI *(Frédi szeme előtt ugrál, most akkora, mint a hüvelykujjam, és szemtelenül bókol)*: Ja, persze, Stanci néni, el volt foglalta. Le volt foglalta. Föl volt foglalta. Szépen volt lefoglalta. Egy pecsét volt rajta ilyen felírással: „Kopf Alfréd le van foglalta, még csak rövid ideig látható. Tessék besétálni, harmadik emelet, pincén a bemenet.”

Frédi homlokán megdagadnak az erek.

STANCI NÉNI *(siránkozva)*: Ma három hete és naptya, hogy a megboldogultat átadtuk a földnek.

Naptya? Naptya? Naptya? Szent isten, ezt nem lehet kitartani. Miért naptya? Mi az, hogy naptya? Frédi lesüti a szemét, a gyomra hullámozni kezd. Egészen behunyja a szemét, hogy ne lássa a márkit, és elgyengülve könyörög neki, hogy csak most ne figyeljen ide, mert ez rosszabb a halálnál. Hiába!

A MÁRKI *(hangosan)*: Naptya? Kinek a kedves naptya? Az anyja meg az aptya.

FRÉDI *(elgyengülve)*: Ó... kedves Stanci néni... ha tudná, mit éreztem, amikor... *(elcsuklik, ő tudja, hogy miért)*

STANCI NÉNI *(siránkozva)*: Még csütörtökön itt ült... így, ahogy veled ülsz itt... így ült szembe velem, és aszongya: „Még írok valamit, Stancikám”, és még meg is írta ezt a levelet... megírta, még alá is írta... még el is tettem... ide tettem az asztalfiába...

Stanci néni suhogva feláll, és háttal fordul Frédinek. Frédi mereven nézi a hátát.

A MÁRKI: Az asztalfia nagyon kedves, szerény kisfiú volt. Mindennap szépen kezet csókolt ősz apjának, az asztalnak, amely szülte őt.

STANCI NÉNI *(hozza a levelet, és átadja Frédinek. Siránkozva)*: Ezt a levelet írta még csütörtökön... így, ahogy te ülsz most itt... és másnap... *(zsebkendő előkerül)*

FRÉDI *(átveszi a levelet, és kegyeletesen fölébe hajol. A feje zúg, a szemei kápráznak. Csillagokat lát. Egy szót se ért az egészből. E percben újra megjelenik Stanci bácsi feje a barátfülével)*

STANCI NÉNI: Így, ahogy te ülsz most... *(csendesén siránkozik)* (Egy hang az udvaron, éles hangos: Naaa, maga randa!) Püff!

Frédi összeszorított, kék szája szétrobban. A levél vizes rongy képében esik ki a földre. Frédi fölugrik, Stanci néni hanyatt esik. Frédi ki a szobából, le a lépcsőn, keresztül az utcákon... és torkából fájdalmas, rettentő bömbölésben harsog a fuldokló röhej... mindennek vége... most jöjjön a halál és a megsemmisülés... és jöjjön a Duna zöld vize... és jöjjön a koporsó, ahova begyömöszölik és lenyomják és eltemetik... és ahol a csöndben és sötétben és magányban végre, végre kinevetheti magát... Hahaha! Bruhahaha! Hehehe... he... he...

Nem ismert meg a saját anyám

- Borzasztó - mondta barátom, a finom és dekadens költő, míg bal keze halványsárga selyemrőzsa gyanánt lógott le a kerevet széléről -, borzasztó, a saját anyám nem ismert meg.

Mindketten hallgattunk. És ebben valami mámoros és degenerált volt, mintegy omlatag és panaszos hang, e hallgatás és minden.

- Borzasztó - mondtam én is, míg körmeim halkan s elferdülve nőttek a homályban, és mellényem ránca mosolyra torzult. Harsány illatok tumultuózuson, mintegy negédesen és inkább hervadva tolongtak, ó, isten, és kesernyés kávézacc.

Ekkor kéjesen s merészen, szent isten, még egyszer kinyúltam vízszintesen, régi herold én, mindegy, s még egyszer. Borzasztó.

- Igen - felelte Félix enyhén, holmi vérengző apácák kötényét gyötörve és marcangolva a katonatiszti képzelgésben, de rugannyal. - Igen. Talán furcsa, de mindegy. Hősi lelkem, mit tudom én, és talán nem is igaz. De nagyszerűen kilógtam az életből, igen, ez egy tény, tudod, micsoda remek egy cipőmadzag, egy lendület a halál felé, és minden. Képzeld el, egyszerű vidéki város, és atyám is, és egész gyermekkorom, némely népiskolában, de csak a harmadik osztályig, és onnan kezdve fel, fel, a legmagasabb lelki pálya, ragyogóan ívelve egészen holmi merész és hetyke paralízisig, érted, érted?

- Még igen - rebegtem -, még van értelme. Kezdd el már, térjünk a tárgyra, ennek még van értelme.

- Nos, mit mondjak? Hiszen tudod. Költészet és holmi csacska szerelmek, és Budapest forró katlan, ó jaj, és selyemkarikák, és ama vaskarika...

- Fából - vetem közbe enyhén, de csak egy langy mozdulata volt.

- Nos tehát, hogy elkallódtam e szertelen és vaskos táncban, főváros, holmi sikerek, te tudod - és rám nézett. - A mélységben holmi enyhe s mintegy égszínkéék gyötrődések, szóval...

- Szóval?...

- Szóval megzenésítve, úgymond, szóval pompás volt, és tizenennyolc év. Teremtőm, tizenennyolc évig nem voltam otthon... és látod, milyen szép volt és kíváncsú, de jaj, megváltoztam, rettenetesen megváltoztam.

S még beszélt, de már kinyújtá arca felé, Félix, nemes és béna ujjait, és sírt Félix, mint régi naplementék, *crépuscule d'automne*.

Már vigasztaltam volna, némely satnya és polgári szavak öklendeztek a mélyből, bitang szavak, az önnön keserűségük levében fetrengve, ám újra megszólalt. És most tompán és kétségbeesetten beszélt:

- A saját anyám nem ismert meg, most, hogy ellátogattam haza.

Hallgattam; mit is mondhattam volna e züllött és kérkedő bánat fölött.

- A saját anyám - jajongta -, mit ér akkor költészet, minden... mit ér szent örületem s a tekintélyes és gögös paralízis, mit összeszedtem magamnak... ha a saját anyám nem ismer meg többé... Képzeld, lementem, tizenennyolc év múlva, szegény, megtört vándor, vasúton és pompás éttermek közt... vidéki város, utcák és minden. És az utcán találkoztam vele...

- Vele... - kondultam meg enyhén, holmi falióra gyanánt, mit szélvész tapos, és ki.

- Vele... Az országúton pillantottam meg. Anyám, mondtam neki, hát nem ismeresz meg? Félix, Félix - s már dadogtam -, hát nem ismered meg fiad, anyám... és nem ismert meg a saját anyám.

- És?

- És visszafordultam rögtön... és a vonatra ültem, száguldó vasút, szent isten... és hazajöttem... és minden. A saját anyám!... A saját anyám!... - és Félix sírt.

Hosszan, sokáig hallgattunk, ó, és némán figyeltem, mint marja bánatát.

Végre, végre halkán szólaltam meg:

- Te... - mondtam neki - hm. Te... hm... mondd csak... biztosan az anyád volt az?...

Ekkor megdöbbenve s szédülten nézett rám, s ajka hebegve nyelte el jajongását. Sokáig, nyitott szájjal nézett.

- Ejnye - nyögte végre szelíden s békélten -, mondasz valamit.

Majd eszmélve:

- Te... csakugyan... nem vagyok biztos benne... No, nézd csak. Végre homlokára ütött.

- Persze - harsogta vidáman s vigasztaltan -, most jut eszembe, az anyám alacsony és szőke nő, ez meg magas, fekete volt, akivel találkoztam... majdnem biztos, hogy nem ez volt az anyám.

És ezen az estén inkább vidámak voltunk.

Ideges úr elalszik

Ideges úr egy kissé ideges és szórakozott megint, tizenegy órakor este tehát elhatározza, hogy most hazamegy és lefekszik, miután reggel hétkor kell felébredni, amiatt az izé, amiatt a dolog miatt, na, mi is az. Hja, persze, az utazás miatt, hát ezért. Gyorsan eljátszik még két parti sakkot, aztán udvariasan ajánlja magát: bocsánat, de igazán haza kell mennem.

Útközben még eszébe is jut: ejnye, milyen jó, hogy holnap olyan korán kelek, legalább fürdőbe megyek, az ember mindjárt frissebb. De hopp csak, nem mehetek fürdőbe, hiszen elutazom. Na, nem baj, legalább nem kell felkelni.

Óvatosan nyitja ki az ajtót, nehogy valaki észrevegye, csak mikor bent van már, jut eszébe, hogy senki sincs otthon. Meggyújtja a villanyt, és felhúzza az órát.

Kényelmesen nyújtózik ki az ágyban, na, most aludni fogok. Ezt nagyon erősen elhatározza, keményen és nagy energiával. Na, gyerünk aludni, mondja saját magának lendülettel. Mi az, kérdi magától két perc múlva, még most sem alszom? Micsoda dolog ez? Majd nem tudok felkelni holnap.

Ahá, mondja, további két perc múlva, azt hiszem, most alszom el. Erre felijed. Nini, most veszi észre, milyen kényelmetlen egy érzés ez: még az öntudatomnál vagyok ebben a pillanatban, de a következő pillanatban már öntudatlanul fekszem itt, mint egy hulla. Brr.

Hirtelen átdobja magát a másik oldalra, és így érvel magában: Persze, ha folyton azt mondom magamnak, hogy: no, most elalszom, akkor persze, hogy nem alhatok el, mert ettől a gondolatától mindig újra felébredek. Aki igazán aludni akar, annak nem jut eszébe, hogy ő most aludni akar, mert álmos, hanem egyszerűen elalszik, nem mondhatja: most alszom, és viszont.

Tyű, a kutya-fáját, ez nehéz dolog volt, egész beleizzadt. Tehát akkor be kell csapni magát az embernek, és másra gondolni, hogy közben jöhessen öntudatlanul az álom, és ne vegye észre. A napközben történt eseményekre gondol tehát, de semmi érdekes sem tudja megállítani, legfeljebb este az a két parti sakk, az határozottan érdekes volt. Ő váratlanul sakkot adott, oldalt állt a huszár, a vezért sem lehetett ütni, mert fedte a királyt, egy futóval leütött egymás után két parasztot.

Gyorsan megfordul, és a szoba sötét belsejébe mered. Két szék áll szemben az asztallal, az egyik oldalt fordul. Ejnye, ejnye, de kellemetlenül áll ez a szék! Miért olyan borzasztó ez a szék, el kellene vinni onnan. Hja, persze, világos, a szék huszárugrásnyira áll a szekrénytől, szóval a szekrénnel le lehet ütni a széket, amivel sakkot adunk a kályhának. Csakhogy elől van a köpöcsésze, az védi a széket, mégse lehet leütni. De mindenesetre jó lesz onnan elvinni, mert addig semmi se lesz az alvásból.

Kiugrik, és elteszi onnan a széket. Visszafekszik. Most végre rájött, mi volt a baja, persze, a szívének feküdt. Gyorsan hanyatt fekszik és néz. Így jó lesz. A szív így egyenletesen működhetik. Hallgatózik: vajon működik-e igazán. Na, jól van.

Ahá, ahá, persze, ez a vánkos zsenírozta. Megragadja a vánkos csücskét; összenyomja, és a feje alá gyömöszöli. Két perc múlva rájön, hogy csak úgy képes elaludni, ha egy centiméterrel kijebbe húzza ezt a csücsköt; másképp rögtön megfullad.

Úgy, most már rendben volna, csak még a paplan végét kell begyűrni a térde alá, és kész. De csekély idő elteltén kellemetlen mellékgondolat jelentkezik: hiszen ha a paplan így megfeszül, akkor nem tudja mozgatni a lábát, igaz ugyan, hogy minek kell neki a lábát mozgatni, ha egyszer aludni akar, de mégis, ez olyan, mintha le volna kötve.

Hirtelen felrántja hát térdét álláig, de most kiszabadult a paplan, és akkor hideg jön be balról. Erre egészen kinyújtja ferdén a jobb lábát, a balt lelógatja az ágyról, s karját kétszer a nyaka köré csavarja. Fél óra múlva a fejét az egyik vánkos alá teszi, a másikat ráhúzza. További negyed óra múlva mindkét vánkost átdobja az ágy túlsó végére, és a derekát becsavarja a paplanba. További húsz perc múlva keresztbe fekszik az ágyon, úgy, hogy a talpa rátapad a falra. További harmincöt perc múlva rájön az egyetlen lehető megoldásra: a fejét lefelé fordítva, az ágy közepére teszi, két lábát ellenkező irányba, bal karját két szétzilált matrac közt lenyújtja a földre, a jobbával pedig az odahúzott asztallábba kapaszkodik.

Reggel hatkor jön rá, hogy elfelejtette behunyni a szemét, azért nem tudott elaludni.

Ideges úr öngyilkos

Jó, jó, jó - mondja magában Ideges úr, és vigyáz, hogy minden „jó”-nál a bal lábával lépjen, és minden második utcakőnek a szélére -, jó, jó, jó, hát szóval, nem lehet szó arról a dologról. Három hétig biztos voltam benne, hogy lehet, mindent úgy csináltam, mintha máris meglenne, és minden gondolatomat elvágтам ezzel, hogy na, majd ha a dolog meglesz. Most mihez kezdjek, most ki kellene gondolni valami egyebet, na, most gondoljunk ki valami egyebet.

Na most, na most, na most - mondja magában Ideges úr, aztán eszébe jut, hogy háromszor mondta: „na most”, három, az szerencsétlen száma neki, és gyorsan még egyszer hozzáteszi: „na most”. - Ki kellene gondolni, az ám, de minek kellene, majd aztán, várjunk, majd ha az a dolog meglesz. Ja, igaz, hiszen nem lesz meg.

Nem lesz meg? Hiszen ez borzasztó, ez elviselhetetlen. Hát most mit tegyen? Nemcsak hogy az sem lesz meg, de most egyébre se tud gondolni, mert már hozzászokott, hogy meglesz. Rettenetes. Undorító. Nem lehet gondolkodni erről, már egyszer volt így, évekkkel ezelőtt, akkor is ilyen undorítóan érezte magát, és már öngyilkosságra gondolt, de akkor még csak úgy mellékesen.

Ccc, ccc, ccc - sziszeg Ideges úr, és körmét tenyerébe vágja -, gyerünk, gyerünk, valami egyébre, valami okosabbra, valami kellemesre. Például arra az izére, hogy is volt, mikor felment a méltóságos úrhoz. A méltóságos úrnál igazán kellemes volt, leültette, cigarettával kínálta, és egészen elfogulatlanul beszélgettek, ő hátravetette magát, és két ujjá közt könnyedén fogta a cigarettát, és úgy csinált, mintha ez nagyon természetes volna. Igen, ez jól volt csinálva, persze, persze, de volt valami számárság azért... ahá, mikor az izére kérdezett a méltóságos úr, ő meg azt hitte, hogy róla beszél, Ideges úrról, és szellemeskedni akart, és azt felelte, hogy... Fű, fű, micsoda buta baklövés, a méltóságos úr zavartan mosolygott, azt mondta: „Pardon, lehet, de én nem önre gondoltam...”, mire ő gyorsan beszélni kezdett, próbálta elütni szellemesen, de nem jött ki a dolog... Fű, de utálatos, böböböb... lalala...

Ideges úr elvörösödik, hirtelen megáll, s kihívó arccal ránéz a szembejövőre. - Na!! - mondja majdnem hangosan... - hát aztán, mondja, van valami köze hozzá? Igenis, kérem, az nem úgy van - mondja egészen hangosan.

Igen... és a méltóságos úr is észrevette a baklövést, és elhallgatott... Fű, de undok, beszéljünk valami másról... lalalalala...

Ideges úr dobol, és egész hangosan mondja: „beszéljünk másról”, fülig vörösödve; néhányan megfordulnak utána. Erre gyorsabban kezd menni.

Lalala... gondolja magában. Gondoljunk valami másra. Nem lehet. Rettenetes. Soha többé nem megy fel oda. Hiába. Fű, de számárság. Puff, puff. Mi az, hogy puff? Ja igen, a revolver. Főbe fogja löni magát, mert ezt a baklövést nem lehet kitartani.

Igen, főbe lövi magát. Erre egy kicsit megnyugszik. Igen, már éppen itt az ideje. Minden rosszul megy úgyis, ez a dolog sincsen elintézve, és neki már éppen elég volt... eleget szenvedett ezektől a nyomorult dolgoktól... három év előtt is, akkor is csinált egy ilyen baklövést... már akkor elhatározta, hogy főbe lövi magát. Nem is érti, miért halogatta eddig. Puff, és vége az egésznek. Nem kell többé gondolni ezekre.

Milyen egyszerű, az ember a revolvert odateszi a homlokához, és elrántja a ravaszt. Egy dördülés, és vége... Puff, kérem alássan.

Míg ezeket gondolja, találkozik egy barátjával. - Hogy vagy, Ideges úr? - Köszönöm - mondja nevetve, és rázza a kezét. - Puff, kérlek alássan. - Mi az, hogy puff, már megint szórakozott vagy? - Dehogy, csak azt akarom mondani, hogy fő a puff, kérlek alássan. Na, szervusz.

Ezzel jól elbántam, gondolja elégedetten, míg továbbmegy. Kedves ember, de mért olyan jókedvű mindig? A jövőben másképp beszélek vele. Na, miről is volt szó? Mire is gondoltam? Tudom már, az öngyilkosságra...

Ideges úr egy kávéház előtt megy el, belülről zene szűrődik. Tralalala... gondolja... mi is ez? Ahá, az az olasz keringő... Nagyon kedves melódia... na, mire is gondoltam?

Tralala... tara... fő az öngyilkosság... Főbe lövöm magam... de milyen kedves, pikáns melódia...

Lallala... mert fő az öngyilkosság... Lallala... a szép kis öngyilkosság... Trárára... gyerünk az öngyilkossághoz... Trárá... gyerünk, gyerünk, lalala...

Ideges úr vidáman dudorássza magában a keringőt.

Rejtvények

Mióta a világ legnépszerűbb lapjai egyre-másra hirdetik a nagy rejtvényversenyeket, rejtvényderbiket - Amerikában ötvenezer dolláros keresztrejtvény-versenyt tartottak - a dolog kezd izgatni. A régi könyv- és sósorszeszdíjak kora lejárt, ma autót, családi házat, helyes kis birtokot, életjáradékot és negyvenkettes ágyút sorsolnak ki a nyerők között - előrelátó embernek, aki előtt nem közönyös saját és családja jövője, komolyan illik foglalkozni ezzel a tudománnyal, mely szerencsés esetben satöbbi... A többi pálya még ennyire se biztos.

Komolyan munkához láttam.

Tanulmányozni kezdtem a helyi és külföldi rejtvényújságokat és újságrejtvényeket. Megpróbáltam egységes elvet találni, amelynek alapján úgy a szerkesztés, mint a megfejtés általános kulcsa a kezembe kerül: otthonosan tudok mozogni abban a labirintusban, ahol a szó képet, a kép pedig szót jelent.

A legnehezebb problémákat játszva, ránézéssel fejtettem meg, elképesztve a nehézfejűeket, akik kétségbeesve kérdezik az embertől, „te, mi az, hat betű, szoba közepén áll, esznek rajta, és a vége: sztal?”

A végén ott tartottam, hogy nem is kellett rejtvénynek lenni egy ábrának ahhoz, hogy megfejtsen. Egyszer egy rejtvényszerkesztő nevetve mesélte el nekem, hogy hirtelen kifogyván az anyagból, lapzártakor egy közönséges, külföldi lapból kivágott rajzot adott le, amin csak egy ház állt, semmi más. Gondolta, majd utóbb kitalál valamit, mint megfejtést: „Kemény (kémény) Simon”. Ekkor támadt az a gondolatom, hogy a rejtvényt nem is kell szerkeszteni, a világ minden tárgya és rajza és ábrája rejtélyes problémává lesz, ha nem annak nézem, ami, hanem valami titkos tervet teszek fel mögötte. (Így tette például a világ egyik legegyszerűbb és legátlátszóbb jelenségét, a nőt, rejtélynek a filozófia, holott a megoldás oly egyszerű: négy betű vízszintesen, négy függőlegesen, s kész a kereszt, amit a férfinak hordani kell.)

Mert ha igaz Hamlet mondása, hogy nincs jó és rossz, csak a gondolatban, az is igaz, hogy nincs titok és megoldás, csak az elemző értelem számára.

Már-már tökéletesnek hittem magam, amikor ez történt. Valaki feladta a következő rejtvényt:

Kas saison Ka.

Három hétig törtem a fejem.

Nem tudtam megfejteni, hiába próbáltam a „saison” szót „évad”-nak magyarul, „season”-nak angolul és „Fahrzeit”-nek németül alkalmazni.

Belebetegedtem a dologba.

Egy napon öt éves unokaöcsém, aki akkor tanult olvasni, meglátta jegyzeteim közt és silabizálni kezdte.

És fél perc alatt elolvasta, magyar nyelven, így:

Kassai sonka.

Azóta nem fejtek többé rejtvényt.

Mahlzeit és Zaturek

Budapesten időközben kedves lengyel írókollégámmal ismerkedtem össze - ő mesélte az alábbi történetet.

Honfitársa, bizonyos Zaturek nevű, tavaly Berlinben járt. Mint szerény utazó, először is kikeresett egy lengyel penziót, hogy esténként otthon érezhesse magát. Nappal egyedül járta a várost, múzeumokat s az egész idegenséget, aminek varázsát nemcsak hogy nem csökkentette, inkább fokozta számára, hogy egy szót se tudván németül, a Robinson és Péntek primitív közlekedésére volt utalva.

Ebédelésre kedves, szerény kis kocsmát választott magának. A kétülékes asztal túlsó oldalán barátságos arcú német bácsi ült.

Csendben ebédeltek. A német egy perccel előbb fejezte be, felállt, könnyedén meghajtotta a fejét, és azt mondta:

- Mahlzeit.

Lengyelünk is felemelkedett, gondolván, ha valaki ilyen udvarias, és bemutatkozik nyilvános étteremben, neki se szabad mogorvának lenni.

- Zaturek - mutatkozott be ő is.

Másnap ugyanannál az asztalnál, megint ott találta a németet. Szépen megebédeltek, a német egy perccel előbb megint felállt, megbiccentette a fejét, és azt mondta:

- Mahlzeit.

Zaturek kicsit csodálkozott, mi ez, gondolta, ez a német elfelejtette, hogy tegnap már bemutatkoztak, vagy itt ez a szokás, hogy minden alkalommal újra be kell mutatkozni? Mindenesetre alkalmazkodott, ő is felállt megint, és bemondta, hogy:

- Zaturek.

Mikor harmadszor is így folyt le a jelenet, este, a penzióban szóvá tette honfitársai közt ezt a furcsa német szokást megkérdezvén, vajon Mahlzeit urat rendes német típusnak tartják-e, vagy afféle különecnek.

Persze jót nevettek rajta, és felvilágosították, hogy „Mahlzeit” az nem egy név, hanem udvariassági szólam, annyi mint jó napot vagy volt szerencsém; a német úr egyszerűen egészségére kívánta az ebédet.

Lengyelünk nagyon elszégyellte magát műveletlenségéért elvörösödött a gondolatra, vajon mit tart róla a kétségtelenül európai kultúrájú német.

Délben már jókor betért a vendéglőbe. A német már ott ült. Lengyelünk izgatottan és gyorsan ebédelt, szándékosan versenyezve a némettel - sikerült is két perccel előbb fejeznie be. Ekkor fölállt, meghajtotta a fejét, és diadalmasan és fölényesen és előkelően bemondta:

- Mahlzeit.

A német kissé elpirult. Nyilván örömeiben, hogy ez a lengyel milyen finom ember, rövid ismeretség után az ország anyanyelvén tiszteli meg őt a szokásos üdvözléssel. Mint jó kozmopolita, rögtön jelezni akarta, hogy ő is tudja, mi az a nemzetközi előzékenység. Felállt, meghajtotta magát, és tűrhető kiejtéssel mosolyogva ismételte a megtanult szót:

- Zaturek.

Örült sikerem a tébolydában

Öninterjú egy hangversenyről, amelyen felolvastam.

Kérem, csak tessék, hát igen - felolvastam a Schwartzterban. Dehogynem, csak parancsoljon - figyelek a kérdésekre, csak kicsit szórakozott vagyok. Hogy milyen impresszióm volt rendkívüli közönségemről?

Igazán nem kívánhatok magamnak jobb közönséget. A szanatórium betegek figyelemmel és jóindulattal hallgattak végig. Talán nem hangzik túlzásnak vagy szerénytelenségnek, ha biztosítom önt, hogy *örült sikerem* volt. Az igazgató, aki meghívott, hogy tartsak felolvasást a betegeknek, igazán nagyon kedves volt, s azóta is lelkiismeret-furdalásokat érzek, hogy köszönés nélkül mentem el, éjjel egy órakor, a Kékgolyó utcából.

Hogy miért köszönés nélkül? Hát kérem...

Tetszik tudni, az úgy volt, hogy mikor két nappal a felolvasás előtt találkoztam az igazgatóval, és könnyedén és odavetően említette nekem a dolgot, hogy hangversenyt fognak tartani a szanatóriumban, és szeremé, ha én is felolvasnék valamit, akkor még semmi rossz érzésem vagy mellékgondolatom nem volt. Szívesen megígértem, és közben talán meg is feledkeztem a dologról, remélve, hogy a hangverseny napján majd eszembe juttatják. Este kilenckor aztán kocsí állt meg a házunk előtt. Két barátom jött fel, akik nagyon *kedvesen és gyöngéden* beszéltek velem, hogy ma van az a felolvasás, siessek, mert elkésünk, hogy lent vár a kocsí, és hogy ők elkísérnek engem - biztosítottak, hogy nagyon érdekli őket a hangverseny, hogy az igazgató lelkükre kötötte, hogy okvetlenül hozzanak el engem.

Kocsiba ültünk, és kedélyes beszélgetés közben értünk át Budára. Az igazgató már az ajtóban várt, és *feltűnően nyájasan* fogadott. Borzasztó nyájas volt, tetszik tudni, és valami határozatlan nyugtalanság fogott el engem ettől. Ejnye, gondoltam, de furcsa dolog ez, most veszem észre. Hogy is volt csak? Az Otthon-körben ültünk, és én éppen egy dramaturgiás elméletemet adtam elő, hogy milyennek képzelem én az új magyar drámát - az igaz, hogy nagy tüzzel és igen élénken adtam elő, mert izgatott a kérdés -, amikor egyszerre odajött hozzám az igazgató, és azt mondta, hogy szeremé, ha eljönnek a hangversenyre a szanatóriumba. Az igaz, azt mondta, hogy szeretné, ha felolvasnék a hangversenyen, de most jut eszembe, olyan különösen nézett rám... És most ketten hoztak el kocsin, és az igazgató már itt vár rám, a kapuban... Na igen, igen, hiszen az udvariasság kijár nekem, mint ünnepelt izének... de azért mégis...

Míg a terembe értünk, igyekeztem elfogulatlanul csevegni, de közben feszülten és görcsösen figyeltem.

- Aztán mondja csak, igazgató úr - mondtam könnyedén, mint afféle érdeklődő kíváncsi -, hogy tudták ide behozni a szegény betegeket? Mert felteszem, hogy nem szívesen jönnek a saját jószántukból...

- Ó - felelte az igazgató -, ennek már kipróbált gyakorlata van. A beteget rendesen valami ürüggyel csalják be. A beteg foglalkozása vagy hivatása szerint választjuk azt az ürügyet. Az ügyvédnek azt mondjuk, hogy az igazságügy-miniszter hívja... Ha valakinek az a mániája, hogy ő a római pápa, azt mondjuk neki, hogy a bíbornokok várják... A dühöngőt megnyugtadjuk, hogy csak vendégségbe megyünk... A színésznek azt mondjuk, hogy fel kell lépnie... Aztán kocsiba ültetjük, és szépen behozzuk...

- U-úgy - mondtam, és szemébe néztem -, és ha például író volna az illető - tegyük fel?

- Istenem - mondta könnyedén az igazgató -, talán azt mondanánk neki, hogy tartson felolvasást nálunk!

Ezzel gyorsan előresietett, fogadni a vendégeket.

Mondanom sem kell, hogy kezdtem magam nagyon furcsán érezni. A felolvasás alatt, látván, hogy udvariasan figyelnek, és melegen tapsolnak, egy kicsit csökkent ez a szorongó érzésem, végre ha valami izé, valami céljuk volna velem, akkor nem csinálnának egész hangversenyt. És ha valamit akarnának, nem ülhetnék most itt szabadon, az asztal mellett... már kiderült volna!

Felolvasás után elkeveredtem a hallgatóság közé. Beszélgettem néhány kedves, rokonszenves elmebeteggel, akik meglepően jól érezték magukat a társaságomban. Tizenkettőkor elmentem az igazgatóhoz.

- Hát nagyon köszönöm, igazgató úr, nagyon érdekes élmény volt a számomra is. Engedelmével, most sietek, szeretnék még villamost kapni.

Az igazgató ebben a pillanatban megragadta a vállamat. - Hová gondol, kedves mester! Szó sincs róla, ilyen korán elmenni! Azt már nem engedem - a mi kedves vendégünket! Hiszen csak most kezdődik a tánc - ezt meg kell néznie...

Éreztem, hogy elsápadok. - De igazgató úr - hebegtem -, igazán... megígértem a feleségemnek... vár a családom... mennem kell...

- Szó sincs róla - harsogott az igazgató vidáman -, nem engedjük!

Ennek a fele se tréfa. A szívverésem megállt.

- No de mégis - mondtam -, innen Budáról olyan nehéz hazajutni...

- Hát minek kell hazamennie?! - mosolygott az igazgató vidáman. - Nem kell hazamennie. Itt maradunk még egy kicsit, nézzük a táncot, aztán átmegyünk hozzám a B pavilonba... jól megvacsorázunk, iszunk egy kicsit, aztán éjszakára itt marad, kedves mester, ott fog aludni a mellettem levő szobában...

- Igenis - mondtam gyorsan, sarkon fordultam, és elvegyültem a betegek közé.

Tehát nem tévedtem. Fondorlatos ürüggyel, azzal, hogy tartsak felolvasást, becsaltak az élőhalottak közé...

Az ajtóhoz rohantam. Be volt zárva.

Kilopóztam a konyhába, és elbújva az ajtó mögé, megvártam, míg az egyik ápoló kinyitja az ajtót. Akkor hirtelen kisurrantam, átvetettem magam a kerítésen... végigrohantam a Dunaparton. Be kell vallanom, két napig nem mertem kimenni az utcára, nem mertem felvenni a telefonkagylót, ha csöngettek. Most már kezdek kicsit megnyugodni. Talán mégis tévedtem. Azóta már kerestek volna, ha...

Egyébként legszívesebben veszem, ha nem írja meg az egész dolgot... Nem mintha tartanék valamitől, de a közönséget nem is érdekli... szerény személyem - keressen valami más riporttémát. Vagy úgy - hiszen ez én vagyok, akinek az egészet elmondtam... akkor legjobb, ha abbahagyom. Kérem, Ilona, vigyék ki ezt a tükröt.

Pista, a gyöngykagyló

Pista, a gyöngykagyló, egy reggel arra az eredményre jutott, hogy őt pedig nem fogják becsapni mindenféle közvetítők: majd ő eladja maga a gyöngyöt, amit termelt.

Határozottan eredeti ötlet volt: kézenfekvő, mint Kolumbusz tojása és új, mint a forradalmi eszmék. Egészen megrészegett. Hát nem képtelenség, fortyogott felháborodva, hogy itt pusztult el mellette Sanyi meg Jancsi meg a Bandi, itt veszték éhen - a halász meg a kereskedő pedig eladta drága pénzen a gyöngyöt, amit ők termeltek. Igaz, hogy nem érdekből termelték - mit tudták ők, szegény fejük, hogy az a gyöngy ér valamit -, ők meg akartak szabadulni attól a kis piszoktól, ami az oldalukat fúrta, hát izzadtak és nyálaztak, és mikor megvolt a gyöngy, azt hitték, most majd békén alhatnak, mint más, közönséges kagyló. No persze, de Sanyi és Jancsi és Bandi balekok voltak - mit tudták ők, mi van odafönt -, micsoda remek élet, pénz és muzsika és tánc és frakk és szépasszonyok, gyöngysorral a nyakukban - és mindebben dúskálhat, aki gyöngyöt ad el, míg a szegény kagyló ott döglök meg a homokban. Nem - ez nem üzlet -, ez közönséges kizsákmányolás: bolond, aki hagyja.

És Pista, a gyöngykagyló, kikecmergett a sekély vízből, partra szállt. Őszintén szólva nemigen volt tájékozott, hogy mit tegyen: hová kell fordulni először. Kérdezősködni nem akart, félt, hogy a halászok és a kereskedők kezére adja magát. Nagy titokban bevánszorgott hát egy közeli kávéházba, és átnézte a lapokat. Végre megtalálta amit keresett. A „Gyöngy” című szaklap volt, pontos kimutatásokkal a gyöngyárfolyamokról, kereslet és kínálat, szakszerű értekezések, bírálatok - egy címet is talált, ahol gyöngyöt lehet eladni. Valami Rockefeller volt az illető: itt lakott az Egyesült Államokban, jobbra, a huszadik emeleten.

Pista, a gyöngykagyló, alaposan elfáradt, míg feljutott odáig: kagylója lihegve nyildokolt.

Nehezen került a kiváló bankár elé - nem szívesen fogadták. Rossz előadó volt: köpenye keskeny nyílásán keservesen szűrődött át a hang. Rockefeller gyanakodva nézte a gyöngyöt, amit kigurított elébe.

- Így, első pillanatra nem tudok nyilatkozni - mondta aztán határozatlanul -, ha volna szíves itt hagyni, hogy megmutassam a szakértőnek.

Pista a kagylója tövéig elpirult.

- Szakértőnek? - suttogta zavartan. - Hát nem elég bizonyítéka a gyöngy valódiságának, hogy személyesen nyújtom át? Hiszen láthatta, hogy innen vettem elő a köpönyegemből.

Rockefeller mosolygott.

- Ne haragudjék, barátom, gyöngyöt már láttam néhányat életemben, mégsem tudom holtbizonyossággal megkülönböztetni az eredetit a hamisítványtól, hogy kíváncsi vagyok, hogy önt valódi gyöngykagylónak ismerjem el, mikor gyöngykagylót soha életemben nem láttam még?

Pista, a gyöngykagyló, sírva fakadt.

- Szóval azt hiszi, szélhámós vagyok?

- Ne haragudjék, kedves barátom - ismételte vállvonogatva Rockefeller -, a gyöngykagylóról azt tanultam az iskolában, hogy a tenger fenekén fekszik, és termeli a gyöngyöt. Ön, ahogy így megnézem önt, inkább holmi tönkrement ügynökre emlékeztet.

Pista, a gyöngykagyló, letörölte könnyeit, és dacosan emelte fel fedelét.

- Azt akarja hát, hogy visszamenjek a tenger fenekére, elpusztulni nyomorultan, mint a többiek: csak így tudom önnek bebizonyítani, hogy a gyöngy, amit termeltem, megéri a pénzt, amit ön a kereskedőnek ad érte, hogy ő élje le helyettem, ő élvezze az életnek örömeit, amik nekem járnak ki? Nem látja, milyen égbekiáltó igazságtalanság folyik itt? A közvetítők, halász és kereskedő, kizsákmányolnak bennünket - a gazdagok kitartják őket, hogy aztán henyélő nők nyakába aggassák a pompás kincset, amit tőlünk raboltak? Mindenki dicséri és magasztalja a gyöngyöt és magasztal bennünket, akiknek köszönhetik - mi pedig szegénységben és nyomorban tengődünk odalent -, mi, akik pompás gyöngyökről álmodozunk, amiket alkothatnánk még, ha boldogok lehetnénk! Uram - vegye meg tőlem ezt a gyöngyöt, olcsóbban adom, mint a kereskedő.

Rockefeller vállat vont.

- Amit ön mond, kétségkívül nagyon érdekes. Mindenesetre sokkal jutányosabb volna, ha közvetlenül érintkezhetne termelő és fogyasztó - de én üzletember vagyok és nem természetrajztudós. Ahhoz, hogy a gyöngy értékét megállapítsam, gyöngyszakértőre van szükségem, akit megfizetek - a kagyló értékét és eredetiségét csak a tudós ismerheti fel -, én szívesen támogatom a tudományt is meg a szakértelmet is, de nem támogathatom önt, akinek érdeméről, támogatásra szoruló hivatottságáról csak a szakértelem és tudomány győzhet meg engem. Ismétlem, én még nem láttam gyöngykagylót.

- És ki győzi meg önt a tudós hivatottságáról?! - kiáltott lángoló szemekkel Pista, a gyöngykagyló.

Rockefeller vállat vont.

- Az utókor igazolni fogja önt, ha megérdemli.

Pista, a gyöngykagyló, dühösen elrohant. Még aznap este, egy csapszékből, megismerkedett egy festett hajú lánnyal, akinek egy csókért odaadta a gyöngyöt. Két hónap múlva megszökött egy gyöngykereskedővel - Pista pedig, a gyöngykagyló, szerelmi bánatában a tengerbe vetette magát, és megfulladt, mert két hónap alatt nagyon elszokott a víztől.

Szerelmi levelező 1934

Igen tisztelt Cím,

válaszolva folyó hónap tizedikén érkezett becses soraira, illetve bocsánat szórakozottságomért, kedves Nagyságos Asszonyom, pardon, édes egyetlenem, kedves Vera látod, látod, ugye, mondtam Neked, boldogságom, ezért szabódom mindig a levelezéstől, amit úgy sürget kegyed, holott a múlt hónapban eszközölt részletbefizetést blanketta birtokában... na tessék! már megint beleestem, és annyi időm sincs, hogy újra kezdjem a levelet, vagy legalább áthúzzam a nem kívánt sorokat, egy óra alatt indítanom kell a postát, különben lekésem a szállítást, hát csak azt akarom sebtiben megírni Neked, te kis fehér házinyuszi, aki vagy nekem, húzd ki te magad e jelen levelembe belecsúszott üzleti kifejezéseket, melynek díja... illetve, na látod, kérlekálássan, Fülöp, milyen sietségben vagyok, harminckét felszólítást gépeltem le eddig, ez a harmincharmadik, és még vagy húsz van hátra, így csak röviden válaszolhatok édes kis rózsaszín, illatos kártyádra, amin csak egy kérdőjel és egy felkiáltójel van, milyen édes illat, és milyen eredeti! és milyen tömören fejezed ki magad, mert nagyon jól tudom, mire vonatkozik a kérdőjel is, meg a felkiáltójel is, amit a szigeten beszéltünk este a Duna-parton, hogy milyen-milyen boldog vagy, és hogy szeretsz, és mindennel meg volnál elégedve, csak egy hiányzik neked, hogy még sohase kaptál tőlem levelet, szerelmes levelet, igazi szerelmes levelet, amilyenről leány korodban mindig ábrándoztál, amit aztán összegyűjt az ember, és kék szalaggal átköt, és eldug a fehérneműszekrénybe, a szalvéták közt, hogy anyuka, illetve esetünkben az a mafla férjed ne találja meg - igazi szerelmes levél, amilyen a barátnőidnek mindegyiknek van, egész kocsiderék, csak éppen neked nincs még, nyuszi, éppen neked, akiről mindig azt állítottam, hogy te lehetsz a legboldogabb a barátnőid közt, az Olgánál is, mert egyiket se szereti úgy a barátja, igenis fenntartom, még a Rezső se szereti úgy a Vandát, mint ahogy én szeretlek téged - és ennek ellenére, hogy ezt állítom, mégse írtam még neked szerelmes levelet, ami azért egy közönséges pimaszság és pofátlanság tőlem, mert hisz te nagyon jól tudod, hogy én tudok szerelmes levelet írni, jó, jó, hagyjuk a Lili-dolgot, amit saját szemeddel olvastál - de azt csak nem tagadom le, hogy fiatal koromban verseket is írtam, hát egy-két rongyos szerelmes levelet, hetenként nyolcszor letörne a kezem, ha megírnék? hát, édes Esztikém, most nagyon sietek, csak azt akarom mondani, igazad van, de tudod mit, van egy remek ötletem: nézd, Róza, te legjobban tudod, milyen szerelmes levelet szeretnél kapni tőlem - azt ajánlom neked, a fülem se állván ki a munkából, neked meg van időd, írd meg magad őket, és szerdán mindig, mérlegzárás napján küldd be nekem aláírásra, rögtön egész hétre, postafordultával aláírva visszaküldöm, melynek reményében maradtunk kollegiális tisztelettel, becses megrendelésüket elvárva.

A szerelem az élet illatos virága, mely mint egy kifeslett bimbó

Máj. 1.

Azt hiszem, az én szomorú és reménytelen életembe ragyogó sugár szökött be. Ma egy nővel ismerkedtem meg - mély, rejtelmes szemek, csodálatos száj, valami valószerűtlen termet. Azt hiszem, szerelmes vagyok.

Máj. 5.

Sokat sétálok most kint a ligetben, ülök a fűbe, virágot szedek és szívom az illatokat. Egy különös és meglepő dolgot gondoltam, azt gondoltam, hogy a nő, az egy olyan, mint egy virág. Hogy van az, hogy ezt önök még nem vették észre? A szerelem az élet illatos virága, mely mint egy kifeslett bimbó.

Jún. 1.

Beszéltem vele. Szeret, szeret! Mámoros vagyok és örült, ő olyan, mint egy virág - a kezét csókoltam meg, és a kezének olyan szaga volt, esküszöm, olyan szaga volt, mint egy gyöngyvirágnak. Egy harmatos, illatos gyöngyvirágot szeretek.

Jún. 30.

Én szeretem őt; illatos, mámoros szerelemmel: az ég oly kék, a madarak csicseregnek: ó, gyönyörű az élet. És ő is szeret, szeret, szeret! Ó, szerelem! ó, virágok!

Júl. 4.

Megcsókoltam. A száját csókoltam meg: azt hittem, elmúlok és meghalok, és gyönyörbe fúlok azonnal: olyan érzésem volt, mintha egy virágot törnék szét - ő olyan illatos és rettenetes. Nem is értem, durva és földies kezeimmel, hogy merek hozzányúlni ehhez a túlfinomult lélekhez. Ez tegnap történt, ma ismét láttam őt, egy idősebb tisztos férfival ment, mint később hallottam tőle, idősebb barátja, kit sokra becsül. Én is becsülöm a derék, komoly férfiút. Az élet csodálatosan szép.

Júl. 29.

Az ő közelsége mindent átszellemültté és virágszerűvé tesz. Még engem is, a boldog és mámoros embert, kit ez a harmatos jelenség szeret, szeret, szeret. Ma észrevettem, hogy mellemen valóságos kis bimbók pattantak ki: olyanok, mint egy gyöngyvirágnak vagy egy rózsának a bimbója.

Aug. 1.

A homlokomon is pattannak bimbók.

Aug. 11.

Ma egy kicsit szédültem: a bimbók mindig nagyobbak lesznek.

Aug. 23.

Nem tudok jól írni, reszketnek a kezeim.

Szept. 8.

Olyan szép színes mostanában a testem: a lábam egészen kék, a mellem tele van piros és fekete foltokkal, a fejem artistikusan alakult, tudniillik mert már az építőművészetben sem szeretik a szimmetriát.

Szept. 11.

De furcsa, ma egészen megpuhult a bal kezem.

Szept. 30.

De furcsa, ma megrepedt a jobb lábam.

Okt. 6.

Jaj de furcsa, ma leesett a bal kezem, ami múltkor olyan puha lett.

Okt. 31.

Ejnye, csak nem vagyok én beteg?

Nov. 7.

Ma temettek el. Nagyon szép, testhezálló koporsót kaptam. Kicsit nehezen lehetett betenni engemet, mivel több darabban voltam, a fejem például folyékony állapotban volt. A temetésemre nem jött el, bizonyosan nem bírta volna a gyöngé teste a nagy fájdalmat.

Nov. 19.

Egy nagyon kedves kukac van itten, ma megsimogatta a fületem és csiklandozott. Meg akartam fogni, de ellökött, azt mondta, nincs jó szagom. Milyen kacérok ezek a kukacok.

Dec. 4.

A kukacnak egészen olyan arca van. A kukac oly szép. De nem akar beszélni velem. Azt mondja, használjak valamit, mert így még neki is rossz szagú vagyok.

Dec. 24.

Ma a nő kint járt a temetőben. El is ment a helyem mellett azzal az idősebb úrral. Annak is olyan már a feje. Kértem tőle egy kis gyöngyvirág parfümöt, hogy tessek a kukacnak, de úgy látszik, nem hallotta.

Miért nem megyek orvoshoz

Ez egy tudományos értekezés, laikus nyelven szólva szakcikk, elvárom az illetékes szakköröknek, úgymint az orvostársadalomnak és a betegek társadalmának, más szóval a többi népeknek komoly figyelmét a mérlegelendő (mér ne volna legelendő?) kérdés etiológiai, szimptomatológiai, diagnosztikai, szociálpatológiai és nem utolsósorban endopatopszichosomatikonumizmatikai jelentőségének megfontolójára.

Szakcikk. Nem szikcakk és cikcakk.

Amivel azt akarom mondani, hogy tehát nem célom a képzelet szeszélyes, ugráló és rapszodikus, de megbízhatatlan járművére bízni magam, a szigorúan módszeres tárgyalásformát választottam, mely minden kitéréstől függetlenül halad útján, megállás nélkül. (Vesd össze: megállómánia.)

Tárgyam: miért nem megy az ember orvoshoz?

Két részre osztom a feladatot. Általános és specializált formában vetem fel a kérdést.

Tapasztalataim és klinikai megfigyeléseim, azonkívül szubjektív természetű megfontolások s az idevágó irodalom gondos mellőzése után arra a meggyőződésre jutottam, hogy orvoshoz

általában

azért nem megy az ember, mert már régen menni kellett volna, de mindig halasztottam, és most mit fog szólni, hogy így elhanyagoltam a dolgot, külön erkölcsprédikációt kapok, és a hasamat fájlalom és nem az erkölceimet -

mert félek, hogy az orvos komolyabban veszi a dolgot, mint magam, ijesztgetni kezd és mindenféléről le akar szoktatni, lévén neki a betegségem a fontos, nekem meg az egészségem -

mert ilyenformán és nagyon jól megférek a betegséggemmel, mint amennyire az egészséget szereti, s utóbbit hajlandó feláldozni, csakhogy az előbbi tönkretégye -

mert alapjában véve megszerettem a betegséget, szükségem is van rá, kifogásnak, önmagam és mások előtt, a lustálkodásra (felőtt ember csak a betegség révén jut egy kis gyöngédséghez és szeretethez), s félő, hogy az orvosi kezelés aláássa a betegséget -

mert a régi orvosomban már nem bízom, miután nagyon összebarátkoztunk, s ő bizalmasan tudtomra adta, hogy neki is ez a baja van, de fűtöl rá - viszont éppen mert nagyon összebarátkoztunk, félek, hogy megsértem, ha új orvoshoz megyek -

mert ilyenformán kényesebb vagyok az orvoskari becsületre, mint ők maguk, pedig ez az ő dolguk -

mert mindenki mondja, hogy menjek -

mert orvos mondta, hogy ne menjek, szerinte ugyanis nekem, mint intelligens embernek megsúghatja, hogy ebben a dologban az orvosok nem tudnak semmi okosat, minden, amit csinálnak, humbug -

mert laikus mondta, hogy ebben a dologban nagyszerű eredmények vannak -

mert van egy Skurek nevű ismerősöm, egy bútorkereskedő, aki ugyan nem orvos, de meg vagyok győződve róla, hogy mindent jobban tud a professzorokról, és ha vele kibeszélgetem magam, meg vagyok nyugodva -

mert mint férfi, nem szeretem, ha úgy bánnak velem, mint a gyerekekkel -

mert mint nő, nem szeretem, ha úgy bánnak velem, mint a felnőttel -

mert mint férfi, nem szeretem, ha engem áztatnak és hazudnak nekem -

mert mint nő, nem szeretem, ha nekem megmondják az igazat -

mert a honorárium dolgában bizonytalan vagyok, az orvos nem mondja meg, folyton erre gondolok, miközben vizsgál, ettől magas a pulzusom, nagyobb a betegség látszata, még többet kell majd fizetni, még nagyobb a pulzusom és így tovább -

mert folyton azt hallom, hogy minden művelt ember orvoshoz megy, s ebből az a gyanúm alakult ki, hogy viszont a többiek orvosnak mentek - és végre

mert semmi bajom nincs, mi a fenének menjek orvoshoz?

speciálisan

gégészhez azért nem megyek, mert mindenféle hosszú tárgyakat dugdos az orromba, és ahelyett, hogy elismerné, hogy ez kellemetlen, folyton csúfol közben, mint aki érthetetlennek találja ezt az affektálást, hiszen nyilvánvaló, hogy ennél nincs nagyobb kéjmámor -

sebészhez azért nem megyek, mert folyton azt mondja, hogy ne féljek, holott nekem egyetlen vigasztalásom, hogy félek, továbbá azt mondja, hogy nem fog fájni, és fáj, ahelyett, hogy azt mondaná, hogy fájni fog, és mégse fájna -

fogászhoz azért nem megyek, mert megyek ugyan, de az előszobában elmúlik a fájás, és gondolom, majd holnap megyek, de nem is ide, hanem ahhoz a másikhoz, aki nem piszmoz el egy évig, amikor a díjak következtében már lesz ugyan mivel harapni, de nem lesz mit -

röntgenológushoz azért nem megyek, mert a csontvázamat és a májamat és vesémet látja, de a kabátomat nem, s így nem adja meg a kellő tiszteletet -

urológushoz azért nem megyek, mert többnyire roppant vicces emberek, és oda nem tartozó dolgokat mondanak magánügyeimre vonatkozóan, továbbá véleményeket a fizikumomról, mint a szabó, aki mértékvétel ürügye alatt lekritizálja az alakomat-

gyomorspecialistához azért nem megyek, mert többnyire igen komor emberek, nem hagynak magukkal vitatkozni, mindent jobban akarnak tudni nálam, és nem hajlandók például megérteni, hogy az ember ebéd és vacsora tartamára igazán felfüggeszthetné a diétát, ha különben betartja -

idegorvoshoz azért nem megyek, mert aznap, mikor mennem kellene, éppen nagyon ideges vagyok, és ilyen idegállapotban nem bírom az orvost - és végre

pszichoanalitikushoz azért nem megyek, mert három hétig egyebet se csinál, mint hogy kielemez belőlem, hogy miért nem akarok pszichoanalitikushoz menni, mint az egyszeri tanító, aki azt mondja Mórickenak: Móricka, *warum bist du nicht gekommen*, amire Móricka teljes joggal felelheti méltatlankodva: *Herr Lehrer, ich bin doch dó!*

Influenza

Jaj, doktor úr, én nem tudom, mi ez... mit gondol? Attól félek, kezdődő csúcshurut... nem, nem, a pulzusomat hiába nézi, ez valami olyan belső láz lehet, tudja, hőmérővel nem lehet lemérni az ilyesmit, mert a fejem meleg, a lábam pedig hideg, és a melegség szaladgál bennem, ahol mérni akarja, ott egyszerre elmúlik, és átszalad máshová.

Mondja, ez mi lehet, itten, az oldalamba, nem lejjebb, egy olyan szorító érzés, nem fájás, hanem olyan, mintha húzódnék valami, vagy mintha az izmokat spulnira akarnák rácsavarni... dehogy, kérem, tessék csak engedni, precízen akarom kifejezni magam; olyan, igen, mintha az idegeket egy spulnira akarnák rácsavarni, de nem egy gömbölyű spulnira, hanem egy szögletesre, amire nem megy föl, tetszik érteni? - és mondjuk, mintha mégis erőltetnék ezt a spulnit, tetszik érteni? tessék elképzelni, itt van a spulni, na már most, így elkezdem húzni az izmokat...

Na jó, ha a doktor úr nem hagyja elmondani, hogy mit érzek és hogyan, akkor miből állapítja meg, hogy mi bajom van? Én igyekszem magamat precízen kifejezni, nem úgy, mint valami paraszt, aki azt mondja magának, fáj a hasam, akár agyhártyalobja van, akár vakbélgyulladás... Jó, hát a spulnit hagyom, de ez mi lehet, ez a furcsa reszelés a torkomban, nem is reszelés pontosan, hanem olyan viszkető bizsergésféle, tetszik látni, innen idáig - csak nincsen tüdővészem? Mondja, doktor úr, csak azt mondja meg, érez az ember tüdőrák esetében, egy olyan esetében, egy olyanféle nyomást a gégében, ami egészen a fülig terjed, de tulajdonképpen nem is nyomás, hanem olyanféle érzés mintha egy kéz kinyúlna a tüdőből a bárzsingon keresztül, és megfogná a gégét, de nem szorítaná nagyon, csak úgy, mintha el akarná engedni egy pillanatra, de megint megfogná... nézze, doktor úr, ne áltassuk egymást, felnőtt ember vagyok és családapám, nincs szükségem rá, hogy kegyes családdal vigasztaljanak, és szépítsék az állapotomat - hadd tudjak meg mindent, beszéljen hozzám őszintén és becsületesen, mint férfi a férfihoz, és mondja ki nyíltan: hátgerincsorvadás-e vagy nem, mikor az ember egyszerre csak azt érzi, mint két csigolya a tüdejében - ugyan kérem, ne tessék zavarni, hát nem a tüdejében, végre nem vagyok egyetemi tanár -, szóval két csigolya mintha összenőtt volna, és az egyiknek a széle karcolni kezdi a másikat, és ennek következtében minden lélegzetvételnél a gerinc belenyomódik a vesébe? Jó, jó, elhiszem, de tessék már egy kicsit várni, még nem mondtam el mindent, és ha a doktor úr nem hallgatja meg az embernek szubjektív panaszait, akkor miből akar diagnózist csinálni? Én nem kérdezek semmit, én nem akarom befolyásolni, én nem mondom, hogy nekem mire van gyanúm, én tárgyilagosan és elfogulatlanul azt állítom csak, hogy itt balra egy kicsit, a szív fölött, közvetlenül a két tüdőszárny alatt valami bugyborékolást érzek, így tesz kérem: pitty, pitty, de mintha a szívből indulna ki, és nem mindig tesz úgy, csak ha az államat így leszorítom a mellemre, és a karjaimat hátracsavarom, és behunyt szemmel egy percig visszatartom a lélegzetemet - akkor rögtön úgy érzem, mintha fuldokolnék, és a gyomromban elpattanna valami - nem lehetséges, hogy a szívemnek van valami?... - nem úgy gondolom, kérem, de hallottam, hogy a gutaütés első tünete szokott úgy kezdődni, hogy a lélegzet egy percre kimarad... és azonkívül a fülemben valami rémes zúgás is van... és ami a legborzasztóbb, doktor úr... amin talán gyors műtéttel lehetne még segíteni... hogy nincs elég levegőm... így, ha nyugodtan fekszem, nem... de mihelyt kinyitom a számat, és egy szót próbálok mondani... mindjárt fuldokolni kezdek - ugyan, ne tessék már közbeszólni, azt akarom mondani, de nem jutok hozzá, hogy nem tudok beszélni... nem tudok beszélni...

Miért megyek orvoshoz

Szerénységünk indikálja a nagy feltűnés elhallgatását, amelyet cikkünk gyakorolt az orvostársadalom legszélesebb rétegére.

A félreértés abból származott, hogy feltett kérdésre: „Miért nem megyek orvoshoz?” adott válaszokból, melyekkel igyekeztem kimeríteni az orvoshoz nem járás tünetkomplexumát, arra a következtetésre jutott némely felületes szerző, hogy én nem megyek orvoshoz.

Már, hogy a fene által körülírt kórkép jól jellemzett tünetcsoportjába ne mennék?

Dehogyan nem megyek. Megyek bizony.

Én csak azokat az okokat soroltam fel, amik miatt nem megyek, ha nem megyek.

De, ha mégis megyek?

Ennek is megvan a külön oknyomozása.

Általában és különösen.

Általában

azért megyek orvoshoz,

mert orvoshoz menni hozzátartozik a polgári élet szertartásaihoz, mint a bridzs, a nyaralás, a víkend, és mert éppen orvostól jönni előkelő dolog, és jól hangzik, bizonyos tekintélyt ad az embernek, ha azt mondja, hogy orvostól jövök, ez a hitelemhez tartozik -

mert műveletlen barom vagyok, és jólesik a gondolat, hogy egy művelt, képzett, csaknem felszentelt papja a társadalomnak egy óráig komolyan beszél velem-rólam, mint valami különleges csodáról, akinek a hasfájása, belső forrósága, tüdőreszketése, kétoldali fülhallása és középvízfolyása a locarnói egyezménynél fontosabb téma lesz egy óráig -

mert roppant művelt ember vagyok, rengeteg mindenfélét olvastam ilyen orvosi dolgokat, és titokban kéjelgek a gondolatban, hogy fog leesni a székről az a műveletlen, divatos felcser, mikor majd tökéletes latinsággal mondom el magamról a diagnózist; és az ő megjegyzései közben az én szerény, halk közbeszólásaimból kiderül, mennyivel jobban értek a dologhoz, mint ő -

mert, ha nő vagyok, majd megmutatom én neki, mennyivel jobb alakom van, mint a Mancinak, aki itt henceg nekem, hogy a dr. Szőkének reszketett a sztratoszférája, vagy hogy a csudának hívják, a kezében, amivel a hátán hallgatózott -

mert, ha férfi vagyok, jólesik hallani, hogy ilyen tüdeje Nurminak volt utoljára, és hogy bátran ezt meg azt -

mert ezzel az orvossal be fogom bizonyítani, hogy a másik orvos nem érti a dolgát, tudod, öregem, nem mondta direkt, mert tudod, ezeknek össze kell tartani, de láttad volna, hogy legyintett és csóválta fejét és - végre

mert katonának akarnak, hát tessék, milyen beteg vagyok, és mert be akarom magam biztosítani, hát tessék, milyen egészséges vagyok.

Különösen pedig

azért megyek

sebészhez, amiért párbajozni is megyek, és ugyan elvből lenézem a párbajt, de nekem ne mondja senki, hogy gyáva kutya vagyok -

belgyógyászhoz, mert a sebészek mindjárt kést rántanak, az nem kunszt, és mert az isten is belgyógyász -

röntgeneshez, mert megnézhetem a kezem csontvázát, és olyan érdekesek azok a mindenfélék, amikkel játszani lehet,

gégészhez, mert ha én egyszer kinyitom a szám...

nőgyógyászhoz, hogy Alfréd megtudja, és végre rájöjjön, hogy nő vagyok, a hülye -

s végre pszichoanalitikushoz, mert gyanús, hogy egy éve semmi bajom, rémes állapotban lehet az alsó tudatom, ki kell mosatni.

(Megjegyzés.) Értekezésünk befejezése után kapjuk az értesítést, hogy egy angol orvosi lapnak hasonló témakörben kutató szerzője fantasztikusan hangzó teóriát vetett fel, mint az orvoshoz járás kauzális magyarázatának lehetőségét. Szerinte bizonyos klinikai tüneteknek a spekulatív megfontolásokkal való egybevetése okot adva arra a feltevésre, hogy orvoshoz azért megy az ember, mert valami baja van. Egyelőre legnagyobb óvatossággal fogadjuk a hírt, s anélkül, hogy akár pro, akár contra véleményt kockáztatnánk, mindössze arra hívjuk fel a szakkörök figyelmét, hogy semmi konkrét adat nem merült fel az eddigi megfigyelések értékelésének megváltoztatására, melyek szerint ugyanis, akinek baja van, az nem megy orvoshoz, hanem hívatja az orvost, vagy lepedőben viszik el hozzá!

Orvost hívatok

A feleségem telefonál.

- Kérem, doktor úr, tessék azonnal kocsiba ülni és idejönni.
- Na, na, na. Ráér az holnap reggel is, ahogy azt az esetet ismerem.
- Bocsánatot kérek... a férjem nem holnap reggel beteg, hanem most.
- Látja, ebben igaza van. Holnap reggel esetleg már későn jönnék...
- Szent isten?...
- Na igen, holnap reggel esetleg már nem lenne beteg. Na, jól van, jövők.

Kocsin érkezik. Egészen fiatal embernek bizonyul, az ember nem is hinné. Arcán holmi vidám vakáció derült barnasága, mint mikor a gimnazista beiratkozik egy felsőbb osztályba. Pelyhedző bajusz.

- Na, na, na, mi baj van? - szólal meg érces baritonja. Bejön, leveti a kabátját, úgy akasztja a fogasra, mintha évek óta laknék ebben a szobában. Bizalomgerjesztő megjelenés, az biztos.

Megfog egy zongoraszéket, ágyam elé teszi. Leül.

- Hát itt van baj, itt van baj.

Halkan nyögök.

Megveregeti az arcomat.

- Na, mi fáj, öregem?

Két ujjával megcsípi az orromat. Roppant bizalomgerjesztő ember. Kicsit orrhangon beszél. Két ujjal fogja a pulzusomat is, sunyin nézek rá. Mint mikor könyvet veszünk a kezünkbe, ami nem nagyon érdekel, úgyis tudjuk, mi van benne, két ujjal felemeljük, megpörgetjük és visszadobjuk.

- Na, jól van. Majd egy kicsit megnézzük a mellecskét. Csak nyugalom, fiacskám.

Rápacskol barátságosan a hasamra, aztán szeretetre méltóan belefricskáz az ősz szakállamba. Ejnye, de bizalomgerjesztő egy fiatalember.

- A tüdővel van valami baj? - kérdem bátortalanul.

Nem felel mindjárt, unatkozva dúdol valamit, megnézi az óráját, lóbázza a lábát, és az asztalon egy hímzést nézeget. Fel is emeli, aztán ledobja.

- Házimunka? - kérdi a feleségemtől leereszkedő jóindulattal. Aztán megint hozzám fordul, ásít.

- Hát, papuska, magának egy kis remicencia mincia mollus trepacipenciapirkogomitropikus gokkusza van. Hát ez egy fájdalmas kis fluktuációval jár. Na, de majd felszívódik. Beleszívódik a szövetbe. Szépecskén beleszívódik a szövetbe. Szépecskén beleszívákol, beszippog a kis szövetecskébe. Nna.

Barátságosan bólogatva ismétli ezt, mintha egy őt nem nagyon érdeklő, de rám nézve kellemes hírt hozna egy vidéki rokonomtól, aki tiszteltet, és azt üzeni, hogy most már elküldi a pénzt, mert a dolog felszívódott a szövetekbe.

- Be, be, be. Beszívódik. Nnna.

Most megveregeti a feleségem hátát.

- Na, nagysádka. Hát vigyék ki szépen a zongorát, és hozzanak be ide nekem egy jó erős, tiszta kádat.

- Egy kádat?!?!

- Na igen. Egy kis dermatikus beavatkozást fogunk végezni. Na, nem kell félni semmit, kicsike. Tréfásan meghúzza a fülemet, aztán homlokom ráncai között babrál. Tyű, de egy kedves fiatalember.

- Úgy, nagysádka. Most fordítsák fel ezt a szekrényt, és tegyenek rá egy vödör langyos vizet, de jó forró legyen.

Felfordítjuk a szekrényt, kiszedjük az ajtót, lehúzzuk a lámpát, és a földszintről felhozatunk egy vízvezetékot. Lecsavarjuk a függönyöket, és a vekkerre hideg borogatást teszünk. Becsukjuk a kályhát, és a Pistikét leeresztjük a kéményen. A doktor úr erre lefektet a földre, és a fejemet lefelé nyomja.

- Nem érez semmit?

- Még nem.

Rátérdel a fejemre.

- Most sem?

- De most már igen. Fáj a fejem.

A derekára mutat.

- Itt, ahová a kezemet tettem, nem érez fájást?

- Nem, a doktor úr derekán nem érzek semmi fájást.

- Akkor ma még nem csinálhatunk semmit. Holnap ötkor eljövök. Vizionlátásra. Na, nem kell félni.

Megcsípi a feleségem lábát, engem kicsit megpofoz.

- Asszony - mondom, miután elment -, add ide a ruhám.

- Hát jobban vagy?

- Nem vagyok jobban, de pénzt kell szereznem.

- De hiszen szívességből gyógyít! Nem kell fizetni! Az orvosok emberbarátok, nem üzlet-emberek.

- Tudom. De újra be kell bútorozni a szobát - holnapután.

Na végre egy egészen könnyű kis futó viszonyt fogok kötni

Egy életművész naplójából

Nov. 4.

...ja igaz, azonkívül ma a kávéházban egy szép kövér nő volt hozzám nagyon jóindulatú, na tessék, milyen szerencsém van. Olyan jó, érzéki bestia lehet, hosszú körmei vannak, amiket belesüllyesztett a tenyerembe, és barna szemekkel epedően rám nézett. Na végre egy egészen könnyű kis futó viszonyt fogok kötni. Holnap. Nnna.

Dec. 9.

Ez a Berta - így hívják - igazán érdekes egy nő: direkte egy füzetes rémregényből van kivágva, valami effajta címmel: „A szép vámpír, vagy a női démon.” Démonikus allűrjei vannak, egyszerűen: - vonagló ajkak, elfehérülő száj, ökölbe szorult kezek - nekem!!! Nekem jönnek démonizmussal!!! Nagyon jó. Persze játszom a „behálózott” férfit. Egyébiránt pedig: holnapután, csütörtökön, délután háromkor. Nnna.

Jan. 20.

...másképp ezzel a Bertával is bosszant. Már megint nem jöhetett a férje miatt, fene egye meg, rosszul éreztem magam, hogy várni kellett, fene egye meg. De elég kedves levelet írt, kár, hogy most egy hétig nem láthatom, már egészen megszoktam a kis bestiát: szinte - szinte hiányzik. Fene egye meg. Nnna. Majd a jövő héten. Ez a szoba, azt hiszem, alkalmas lesz, veszek esetleg egy terítőt a sezlontra, mit meg nem tesz az ember egy ilyen kedves kis futó viszonyért.

Márc. 30.

Nevetséges, hogy Berta ilyesmiért megharagudjék, hiszen nagyon jól tudhatja, hogy nem úgy értettem... Azért nem jött volna el, amit tegnap este mondtam? Egész nap ezen töröm most a fejem, nem szeretném, ha ennek a kedves, könnyű viszonynak ilyen csacsiság miatt vége szakadna. Ejnye, ejnye. Egy ernyős lámpát veszek - nna, nevetséges, majd holnap csevegek a kis csacsival, bánni kell tudni a nőekkel, ezért van esze egy vidám férfinak, aki mulatni akar. Nnna. Csak egy kicsit a fejem fáj a sok lélegzéstől.

Ápr. 6.

Dolgozni kellene már valamit... olyan furcsa is vagyok, ez a levegőváltás elbutít... Ja igaz, ezzel a Bertával valószínűleg szakítani fogok, nagyon sok baj van, drága Bertuskám, egy ilyen magamfajta könnyed viveur és nőcsábász végre is nem kukoricázhat annyit, hogy így meg úgy, szeretsz, nem szeretsz - meg háromórás magyarázatások, igazán, de igazán szeretlek, de nem így, hanem úgy - és csak azzal a feltétellel -, nna, kedves Berta, magának nagyon szép szeme van, de meg kell tanulnia, drágám, hogy én határozott természet vagyok, s azt mondom: vagy, vagy - és nincsenek sírások és bőgések, mert azok rám nem hatnak, hanem tessék biztosan tudni, akar vagy nem akar. Nnna.

Jún. 11.

Furcsa. Hát nem akar, jól van, nagyszerű... de hát mért mondja akkor, hogy tulajdonképpen akar, csak tulajdonképpen mégse akar. Ezt nem egészen értem. Futó dolog ugyan, tudom, de mégse egészen értem, és részint a mellem is nagyon fáj már, de hát ezt mégiscsak meg kellene valahogyan érteni. Ő ugyan azt mondja, hogy ha érteném, akkor akarna, de részint a nőekkel is bánni kell tudni, részint pedig, ha már így benne vagyok... Kicsit fáradt vagyok, fene egye meg,

egész éjjel sétáltam a Duna-parton, fene egye meg, tudniillik egyre azon töröm a fejem, hogy hiszen éles eszű ember vagyok... nna, fene egye meg.

Jún. 30.

Ezt még végigjátszom, fene egye most már: mégiscsak megugratom ezt a Bertát, bár hiszen múltó jellegű az ilyesmi, nem volna érdemes. Most direkte kíváncsi vagyok, az öngyilkosjelöltet adom neki elő, ez már csak hatni fog egy ilyen ostoba, neuraszténiás, hisztériás nőre. Nem azért, de most már direkt a fejembe vettem, hogy nagyon megugratom, és magamba habarítom szegénykét, de úgy kell neki. Mert igazán, szinte azt mondhatnám, oktanul nyújtja a dolgot. Hiszen nem bosszankodom, csak lehet, hogy ideges vagyok. Mit ért az alatt, hogy: „szeretném magát, ha nem szeretném”. Én nagyon ideges vagyok, mit csináljak ezzel? Na, holnap véget vetek ennek a dolognak, mondok: vagy-vagy. Direkt elmegyek este.

Júl. 1.

Vagy inkább nem megyek el.

Júl. 8.

Nevetséges, és nagyon jól tudom, mit jelent mindez. Hiszen én is olvastam Strindberget és Schopenhauert és Weinigert, ez egy nimfománikus eset, pont nagyon érdekes eset, ha az ember ilyen hidegen és kívülről tudja nézni. Tudniillik csak az a kellemetlen, hogy én neki meg akarom magyarázni, hogy én nem magyarázhatom meg, hogy mit értek az alatt, amit magyaráztam, mert ő csak egy nő, én egy logikus férfi vagyok - de nincs alkalmam elmagyarázni, és azért fájnak a zsigereim.

Júl. 30.

Inkább nem magyarázom meg, mutatni kell, hogy nem olyan fontos nekem, hiszen futó jellegű.

Szept. 5.

Ugyan, nevetséges. Szórakozni fogok. Mással foglalkozom, majd akkor rájön, mit jelentettem neki és eljön... Bá-bánni ke-kell tu-tudni a nő... nő... nőhökk... kel. Fene egye meg, nem fog a toll. De fáj az agyvelőm.

Okt. 26.

Folyton verem az agyvelőmet itt egy falba, van egy nagyon jó fal, de nem nagyon használ. Csak ezt a futó viszonyt akarom még... Most már a fejembe vettem, hogy mégis odajön, nem ide... és én nagyon ravaszul fogom ezt csinálni... hanem nagyon lüktet az agyvelőm a mellemben.

Okt. 27.

Nagyszerű, milyen érdekes három éjjel volt ez, figyelem magam direkt... na, ma csak eljön, most már biztos. Hát tegnap meg tegnapelőtt tudniillik biztosan azért nem jöhetett, mert, amint írta múltkor, éppen azzal, hogy eljön, mutatja, mennyire nem akar eljönni. Furcsa játékot csinálok most mindig tüdővel: szemem meg orron keresztül sípolok és a szememen keresztül izé... hihi, pfuj. Már annyira gyakorlott vagyok, hihihi, órákon keresztül tudom csinálni egyfolytába. Ma el fog jönni, ha nem jönne mégse, arra is kieszelttem valami nagyszerűt: ebből a vashőgréből három vashőgrét szippantok, főlshippantom a fejembe: halántékához a vashőgrét és bumm, attól eláll a sípolás, szóval egész bátran jöhet aztán: nincs sípolás, nincs baj. Jó, ha az ember ilyen eszes és hideg viveur.

Okt. 29.

Nagyszerű ezzel a vasbögrével, roppant szeretem a vasbögrét. Mama kérem, tessék nekem vasbögréből önteni kávét vashabbal. Vörös vashab, az nagyon jó. Bumm-bumm játékot is akarok játszani: - nem rossz, én csak tudom, hogy kell megfőzni egy hisztérikát. Hisztérika-játék, az meg így megy: az ember száját bekeni mésszel egészen fehérre, és vonaglik a szájjal és szemekkel kifordul. Vagyis én csak azt akartam tulajdonképpen bebizonyítani, hogy hazudik, ezért volt minden. Még nem iszom, előbb bebizonyítom, hogy hazudik. Kérek vasbögrét.

Okt. 32.

Persze, a hazugság belement a mellbe, ez ellen most vasport kell szedni, vasbögréből. A magyarázat is mellre ment, tudniillik azt mégis meg kell magyarázni, hogy az hazugság, hogy egy nő megcsalja az embert, csak hogy mutassa, hogy mennyire szereti, és hogy éppen azért szereti, mert nem akar, és hogy abban a percben egyszerre megdermedhet az embernek minden érzése, és hogy akkor tudná szeretni az embert, ha biztos volna benne, hogy az ember nem azért szereti, mert ő szeretné, hogy szeresse szerettetni magát. Tudniillik itt egy logikai tévedés van, és ezt úgy kell helyesen megmagyarázni egy nőnek, hogy az ember folyton így csináljon: o-á!!... o-á!!... bögréből.

Okt. 49.

Ilyen lakásdrágaságban persze ekkora szűk szobát kap az ember, ha kiitta a vasbuborékot. Még jó, hogy nem akarok nagyon mozgolódni, részint kifolyt az agyvelőm, és félek, hogy lecsurog a szalonkabátra, ha mozgok. Valami tisztának azért nem mondhatnám ezt a szobát, folyton kukacok mászkálnak az orromon, disznóság, hogy így kapja az ember.

Na, most csak eljön ez a Berta, azt hiszem, most egészen hidegen és hűvösen meg tudnám értetni vele, hogy végre is ez egy futó viszony volt alapjában részemről, és mért is süllyesztette a körmét a tenyerembe, azonkívül még egy aförizmát is csináltam, aszongya: „vannak nők, akikért meg kell halni egy életművésznek, hogy az ember megkapja őket!” Ezt még szeretném elmondani Bertának.

Okt. 982.

Hát persze. Ma végre rájöttem, mit értett az alatt az a Berta, hogy belesüllyesztette a körmét a tenyerembe. Itt szembe lakik elseje óta egy úr, az meséli, hogy neki is belesüllyesztette, és nem értett alatta semmit. Persze, hiszen ez a Berta nem szeretett engem, most már értem. Ilyen ravasz egy ember vagyok, örömben akkorát vigyorogtam, hogy lepattant az a vékony húsréteg is, ami még a fejem volt. Most ezentúl mindig vigyorogni fogok örömben, hogy végre mégis értem ezt a Bertát. Meee...!

Férfiideál

- Mégis, milyennek kellene lenni annak a férfinak? - sürgettem önágyását, magam is csodálkozva kíváncsiságomon, mert hiszen egy csöppet se érdekelt, hogy mit fog felelni.

Önágyása behunyta a szemét, mosolygott.

- Azt hiszi, azt így el lehet mondani?

Hála istennek, gondoltam, úgyse lehet elmondani, akkor hát beszéljünk valami másról, például, hogy mikor hozzák az uzsonnát.

Önágyása kinyitotta a szemét, és elkomolyodott.

- Azt hiszi, azt így el lehet mondani?

- Persze hogy azt hiszem, miért ne? Magasnak, szökének és kékszeműnek, mi? Önágyása legyintett.

- Milyen ostobák maguk! Igazán azt hiszik, nálunk is az a fontos, ami maguknál - megjelenés, forma - testi szépség?

- Igazán? Hát lehet csúnya is?

- Csúnya? Azt nem. Azt nem mondom. Arról szó sem lehet. Szépnek kell lenni, az természetes. Csakhogy a szépség magában nem elég. Az olyan természetes alapfeltétel, mint a levegő, ami nélkül úgyse lehet szó semmiről. De hol van még a szép férfi a férfiideáltól! Csak maguk örülnek meg mindjárt, ha egy nő szép. Nekünk az kevés! Szépek lenni magunk is tudunk. Megint behunyta a szemét, nedves, kicsit nyitott szájjal mosolygott, hátradőlt, hosszú szempillái kéjesen remegtek. Rettentő csúnya volt.

- Szóval - okosnak is kell lennie? Lángésznek - zseniálisnak - nagy gondolkodónak? - suttogtam rekedten. Nagyon szerettem volna uzsonnázni.

Önágyása dallamosán felnevetett. Rémes hangja volt.

- Csacsi! Mi közöm a gondolataihoz - ha nem énám vonatkoznak! Még ha akkora lángész is, mint az a Shakespeare vagy az az Edison! Az a férfi, akiről mi ábrándozunk, elsősorban *férfi* - nem világboldogító apostol!

- Hát lehet buta is?

- Hova gondol! Az természetes, hogy mellékesen világboldogító apostol. Csak nem gondolja, hogy engem például igazán érdekelni tudna egy buta férfi. De az, hogy okos és tehetséges legyen, hozzátartozik a dologhoz, abban semmi különös nincsen - hiszen különben nincs is mód rá, hogy megismerkedjünk. Egy buta férfival szemben mindig érezzük a szellemi fölényünket és az elviselhetetlen - mert mi nem szeretünk fölényben lenni, szellemileg.

Kiegyenesedett, gúnyos szikra villant meg a szemében, hidegen, nyugodtan végigmért. Kimondhatatlanul ostoba képe volt.

- Értem - mondtam lesütött szemmel, mert mintha a szobalány lépteit hallottam volna, és nem akartam, hogy észrevegye, mennyire örülök az uzsonnának. - Értem. Röviden szólva: olyannak kell lennie, hogy szerelmet keltsen. Az a bizonyos férfi, aki nem tudni, miért, tetszik a nőknek: valami rejtett fluidum van benne, sugárzó erő. Az arca szellemet, bátorságot, okosságot, önérzetet tündököl.

Sajnálkozva nézett rám. Nagyon megsajnálta.

- És egyéb semmit?

- Hát még mit?

- Szellem! - bátorság! - okosság! - önértet! És hol a legfontosabb: a rajongás?

- Rajongás?

- A rajongástól, a szerelemtől elboruló szemek, ahogy rám néz? A vak imádat, az alázatos hódolat, amibe felolvad, ha meglát? Az ájult szerelem, amitől egész lénye remeg? A kétségbeesett zokogás, a leugrás a negyedik emeletről, a vak dühroham, amivel tört ragad, hogy leszúrja azt a másik férfit, akire ránézek?

- De miért nézne másra, ha egyszer...

- Na hallja! Hát azt hiszi, tudnék szeretni olyan férfit, aki terrorizál engem, aki a szabadságomat akarja? Egy rabszolgatartót? Pfüj! Undorodom a féltékeny férfiaktól - akik megalázzák önmagukat!

- De hisz az előbb...

- Mit, előbb? Az én férfiideálom titokban szenved, nem szól, csak szenved, emészti magát értem - halálosan tudnék szeretni egy ilyen férfit!

Megállapíthatom, hogy önagysága halálosan tudna szeretni egy olyan gyönyörű szép, zseniális, gazdag és tökéletes férfit, aki reménytelenül szereti őtet, és fájó szívvel lemondtam az uzsonnáról, mert már mennem kellett.

A feleségem szigorlatozik

Édes Málcsi néni,

a feleségem megkért, hogy írjak én őhelyette Málcsi néninek, mivel mostan nálunk nagy rendetlenség és baj van, mivel a Jolán most nem ér rá, a szigorlatok miatt. Örömmel értesítem Málcsi nénit, hogy június tizennyolcadikára tűzték ki a feleségem szigorlatát, és minden valószínűség szerint le fogja tenni, mert kórbonctanból ahhoz a tanárhoz került, akinek az előadásait hallgatta, ami - én nem értek hozzá, de ő mondja - nagy előny. A feleségem, szegény, egész nap élettant és bakteriológiát tanul, ami borzasztó nehéz dolog lehet; én múltkor egy kicsit belenéztem ezekbe a csúnya orvosi könyvekbe - de meg is fájdult a fejem, meg a gyomrom is émelyegni kezdett, különösen ahol azok a nehéz betegségek vannak -, de a feleségem kivette a kezemből, és megsimogatott, és azt mondta, hogy ne foglalkozzak ilyesmivel, aztán egypár latin szót mondott, hogy ilyen betegséget lehet kapni, ha az ember foglalkozik ezekkel, mielőtt anatómiát tanult. Meg is kellett ígérnem, hogy az ő férje leszek, és nem csinálok rendetlenséget a könyvei között.

A feleségem igazán nagyon jó hozzám, és én igen hálás vagyok neki, és nem zaklatom őt a nyugalanságommal, hiszen annyi tanulnivalója van! Most is itt ül a szobában, és én csak lábujj-hegyen járok, hogy ne zavarjam. De hát az ilyen magamfajta, tudatlan embernek, ugye, annyi mindenféle bolond gondolat megfordul a fejében, mikor úgy magára marad, és nem érti az életet. Tudom én, hogy Jolánnak igaza van, hogy ez az egész egy kis hisztériás neuraszténia, ami el fog múlni, ha okos leszek és hallgatok rá, de sokszor azért nem tudok parancsolni a szívemnek. Az este is, amikor Jolán fáradtan és kimerülten bejött a hálószobába, és kérdezte, hogy miért nem alszom még, egyszerre olyan nehéz lett a szívem, panaszkodni kezdtem, hogy senki sem gondol rám, és hogy úgy félek a sötétben, de Jolán olyan jóságosan, komolyan mosolygott a szemüvege mögött, ahogy csak ő tud, és megfogta a pulzusomat, és megkérdezte, hogy nem érzek-e fluktuáló nyomást a nervus sympathicus táján, aztán a mellemen is kopogtatott, és felírt valami jó kenőcsöt, amittől biztosan jobban leszek majd. Én nagyon boldog voltam, hogy ilyen jó hozzám, és meg akartam ölelni a derekát, de persze olyan buta és ügyetlen vagyok, éppen egy olyan helyen nyúltam hozzá, ahol, úgy látszik, nagyon veszélyes, mert az ő jóságos és komoly modorában elmagyarázta, hogy máskor vigyázzak, mert éppen azon a helyen a tüdőnyirokmirigyek kontaktusban vannak a helioglobinus... na, már elfelejtettem, pedig tízszer is elmondatta velem.

Aztán mégis kibékültünk, édes Málcsi néni, csak az a sok baktérium ne volna a világon, amik elkeserítik az egész életemet, tudniillik Jolán nagyon komolyan veszi a baktériumokat, és amiatt folytonosan dezinficiálni kell, ha meg akarom csókolni vagy ilyesmi. Ő azt mondja, hogy ez az egész egyszerű idioszinkrázia a részemről, hogy úgy félek attól a kis karbolszublímáttól, amibe esténként be szokta mártani a fejemet nyakig, de hát én az én kis buta fejemmel nem tudom elmagyarázni neki, hogy aztán egész éjjel tele van a fülem meg az orrom ezzel a furcsa folyadékkal; biztosan kinevetne, ha panaszkodnék.

Nem is panaszkodom, csak egy kicsit szomorúan gondolok a június hónap végére, amikor bizony nagyon egyedül leszek, mert Jolán akkor egész nap el lesz foglalva az egyetemen, szigorlatok miatt. Az idő is csúnya errefelé, folyton szítál az eső, és én az ablaknál ülök és kibámulok, és mindenféle bolond gondolat között az jár a fejemben, hogy milyen jó és megvigasztaló volna, ha abban az időben, amikor Jolán szigorlatozik, volna itt valaki velem, egy szöszeke, csacsogó gyerek, egy kedves csöppség, aki itt ülne az ölemben, és néznénk ki az ablakon, és együtt várnánk a mamát.

Csakhogy ez nem olyan egyszerű. Málcsi néni tudja, ugye, hogy a kisbabát ennek a hónapnak az elejére vártuk, Jolán mondta is, hogy ötödike felé meglesz, és le is feküdt pontosan, bár panaszkodott, hogy sok más dolga van. Mondom, lefeküdt, és körülvette magát sok szülészeti szakmunkával, és folyton azokat tanulmányozta éjjel-nappal, hogy el ne tévessze, de aztán mégse lett semmi a dologból, a Jolán nagyon csóválta a fejét, és végre megunta és felkelt. Később aztán rájöttünk, hogy nem ő volt a hibás, hanem az egyik szülészeti szakkönyvben a sajtóhibák miatt rosszul volt leírva, hogy hogyan kell gyermeket szülni, és ő ahhoz igazodott, és így nem sikerült a dolog.

Jolán azt mondja, hogy az orvosi tudomány valamikor odáig is viheti, hogy a férfiak is tudnak majd gyermeket szülni. Istenem, miért nem élek én abban a gyönyörű korban!

Most sietek feltenni a teát. Málcsi néninek kezeit csókoljuk.

Fő a diszkréció

- Appardon... szabad?
- Kérem, parancsoljon... nincs elfoglalva...
- Köszönöm.
- Kérem.
- Appardon... szabad ezt az újságot?
- Tessék.
- Ööö... tetszik tudni, azért mondom, az apróhirdetések miatt...
- Kérem, tessék.
- Nagyon kedves... Csakhogy itt léghuzam van.
- Igen...
- Csakhogy nagyon tele van a kávéház. Nincs más hely.
- Igen...
- Nekem, őszintén szólva, nagyon mindegy... Itt is jól érzem magam. Fő, hogy az apróhirdetéseket elolvassam...
- Eee... igen. *(Olvas)*
- Az ember bejön a kávéházba, leül és olvas - nem igaz? Én egyedül érzem magam a legjobban... engem ne zavarjon senki, én se zavarok senkit. De Pesten nem tudnak az emberek diszkrétek lenni... Pesten mindenki személyeskedik, leül az emberek mellé, elmeséli az élete történetét, mintha az valakit érdekelne... nem igaz?
- De bizony, kérem, igaz.
- Na, ugye. Másképp van ez, kérem, külföldön. Londonban két év előtt, márciusban voltam, tetszik tudni, kataszteri hivatalnok vagyok, ki voltam küldve a banktól, mondom az anyósomnak, kicsit süket szegény, na, mondok, jól van. Hát mondom, Londonban az emberek tudják, mi a személyes diszkréció. Mert ugye kérem, mit érdekel engem egy másik embernek a baja? Például, mit érdekli önt az, hogy én miért böngészem az apróhirdetéseket?
- Hehe... bizony, mit érdekel.
- Na látja, ugye, azért mondom. Nem szabad tolamakodni az embernek a személyes dolgaival. Hát én nézem az apróhirdetést... Ön itt mellettem ül és néz... és passz. Diszkréció. Ez kérem, a diszkréció. Önt esetleg érdekli, hogy én miért nézem az apróhirdetést. De ön ezt nem kérdezi, és én nem mondom meg, mert ez esetleg nekem egy személyes ügyem, amiben nekem diszkrétül kell eljárni, mert tessék elhinni, például a nők csak a diszkrét embereket szeretik. Például vegyük ezt. Miért van nekem olyan nagy sikerem a nők körül? Na. Hát mert a nők tudják, hogy diszkrét ember vagyok, és ez a nőknek, tessék elhinni, a legfőbb. Hogy ők nyugodtan lehessenek, hogy én nem fecsegek el a dolgot a barátaimnak, nem adom tovább, nem csinállok pletykát - mert tessék elhinni, a hírnevükre nagyon vigyáznak a nők. Most például, tessék ezt venni, hogy példát mondjak. Itt van nekem például egy nőm, egy nagyszerű, fess, molett, barna úrinő, de ez nem fontos. Hanem kérem, mi a fontos? Ugyebár a diszkréció a fontos? Na már most. Ez az én nőm egy férjes nő, akivel mi találkahelyeken szoktunk

összejönni. Mármostan ha én ennek a nőnek leveleket írok, mint más fiatalemberek teszik, ugyebár, mit tesz az ő marha férje? Az ő marha férje, ugyebár, felbontja a levelet, és minden kiderül. Azért vagyok én egy okos és diszkrét ember. Az én leveleimet nem látja meg ottan, náluk. Engem maga nem lát oda elmenni, felmászni, bemutatkozni a családnak, mint más fiatalemberek teszik. Engem a marha férj nem ismer. Én megírom szépen az apróhirdetést, itt a Pé Hába; a nő elolvassa, tudja, hogy mikor kell nekünk találkozni. Na. A dolog, ugyebár, milyen egyszerű és nagyszerű! Mondjuk, holnap akarok találkozni. Erre írom: „Pupu. Holnap délután, szokott helyen.” Pupu. Ugye, milyen egyszerű? Ki sejti, hogy mit jelent az, Pupu? És így: „szokott helyen”. Naná, majd kiírom, Bábergold Antalné, Bajza utca három. A dolog egyszerű. A nő elolvassa, és rendbe van. Nincs levél, nincs gyanakvás, nincs skandalum, nincs mászkálás kapuk előtt, nincs baj. És mindez miért? Mert tudok diszkrét és ügyes lenni, és nem jár el a pofám, és nem mászkálok a lakásokban, és nem megyek veszélyes helyekre, és nem ismerkedem családdal, és nem beszélek a barátaimnak, és tudok hallgatni. Ezért van sikerem a nőnél, ezért szeret a nő és ölel és csókol és harap, a bestia... Hát nincs igazam?...

- Hehehe... De igen...

- Na, ugye... De most szaladok... háromra ott kell lennem... Na, örülök, hogy mulattathattam... *(Kézét nyújtja)* Frász Ödön vagyok, különben...

- Hehehe... örültem... Bábergold Antal vagyok.

Nem tudom, de nekem a feleségem gyanús

Egy férj naplójából

Nov. 1.

Nem tudom, de nekem a feleségem gyanús. Ma este, mikor hazajöttem, egy kardot találtam otthon a szobában, de a feleségem megmagyarázta, hogy hogyan esett be véletlenül az utcáról a kard, mikor lent elmentek a katonák, hát ami igaz, az igaz, nagy szél volt ma.

Febr. 15.

De nekem mégiscsak gyanús a feleségem. Ma gyereket szült nekem, hát nézem a gyereket, vörös haja van és három füle, nézem a szobaurat, annak is vörös haja van és három füle, de furcsa találkozás, mondok, de a feleségem megmagyarázta, hogy aszongya, biztosan ikreknek akartak születni, aztán meggondolták, és összementek mégis, de siettükben az egyiknek a másik füle kimaradt, hát ebbe lehet valami.

Márc. 2.

Nem tudom, de nekem roppant gyanús a feleségem, mégis. Ma megyek az utcán, hát véletlenül fölnézek egy ablakba, ott látom a feleségem, kibontott hajjal csókolózik egy alacsony fiatalemberrel. Mindjárt különös volt nekem, direkt megvártam lent a lépcsőházban, és kérdeztem tőle, mit keres ebbe a házba, erre pofon vágott, mondta, hát egy új unokafivérem született, marha, azt jöttem üdvözölni. Kérdeztem, hogy akkor mért bontotta le a haját, mondta, mert meleg volt, hát abba igaza van, kezd már nagyon meleg lenni.

Jún. 14.

Mégiscsak gyanús nekem a feleségem, tudja isten. Hazajövök a hivatalból, hát amint megyek keresztül a szobán, a feleségem, látom fekszik a díványon, és a házmester is feküdt a díványon, eleinte nem akartam szólani, bementem a másik szobába, de aztán, mikor a házmester elment, mégiscsak szeget ütött a fejembe a dolog, meg is kérdeztem egyenesen a feleségemet, nem sokat teketóriáztam, hogy mi az, de ő mondta, hál' istennek, hogy csak valami lakberről volt szó, aztán közbe elfáradtak, hát azért feküdtek le, szegény házmester fáradt volt, az igaz, egész éjjel kell neki szaladgálni ajtót nyitogatni.

Aug. 3.

Valami jót kitaláltam ma, mert nekem nagyon gyanús volt a feleségem, éjjel, mikor azt hitte, hogy alszom, lassan felöltözött mindig, és elment hazulról. Hát erre kötöttem egy spárgát a lábára, egy hosszú gombolyagról, mer' az ember vigyázzon a feleségére, ha az elmegy hazulról, ezer szeme legyen az embernek a feleségére, mondok, nehogy megcsalja. Így most jó lesz, gondoltam, a feleségem járkalhat, de nem csalhat meg, mer' én abban a percben, amikor akarom, visszagombolyítom a spárgát, és visszahúzom a feleségem.

Aug. 10.

De mégiscsak gyanús nekem a feleségem. Ma éjjel megint felkel, én lassan, hogy ne vegye észre, ráteszem a spárgát a lábára, ő meg húzta maga után a spárgát és elment. Most legalább nyugodt lehetek felőle, gondoltam, mert az utóbbi időben, mondom, igazán szinte gyanús nekem a feleségem. Egy óra múlva kezdtem gombolyítani visszafelé a spárgát, húztam vissza a feleségem, egész szépen jött, de egyszerre csak, furcsa, kétszer olyan nehéz lett húzni, ez

tartott egy darabig, aztán egyszerre megint könnyű lett húzni, később pár percre megint sokkal nehezebb volt húzni, aztán megint olyan könnyű lett, mint eleinte, és végre behúztam a szobába. Nem értem, mért lett közbe nehezebb, roppant gyanús nekem a feleségem, meg fogom kérdezni.

Okt. 31.

Már régebben meg akartam írni a naplómbe, hogy nekem gyanús a feleségem. Ma este hazajövök, és le akarok feküdni, hát nem lehet lefeküdni, próbálom így, próbálom úgy: egyszerre rájövök, hogy azért nem lehet lefeküdni, mert már fekszik valaki az ágyamban. Mondok csodálkozva, nini, hát akkor én már előbb lefeküdtem? de az nem lehet, mert hiszen még fent vagyok. Megkérdeztem a feleségemet, hogy lehet az, ez a helyzet nekem nem elég világos. Mondja a feleségem, gyújtsak gyertyát, és tartsam egy ideig a fejem előtt, akkor majd világos lesz. Meg is gyújtottam a gyertyát, és tartottam egy ideig a fejem előtt, arra aztán mondta a feleségem, hogy oltsam el hirtelen. Hirtelen eloltottam, de mondom, nekem roppant gyanús a feleségem, csak nem szeret ez a nő valaki mást?

Nov. 7.

Egy hónapja nem láttam a feleségem, egy hónap előtt azt akarta ugyanis, hogy menjünk a kaszárnnyába lakni, de nem akartam, azóta nem látom a feleségem. Este mindig rá gondolok, és nagyon fáj a szívem, mert valami egészen különös, egészen érthetetlen gyanú lappang a lelkem fenekén, alig merem leírni: én azt hiszem, ez az asszony nem szeret már engem annyira. Norvég regényekben olvastam én már valamikor, hogy lehetséges, hogy az asszony lassan-lassan elhidegül a férje iránt, és belső átalakulások lelki távolodást idéznek elő hovatovább. Lehetséges volna, hogy az én feleségem is egy ilyen átalakulás felé közeledik?

Dec. 25., karácsony

Nem, nem: a feleségem mégis szeret. Két hónapi aggodalmak és lelki harcok után végre mégis megértettük egymást: ma este ismét enyém lett. Az Ó utcán jöttem éppen haza tizenegy után, hát egy kapu alól egyszerre elém toppant a feleségem, biztosan azonnal megismert, bár sötét volt, mert rögtön mondta, hogy jöjtek be hozzám, és még szép embernek is nevezett. Bementem, és feleségem rögtön karjaimba omlott - mégse volt hát igaz azzal a norvég regénnyel. Boldog vagyok, hogy gyanúm alaptalannak bizonyult; soha nem gyöttröm magam többé ilyen elvont dolgokkal, melyek csak lelkünk nyugalma zavarják.

Az asszony és az igazság

Az asszony elment az Igazsághoz, és így szólt:

- Nem szeretem a férjemet, el akarok válni tőle, kérem, válasszanak el.

Az Igazság a döntvénytár egyik kiadványában lapozgatott, és gépiesen válaszolt:

- Kérem szépen, az nagyon egyszerű. Beadja a válókeresetet, mire felszólítjuk a férjet, hajlandó-e elválni, és ha hajlandó, rendben van a dolog, elválasztjuk.

- Csakhogy a férjem nem hajlandó elválni, mivel erre semmi oka, csak nekem van rá okom, mivel nem szeretem őt.

- Ez kérem, nem ok. Miért nem szereti őt?

- Azt én nem tudom, hogy miért nem szeretem, valószínűleg azért, mert utálok.

Az Igazság a döntvénytárt nézegette, de nem talált erre vonatkozó utasítást.

- Hát kérem, az nem úgy van. Ebben az esetben nem választjuk el. Csak két eshetőség lehet - vagy az, hogy a férj hajlandó elválni, vagy pedig a másik, hogy kegyed olyan okot tud felhozni, melyet a törvény válóoknak elfogad. Iszákos az ön férje, azért nem szereti?

- Nem iszákos. Mégse szeretem. Talán, ha iszákos lenne, szeretném.

- Veri nagyságodat a férje?

- Nem ver. Mégse szeretem. Talán éppen akkor szeretném, ha verne.

- Nem tudja eltartani, ezért nem szereti?

- El tud tartani, mégse szeretem.

- Hát akkor itt van ez az utolsó és legfőbb argumentum: nem férfiú-e kegyedhez a férje? Mert ha be tudja bizonyítani, hogy kedves férje nem férfiú, abban az esetben a törvény elismeri, hogyha nem férfiú, akkor nem is férj, és elválasztja önöket.

- De bizony férfiú, hiszen éppen azt nem szeretem benne, hogy mégis férfiú akar lenni hozzám, mikor nem szeretem. Ha nem akarna hozzám férfiú lenni, akkor tudnék mellette élni, még ha nem is szeretem. Hiszen éppen azért jöttem a törvényhez, hogy akadályozza meg a férjemet abban, hogy hozzám férfiú lehessen.

- Hja, kérem, erre nincs törvény. Ha kegyed azt tudná állítani, hogy a kegyed férje nem férfiú, akkor esetleg lehetne valamit csinálni.

- Csak akkor?

- Csak.

Az asszony gondolkodott.

- Hát tudja mit? - mondta aztán - most jut eszembe, nem férfiú. Ezennel beadom férjem ellen a válókeresetet, azzal az indoklással, hogy nem férfiú, tehát nem is lehet férj.

Az Igazság jegyzőkönyvet vett fel.

- Tudomásul vesszük, hogy az ennyi és ennyiedik törvénycikkre hivatkozva, beadta férje ellen a válókeresetet. Megindítjuk a vizsgálatot, és az eredményről értesíteni fogjuk.

Az asszony hazament és várt. Az Igazság pedig elment a férjhez, és így szólt hozzá:

- Az ön felesége azt állítja, hogy ön nem férfiú, és ezen az alapon el akar válni öntől. Mit tud felhozni védelmére?

- Micsoda beszéd az, hogy én nem vagyok férfiú?

- Bizonyítsa be!

- Hogy bizonyítsam be, mikor a feleségem nem hagyja bebizonyítani? Bezárja az ajtót.

Az Igazság egy percig gondolkodott. - Orvosszakértőt fogunk megkérni.

Az orvosszakértő odanyilatkozott, hogy az ember férfiúi mivoltát csak nővel szemben bizonyíthatja. Viszont az asszony nem hajlandó arra, hogy a bizonyítás céljából kísérleti anyagul szolgáljon, s erre a törvény nem is kötelezheti. Mi itt a teendő?

Az Igazság három napig gondolkodott, aztán rájött, hogy ezt csak úgy lehet elintézni, ha a törvény egyenesen kirendel egy nőt, akivel szemben a férj bebizonyíthatja, hogy ártatlan a vádban foglalt gyanúsítással szemben, mely szerint ő ártatlan. Bizonyítani kell, és más mód nincsen rá.

Kirendelt a törvény egy nőt, aki effajta tudományos és szakértői kísérleteknél, félhivatalos megbízatás révén, hivatásszerűleg asszisztálni szokott, és kiküldött bizottság előtt a férj bebizonyította ártatlanságát. Jegyzőkönyvet vettek fel, mely a csatolt orvosi látleletre hivatkozva megállapítja, hogy a felesége által emelt vád alaptalan, mivel a férj igenis férfiú, minek következtében az egyetlen felhozott válóok elesvén, a válókereset visszautasítva a megfelelő törvénycikk értelmében, indokoltatik. Erről értesítetik az asszony.

Az asszony a haját tépte, aztán felvette legszebb kalapját, és elindult a Duna-partra, hogy vízbe vesse magát. A Kossuth Lajos utcában találkozott az ügyvéddel, akinek elpanaszolta, hogy bánt el vele az Igazság.

Az ügyvéd egy pillanatig gondolkodott, aztán így szólt:

- Várjunk egy kicsit azzal a vízbe ugrással. Be fogjuk adni még egyszer a válókeresetet.

- Hogy adjam be? A férjem nem iszik, nem ver, el tud tartani és férfiú. Más okot nem fogad el az Igazság.

- Dehogynem. A házasságtörést. A kegyed férje házasságot tört, és erről a törvény maga vett fel bizonyító jegyzőkönyvet. Hoci csak ide azt a kis okmányt.

Rögtön megcsinálták a válókeresetet - és az Igazság, a megfelelő törvénycikkre hivatkozva, házasságtörés címén elválasztotta az asszonyt a férjétől.

A DRÁMA

A marha férj

Játsszák: Asszony, Férj, Fazekas, Kovács

(Női szalon, pamlaggal. A pamlag földig érő szőnyeggel van letakarva. A pamlagon ülnek az Asszony és Fazekas, ölelkezésben, csókok közt. Az Asszonyon pongyola. Fazekas mellényben, ingujjban.)

FAZEKAS: Még... Még...

ASSZONY: No de nem... te bolond...

FAZEKAS: De imádlak... ne izélj...

ASSZONY: Ede...

(Kint az előszobában kulcscsikorgás, léptek, motozás.)

ASSZONY *(ellöki Fazekast, rémülten)*: A férjem!

(A következő párbeszéd szédítően gyors iramban.)

FAZEKAS *(lihegve)*: Laci?

ASSZONY *(igazítja a haját)*: Térjen magához... szedje össze magát... Vegye fel...

FAZEKAS *(keresgél a pamlagon)*: A kabátom...

ASSZONY: Jézus Mária... Hová tetted?

FAZEKAS *(rémülten)*: Lecsúszott!... *(Keresgél.)*

ASSZONY: Talán a díván mögé...

FAZEKAS: *(négykézlábra ereszkedik, bebújik a pamlag alá, de csak félig, látni, hogy keresgél, rúgkapál a lábaival.)*

FÉRJ *(belép, nyájasan)*: Drágakám... *(Kitárt karokkal megy az asszony felé, aki dermedt mosollyal ül. Meglátja a rúgkapálózó lábakat, elnémulva)* Ki ez?

ASSZONY: Ez?... izé... ja... nézd csak, ki lehet ez?

FAZEKAS: *(hátrálva kijön a pamlag alól, hozza a kabátot, feláll.)*

FÉRJ *(rámered)*: Fazekas Feri...

FAZEKAS *(lihegését átalakítja röhögéssé, amitől az egész teste rázkódik)*: Hehehe... szervusz, Lacikám... hehehe...

FÉRJ: Mi az? Hogy... hogy kerülsz... miért vagy... mit röhögsz?

FAZEKAS: Hehehe... Jaj az oldalam... mindjárt te is röhögni fogsz... hühühü... várj egy kicsit...

FÉRJ: Na de nem értem *(Egyikről a másikra néz.)*

FAZEKAS *(fuldoklik, legyint)*: Várj, na... mindjárt... Ejnye... csak felveszem... *(Felveszi a kabátot.)*

FÉRJ *(csodálkozva)*: Ejnye...

FAZEKAS: Szóval, kérlek... hühühü... *(Egy merész fordulattal az asszony felé)...* Elmesélhetem Lacinak is?

ASSZONY (*dermedt mosollyal, kínban*): Miért ne?

FAZEKAS: Hát kérlek - éppen egy izét... egy kalandomat meséltem el a nagyságos asszonynak... de roppant komikus kaland... nem győzöm röhögéssel... (*Az asszonyhoz*) Ugye, mulatságos?

ASSZONY (*kínosan mosolyog*): Nagyon.

FAZEKAS (*most már könnyedén*): Hát kérlek - de miért nem ülsz le?...

FÉRJ: Nem értem... mit keressz te a dívány alatt... és ingujjban...

FAZEKAS: Várj... Hiszen éppen azt akarom elmesélni... Szóval izé... (*Az asszonyhoz*) Tudja, mit, akkor kezdem újra előlről, hogy a Laci is röhögjön...

ASSZONY: Tessék, tessék...

FAZEKAS: Szóval, kérlek, ilyen furcsa kaland történt velem, izé... tegnap, valahol... éppen mesélem a nagyságos asszonynak. De kérlek - diszkréció!

FÉRJ (*leül, megnyugodva*): Hogyne - szóval, gáláns kalandról van szó? Te huncut! (*Nevet.*)

FAZEKAS: Na igen, kérlek - mit tagadjam. Előttetek nincs titkom, ilyen régi barátok előtt.

FÉRJ (*biztatón*): Csak mondd hát!

FAZEKAS: Kérlek szépen - a kalandnak az lehetne a címe, hogy mennyire buta egy férj.

FÉRJ (*röhögve*): Ez jó lehet, te! (*Megbőki tréfásan.*)

FAZEKAS: Na igen. Kérlek szépen - ott vagyok tegnap egy izé - egy nagyon kedves hölgnél látogatóban - nevet nem mondok - ti is ismeritek.

FÉRJ (*kíváncsian*): Csak nem a...

FAZEKAS: Elég! Találgatni tilos. Kitalálni lehet. De nem is ez a fontos. Szóval, ott vagyok - és hát kérlek, ülünk a díványon.

FÉRJ (*szakértelemmel*): Aha, aha. Értem. (*Az asszony felé*): Nagy selyma ez a Feri!

FAZEKAS: Na és... na és... szóval ülünk és - én ingujjban...

FÉRJ: Csókolódzunk, mi? Hehehe. Te komisz! Neked csak szerencséd van az asszonyok körül.

FAZEKAS: Hát egyszerre - képzelj!... Az előszobából kulcscsörgés, léptek - szóval...

FÉRJ: Szóval? (*Bután néz.*)

FAZEKAS: Nem érted?

FÉRJ: Nem.

FAZEKAS: Na mit gondolsz, ki jön?

FÉRJ (*fejére csap*): Aha? Értem már! A villanyszerelő!

FAZEKAS: Te buta! Hát elfelejtetted, mi a címe ennek a történetnek?

FÉRJ: Dehogy is! Az, hogy mennyire buta tud lenni egy férj!

FAZEKAS: Na hát akkor. Szóval...

FÉRJ (*diadallal*): Értem már! A férj jön! Nagyon jó!

FAZEKAS: Úgy van, jön a férj, én meg nem találom a kabátomat - *(dühösen)* muszáj röhögni, ha eszembe jut -, hogy velem mik történnek, az istenit neki! Lecsúszott a földre... a dívány mellett...

FÉRJ *(röhög kíváncsian)*: Na és?

FAZEKAS *(mindkettőjüknek mesélve)*: Na és, képzeljék, én keresem a kabátomat - az asszony...

FÉRJ *(röhögve csapkodja térdét)*: Hű, de jó! Veled mik történnek! *(Az asszonyhoz)*: Mit szólsz ehhez a csirkefogóhoz!

FAZEKAS: Én kezdem keresni, nincs sehol a szobában erre fogom magam, lekushadok négykézláb és igyekszem bebújni a dívány alá és ott keresem...

FÉRJ *(gondolkodva)*: A dívány alá?

ASSZONY *(kínban)*: Talán úgy érti...

FAZEKAS *(fölénnyel)*: Éppen ezt a jelenetet meséltem feleséged önagyságának, mikor jöttél. Megmutattam ingujjban neki, hogy hogy másztam a dívány alá, mint egy kenguru.

FÉRJ *(fejére csap)*: Aha! Értem! Éppen ezt mutattad!

FAZEKAS: Éppen ezt. Tudniillik az úgy volt... hogy mikor a férj betoppant... én éppen másztam befelé a dívány alá a kabátért, de nem fértem be, érted kérlek? Nem fértem be a dívány alá és a lábam kint maradt - és képzelheted, ahogy harangozok a lábammal, a dívány alatt, hogy hogy nézhettem ki, éppen ezt mutattam önagyságának, mikor bejöttél, azon röhögtem.

FÉRJ *(nevet)*: Nagyon jó! Mutasd csak kérlek, hogy volt az?

FAZEKAS *(négykézlábra ereszkedik, utánozza önmagát)*: Így kapálóztam, kérlek...

FÉRJ *(harsogva csapkodja térdeit, úgy nevet)*: Óriási! Mint egy csikó! Óriási!

FAZEKAS *(feláll, törölgeti a térdét)*: Na igen, szóval, nem férek be a dívány alá, és abban a percben betoppan a férj.

FÉRJ: Pöff neki. Szép kis helyzet.

FAZEKAS: Képzelheted.

FÉRJ: Képzelem! *(Az asszonyhoz)*: Képzeld.

FAZEKAS: Persze meglát. Kénytelen vagyok felállni, ott állok ingujjban - és most barátom -, na most hogy magyarázzam ki magamat?

FÉRJ: Most légy okos, Domokos!

FAZEKAS: Én is azt mondtam magamnak. Most valamit gyorsan ki kell találni, mondok magamnak, amivel megmentem a helyzetet, mert ugye képzelheted - férj betoppan, én ott bujkálok a dívány alatt - ingujjban.

FÉRJ: Rémes! *(Összeborzong)* Brr! Rossz gondolni is rá! *(Az asszonyhoz)*: Rémes helyzet, mi?

ASSZONY *(borzongva)*: Brr... Roppant kellemetlen!...

FAZEKAS: Érted, hogy most kétségbeesésemben valami egészen marha ötletre kell elszánnom magamat. Fejest a helyzetbe - vagy sikerül, vagy nem! A férj, afféle buta fráter amilyen csak egy férj lehet...

FÉRJ: Te, nem a Krem...

FAZEKAS: Pszt! Találgatni tilos. Szóval a férj kimeresztett szemekkel néz rám, mint borjú az új kapura. Én meg lihegek a felindulástól, nem tudok szóhoz jutni - képzelheted...

FÉRJ (*izgatottan, sürgetve*): Na mondd már - roppant izgalmas helyzet...

FAZEKAS: ...hát azt csináltam, hogy átjátszottam a lihegést nevetésbe - érted?... És a szemébe röhögtem neki. A marhának. A szemébe röhögtem.

FÉRJ (*ujjongva*): Óriási! Na és? Persze nem értette, mit röhögsz.

FAZEKAS: Nem. A marha. Nem értette meg.

FÉRJ: Csak egy férj lehet ilyen marha.

FAZEKAS: Úgy van.

FÉRJ: Na és, hogy vágtad ki magad?

FAZEKAS: Hogy? Nagyon egyszerűen. Az a szerencsém, hogy nem jutott semmi az eszembe, tudod. Ha valami az eszembe jutott volna, valami jó kifogás, vagy történet - az esetleg gyanús lett volna. Erre kérlek, tudod, mit csináltam ijedtemben?

FÉRJ (*izgatottan*): Na? Na?

FAZEKAS (*ráver a vállára*): Ijedtemben kiböktem az igazat!

FÉRJ (*megrökönyödve*): Megmondtad, hogy izé... hogy csókolóztatok a díványon? Mikor ő belépett?

FAZEKAS: Igen. Csakhogy úgy mondtam el, mintha ez egész dolog nem akkor történt volna és nem ottan - hanem mintha két nappal előbb történt volna - máshol - másvalakinek a feleségével. És azt mondtam, hogy azon röhögök, hogy éppen azt mutattam az asszonykának, hogy hogyan másztam én a dívány alá kérlek, annak idején - érted, kérlek? Szóval: igazat hazudtam.

FÉRJ (*összecsapja a kezét*): Hihetetlen vakmerőség! És a marha elhitte?

FAZEKAS: Elhitte és jól röhögött rajta.

FÉRJ: És a helyzet meg volt mentve?

FAZEKAS: Nahát! Hihetetlen, ilyen marha csak egy férj tud lenni - hogy nem vette észre!

FÉRJ: Csak egy férj! És hogy nem volt neki gyanús, tudod kérlek...

FAZEKAS: Csodálatos!!

FÉRJ: Ugye. (*Dühbe jön.*) Hihetetlen, milyen marha egy ilyen férj!

FAZEKAS: Szólsz hozzá, milyen!

FÉRJ: Hihetetlen! Mert erre például, hogy milyen marha, persze biztosan nem kérdezte, hogy hát hogyan vágtad ki magad?

FAZEKAS (*bután*): Mikor?

FÉRJ: Hát mikor a férj betoppant.

FAZEKAS: Melyik?

FÉRJ: Hát amelyikről azt hazudtad, hogy azzal történt, ami vele történt.

FAZEKAS: Melyikkel?

FÉRJ: Azzal a - tegnapelőttivel...

FAZEKAS: Já!...

FÉRJ: És mit feleltél volna, ha kérdezte volna, hogy hogy vágtad ki magad?

FAZEKAS *(ránéz)*: Ugyanazt. Hogy azt mondtam a férjnek, hogy éppen meséltem a feleségének a kalandot.

FÉRJ: És úgy tovább?

FAZEKAS: És így tovább.

FÉRJ: Óriási! Nagyszerű! Tudod, milyen kitűnő történet ez? *(Az asszonyhoz)* Mit szólsz hozzá?

ASSZONY: Igazán rendkívül érdekes.

FÉRJ: Hát ezt azért igazán nem hittem volna, hogy egy férj ilyen buta lehet.

ASSZONY: Pedig sokat hall az ember effélét.

FAZEKAS: Ojjé!

FÉRJ: Persze, hogy hall, meg olvas. De ilyen jót, mint ez a vicc, ami a Ferivel esett meg - hisz ez egy kész novella vagy kabaréjelenet. Így, ahogy elmondtad, kabarétréfát lehetne csinálni belőle. Hiszen kabarészerző vagy.

FAZEKAS: Azt hiszed?

FÉRJ: Azt hát, „A marha férj, vagy igazat hazudik a házibarát” címen.

FAZEKAS: Ne izgass, mert még megírom.

FÉRJ: Csak valami jó poén kellene hozzá - mert így nincs poénja.

FAZEKAS *(most már mint szerző mérlegeli a témát)*: Azt éppen tudnék találni...

FÉRJ *(lelkesen)*: Ugye?... Te! Én is mondanék egy jó poént!

FAZEKAS *(megvetéssel)*: Te?!

FÉRJ: Miért ne?... Például... például... te, tudom már, abból lehetne kiindulni, hogy miért nem tudtál bemászni a dívány alá - mi? Jó, mi?

FAZEKAS *(megvetéssel)*: Ugyan, kérlek - hogy miért nem? Ennek kevés köze van a dologhoz.

FÉRJ *(belemelegszik)*: Dehogyan - például, mondjuk kiderülne, hogy azért nem fértél be, mert a dívány alatt már volt valaki: azt így lehetne megírni.

FAZEKAS *(nagyra meredt szemmel)*: Már volt valaki? Hát ez meg miféle marhaság?

FÉRJ *(naivan)*: Na igen - mondjuk például a férjnek egy barátja, akit előzőleg elbújtatott.

FAZEKAS *(mosolyogva, leereszkedő megvetéssel megveregeti a vállát)*: Hagyd abba öregem. Furcsán képzeld te ezt a műfajt. Valami valószínűségnek is kell lenni - képtelenséget nem lehet beadni a közönségnek, olyasmit, ami teljesen lehetetlen.

FÉRJ: Teljesen lehetetlen? Fogadjunk, hogy nem is olyan lehetetlen. Már hallottam effélét.

FAZEKAS: Ugyan ne beszélj.

FÉRJ *(felháborodva)*: De bizony beszélek, egy barátommal történt.

FAZEKAS: Mi?

FÉRJ: Hogy elbújtatott valakit a dívány alá, kilesetni a feleségét.

FAZEKAS: És aztán?

FÉRJ: És aztán - a kellő percben előmászott a barát és mint tanú szerepelt a férj mellett, a válásnál.

FAZEKAS: Ugyan ne hazudj ilyeneket. Ilyet úgyse hisz el senki.

FÉRJ: Fogadjunk, hogy van aki elhiszi.

FAZEKAS: Ki?

FÉRJ: Ki? Hát te.

FAZEKAS *(bámulva)*: Én?

FÉRJ: Te hát. *(Hangosan, anélkül, hogy megfordulna)*: Jöjjön csak, Kovács!

KOVÁCS *(kimászik a dívány alól, leveri a port, nyugodtan előrejön, meghajtja magát)*: Kezét csókolom.

ASSZONY *(sikolt, felugrik)*.

FAZEKAS *(leesik az álla)*.

FÉRJ *(nyugodtan)*: Van szerencsém bemutatni: Kovács Gábor barátom, magánnyomozó! Nála van kész blanketta. Leszel szíves aláírni.

FAZEKAS *(dadogva)*: Mi... miféle blanketta...

FÉRJ: Jegyzőkönyv, amelyben egy vasat nem adok vissza a hozományból. *(Leteszi az asztalra. Kovácshoz)*: Mehetünk. A jegyzőkönyvet a tényállással átadhatjuk az ügyvédnek holnap. *(Visszafordul Fazekas felé)*: Szervusz, Ferikém. És tekintettel arra, hogy amennyiben elveszed a feleségem, kiadásaid némiképpen megnövekednek, ajánlom, hogy a szóban forgó kabaréjelenetet ilyen címen írd meg: „A marha házibarád” - vagy „Hazugságot igazolt férj”. Szervusz. *(Mindketten el.)*

FAZEKAS *(székbe roskad)*: De ki meri ezt előadni, ha megírom?

(Függöny)

Tegezés

(Korzó. Három szék.)

Bakács és Takács ülnek két széken.

TAKÁCS: Ne nézz arra, ne nézz arra, ne nézz arra. *(Maga elé mered.)*

BAKÁCS: Mér? *(Körül néz.)*

TAKÁCS: Mer az az undok hosszú nem tudom, hogy híjják mindjárt idejön és leül.

BAKÁCS *(arrafelé néz)*: Az a hosszú? Hiszen az a Kovács. Miért ne üljön le, mi bajod vele?

TAKÁCS: Semmi bajom vele, csak utálok, ne nézz arra, ne nézz arra, nem tudok beszélni vele, mindig azt kérdi, hogy van, hogy van, ne nézz arra, ne nézz arra. *(Mereven maga elé néz.)*

BAKÁCS: De hiszen múltkor nagyon összebarátkoztatok a Kárászéknál éjszaka.

TAKÁCS: Összebarátkoztunk?

BAKÁCS: Igaz, hogy mindketten részegek voltatok - de nagyon jóba voltatok, még csókolóztatok is és pertut ittatok.

TAKÁCS: Mi? Pertlit ittunk? No én már elfelejtettem, remélem ő is.

BAKÁCS: Dehogyan felejtette el. Nyugodt lehetsz, hogy pertut ittatok.

TAKÁCS: Majd kiderül... én nem szólítom meg, ha elfelejtette, annál jobb, ha nem felejtette el, megvárom, míg ő szólít meg. *(Meglát valakit.)* A kezét csókolom... *(Felugrik, nyakkendőjét igazítja.)* Pardon... mindjárt jövök, ne hadd elfoglalni a helyemet... *(Elrohan balra.)*

(Szünet.)

KOVÁCS *(jön jobbról)*: Szervusz Bakács. Szabad? *(Leül jobbról.)*

BAKÁCS: Tessék. Mit csinálsz, hogy vagy?

KOVÁCS: Köszönöm jól. Egy millió font sterlinggel lehetne segíteni rajtam. *(Hirtelen maga elé néz)* Ne nézz arra, ne nézz arra.

BAKÁCS: Mért ne?

KOVÁCS: Mert az az undok, azzal a nővel, nem tudom, hogy híjják, mindjárt idejön és leül.

BAKÁCS *(arrafelé néz)*: A Takács? Mi bajod vele? Mér ne üljön ide?

KOVÁCS: Semmi bajom vele, csak nem tudok egy levegőt színi vele, ne nézz arra, ne nézz arra, mindig azt mondja, mikor azt kérdelem tőle, hogy van, hogy van, köszönöm jól, köszönöm jól. Ne nézz arra, ne nézz arra. *(Maga elé néz.)*

BAKÁCS: De kérlek, múltkor nagyon összebarátkoztatok a Kárászéknál éjszaka.

KOVÁCS: Összebarátkoztunk?

BAKÁCS: Igaz, hogy mind a ketten részegek voltatok - de nagyon jóba voltatok, még csókolóztatok is és pertut ittatok.

KOVÁCS: Én ezzel pertut ittam, ezzel az undokkal? No én már elfelejtettem, remélem ő is. Különben ha mégis ideül, majd megvárom, míg ő kezdi...

BAKÁCS *(meglát valakit)*: A kezét csókolom... *(Felugrik, nadrágját igazítja.)* Pardon... egy percre... *(Elrohan.)*

KOVÁCS: Fene egye meg, inkább én is... *(Feláll, indulni akar, beleütközik Takácsba. Mindketten megállnak és barátságosan néznek egymásra.)*

TAKÁCS: Á... á... *(Barátságosan szorongatják egymás kezét és biztatóan néznek egymásra.)* No lám... *(Nem eresztik el egymás kezét.)*

KOVÁCS: No lám... ez már aztán kedves izé... találkozás... kedves... *(Sürgetően néz rá.)*

TAKÁCS: Hát... *(torkát köszörüli)* merrefelé megy... megyegetünk... errefelé?

KOVÁCS: Ja, hogy én? Én csak úgy errefelé megyegetek... megyengetek itten... *(Szorongatja a kezét. Félre)* Fene egyen meg, eressz már el.

TAKÁCS *(félre)*: Vinne el a Kozarek, szólíts már meg... Hát hogy... ó... ó... hogy vagyunk?

KOVÁCS *(kínosan figyel, lemondóan)*: Köszönöm jól.

(Kínos szünet.)

TAKÁCS *(hogy mondjon valamit)*: Nem ül... izé... nem ülünk le kicsit?

KOVÁCS *(vígán)*: Dehogynem. *(Félre.)* Fene egyen meg.

(Leülnek. Kínos szünet.)

TAKÁCS: Hát mit szó... mit szólunk a... az izéhez, az időhöz?

KOVÁCS: Csúnya egy meleg van. Nagyon megérzi az izé... az ember a meleget - nem?

TAKÁCS *(mohón)*: De milyen borzasztó! *(Szünet. Kínban.)* És még hozzá, hogy süt a nap!

KOVÁCS: Az! Nem elég, hogy olyan meleg van - még hozzá a nap is süt.

TAKÁCS: Bizony. Ilyenkor nyáron minden összejön.

(Kínos szünet. Ülnek.)

KOVÁCS *(félre)*: Fene egye meg, dolgom van, de nem merek elmenni, mert akkor vagy azt kell mondani „szervusz”, vagy azt „alászolgája” és nem tudom, pertuk vagyunk-e?

TAKÁCS: Tetszik?

KOVÁCS: Nem szóltam semmit... csak úgy dudorásztam.

TAKÁCS *(kínosan nevet)*: Ja... pardon... azt hittem... *(Félre)* A gáz vessen fel, most hogy búcsúzzam el, szervuszt mondjak vagy szolgáját?

(Kínos szünet.)

KOVÁCS: Hát az izé... a család mit csinál?

TAKÁCS *(szórakozottan)*: Milyen család?

KOVÁCS: Hát a... *(viccesen)* a családkunk. A nagyságos asszony - meg a gyerekek...

TAKÁCS *(bután)*: Ja - hogy az én gyerekeim? *(Ránéz.)*

KOVÁCS: A persze, persze... A izé... a gyerekek, persze.

TAKÁCS *(forszírozva)*: Hja, mármint hogy az én gyerekeim... *(magára mutat)* - vagy talán...

KOVÁCS *(kínban)*: Na igen, csak úgy mondtam, hogy a „családkunk”, ahogy mondani szokták viccesen, hehehe... *(Homlokát dörögölve.)* Fü.

TAKÁCS *(kacag)*: Hja, viccesen! Értem! Hehehe.

KOVÁCS: Hihhi...

TAKÁCS: Hehehe...

(Kínosan nevetgélnek. Hosszú szünet.)

KOVÁCS *(hirtelen elszánja magát. Menni akar, feláll)*: No én nekem menni kell...

TAKÁCS *(feláll, nagyot lélegzik)*: Nekem is... Hát akkor... *(Kezét nyújtja, sürgetően néz rá.)*

KOVÁCS: Hát... *(Várakozva néz rá.)*

(Szünet.)

TAKÁCS: Hát megyünk?

KOVÁCS *(bizonytalanul)*: Hát nem tudom... *(Kínban.)* Ugyan, ülünk még egy kicsit... *(Leül.)*

TAKÁCS: Nem bánom. *(Leül.)*

(Kínos szünet.)

TAKÁCS *(vadul nézi Kovácsot, aki maga elé mered. Barátságosan.)*: Pardon... vigyázz... vigyázzunk... egy bogár mászik itten a... *(Mutogat Kovács gallérja felé.)*

KOVÁCS: Hol?

TAKÁCS: A izén, itten... a kabáton.

KOVÁCS *(kihívóan)*: Melyik kabáton? *(Diadalmasan néz rá.)*

TAKÁCS *(meghökken)*: Hát - ezen itten... *(viccesen)* Nem az enyémen, hehe.

KOVÁCS *(most már dühös)*: Hát kién? *(Mereven néz rá.)*

TAKÁCS *(kínosan viccelve)*: Nem mondom meg.

KOVÁCS: A... az enyémen... vagy...

TAKÁCS *(gondolkodik)*: Igen.

KOVÁCS *(rezignáltán lefricskázza a bogarat)*: Köszönöm. Nagyon kedves, hogy... *(epésen)* hogy az emberek így figyelmeztetik egymást.

TAKÁCS: Ó, szót sem érdemel.

KOVÁCS: De igen, nagyon köszönöm.

TAKÁCS: Nincs mit, igazán csekélység.

(Szünet.)

TAKÁCS *(hirtelen feláll)*: Nahát most aztán igazán megyek...

KOVÁCS *(most ő ijed meg)*: Máris...? Ugyan, olyan sürgős? Nem... nem beszélgethetünk még egy kicsit?

TAKÁCS *(visszaül)*: Csak nem tudom, hogy... hogy nem-e alkalmatlan... izé... az ember.

KOVÁCS: Az ember? Á, dehogy... Inkább az én izé... az ember... hogy látja... hogy láthatja az embert...

TAKÁCS: Én is örülök... az ember láthatja legalább néha egymást.

KOVÁCS: Az ember? *(Komoran nézi.)*

TAKÁCS: Egymást.

KOVÁCS: Egymást az ember.

TAKÁCS: Az ember egymást.

(Komoran nézik egymást. Egyik se szól. Szünet.)

KOVÁCS *(felugrik)*: Na - én elkések hazulról.

TAKÁCS *(felugrik)*: Én is... Na hát akkor...

(Egyszerre nyújtják a kezüket, egymásra néznek. Szünet.)

KOVÁCS: Nem tart... tartunk együtt?

TAKÁCS: Dehogynem, szívesen...

KOVÁCS: Én fölfelé megyek a körúton.

TAKÁCS *(félre)*: Ellenkező irányban van dolgom. Hát mehetünk együtt. Merre, izé... *(kedélyesen)* Merre lakunk, merre lakunk?

KOVÁCS *(dühösen)*: Kicsoda? Kicsoda?

TAKÁCS: Hát - *(rezignáltán)* - hát én.

KOVÁCS: Hát én azt honnan tudjam?

TAKÁCS *(dühösen)*: Honnan? Mit tudom én? Azt tudni szokta - az ember.

KOVÁCS: Az ember? Melyik ember?

TAKÁCS *(gorombán)*: Hát az emberek. *(Rálép Kovács lábára.)*

KOVÁCS: Hu!

TAKÁCS: Mi az?

KOVÁCS: Semmi... véletlenül... hehe... rálép... ráléptünk a lábamra...

TAKÁCS *(sápadtan a dühtől)*: Kicsoda? *(Bömbölve)* Kicsoda?

KOVÁCS *(révetegen)*: Nem tudom...

TAKÁCS: Nem? *(Pofon vágja.)* Nesze, te pizsok fráter! Most tudod? *(Revolvert vesz elő.)*

KOVÁCS *(boldogan)*: Persze, hogy tudom! Te! Te! Te!...

(Egymás nyakába borulnak.)

BAKÁCS *(jön, meglátja őket)*: Na ugye, mondom, hogy nagyon összebarátkoztatok...

(Függöny)

A Doktor bácsi

(A beteg - a feleség - a doktor bácsi)

(A beteg az ágyban fekszik, és nyög. A felesége a telefonnál áll.)

BETEG *(nyög)*

FELESÉG *(telefonál)*: Hát ha a tanár úr semmiképpen se, akkor tessék küldeni azt a fiatal doktor urat... Igen... Hát akkor, ugye... igen... Tehát azonnal... igen... hát köszönöm... kérem, csak hagyja... *(Leteszi a kagylót.)*

BETEG *(felnyög)*: Mit hagyjon? Hagyjon engem meghalni?

FELESÉG: Dehogy. Azt mondta: kezét csókolom. Mondtam neki: csak hagyja.

BETEG *(nyög)*

FELESÉG: Valami nagyon kitűnő fiatalembről beszél, azt mondja: csak most végzett éppen, de az egyetemen nagy jövőt jósolnak neki.

BETEG: Ne mondd. Hát nekem milyen jövőt jósolnak az egyetemen? Nem rossz. Az egyetemen jósolni tanítják az orvosokat? Miért nem híatsz akkor egy jósnőt, aki megjósolja, hogy ágyban, párnák közt fogok meghalni, és hogy egy barna fiatalember gondol rád, és hogy a közeljövőben levelet kapok, és hogy te a síromon fogsz táncolni egy szőke fiatalemberrel.

FELESÉG: Ne erőltesd magad. Megint nem használ a keserűvíz.

BETEG *(sír)*: A keserű halál fog nekem használni. Miért akarsz te az én síromon táncolni? Ki hallott már ilyet? Nem táncolhatsz te itthon, az ebédlőben, vagy a Saphirnál? Muszáj neked ausgevált az én síromon táncolni?

FELESÉG: Na, na, na.

BETEG *(bőg)*: Hát muszáj? Hát muszáj?

FELESÉG: Dehogy muszáj.

BETEG: Hát ígérd meg, hogy nem a síromon fogsz táncolni. Hanem hogy itt fogsz táncolni, vagy akárhol.

FELESÉG: Jó, megígérem.

BETEG: És különben is, muszáj neked egyáltalában táncolni, ha én meghalok? Miért veszed te be a fejedbe, hogy neked táncolni muszáj, ha én meghaltam? Van neked szíved?

FELESÉG: De hiszen én... *(csöngetnek.)*

BETEG *(hangosan vacog és didereg)*: Harara. Hhrarararara. Braharahabrahaha. Rababrahaha. Rebarbarahrabrahaha. *(Kopognak.)*

FELESÉG: Tessék.

DOKTOR *(egészen fiatal ember. Alig lehet huszonkét esztendő. De roppant fölényesen mozog, fellépése impozáns. Orrhangon, vontatottan beszél, azon a leereszkedően jóakaró hangon, ahogy híres tanároktól látta még fél éve, az egyetemen)*: Na, hol a beteg?

BETEG *(vacog, mint aki már nem tud megszólalni)*

FELESÉG: A férjem... Ma reggel óta...

DOKTOR: Ma reggel óta lázas, érverése fluktuál, tapintásra kocsonyás. Na, na, na, nem kell megijedni, kis nagysádka. *(Megveregeti a felesége vállát.)*

BETEG *(abbahagyja a vacogást)*

FELESÉG *(széket hoz)*

DOKTOR *(leül a beteg mellé, megveregeti az arcát)*: Na, na fiacskám. Nincs semmi baj. Hát, ugye a mellecske fáj; itten?

BETEG *(ijedten)*: Mellecske!?

DOKTOR: Na, nézzük. Maradjon egészen nyugodtan. *(Két ujjával fogja a beteg kezét, óráját nézi. Mindketten feszülten figyelik. Hosszú szünet.)*

DOKTOR *(egyszerre)*: Ejnye, már fél hat van. *(Elteszi az órát.)*

FELESÉG *(meglepetve)*: Tehát... doktor úr... mit gondol...

DOKTOR *(ásít, nyújtózkodik. Meglát egy képet)*: Nagyon szép arckép. Murilló?

FELESÉG *(meglepetve)*: Nem. Rippl-Rónai. Nem arckép, csendélet.

DOKTOR: Á, e, e. Ezek a modern írók; hja, ja, ez az Ady. Olyan bolondosak. Ők maguk se értik. *(Hirtelen a beteghez fordul, vontatottan, unatkozva.)* Hát magának, fiacskám, egy kis remicencia, mincia, tripocipecienciatropigetitilius, golekubitisze van ante, apud, ad, adversum...

BETEG *(vacogva)*: Cirkum, cirka, cifra, cis. Bele szoktak ebbe halni?

DOKTOR *(a beteg ősz szakállát veregeti)*: Na, na, na. Egy bizonyos százalék. Egy kis százalé-kocska. Na igen. *(Hirtelen.)* De fel is szívódhatik. Felszívódik. Beleszívódik a szövetbe. Beleszipog a kis szövetecskébe. Nem kell félni semmit, fiacska. *(Barátságosan pofozza a beteget.)*

FELESÉG *(biztatólag)*: Na látod, mondtam. Beleszívódik a szövetbe, és nincs semmi baj. A szövetet aztán kimoshatja az ember. Csak hallgass a doktor úrra, ő jobban tudja.

DOKTOR *(az asszonyt nézi. Feláll)*: Nana. Hát, nagysádka, mostan nem kell félni semmit, tessék behozni egy lavór langyos vizet. *(Barátságosan megveregeti az asszony hátát.)* Nem kell félni semmit, jobban lesz a kisöreg, aztán lehet megint ficli-fucli.

BETEG *(nyugtalankodik felül)*

FELESÉG: Ficli-fucli?

DOKTOR *(megcsípi az asszony arcát)*: Na, szaladjon nagysádka és hozzon nekem egy meleg borogatást, jó forrón és vigye ki innen az asztalt.

BETEG *(siránkozva)*: Kérem, doktor úr...

DOKTOR *(a feleség hasát veregeti)*: Egy kis dermatikus beavatkozás lesz szükségessé, ami nem fogja bántani a kisöreg képességeit, nagysádka...

BETEG *(hangosabban)*: Kérem, doktor úr... Tessék idejönni...

DOKTOR: Na, mit akar? *(Odamegy.)*

BETEG *(siránkozva)*: Kérem, doktor úr, ne tessék olyanokat mondani a feleségemnek, hogy ficli-fucli, mert az én feleségem nagyon szemérmesen lett nevelve.

DOKTOR (*haragosan*): Na, na, na. Mi az? Csak bízsa rám. Magának mozdulatlanul kell feküdni, értve? (*Visszamegy az asszonyhoz, aki közben behozott egy lavór vizet. Hosszan mossa a kezeit, miközben beszél.*) Egy kis tűvel egy kis injekciót fogunk beadni, az egész egy jelentéktelen kis beavatkozás, némi vérzés lesz, de nyugodtan kell viselkedni. (*Az asszonyhoz*) Na, ne féljen semmit. (*Megveregeti a derekát.*) Na, nagysádka, mit fél?

BETEG (*hangosan nyöszörög*): Kérem, kérem, doktor úr...

DOKTOR (*odamegy*): Na, mit akar?

BETEG (*siránkozva*): Kérem, doktor úr, tessék engemet megfogni, ne a feleségemet. Én vagyok a beteg, kérem szépen.

DOKTOR (*haragosan*): Na jól van, majd meglássuk, ilyen hős lesz-e a műtétnél. (*Megfogja a fejét, lefelé nyomja.*) Nem érez semmit?

BETEG: Nem.

DOKTOR (*még jobban nyomva a fejét lefelé*): Most se?

BETEG: De igen. Fáj a fejem.

DOKTOR: Úgy? Hm. Hát kérem, nagysádka, tessék idejönni.

BETEG: Amália, maradj te csak ott. Majd a doktor úr most már megcsinálja egyedül. Tessék csak, doktor úr, beadni azt az injekciót.

DOKTOR (*meghökkenve*): Hallja, de kinyílt a szája, öregem. Csak ne süssessen olyan nagyon.

BETEG: Hát, kérem, csak azért mondom...

DOKTOR (*Habozik. Végre a saját derekára teszi a kezét*): Itt nem érez fájdalmat?

BETEG: Nem.

DOKTOR: Az nem lehet. Itten, nézze.

BETEG: Nézem.

DOKTOR: Nem érez semmit?

BETEG: Nem; ott, ahová a doktor úr a kezét teszi, a doktor úr derekán, nem érzek semmi fájdalmat.

DOKTOR (*mérgesen*): Hallja, ne vicceljen velem. (*Tűt szed ki a zsebéből.*) Majd mindjárt meglátjuk...

BETEG: Hát csak tessék gyorsan...

DOKTOR (*meghökkenve*): Na, na... Miért olyan gyorsan.

BETEG: Mert már szeretnék túl lenni rajta... és nem akarom tartóztatni a doktor urat...

DOKTOR (*a keze felé közelíti a tűt. Bizonytalanul*): Hát ne féljen...

BETEG: Nem félek, kérem...

DOKTOR (*reszkető kezekkel*): De igen, maga fél... (*ráordít*). Ne féljen... Érti?...

BETEG (*ordít*): Nem félek, na.

DOKTOR: Ne kiabáljon... ne... (*reszkető kezekkel tartja a beteg kezét.*)... Hogy lehet ennyire félni...

BETEG: De a keservit neki, a Jézusát neki; nem félek, tessék már szűrni...

DOKTOR (*vacogva*): Hallatlan... egy kis szúrástól... ennyire félni... (*könyörögve*)... Hát kérem, ne féljen.

BETEG (*ráförmed*): Tessék már szűrni, az istenit az úrnak, és aztán hordja el magát...!

DOKTOR: ...Ne... he... he...

FELESÉG: De Adolf, hogy kiabálhatsz így, nem látod, hogy egész sápadt?

BETEG (*kiugrik az ágyból*): Tyű! Doktor úr! Térjen magához! Akar egy pohár vizet?...

DOKTOR (*remegve*): Na de ilyet... ennyire... félni... egy kis... szúrástól...

BETEG: Na, na, na. Feküdjön le, az istenért. Mindjárt hozok egy pohár vizet... (*Lefekteti a doktort ruhástól, és betakarja. Vízért szalad.*)

DOKTOR (*az ágyban. Nyöszörögve*): Telefonáljanak gyorsan, a mamának... hogy küldjenek doktor bácsiért... hogy a Pistike beteg...

A dráma

- TRÉFA

(Játszanak: Igazgató, Titkár, Színházi szolga, Mráz úr.)

(Szín: a titkár szobája, az igazgatóé mellett.)

TITKÁR *(az íróasztala előtt ül, szolga oldalt egy széken, jön sietve az igazgató)*

IGAZGATÓ: Mondja, Zádor, mikorra tűzte ki maga a „Pezsgőpuncs”-ot?

TITKÁR: Keddre, igazgató úr.

IGAZGATÓ *(hadonászva)*: Keddre? Mondom! Egyszer nem vagyok itthon - mindent összegabalyítanak.

TITKÁR: De igazgató úr, nem lehet előbb...

IGAZGATÓ: Mit nem lehet előbb! Keddre kitűzni egy slágert - hol hallotta maga azt?

TITKÁR: De igazgató úr - hiszen nincsenek készen...

IGAZGATÓ: Nincsenek készen! Hát mért nincsenek készen? Mindent nekem kell csinálni? Két hét alatt elkészülhettek volna.

TITKÁR: A színészek igen - de, tetszik tudni, hogy a harmadik felvonást még nem kaptuk meg.

IGAZGATÓ *(a szolgához)*: Nem kaptuk meg a harmadik felvonást? Pomuc!

SZOLGA *(nem áll fel, oda se néz)*

IGAZGATÓ: Pomuc! Nem hallja?

SZOLGA: Hallom hát. Mit koptassam a számat? Nélkülem is kitalálja az igazgató úr, hogy nem én fogom megírni a harmadik felvonást.

IGAZGATÓ: Ne szemtelenkedjék, Pomuc. Nagyon jól tudja, miről beszélek. Magának meg volt hagyva, hogy minden reggel felmenjen a szerzőhöz és kérje a harmadik felvonást, míg meg nem kapja.

SZOLGA *(vállat von)*

IGAZGATÓ *(meghajol)*: A méltóságos úrhoz voltam bátor beszélni.

SZOLGA: Veszem észre. Mit váltsam a szót? Az igazgató úr nagyon jól tudja, hogy mit mondana nekem a szerző, hogy mit csinál az igazgató úr micsodájára minden reggel, ha én felmennék hozzá.

IGAZGATÓ *(titkárhoz)*: Én nem értem, mit jön maga mindig azzal a harmadik felvonással. Az nem kifogás. Azért el lehetett volna készülni.

TITKÁR: Kézirat nélkül?

IGAZGATÓ: Ugyan, hagyja már ezt a szörszálhasogatást! Itt nem kéziratról van szó, hanem egy slágerről - az fontosabb, mint a kézirat. Nem az a fontos, hogy megkapjuk-e a darabot, hanem az, hogy előadjuk. Majd meglesz a kézirat, ne féljen semmit, maga csak adassa elő a darabot.

TITKÁR (*kétségbeesve*): Kézirat nélkül?

IGAZGATÓ (*fenyegetően*): Már megint azzal a kézírral kezd? Hát nem érti, hogy...

SZOLGA: Persze, hogy nem érti.

TITKÁR (*Pomuchoz*): Hallja Pomuc, maga tényleg nagyon frech kezd lenni.

POMUC: Mégpedig kézirat nélkül. Mit ceremóniázzunk - a titkár úr tényleg nem érti ezt. Nincs semmi szégyen benne - a titkár úr csak egy éve van itt, én meg tizenöt éve.

TITKÁR: Hallja, Pomuc!

SZOLGA (*zavartalanul*): Maga nem volt itt, mikor a „Sárkányvér”-t adtuk harminc táblás házzal - mi, igazgató úr? - és a szerző csak a harmadik előadás után jött rá, hogy elfelejtette megírni a darabot.

IGAZGATÓ: De nem vette észre senki.

SZOLGA: Aztán eljött és gyorsírással lejegyezte az egészet és kiadta könyvbe.

TITKÁR (*haragosan*): Jó, bánom is én. Nem csak a harmadik felvonásról van szó. A Pataky nem akarja a Nellit játszani.

IGAZGATÓ (*dühösen*): Micsoda beszéd ez? Muszáj neki. Az egyetlen, aki játszhatja - nincs más!

TITKÁR (*hátratett tenyérrel*): Mit csináljak? Én se tudok mást.

IGAZGATÓ: Mindig az utolsó percben! Most mihez kezdünk?

SZOLGA: Mihez kezdünk! Nagyszerű. Nellit eljátssza a Dombováry.

IGAZGATÓ: Pomuc, legyen szíves és ne beszéljen mindenbe bele. (*Titkárhoz*) Hm - tényleg a Dombováry játszhatja, nézze csak, most jut eszembe, tulajdonképpen sokkal inkább neki való, mint a Patakynak - csudálom, hogy a kiosztásnál nem jutott eszembe. De Pataky nem fog duzzogni?

SZOLGA: Adják neki oda Birit a Darumadárból.

TITKÁR: Hallja, Pomuc, mégis túrhetetlen, hogy maga hogy mer beleszólni! (*Igazgatóhoz*) Nézze csak, igazgató úr, a Patakynak oda lehetne adni a Birit a Darumadárból.

IGAZGATÓ: Tényleg, nem rossz. Hm - csak hogy baj van, akkor nem játszhatja a Stégernét.

TITKÁR: Persze, persze. A „Más felesége” nagyon hosszú.

IGAZGATÓ: Ejnye, ejnye. Mit lehetne tenni?

TITKÁR: Hm, fene egye meg.

IGAZGATÓ: Akkor mégse lehet... (*Szünet.*)

SZOLGA: Ugyan, mit kínlódnak. Hagyják ki a Stégerné szerepét, akkor mindjárt rövidebb lesz a darab és Pataky eljátszhatja a Birit.

IGAZGATÓ, TITKÁR: Pomuc! (*Szünet.*)

TITKÁR: Hm - nekem volna egy ötletem! Ki lehetne hagyni Stégerné szerepét, s mindjárt rövidebb lenne a darab.

IGAZGATÓ: Igaza van. És egyúttal Patakynak oda lehetne adni Birit.

TITKÁR (*vígan*): Hát akkor rendbe volnánk.

IGAZGATÓ *(elégedetten)*: Igen, így jó lesz. Látja, csak gondolkodni kell egy kicsit.

POMUC: Az igaz.

IGAZGATÓ *(dühösen)*: Hallja, Pomuc, magának mindig itt kell lógni a titkár úr szobájában? Legyen szíves és foglalja el helyét az előszobában.

SZOLGA: Majd ha a Mráz elment.

TITKÁR: Miféle Mráz?

SZOLGA *(undorral)*: Magának jobban kellene tudni, nem engem keres. Reggel fél nyolc óta itt ül.

TITKÁR: És azért ült maga itt tegnap is, egész délelőtt?

SZOLGA: Tegnap is itt volt. Reggel nyolctól.

TITKÁR: És mióta van ez?

SZOLGA: Nyolc hónapja.

TITKÁR: Ki az a Mráz?

IGAZGATÓ *(fejét vakarja)*: Jaj... igen, tudom már... Valami drámája van itt... Elolvasta már?

TITKÁR: Én?! Nem is tudok róla.

IGAZGATÓ: Persze. És mára ígértem, hogy elolvasom s persze elfelejtettem kiadni. *(Könnyedén)* Nézze, Zádor, intézze el ezt a dolgot.

TITKÁR: De hiszen fogalmam sincs róla, hogy miről van szó abban a darabban.

IGAZGATÓ: Mindegy. Mondjon neki valamit. Nem lehet tovább váratni. Aztán jöjjön be. *(Gyorsan be a szobájába.)*

SZOLGA *(feláll, kajánul)*: Beeresszem?

TITKÁR: Vá... várjon... Ne siessen. *(Maga elé)* Mi a csudát mondjak neki?

SZOLGA *(ártatlanul)*: Hát, hogy elolvasta a darabot.

TITKÁR *(zavartan)*: Ne beszéljen bele mindenbe, Pomuc.

SZOLGA: Jó! *(Leül.)*

TITKÁR: Mi a csudát mondjak neki? *(Szolga hallgat.)* Na, most már nem beszél?

SZOLGA *(gúnyosan)*: Ne-em, titkár úr. Ezt már csak tessék egyedül megcsinálni. Erre nem vagyok szerződve.

TITKÁR: Nézze, Pomuc... csak az első szavakat... Majd aztán én jövök, és felváltom magát.

SZOLGA: Na és mit mondjak neki?

TITKÁR: Akármit... Maga öreg színházi róka... Hogy már elolvastuk... Aztán majd én jövök...

SZOLGA: De ha nem jön?

TITKÁR: De jövök... Ne féljen semmit. Csak gyorsan bele akarok nézni abba a darabba... hogy valamit mondhaszak...

SZOLGA: Legalább adjon valami kabátot...

TITKÁR: Ott a fogason...

SZOLGA *(felvesz egy zakót)*

TITKÁR *(el)*

SZOLGA *(utánakiált)*: De jöjjön aztán... mert én nem arra vagyok szerződve... *(Áll percig a tükör előtt, aztán kinyitja az előszobaajtót, kiszól)* Tessék!

MRÁZ *(megjelenik az ajtóban. Hosszú gérok. Túlzottan félszeg mozdulatok. Egészen kis részén az ajtónak kínosan, részletekben furakodik be. Sápád és pirul és hebeg. Nagy lázban van)*: Alászolgája... bocsánatot kérek...

SZOLGA *(leül az íróasztal mellé. Orrhangon)*: Csak tessék, tessék...

MRÁZ: Azazhogy... bocsánatot kérek... Avagy is... Mindazonáltal, tehát...

SZOLGA *(széles gesztussal)*: Tessék helyet foglalni.

MRÁZ *(előbb a szék árnyékára akar leülni, aztán a legszélére ül le a széknek)*: Minekutána... vagyishogy akarom mondani, azaz... Az igazgató úrhoz van szerencsém... mármint csekély-séges szerénységemnek...

SZOLGA *(hadarva)*: Ennekazintézetnekaszmetéheztartozomigazgtóságialkalmazott...

MRÁZ *(ijedten)*: Igenis... Mert azt gondoltam... voltam bátor gondolni...

SZOLGA: Ja, mert mindig az előszobában lát engem, izé... olyan tisztí egyenruhában... az semmi... az csak, az izém... az inkognitóm...

MRÁZ *(hajlongva)*: Igenis. Csakhogy...

SZOLGA: Na, hát mivel szolgálhatok, kedves izé... kedves...

MRÁZ *(hajlong)*: Mráz... Csakhogy... múltkor, mikor kegyes volt megígérni...

SZOLGA: Ja, hogy akkor másképp néztem ki... Az semmi, lefogytam egy kicsit. Hát miről van szó...

MRÁZ: A múlt hónapban, amikor bátor voltam megjelenni, mivel öt hónappal azelőtt meg tetszett ígérni, hogy el tetszik olvasni a darabomat, amiről tavaly meg tetszett ígérni, hogy két héten belül el tetszik olvasni - a múltkor azt tetszett mondani, hogy már tetszik olvasni, és hogy jöjjenek el holnap, mármint két hónap előtt, de nem tetszett ráérni, tehát azt tetszett izenni, hogy már el tetszett olvasni, és hogy majd meg tetszik mondani ma, azaz két hét előtt, hogy mit tetszik gondolni...

SZOLGA: Ja, igen, igen - tudom már. Szóval, azt izentem, hogy már elolvastam?

MRÁZ *(remegve hajlong)*: Higenis. Higenis. Brrr. *(Borzong.)*

SZOLGA *(félre)*: Disznó. Azt mondta, hogy már elolvasta. Most mit csináljak *(Hangosan)* Hát ha izentem, akkor el is olvastam.

MRÁZ *(rettenetes zavarban feszeng, köhög, nyakkendőjét igazgatja, remegve babrál a szája körül. Hebegve)*: Hi... higenis... el tetszett... bocsánatot kérek...

SZOLGA: Hát, kérem - elolvastam azt a darabot.

MRÁZ: Bocsánatot kérek...

SZOLGA *(keres az asztalon)*: Hová is tettem? Na. Nem tudom, hová tettem...

MRÁZ *(gyorsan)*: Nem baj kérem, nem baj, ha elveszett... majd leírom még egyszer...

SZOLGA: Na, akkor jó. Hát - szóval, maga most szeremé tudni a véleményemet a darabjáról, ugye?

MRÁZ *(hebegve)*: Hát - *(ájultan vigyorog)* ha éppen gondolni tetszik... de ha parancsolja... leírom még egyszer...

SZOLGA: Nem baj. Szóval a véleményem érdekli. Hát, édes barátom... *(összehúzza a szemét.)*

MRÁZ *(ijedten hátrál)*

SZOLGA: Tudja, a maga darabjában vannak dolgok.

MRÁZ *(ragyogva)*: Ugye? Ugye vannak?

SZOLGA *(bólogat)*: Vannak benne. Azt nem lehet mondani, hogy nincsenek. Azt nem.

MRÁZ *(ragyogva)*: Ugye, ugye, azt nem lehet mondani. *(Lelkesen)* Tudtam én, hogy kinek hozom el az én darabomat. Tudtam én, ki az az éles szemű, csálhatatlan bíráló, aki észrevesz mindent, amit mások nem vesznek észre.

SZOLGA *(szerényen)*: Na igen, hát ha az ember annyi darabot olvas, mint én, hát kifejlődik az érzéke!

MRÁZ *(lelkesen)*: Hát észrevette?

SZOLGA: Persze hogy észrevettem. *(Az ajtó felé néz.)* Főleg a második felvonás közepe felé... nem egészen a közepén... úgy az eleje meg a közepe között...

MRÁZ *(összecsapja a kezét)*: Óriási! Hát észrevette? *(Öklét rázva)* Azok a marhák! Azok a disznó gazemberek, azok a marhák!

SZOLGA: Kicsodák?

MRÁZ: A barátaim... Akikkel elolvastattam a darabot... Azt mondták, hogy az a dolog nem jön ki, a második felvonás közepe felé... hogy nem lehet észrevenni...

SZOLGA *(az ajtó felé néz)*: Ugyan, gyerekiség. Dehogynem lehet. Nagyszerűen lehet. Nem is az a baj, hogy nem lehet.

MRÁZ *(megint megijed. Lázasan)*: Hanem... szóval... az a baj...

SZOLGA: Na?! Hát mi a baj... Maga is tudja, ugye. Na?!...

MRÁZ *(sápadtan)*: Igazgató úr - ön nagy ember. Igaza van. Nem hittem volna, hogy ilyen behatóan, ilyen lelkiismeretesen foglalkozott a művemmel. Igaza van. Az első felvonás végén higgye el nekem, én magam is éreztem, hogy nem lehet.

SZOLGA: Na ugye. De azért nem kell kétségbeesni.

MRÁZ *(lázasan)*: Hát mit tegyünk? Ha a gróf nem tudja, hogy Amanda volt akkor a hajó fenekén - akkor mit mondassak Pálfalvival?

SZOLGA *(kínban)*: Ugyan kérem! Pálfalvi! Muszáj Pálfalvinak mondani valamit? Nem egyszerűbb, ha Pálfalvi nem szól semmit? Pálfalvi tegyen úgy, mintha nem tudna semmit. *(Az ajtó felé néz.)*

MRÁZ: És a kapitány csak a harmadik felvonásban értesüljön, hogy Géza nem úgy gondolta?

SZOLGA: Hát persze.

MRÁZ: Igaz! Igaz! Így mindjárt érthetővé válik, hogy Johanna miért nem a második emeletről ugrott le! Szóval, igazgató úr, azt gondolja, hogy ezt változtassam meg, ebben az értelemben.

SZOLGA: Persze.

MRÁZ: Meglesz. Nagyszerű. Tudtam én, hogy kinek hoztam el a darabomat. De nem hittem volna, hogy ilyen behatóan, ilyen mélyen... ilyen megértéssel fogja elolvasni... Lám, akikkel elolvastattam, észre se vették, amit az igazgató úr rögtön meglátott... hogy Pálfalvi vallomása nem is fontos, tekintve, hogy a bőröndöt már elvitték Fülephez.

SZOLGA: Ugyan kérem, ez csak nyilvánvaló.

MRÁZ: És... és mit gondol igazgató úr Margitról? Kérem, beszéljen velem őszintén - ilyen nagy dramaturg véleménye, mint igazgató úr, csak hasznos lehet nekem.

SZOLGA: Margitról? Hát, kérem *(Az ajtó felé néz)* - az a Margit - az a Margit, kérem *(Az ajtó felé néz)*.

MRÁZ: Őszintén és egyenesen, igazgató úr - az ön véleménye csak hasznos lehet. Ön, úgy látom, attól fél, hogy nem fogom megérteni. Nem vagyok érzékeny! Csak tessék egyenesen kimondani, amit gondol, igazgató úr.

SZOLGA *(kínban)*: Hm. Nekem ez a Margit tulajdonképpen tetszene, csak az a baj...

MRÁZ: Hogy nem engedte be Antalfit? *(Fájdalmasan)* De mondja meg, igazgató úr, hát nincs igaza? Hát teheti? Gondolja meg! A gróf mindent tud! És Margit tudja, hogy Kázmér ott volt a kádban, mikor a robbanás történt...

SZOLGA *(félre)*: Ha nem jön mindjárt az a disznó, nem bírom tovább... *(hangosan)* Na igen, éppen ez az... Margitnak nem szabadna tudni a robbanásról.

MRÁZ *(meghökkenve feláll)*: Nem szabadna tudni a robbanásról... *(Elhűlve)* De hiszen éppen ő...

SZOLGA *(kezdi elveszteni a talajt. Gyorsan)*: Na igen, igen, tudom, hogy éppen ő... és egy kicsit furcsa is, amint mondtam, hogy ne tudjon róla, dacára annak, hogy éppen ő - de hát drámaírónak merészségnek kell lenni, barátom!...

MRÁZ: De igazgató úr - hiszen akkor Alajos nem mehet fel a toronyba...

SZOLGA *(egyre nagyobb kínban, félre)*: Mindjárt belesülök, mindent észrevesz. Nem jön a disznó. *(Hangosan, haragosan)* Hát ne menjen föl! Muszáj neki felmenni? Nem is értem, minek megy fel! Maradjon lent! Nem rossz.

MRÁZ *(elhűlve)*: De igazgató úr - ha nem megy fel a toronyba... hiszen akkor Béla hiába mondta Belényesinek, hogy mindent megtudott...

SZOLGA *(idegesen)*: Ugyan kérem, az a Béla! Mit akar az a Béla? Bélának se járjon annyit a szája! Béla ne beszéljen annyit! Senki se kíváncsi a Bélára! A Béla... a Béla... *(Homlokát törli.)*

MRÁZ *(feszülten)*: Nos? A Béla?

SZOLGA: A Béla! Istenem! A Béla menjen vissza az izéhez... a Margithoz... akarom mondani...

MRÁZ *(elhűlve)*: Margithoz?! Éppen Margithoz?! Éppen ő?! Hogy lehet az?!

SZOLGA: Hogy lehet! Nagyon egyszerűen.

MRÁZ: Jó. Tegyük fel, hogy visszamegy. Szóval akkor Margit nem megy le az alagútba, úgy tetszik gondolni.

SZOLGA *(teljesen összezavarodva)*: Már miért ne menne? Ugyan kérem! Azért lemehet, ugyan! Csak menjen, menjen. Éppen hogy menjen.

MRÁZ *(feláll, levegő után kap, rámered Sz.-ra, tágra meresztett szemmel, suttogva)*: De igazgató úr - az istenért - és Bájlighethy?

SZOLGA *(látván, hogy elvesztette a partit, felugrik, dühösen Mráz orra előtt hadonászva öklével)*: Bájlighethy? Bájlighethy akassza fel magát!

MRÁZ *(hátratántorodik, fejéhez kap. Aztán diadalmasan felordít)*: Peeersze! *(Megragadja Sz. kezét)* Igazgató úr, ön nagy ember! Öt évig gondolkodtam rajta, hogy mit tegyen Bájlighethy!... Ön világosságot gyújtott az agyamban. Köszönöm... Köszönöm... *(Elrohan, az ajtónál még egyszer fejéhez kap)* Óriási! És ez nekem nem jutott eszembe! Bájlighethy akassza fel magát!... Rohanok, megírom. *(El.)*

SZOLGA *(fújva roskad a székbe)*

TITKÁR *(sietve jön, kezében kéziratral)*: Hol az a Mráz? Hol a Mráz?

SZOLGA: Elment!

TITKÁR: Utána kell küldeni! Kérem, ez egy nagyszerű darab! Elő kell adni!

SZOLGA: De milyen nagyszerű! Pláne, ha Bájlighethy felakasztja magát?

TITKÁR *(megáll)*: Mit beszél?

SZOLGA: Éppen most mondta a szerző, hogy megváltoztatja a darabot! Bájlighethy a végén felakasztja magát.

TITKÁR: Miii? Meg van örülve ez az ember? De hiszen akkor nincs semmi értelme az egésznek! *(Földhöz vágja a kéziratot.)* Mindjárt mondtam, hogy csapnivaló marhaság! És ilyenekkel zaklatják az embert! *(Dühösen)* Ha az az ember még egyszer beteszi a lábát, rúgja ki a darabjával együtt, hogy a lába se érje a földet.

A nagybácsi

- JELENET

(Ragyai, Benzin, Életkopf)

*(Ragyai és Benzin egy kávéházasztalnál ülnek.
Ragyai kapacitálja Benzint.)*

RAGYAI: Borzasztó, de kérlek, ez borzasztó!

BENZIN: Hát micsináljak veled?

RAGYAI: Hát mindjárt idejön és a nyakamra ül.

BENZIN: Hagyj békén.

RAGYAI: És én azt mondtam neki, hogy itt mindjárt kifizetek mindent.

BENZIN: Bánom is én!

RAGYAI: És hogy a vidéki nagybácsi, aki a váltókat aláírta, az is mindjárt itt lesz.

BENZIN: Neked a vidéki nagybácsid? Azt látni szeretném. Neked nem is lehet vidéki nagybácsid. Neked, azt hiszem apád sincs.

RAGYAI: Hát meg fogod látni. Illetőleg nem fogod meglátni. Mert az ember nem látja saját magát.

BENZIN: Saját magát?

RAGYAI: Igen. Te leszel a vidéki nagybácsi.

BENZIN: É... é... én? Te elmebajos vagy.

RAGYAI: De Leókám, annál nincs egyszerűbb. Hozok neked egy pipát, arra rágyújtasz. És a pipa mögül beszélsz. És vidékiesen beszélsz... dialektusban.

BENZIN: De... dedede... nem tudom azt...

RAGYAI: Leókám, édesem, hidd el, semmi az egész. „E” helyett mondd mindig „ő”, például, ne azt mondd: „ember”, hanem így mondd „embőr”.

BENZIN: Ez az egész?

RAGYAI: És mondj mindenféle vidéki szavakat és mondj egypár közmondást: jó ecet korán savanyodik meg ilyeneket - és beszélj az aratásról és mondd egypárszor: teplince és repcepogácsa.

BENZIN *(idegesen)*: Na jó, jó, azért tanítani nem kell engem, tudom én. Csak bízd rám. *(Hirtelen.)* Hogy mondod: teplince?

RAGYAI: Jaj, nem, teplince. Jaj, siessünk, mindjárt jön.

BENZIN: Na jó, na jó, na jó, ne ugrálj! Mondj gyorsan még egy pár ilyen vidéki izét...

ÉLETKOPF *(megjelenik)*: Alászolgája, Ragyai úr.

RAGYAI *(gyorsan odasúg még Benzinnek)*: Teplince, görvély, lófráz, miegymás, silbak, tag, bion-bion...

BENZIN *(pipára gyújt)*

ÉLETKOPF: Szabad kérem helyet foglalni?

RAGYAI *(szélesen)*: Tessék, tessék, kedves Életkopf úr... *(Benzinhez)* Kedves bácsi, engedje meg, hogy bemutassam Életkopf urat... A nagybácsim, Paptamásiból.

BENZIN *(zavartan)*: Hát bion, bion... körem szépen... hát bion, nálunk már öz így... vön... van...

ÉLETKOPF *(udvariasan)*: Ó, nagyon örülök, hogy megismerhetem... ööö... gazduramat. Hogy szolgál kedves egészsége?

BENZIN *(lassankint jön bele)*: Hát... ahogy az ecceri embernél... ki hogy mög miögymás.

RAGYAI: A nagybácsim már ilyen akku... akkurátos ember... csak pipázni szeret...

ÉLETKOPF *(udvariasan)*: Jó az, kérem szépen, ilyen rossz időbe... *(Erőlködik, nem jut semmi az eszébe.)* Hát milyen volt a termés?

BENZIN: No-no... hőt... hát vágott, vágott valahogy... mint a jó ecet... csak éppeghogy a teplince vót fel... ízé... feldágványozva.

ÉLETKOPF *(udvariasan)*: Hosszabb időre tetszett fellátogatni?

BENZIN *(köpni akar a pipa mögül, de nem sikerül)*: Hát... mondok, meg csak megnőzem, micsinyá ez a finyu itt Pösten, a zögyetemen. Hogy tönul-e, vagy mi, ebura. A termésit nekijö. Meraszongya, hogy aszongya, mondok, demeg azér is, hogy silbak, az silbak.

ÉLETKOPF *(udvariasan)*: Bizony, kérem, úgy van az.

BENZIN *(nyakasan)*: No, azér mondom. *(Csendesen pipázik.)*

RAGYAI: Hát kedves nagybácsim, most bocsásson meg nekem, átszaladok ide az egyetemre egy kicsit... maguknak úgyis biztosan beszélőnivalójuk van egymással... Adjon isten...

BENZIN: Agyon, agyon... nagy huncut ez a finyu, a keservit a teremtésinek!... *(Megcsípi Ragyait, dühösen)*: Te disznó, ne menj el, én már nem tudok egy olyan vidéki szót se...

RAGYAI *(súgva)*: Beszélj akármit. *(Hangosan)* Hát istennek ajánlom. *(Elsiet.)*

BENZIN: Pájinkás jó reggelt a bíró úrnak... nó... *(Pipázik.)*

ÉLETKOPF *(a torkát köszörülve)*: Hát... bizony gazduram... itt Pesten nem volt valami jó termés...

BENZIN: No, no. Ki korán kel, aszongya, hát az bion aszongya, aranyat löl.

ÉLETKOPF *(hízelegve)*: Milyen szép, zamatos vidéki kiejtése van gazduraságodnak.

BENZIN *(lehízelegve)*: Ugyan ugye. Netene. Nyetenye. Hő, he, Riska, Nyihaha.

(Szünet.)

ÉLETKOPF: Hahaha. Nagyon mulatságos. Így hívják a tehenet, ugye. Voltam kérem én is azelőtt vidéken. Értem én, amit beszélnek a gazduraságok.

BENZIN *(kiveszi a szájából a csutorát)*: Hát aztán... keejd, kied mindenségességet megért, amit én itt miegymás beszéllek?

ÉLETKOPF: Meg én, könyörgöm. Velem egész bátran tetszik beszélhetni.

(Szünet.)

BENZIN: No mer azért mondom.

ÉLETKOPF: Bizony, bizony. *(Vár.)*

(Szünet.)

BENZIN: Hát csak így bion, aszongya.

ÉLETKOPF: Hahaha. Nagyon helyesen tetszik gondolni gazduraságodnak.

(Szünet.)

BENZIN: Mer mostanság minálunk naon megereszkedött a... a... zsendőke.

ÉLETKOPF: Ja, der zsendőke. Bizony, így ősz felé már az úgy van. *(Vár.)*

(Szünet.)

BENZIN: Hát... mondok, már csak mégis szeretném tudni, hogy az úrnak... ha meg nőm sértem, ugye köröskedőnek tetszik lönnyi...

ÉLETKOPF *(bólogat)*

BENZIN: Hát azért kérdem, hogy ugye, bocsánatot kérek, errefelé is ittenség az ember kiszera méra mibévaságban, meg...

ÉLETKOPF: Hogy itten is... appardon, bocsánatot kérek, nem hallottam egészen tisztán... *(Közelebb hajol, füléhez tett kézzel.)*

BENZIN *(kiveszi a pipát)*: Hát csak aztat kérdem, hogy itt is, ezen a vidéken, e, a kiszera méra mibéva tárkány van-e, ha meg nem sértem?

ÉLETKOPF *(egy percig néz rá, aztán)*: Kedves gazduram... appardon... olyan láрма van ebben a kávéházban... kérem, ne haragudjék... nem értem világosan... *(Egész közel hajol.)*

BENZIN *(fejét csóválja)*: Aujnye, tréfáznik az úr velem. Már csak harmaccor megkérdöm: hát azt kérdeztem tisztelettel *(szótagolva)*, hogy itt, ezen a vidéken a kiszera méta mibéva ovért lehet-e kapni annyiér?

ÉLETKOPF *(elvörösödik, mélán néz maga elé)*: Hja... azt tetszik... hát persze... hm... *(Hirtelen)* Ezer bocsánatot kérek hogy tetszik mondani?

BENZIN *(megsértődve)*: Mán úgy látom, ugrat az úr, no.

ÉLETKOPF *(rémülten)*: Dehogy kérem, eszem ágában sincs... hogy képzelheti?... de igazán nem értettem...

BENZIN *(feláll)*: Ennél világosabban pedig én nem tudok beszélni, ha nem akarja az úr, hát nem akarja! Nem az én pénzem bánja.

ÉLETKOPF *(ijedten)*: Na igen... igen... hát hogy is van... csak egyetlenegyszer még...

BENZIN: Hát utoljára mondom...

ÉLETKOPF *(kimeresztí a szemeit, a két fülét, mint két vitorlát feszíti előre, úgy figyel)*

BENZIN: Utoljára mondom, hogy kiszera mibéva hidarány égami, ha lehet, lehet - hát belemegy így, visszajöhet?

ÉLETKOPF *(most már nem meri mutatni, hogy egy betűt se értett, gondolja, biztosan ő bolondult meg, már régen félt ettől)*: Hát persze... persze... visszajöhet...

BENZIN: Na, hála istennek. Hát akkor csapjon a tenyerembe.

ÉLETKOPF *(belecsap a tenyerébe)*

BENZIN: Na. Hát holnap behozza?

ÉLETKOPF: Mi... ja. Be... persze.

BENZIN: Na. Háromszor összeadjuk, jó lesz?

ÉLETKOPF: Ee... öö... jó lesz, persze.

BENZIN: No, csakhogymögállapodtunk.

ÉLETKOPF: Akkor... hát... meg...

BENZIN: Nnna. Hát szúrja le akkor.

ÉLETKOPF: Mi...? Mit?

BENZIN (*úgy néz rá, mint egy bolondra*): Mit? Hát a húsz pöngőt. Hát nem állapodtunk meg? De furcsa az úr, no.

ÉLETKOPF: Hja... ja... persze... elfelejtettem... (*Reszketve szed ki húsz forintot, és átadja.*)

BENZIN (*körülményesen elteszi*): No. Hát aztán... holnap behozza majd a könyvet!

ÉLETKOPF: A... a... a... (*Felhugrik*) Igen... bocsánat... de most szaladnom kell... pálinkás jó... ajánlom reggeletem... ajánlom pálinkámat... (*Elrohan.*)

BENZIN (*utánakiált*): De behozza holnap, hé!

ÉLETKOPF (*kívülről*): Igen... Igen...

(*Szünet.*)

RAGYAI (*beugrik*): Gratulálok! Nagyszerű volt! Hogy csináltad ezt?

BENZIN: Hát csak úgy! La!

RAGYAI: Nagyszerű! Húsz forintunk van?

BENZIN (*végignézi*): Forintunk? Mán csak ecsémuram, menj vissza a zegyetemre, aszondom, oszt ne árosad bele magad a dágványba! miegymás! (*Kifelé indul.*)

RAGYAI: No ne bolondulj, Leó... Megőrültél? Hová mész?

BENZIN: Vissza a vidékre! (*El.*)

RAGYAI: Tyű! Ez belejött.

Hogy tesz a gránát, mikor közel csap le?

- JELENET A KÁVÉHÁZBAN -

(Egy hölgy és két haditudósító)

ELSŐ HADITUDÓSÍTÓ: Tetszik tudni nagyságos asszony és lecsapott mellettem, akkor aztán elrepült a fejünk fölött az első gránát... Az, kérem így tesz: huju, huju, huju...

MÁSODIK HADITUDÓSÍTÓ: Na, nem éppen hujuhuju hanem élesebben: így: vijiviji...

ELSŐ HADITUDÓSÍTÓ *(legyint)*: Vijivuji az megint más. Csak olyankor tesz így a gránát, mikor messze van... Kegyed biztosan messziről hallotta, kegyed.

MÁSODIK HADITUDÓSÍTÓ: Két centiméternyire csapott be... Én kérem tudom, hogy tesz, mikor két centiméternyire csap be. Mert akkor kérem így tesz: fuifui huju hi!

ELSŐ HADITUDÓSÍTÓ: Lehet, hogy kegyed másképpen hallotta, kegyed... Mert én, mikor a cipőm orra előtt becsapott, én, szerény személyemben, bizony csak így hallottam: iju, biuzsü... i...

MÁSODIK HADITUDÓSÍTÓ *(fölnnyel)*: Bocsánatot kérek, nem mintha kételkednék a szavaiban - de talán inkább maradjunk meg annál ugyebár, hogy így tesz: miu, miu, miu, tekintve, hogy nekem az orrom előtt csapott le, tudom, csak erre való tekintettel.

ELSŐ HADITUDÓSÍTÓ *(kajánul)*: Kegyed bizonyos benne kegyed, hogy az gránát volt, ami olyan közel csapott le kegyedhez?

MÁSODIK HADITUDÓSÍTÓ *(nem érti)*: Hát mi lett volna?

ELSŐ HADITUDÓSÍTÓ: Csak úgy gondolom, hogy jól megnézte-e, mert az ember sohase nézheti meg elég jól... Nem volt az a gránát - ízé... olyan fehéres... fehér színű és nyúlékony...

MÁSODIK HADITUDÓSÍTÓ *(gyanakodva)*: Gyúlékony?

ELSŐ HADITUDÓSÍTÓ: Nem; nyúlékony... nyúlékony... Olyan nyúlékony... és hogy nem volt-e neki szőre?

MÁSODIK HADITUDÓSÍTÓ *(sértődötten)*: Szőre, egy gránátnak? Hogy érti ezt?

ELSŐ HADITUDÓSÍTÓ: A hangja után gondolom... Ön azt állítja, hogy így tesz: miu, miu. Onnan gondolom, hogy az a dolog, ami olyan közel csapott le kegyedhez és ami kegyed szerint így tesz: miu, miu, hogy az talán, mondjuk, nem egy gránát volt.

MÁSODIK HADITUDÓSÍTÓ *(kihívóan)*: Hanem?

ELSŐ HADITUDÓSÍTÓ: Hanem, hanem! Istenem, mit lehet tudni, milyen eszközökhöz nyúlnak ezek az oroszok végső zavarukban. Én igazán nem akarok a kegyed jóhiszeműségében kételkedni, de azok képesek rá - hogy... hogy, mondjuk, gránátok helyett olyan tárgyakat dobálnak kegyed felé, amik mikor kegyed szerint közelben csapnak le, így tesznek (mint ahogy kegyed mondja) miu, miau.

MÁSODIK HADITUDÓSÍTÓ: Mit jelentsen ez?

ELSŐ HADITUDÓSÍTÓ: Hiszen nem vonom kétségbe, hogy az ilyen gránát is igen veszélyes lehet, mikor közel csap le... esetleg megkarmolhatja az ember ábrázatját az ilyen gránát...

MÁSODIK HADITUDÓSÍTÓ *(kihívóan és fenyegetően)*: Ön talán macskát gondol...

ELSŐ HADITUDÓSÍTÓ: Dehogy, isten ments... Csak valami olyan macskaféle szerkezetet... Na hallja kérem, ha így tesz, hogy: miau.

MÁSODIK HADITUDÓSÍTÓ: Én nem azt mondtam, hogy miau. Ön szándékosan félreérti a szavaimat... Én nem így fejeztem ki magam, hogy miau, én így fejeztem ki magam, hogy: iju, miju - ami, ugye, belátja, hogy lényegesen mást jelent.

ELSŐ HADITUDÓSÍTÓ: Lehet, hogy lényegesen mást jelent, de gránátot nem jelent. Mert a gránát, ha közel csap le, akkor így tesz: jihu... jihu... sőt szabadjon ezt a kitélt használatom: jihu... vagy inkább sehu... seihu... u.

MÁSODIK HADITUDÓSÍTÓ (*gúnyosan*): Ugyan kérem, legyen őszinte és mondja mindjárt: sejhaj. Sejhaj, sohse halunk meg. Én azt hiszem, ön előtt egy mulató könyvügynök csapott le.

ELSŐ HADITUDÓSÍTÓ (*méregbe jön*): Tudja, kedves, én nem tudom, hogy maga előtt milyen gránátok szoktak lecsapni, de azt a gránátot mégis szeretném látni, amelyik így tesz, hogy ijumijuju, mint ahogy maga mondja, mikor közelben csap le. Macska volt az, édes lelkem! Ijumijufuju? Hogy mondta? Nagyon jó! (*Nevet.*) Miért nem mondja mindjárt: uhujubuhuju!?

MÁSODIK HADITUDÓSÍTÓ: Én nem azt mondtam magának, hogy ijumijufiju... Én azt mondtam magának, hogy mijuhu... A nagyságos asszony hallotta...

ELSŐ HADITUDÓSÍTÓ (*epésen*): Szóval maga vissza akarja vonni a hujimit... Márpedig ha valaki tisztességes ember és egyszer azt mondta... hogy is mondta?... hogy fjuhuji... akkor maradjon mellette és ne vonja vissza és ne mondja, hogy hijmihujmi... Kérem szépen!... Én azon kezdtem, hogy így tesz: bujinu... akarom mondani mijumu... vagyis nem, hanem fjmusejmi... szóval mindjárt azt mondtam, hogy hujsujmejmi... ugye, és nem változtattam meg a nézetemet és nem mondtam mást... mert ha én azt mondom, hogy hujmejsejmu... vagyis sejhujmejmi... akkor én ehhez ragaszkodom, ettől ön nem fog eltántorítani - ez az utolsó szavam és passz. Fetting, abtretien.

MÁSODIK HADITUDÓSÍTÓ: Márpedig így tesz, hogy hujunu...

ELSŐ HADITUDÓSÍTÓ (*hevesen*): Fejuhu... héjumi...

MÁSODIK HADITUDÓSÍTÓ (*fenyegetően*): mihuju... bujisijmu...

ELSŐ HADITUDÓSÍTÓ (*az asztalra csap*): Jimihu... hujmé... ha tudni akarja!

MÁSODIK HADITUDÓSÍTÓ (*felugrik*): Suhiju... husimij... érti?

HÖLGY (*kétségbeesetten*): De uraim... az istenért... csak nem kapnak össze?

EGY KATONA (*bundájába burkoltan, szakállasán idejön az asztalhoz*)

HÖLGY: Né a Sándor... Két hónapja nem láttam... Na hála istennek, éppen jókor jön, ez a két barátom éppen azon van, hogy egymásnak menjen! Jöjjön és tegyen igazságot, maga a harctérről jön, döntse végre - hogy tesz a gránát, mikor közel csap le?

KATONA (*egy vállrántással letolja bundáját a válláról*): Így tesz! (*A fél karja hiányzik.*)

Diplomata és katona

(Diplomata - Katona)

DIPLOMATA (*diplomatasüvegben, kezében levéllel, szunyókál és horkol*)

KATONA (*felugrik a deszkára. Iszonyú nagy borjú a hátán, óriási fegyver a vállán, hátizsák, kézibomba stb. Fúj; a homlokát törli*): Fű, de melegem van! Fű, de melegem van!

DIPLOMATA (*felhorkan*): Ki az? Mi az? Zsán, maga az? (*Nyafogva.*) Elhozta az otkolonyt?

KATONA: Nem kolonyéba gyöttünk, megkövetem, csak úgy cugveize.

DIPLOMATA (*nyafogva*): Mit akar maga? Mit ordít? Mit kiabál? Mit zavarja az embert? Ki maga?

KATONA: Megkövetem a nagyságos fődiplomata urat, Bizonyos János vagyok, oszt csak innen jövök e, a szomszédbul, a lövészárokbul.

DIPLOMATA (*nyafogva*): Na és muszáj azt ilyen lármával csinálni? Nem látja, hogy fáj a fejem?

KATONA: Megkövetem, a fejét is alig látom a nagyságos fődiplomata úrnak. Osztán, ha nem sértem kérdésemmel, mitül fáj?

DIPLOMATA: Mitül fáj? Maga könnyen beszél. Magának könnyű. A kereséstől fáj.

KATONA: Mit tetszett elveszteni?

DIPLOMATA: Nem vesztettem el semmit, barátom. (*Kegyesen.*) Hát maga nem tudja, mit kell keresni egy diplomatának?

KATONA (*találgatva*): Talán pénzt...?

DIPLOMATA: De, barátom, hiszen maga akkor azt se tudja, hogy miért harcol.

KATONA: Hogyne tudnám. Mer' háború van.

DIPLOMATA (*kegyesen*): Hát nézze, barátom. A diplomatának a kibontakozás útját kell keresni.

KATONA: Aha. Pedzem már.

DIPLOMATA: Két éve keresem a kibontakozás útját. Rettentő munka, mondhatom magának. (*Nyafogva.*) Jaj de fáj a fejem. Jaj de fáj a fejem. Nincs magánál kölnivíz?

KATONA (*részvétellel*): Csak ilyen tócsavíz volt a kulacsomban, de azt is kiittuk már a komámmal. Hát igazán annyira belefájdult a feje a nagy gondolkodásba?

DIPLOMATA: Mit tudja maga azt! Magának könnyű! (*Nyafogva.*) Jaj de fáj a fejem! Két éve töröm a fejemet a kibontakozáson!

KATONA (*részvétellel*): Aujnye, igazán sajnálom a nagyságos fődiplomata urat. Nem lehetnék szolgatjára, talán segíthetnék valamit?

DIPLOMATA (*nyafog*): Köszönöm, barátom, de aligha hiszem. Örüljön, hogy maga nem diplomata. Hogy tudna maga rajtam segíteni? (*Ordítva.*) Jaj de fáj a fejem! Jaj de fáj a fejem!

KATONA: De talán mégis - hiszen az oktan állat is megsajnálja a fődiplomata urat, ha ennyire szenvedni látja. Nem embernek való az, ha baromnak. Hát hogy is van azzal a kibontakozással, tessék már elmondani. Hátha tudok valami orvosságot.

DIPLOMATA: Hát nézze, barátom, elmondom, hogy most például hol tartunk a kibontakozásban. Ezelőtt négy hónappal elfogadtuk azt, hogy abban az esetben, ha a német kormány hajlandó volna arra, hogy tekintettel arra, miszerint mégis ámbár akkor tehát mi is megfontolnánk, hogy mához nyolc hónapra esetleg gondolkodni fogunk a dolgon.

KATONA: Hm. Most nem lehet?

DIPLOMATA: Hogy lehetne, maga ostoba ember? Hiszen előbb meg kell fontolni, hogy lehetséges-e a pampampam.

KATONA: Pampampam?

DIPLOMATA: Hát persze. Tudnia kell, hogy a félreértésre ezelőtt tizenegy hónappal az adott okot, hogy az amerikai admirális haladékosan kért annak megfontolására, hogy tyetyerepetyere vagy tyatyarapatyara?

KATONA: Mi az, hogy tyetyerepetyere?

DIPLOMATA: Hja, én most nem magyarázhatom meg magának az összes diplomáciai fogalmakat. Elég az hozzá, hogy ezt csak úgy lehetett volna megoldani, ha az angolok belemennek abba, hogy a portugál hajók orrán a balszemölcs jobbra legyen fordítva és nem balra. Ezt kell nekem megfontolni, addig nincs kibontakozás, nincs béke, nincs semmi. *(Jajgatva.)* Jaj, de fáj a fejem.

KATONA: Na és - miért kell ez nekik?

DIPLOMATA: Hát nem érti, hogy Törökország csak akkor kötne velünk békét, ha én beleegyeznék abba, hogy a puntpurai petty értelmében 1868. február harmincötödikén kötött pumparapic harmadik pontját, srégen a negyedik ponttal, olyként és aszerint változtathatnánk meg, miszerint annakutána, hogy mégis.

KATONA: Na és - azt nem teheti meg a nagyságos fődiplomata úr?

DIPLOMATA: Hogy tehetném meg? Hiszen akkor meg kellene változtatnom az ezerkilencszázhuszonharminc december hatvankilencedikén kötött dömbözübőmben ezt a kifejezést „eszerint” és ehelyett azt kellene bevenni, hogy: „miszerint”. Mit gondol, azért én vagyok felelős!

KATONA: És addig nem lesz vége, míg ezt ki nem gondolta a fődiplomata úr?

DIPLOMATA: Hát persze, hogy nem. Ezért töröm én a fejem a kibontakozáson már nagyon régóta. Jaj de fáj! Jaj de fáj!

KATONA: Hm, hm. Nézze csak, fődiplomata úr, mondanék én valamit.

DIPLOMATA: Jaj, jaj, mit, édes fiam.

KATONA: Én ehhez a dologhoz nem értek, hát nem is segíthetek a fődiplomata úron. Hanem tudnék én valamit, amitől elmúlik az ilyen nagy gondolkodástól való fejfájás.

DIPLOMATA: Jaj, jaj, mi lenne az, édes fiam?

KATONA: Csak tessék úgy csinálni, ahogy mondom - meglátja, mindjárt elmúlik -, oszt fogadok, egyszerre csak tudni fogja, hogy mit feleljen arra az izére.

DIPLOMATA: No, arra kíváncsi vagyok, édes fiam.

KATONA: Hát tessék csinálni, ahogy mondom.

DIPLOMATA: Csinálom.

KATONA: Hajoljon előre.

DIPLOMATA *(előredől)*

KATONA *(leveszi a hátáról a borjút és ráteszi a diplomatára)*

DIPLOMATA: Au! Mi ez?

KATONA *(vállára teszi a fegyvert)*: Csak türelem! Még nincs semmi baj... hiszen még csak felteszik.

DIPLOMATA: Nincs semmi baj? De nekem leszakad a vállam!

KATONA: Dehogy szakad le - emelje csak fel!

DIPLOMATA: Jaj, de nem tudok mozdulni!

KATONA: Nem-e? Nem is szabad. *(Pisztollyal a levegőbe lő.)*

DIPLOMATA *(rémülten)*: Jézus Mária! Mi az?

KATONA: Ez semmi, egy rongyos srapnel. De még túllőtt, csak próbálkoznak. A következő már közelebb lesz. *(Levegőbe lő.)*

DIPLOMATA *(sikít)*: Au! Jézus Mária!

KATONA: Na, ne ugráljon! Hiszen ez még messze volt. De a következő már azt hiszem, telitalálat lesz. *(Levegőbe lő, és hátra vágja a diplomatát.)*

DIPLOMATA: Jézusom! Segítség! Megöltek! Végem van!

KATONA: Ugyan, ne ordíts! Te marha! Ez még csak egy szilánk volt! Majd a következő, az már egy kicsit közelebb esik le, most kezdik belőni magukat.

DIPLOMATA: Jaj, nem... jaj nem... jaj, jaj... hagyják abba... hagyják abba...

KATONA: De nem hagyhatják!

DIPLOMATA: Miért nem?

KATONA: Na hallja! Hiszen még nincs eldöntve, hogy tyatyarapatyara-e, vagy tyetyerepetyere? *(Lő, üt.)*

DIPLOMATA: Ajajaj! Micsoda marhaságot beszél maga? Mi az, hogy tyatyarapatyara? Jaj a hátam! Hagyják abba!

KATONA: Addig nem, míg el nem döntenek, hogy a negyedik pont harminckilencedik paragrafusa dönt olyként, minekutána hogy mégis. *(Lő, üt.)*

DIPLOMATA: Micsoda disznó marhaság az, hisz ennek semmi értelme! Hagyják abba! Hagyják abba!

KATONA: Hát mégis - mit kellene felelni arra a levélre? Megváltoztatjuk az „eszerint” kifejezést „miszerint”-re? Mit tetszik gondolni? *(Lő, üt.)*

DIPLOMATA: Jaj, hát persze, változtassák meg, ahogy akarják - megadunk mindent... hogy lehet ilyen marhaságokon annyit perelni... nekik van igazuk... minden rendben van... csak hagyják abba... békét akarok kötni!... Békét akarok kötni!...

KATONA: *(leveszi róla a borjút, hátradobja)*: Na látja!... Ugye mondtam, hogy ettől elmúlik a fejfájás! *(El.)*

DIPLOMATA *(fölegyenесedik, hátát tapogatja, szemét dörögli, körülnéz)*: Jaj - de rosszat álmodtam. Pedig nekem még dolgom van. *(Nézi a levelet.)* Ahá - az amerikai nagykövet legújabb levele. *(Olvas.)* Mi az? Nem akarja elfogadni a „tehát” kifejezést? Akkor nincs kiegyezés! Akkor tovább harcolunk! Mi bírjuk! Mi nem félünk tőlük! Minekutána, aszerint, hogy miszerint, de azonban annál is inkább, mindazonáltal! Csak azért is miszerint!

Hamlet a mellényzsebben

VAGY: GYERÜNK, GYERÜNK,
AZ IGAZGATÓ BÁCSINAK DOLGA VAN!

(Személyek: az igazgató úr, a rendező, Hamlet, Ofélia)

(Próba a színházban Hamletből. Hamletet egy színész játssza, Mercutiót a rendező.)

RENDEZŐ: Hát kérem csak innen még egyszer.

HAMLET: „Sok dolgok vannak földön és égen, Mercutio, semhogy bölcselmetek felfogni képes.”

IGAZGATÓ (monoklival a szemén, orrhangon beszél): Bonjour.

HAMLET: „Felfogni képes.” (Hajlong.) Aláoszolgája, igazgató úr.

RENDEZŐ (hajlong): Aláoszolgája, méltóságos úr.

IGAZGATÓ: Já, csak hagyja, schon gut. Na, mi megy, mi megy? Éppen erre jártam.

RENDEZŐ: Kérem szépen, méltóságos úr, Hamletet próbáljuk.

IGAZGATÓ: Já, igen. Der Hamlet. Tudom, elő is akartam venni. Nagyon szép, régi darab. Olyan, olyan - hogy mondjam csak... eee... olyan hosszú darab.

RENDEZŐ (zavartan): Hát...

IGAZGATÓ: De azért lehet adni. Majd húzni fogunk belőle.

RENDEZŐ: Igenis, igazgató úr...

IGAZGATÓ: Hát csak folytassuk, majd mindjárt meghallgatom.

RENDEZŐ: (mint Mercutio)

„Felséges úr, az éjjel erre járt
Atyád, a szellem!...”

HAMLET: „Sok dolgok vannak földön és égen, Mercutio, hogysem bölcselmetek felfogni képes.”

IGAZGATÓ: Eee... várjon csak, kérem. Melyik jelenet ez? Már nem emlékszem világosan... olyan régen írták ezt a darabot.

RENDEZŐ: Hamlet értesül róla, hogy atyja szelleme az éjjel arra járt.

IGAZGATÓ: Na hát persze. Az nagyon jó jelenet a szellemmel. Szellemes jelenet. Azt benne kell hagyni, de minek ezt olyan hosszan csinálni? Ezt, amit itt Hamlet úr mond, ezt törölni kell. Mercutio röviden megmondja, hogy itt járt a szellem, erre Hamlet röviden bólint a fejével - nem igaz? Já, hát itt járt, akkor itt járt. Nem igaz?

RENDEZŐ (udvariasan): De igaz, méltóságos uram. (Hamlethez) Hallotta?

HAMLET: Já, hát itt járt.

IGAZGATÓ: Még ez se kell. Csak bólintson.

HAMLET (bólint)

IGAZGATÓ: Nna. Ez így jó lesz. Most jöhet mindjárt a szellem. Azt hatásosan kell megcsinálni, pénzt nem kímélni! Eee... mondja csak, milyenféle ember ez a Hamlet? Már nem emlékszem világosan a darabra... akkor éppen beteg voltam...

RENDEZŐ: Hát kérem... olyan... olyan gondolkodó természetű...

IGAZGATÓ: Gondolkodó?... Az jó. No de csak egészen röviden, ha kérem szabad.

RENDEZŐ: Hogyhogy röviden?

IGAZGATÓ: Na, hogy csak röviden gondolkodják. Mit kell azon olyan sokat gondolkodni? Nem szeretem azt a sok tépelődést a fiatalságnál. A tett halála az okoskodás... Kérem szépen, a mai világban!... „Ne törje a fejét, azt a pörgét, ha sorsjegyet vesz, vegye a Dörgét” - nem igaz? Hehehe.

RENDEZŐ (*udvariasan*): Hehehe. Milyen vicces a méltóságos úr.

IGAZGATÓ: Hát azért mondom. A gondolkodásból húzni kell.

RENDEZŐ (*Hamlethez*): Hallotta?

HAMLET: Igenis, méltóságos uram.

IGAZGATÓ: Most pedig kérem, csak folytassák. De mondom, egészen röviden.

RENDEZŐ (*mint Mercutio*): „Mit olvas felséged?”

HAMLET (*könyvet szed elő*): „Szó, szó, szó.”

IGAZGATÓ: Mi az kérem? Hogy van ez?

HAMLET: „Szó, szó, szó.”

IGAZGATÓ: Szó, szó? Ezt így nem lehet. Ezt kihúzzuk.

HAMLET (*megütközve*): De kérem, méltóságos uram, ez csak nem hosszú...

IGAZGATÓ: Ne feleseljen. Ennek nincs értelme. Ha azt kérdezik az embertől, hogy van, arra lehet így felelni: „na, szó, szó, szó”, de arra, hogy „mit olvas”, arra nem lehet így felelni. Értette? Ezt hagyjuk. Tovább, röviden.

HAMLET (*alázatosan*): Igenis, méltóságos uram.

RENDEZŐ (*mint Mercutio*):

„Felséged oly borús ma este, miért?
A tépelődés úrrá lett talán
Felséges lelkén?”

HAMLET: „Valami rothad Dániában.”

IGAZGATÓ: Várjon csak. Mit beszél maga itten?

HAMLET (*csodálkozva*): „Valami rothad Dániában.”

IGAZGATÓ: Na hallja, hát ez utálatos. Ilyesmit nem lehet beszélni. Én nem lopom a pénzt a színházra és azt akarom, hogy a közönség mulasson. És ha nekem ott van a közönség között a dán konzul? És az meghallja az ilyesmit? Az hazamegy és mit mond, hogy nálunk hogy beszélnek a dánokról? Hogy nekünk hadat üzenjenek a dánok? Hát kérem, erről ne is beszéljünk, ezt húzni kell. Ez kimarad. Kérem, csak folytassák, de röviden.

RENDEZŐ (*mint Mercutio*): „Miért oly hallgatólag felséged, ím?”

HAMLET: „Lenni vagy nem lenni, ez itt a kérdés. S talán álmodni, ez a bökkenő. Mert hogy mi álmok jönnek a halálban, Midőn a lélek...”

IGAZGATÓ (*köhécsel, izeg-mozog, végre közbeszól*): Kérem csak... álljon meg, izé... álljon meg!...

HAMLET (*ijedten*): Kérem...?!

IGAZGATÓ: Mi ez a hosszú?

HAMLET: Hát ez az izé, a monológ, méltóságos uram.

IGAZGATÓ: Monológ? Hm. Furcsa. És olyan régi dolgok vannak benne? „Lenni vagy nem lenni?” Hiszen ez már Shakespeare-ben is megvan...

RENDEZŐ: De kérem, hiszen...

IGAZGATÓ: Ne feleseljen. Ezt az egészet kihagyjuk. Folytassák kérem... Azazhogy pardon! Meddig tart még ez a jelenet? Ez egy nagyon hosszú jelenet, azt mondhatom. Ööö... mondja csak, izé, nincs ebben a darabban valami betét... valami olyan, izé, női betét... már nem emlékszem világosan a darabra... akkor nem készülhettem...

RENDEZŐ (*szolgálatkészén*): De igen méltóságos uram, Ofélia, mikor megőrül, réveteg népdalokat ad elő, fején kendővel...

IGAZGATÓ: Megőrül? És népdalokat ad elő? Hja, persze, persze, már emlékszem, hiszen ez nagyon kitűnő, nagyon hatásos. Azt ide közbe fogjuk szúrni. Ide ebbe a jelenetbe. Hívja be kérem gyorsan Oféliát.

RENDEZŐ (*kikiált a színpalak mögé*): Török kisasszony!...

IGAZGATÓ (*magában dohog*): „Lenni, vagy nem lenni!” Nem rossz! Most jönnek ilyesmivel! Ez is egy kérdés! Itt gyökeres reformokra van szükség, azt látom. Jókor jöttem ide.

HAMLET: De méltóságos uram!

IGAZGATÓ: Hallgasson! Ezt is kihagyjuk!

OFÉLIA (*jön*): Tessék?

RENDEZŐ: Kérem, kisasszony, az igazgató úr ide akarja közbeszúrni a megőrülés jelenetét. Kérem, tessék onnan, hogy

„Bement a lány, de mint leány
Többet nem jöve ki.”

OFÉLIA (*énekel*):

„Bement a lány, de mint leány
Többé nem jöve ki...” (stb. stb.)

IGAZGATÓ (*tapsol*): Bravó! Hehehe! Ez nagyon jó, nagyon kedves. Ezt kérem ide tenni, görgőtűzzel. És a kisasszony táncoljon hozzá. Vagy esetleg ezt eljátszatom Napierkovszkával... ilyen dolgokban nem szabad kímélni a pénzt... Kérem, izé, majd írjon Napierkovszkának... Tovább. Tovább, kisasszony, nagyon jó volt... (*Nyájasan bólint.*)

OFÉLIA (*felbuzdulva, Török Irma hangját utánozza*): „Köszönöm a jóságukat, hölgyeim és uraim. Felség, köszönöm a jóságát!...”

HAMLET: „Menj kolostorba, Ofélia!”

IGAZGATÓ *(felugrik)*: Mi az, maga már megint beszél? Hogy mer maga közbeszólni, mikor a kisasszony játszik?

HAMLET *(megrökönyödve)*: De kérem, méltóságos uram, itt ez következik a szerepemben...

IGAZGATÓ: Embebembe, szerepembe! Maga beszélőgörcsben szenved, maga fonográf! Maga egy gondolkodó? Maga egy locska-fecske! Menjen az izébe, Sie! *(Rendezőhöz.)*

RENDEZŐ *(könyörögve)*: De méltóságos uram, itt csakugyan azt mondja Hamlet...

IGAZGATÓ: Ugyan, ne beszéljen! Ez a Hamlet egy lehetetlen szerep! Végre jön valami rendes, a kisasszony énekel - erre ez megint elkezdi a hosszút. Kérem, az egész szerepet kihagyjuk... Értette?... Hamlet szerepe ki van hagyva!

RENDEZŐ: De kérem... méltóságos uram... hiszen ez a címszerep!

IGAZGATÓ: Címszerep! Nagyszerű!... De nincs értelme... Kimarad, punctum.

RENDEZŐ: De méltóságos uram... mit szól ehhez a közönség...

IGAZGATÓ: Semmit... Én vagyok a dramaturg.

RENDEZŐ: De méltóságos uram... Shakespeare megfordul a sírjában!...

IGAZGATÓ: Ha megfordul, akkor is én fordítottam! *(Mellére üt.)* Én vagyok a legnagyobb magyar Shakespeare-fordító!

A detektív

- JELENET -

(Blitz, Mariska, Májer detektív)

(Blitz és Mariska az asztalnál ülnek, vacsora után)

BLITZ: Jóllakott, édes gyermekem?

MARISKA: Köszönöm, kedves Blitz úr.

BLITZ: Akkor hát, ha úgy tetszik, rátérhetünk a tárgyra és elmondhatom, hogy tulajdonképpen miért is hívtam ide kegyedet, a lakásomra.

MARISKA *(lesütött szemmel)*: Ó, Blitz úr!

BLITZ: Semmi ó, édes gyermekem. Remélem dzsentslmennek tart és nem teszi fel rólam, hogy egy védtelen nő helyzetével visszaélve, erkölcstelen gondolatokra merészelném ragadtatni magamat.

MARISKA: Ó, Blitz úr!

BLITZ *(erélyesen)*: Nem, gyermekem. Ilyet ne tegyen fel rólam. Én a kegyed tapasztalatlanságával nem fogok visszaélni, én a kegyed szűzies szemérmét, hogy így fejezzem ki magam, tisztелеm és nagyra becsülöm.

MARISKA *(lesütött szemmel)*: Köszönöm Blitz úr.

BLITZ *(felháborodva)*: Hogyan képzelhetett engem olyan erkölcstelen tigrisnek, akit nem hat meg egy erélyes szív szűzies tartózkodása?

MARISKA: De hát akkor nem értem, Blitz úr...

BLITZ: Mindjárt elmagyarázom, gyermekem. De ehhez tudnia kell, hogy én tulajdonképpen ki vagyok és mi a foglalkozásom. Én, édes gyermekem, egy egyszerű, de becsületes rablógyilkos vagyok, aki magányos hölgyek meggyilkolásával és kifosztásával tengetem egyszerű életemet.

MARISKA *(csodálkozva és kíváncsian)*: Igazán?

BLITZ: Istenem, valamiből csak élni kell, ugyebár, gyermekem. Egyik ebből él, másik abból. Egyik ember abból, hogy világra segíti a népeket, a másik abból, hogy kiségi a világból. Én az utóbbiakhoz tartozom.

MARISKA: Igazán?

BLITZ: Igen, ez így van: Kenyér, kenyér. Tőkém, vagyonom nincs, koldulni büszke vagyok, a két kezem munkájához kell fordulnom.

MARISKA *(érdeklődve)*: Na és jól keres?

BLITZ: Na, szó, szó. Nem valami úri munka, higgye el. Sok babra dolog van vele, piszkos ügyek, vesződség. Az áldozat néha erőszakoskodik.

MARISKA: Hogy érti ezt?

BLITZ: Úgy, hogy zavar engem a tisztességes munkámban. Mikor le akarom szűzni, ellenáll, kapkod, lökdös, nem hagy nekem békét. *(Panaszosan)* Kérdelem magát, illik az, ilyet csinálni? Mi köze neki ahhoz, hogy én hogy keresem a pénzemet? Mit zavar ő engem a keresetemben? Zavartam én őt valaha, mikor keresni akart? *(Sóhaj, legyint.)* Á, kérem, nem értik meg az

emberek egy szegény, egyszerű rablógyilkosnak a lelkét. Csak bajt csinálnak nekem, csak lármáznak, csak okvetetlenkednek! *(Elcsuklik a hangja.)* Nem hagynak élni.

MARISKA *(részvétellel)*: Szegény Blitz úr!

BLITZ *(csukló hangon)*: Hát nincs igazam? Mit akarnak tőlem? Én egyiknek se akarom a becsületét. Én csak élni akarok. *(Zsebkendőjét vesz elő, szemeit törülgeti.)*

MARISKA *(simogatja)*: Szegény Blitz úr!

BLITZ *(megragadja a kezét, hálásan)*: Köszönöm, édes gyermekem. Kegyed megért engem. Köszönöm. Ugye, maga nem lesz ilyen, nem csinál lármát - ugye, nem okoz keserűséget a szegény Blitz bácsinak, akinek úgylis elég baja van?

MARISKA *(zavartan)*: Hát - ha meg kell lenni.

BLITZ: Ne, nem, kegyed sokkal nemesebb, sokkal kedvesebb. És gondolja meg, rám fér már egy kis nyugalom. Kegyed lesz a negyvenkettedik hölgy, akit szerencsém volt meggyilkolhatni. Öregszen, nem szeretem a nehéz munkát.

MARISKA *(nyugtalanul)*: De nem fog fájni?

BLITZ: Dehogy, magának megcsinálom fájdalom nélkül. Szépen leül, narkózt adok, lokálanesztéziát, gyorsan megölöm, leveszem az ékszereit, és szépen berakom magát egy befőttesüvegbe. Maga lesz a negyvenkettedik befőttesüveg. Szép, csipkés vignettát kap, névvel és életkorral. Ha parancsolja, szirupba teszem el, Idősebb nőket ecetbe szoktam. Ott bent vannak, az almáriumban.

MARISKA: Hát nem lehet elkerülni?

BLITZ *(kedvesen)*: Hát persze, hogy nem, hiszen be vannak zárva az összes ajtók. *(Óráját nézi.)* De már sietnünk is kell, mert tizenegyre itt lesz a barátom, a Májer detektív.

MARISKA *(sóhajtva)*: Istenem, hát ha meg kell lenni...

BLITZ *(udvariasan)*: Hogy parancsolja, revolverrel vagy késsel?

MARISKA: Hogy kellemesebb?

BLITZ: A revolvért nem ajánlom, annak nagy füstje van, köhögést kaphat tőle.

MARISKA: Hát ahogy akarja.

BLITZ *(feláll, nagy kést vesz elő, a kezét nyújtja)*: Hát akkor kezét csókolom, kedves nagyság, nagyon örülök, hogy megismerhettem. Ugye elismeri, hogy úriemberrel volt dolga, aki nem él vissza egy védtelen nő helyzetével?

MARISKA *(mosolyogva)*: Nagyon örültem, hogy megismerhettem Blitz úr. Isten áldja meg. Magára hagyom.

BLITZ *(kezet csókol)*: Volt szerencsém, nagyon örültem, alászolgája. *(A késsel leszúrja Mariskát.)*

MARISKA *(int)*: Pá, Blitz úr! Majd a másvilágon, ha ráér, keressen fel, vagy írjon.

BLITZ *(hajlong)*: Igenis, igenis, köszönöm szépen, tartom szerencsémnek, hehe, alászolgája!

MARISKA *(int)*: Pá! *(Meghal)*

BLITZ: Na gyerünk, szedjük ki az ékszerszt *(A holttestet felemeli és a dívány felé viszi, de közben kopognak.)* Na, ki az? Tessék? *(A holttestet leteszi az egyik székre.)*

MÁJER (*vidéki ruhában, szemébe húzott kalappal, vidékiesen beszél*): Aggyisten, jauestét.

BLITZ (*nyugodtan*): Ugyan, Májer mester, miért mondja maga nekem, hogy aggyisten, hiszen maga a kávéházban úgy szokott köszönni, hogy: pá örezsem. Na üljön le.

MÁJER (*zavartan*): Tévedzeni tetszik... én...

BLITZ: Ugyan Májer bácsi! Különben hogy van? Mit csinálnak a gyerekek? Lesz-e fizetésemelés?

MÁJER (*zavartan*): De kérem szépen - kérem én nem detektív vagyok, hanem egy naiv vidéki, öreg bácsi, aki csak úgy véletlenül betoppant ide.

BLITZ (*nevet*): No jól van, Májer bácsi. Hát csak üljön le.

MÁJER (*fülét vakarja*): Egészen bizonyos benne, hogy én Májer államrendőrségi detektív vagyok? Meg tudja állapítani a személyazonosságot?

BLITZ: Hogyne. A maga zsebében egy pakli kártya van, amit egy félórája kért kölcsön a pincértől.

MÁJER (*megnézi a zsebeit*): Igaza van. (*Leteszi a kalapját, leül a székre, csodálkozva nézi a holttestet, köszön.*) Alászolgája. Pardon...

BLITZ: Hagyja csak, Májer mester, egy régi ismerősöm. Ne zavarja. Különben mi járatban van.

MÁJER: Hát kedves Blitz úr, arról van szó, hogy én részben a Répa utcai gyilkosságban nyomozok, tetszik tudni - részben meg egy újabb eltűnés dolgában.

BLITZ: Ki tűnt el már megint?

MÁJER: Egy bizonyos Darab Mariska leányzó. Nem hallott róla?

BLITZ: De igen, ismertem. Utoljára is nálam volt.

MÁJER: Mondom, a szálak ide vezetnek. Mit tud róla?

BLITZ: Én csak annyit, hogy utoljára itt volt.

MÁJER: Azontúl semmit?

BLITZ: Azontúl nem.

MÁJER: Hm. (*Gondolkodik.*) Ejnye, akkor nehéz a dolog, ha további szálak nem vezetnek... (*Hirtelen.*) Hopp, megvan! Mit csinált maga itt, mikor én jöttem?

BLITZ: Éppen vacsorázni akartam.

MÁJER (*gúnyosan*): Úgy. Vacsorázni akart. Na és egyedül akart vacsorázni?

BLITZ: Hát persze, hogy egyedül.

MÁJER: Hm. (*Gondolkodik.*) Ez se helyes nyom. (*Hirtelen.*) Hopp, megvan. Mondja csak - de nézzen a szemembe - mire gondolt maga az imént - nem arra, hogy egy bizonyos leányzót meg lehetne gyilkolni?

BLITZ: Nem én.

MÁJER: Hm. Ez se helyes nyom. (*Hirtelen.*) Hopp, megvan. (*A holttestre mutat*) Most megfogom. Mi ez? Mi ez?

BLITZ: Mi ez? Mi volna. Nem látja?

MÁJER: Hát mi?

BLITZ: Hát egy gramofon. Nem látja?

MÁJER *(csodálkozva)*: Gramofon? Biztos maga ebben?

BLITZ: Na hallja, hát nincs szeme?

MÁJER *(leverten)*: Ejnye... innen egészen úgy nézett ki... hm...

BLITZ: Na, hogy nézett ki?

MÁJER *(szégyenlősen)*: De ne nevessen ki.

BLITZ: Ne féljen semmit.

MÁJER: Hehehe... mint egy női holttest... hehehe...

BLITZ: Hehehe... jó vicc... hehehe...

MÁJER: De ilyet... hehehe... meg kell pukkadni... hehehe... mit szól hozzá... *(Hirtelen elkomolyodik, fejét vakarja.)* Hm. De hát akkor ez a nyom se jó. Ejnye, ejnye.

BLITZ: Nézze, Májer bácsi, beszéljünk őszintén. Maga engem azzal gyanúsít, hogy a Mariskát, akinek nyoma veszett, én öltem meg.

MÁJER *(szigorúan)*: Azt nem lehet. Ha ezt bevallom magának, akkor maga vigyáz, és nem árulja el magát.

BLITZ: Hát tegyen keresztkérdéseket.

MÁJER *(fejéhez kap. Hálásan)*: Igaza van, nézze csak, egészen elfelejtettem. Hm... Hát... eee... izé... nem tud véletlenül egy keresztkérdést?

BLITZ: Hát... izé... például... hogy én keresztény vagyok-e?

MÁJER: Nagyon jó!

BLITZ: Persze, hogy nagyon jó. De látja, különben is miért fárad. Már most kijelentem, hogy én tagadom, hogy én megöltem a Mariskát, és azt a többi negyvenkét nőt, aki bent van a szekrényben, befőttesüvegekbe pakolva.

MÁJER *(gondolkodik)*: Nem jó. Nem jó. Ez csak gyanússá teszi magát, hogy tagad. Mert miért tagad, ugye? Mi oka lehet erre. Mert ugye, mert fél a következményektől. Ha nem követte volna el azokat a gyilkosságokat, mi oka volna rá, hogy letagadja. Mi? Hehe! Van itt ész, mi?

BLITZ: Nagyszerű!

MÁJER *(büszkén)*: Mi? Azt elhiszem, hogy nagyszerű. Tanulhat a Májer mestertől.

BLITZ *(unatkozik, ásít)*: Nézze, Májer mester, mondja mégis milyen nyom vezette hozzám.

MÁJER: Hogy milyen nyom? Hát kérem. Annak az öregasszonynak, aki a legutóbb eltűnt, egy vörös zsebkendője volt, ezt kinyomoztam. No már most. Én láttam magát a kávéházban, és megfigyeltem, hogy fehér zsebkendőt húzott ki a zsebéből. Miért? Kérdeztem magamban. Azért, feleltem magamban, mert a pirosat otthagya az öregasszony nyakán. Most csak fehér van neki. *(Vigyorog.)* Mi? Hehe! Mi? Mit szól a Májer mesterhez? Nagyszerű, mi? Azt elhiszem, hogy nagyszerű.

BLITZ: Nagyszerű. Szóval, akinél nincs a piros zsebkendő, az a gyilkos.

MÁJER: Na ja. Hát persze.

BLITZ: Nézze, Májer mester. Hát magának van piros zsebkendője?

MÁJER *(megdöbbenve)*: Nincs.

BLITZ: Hát akkor van egy másik nyom. Ajánlom figyelmébe. Hátha maga a gyilkos?

MÁJER *(fejére üt)*: Peeersze! *(Hálásan szorongatja a kezét.)* Köszönöm, kedves Blitz! Isten áldja meg... De akkor hol lehetek én most...?

BLITZ: Most ment el... talán még utoléri... szaladjon...

MÁJER: Szaladok! Isten áldja meg, Blitz!... köszönöm... *(Elrohan.)*

BLITZ: Na gyerünk! *(Meggfogja Mariskát és viszi a dívány felé.)*

A peches kísértet

- JELENET -

(Személyek: fogadós, Berger utazó, Muki)

(Történik: egy szállodaszobában, 1916. szeptember 30-án, éjjel.)

FOGADÓS (gyertyával a kezében bevezeti Bergert): Tessék, ez a szoba.

BERGER: Ejnye, de ismerős nekem ez a szoba. Mintha már aludtam volna itt egyszer. *(Leteszi a bőröndjét.)*

FOGADÓS: Az lehet, kérem. Nagyon jó szoba, és a Mukival ne tessék törődni.

BERGER: Miféle Mukival?

FOGADÓS: A Mukival. Mi már csak Mukinak nevezzük, kérem alássan. A Muki az egy hazajáró lélek, aki egy éve minden éjszaka bejön ebbe a szobába. De nem bánt senkit, csak körülnéz, csóválja a fejét és elmegy. Az utazó urak, akik itt aludni szoktak, már jól ismerik és megszokták, nem törődnek vele és ők is csak Mukinak hívják, mert az eredeti nevét elfelejtették már.

BERGER: Hazajáró lélek?

FOGADÓS: De mondom, nagyon csendes, nem bánt senkit.

BERGER: Na, nekem mindegy, ha maga szavatol érte, hogy nem bánt, miattam jöhet. Nem csinál lármát?

FOGADÓS: Mondom, derék, csendes ember a Muki. Egy kicsit kopog, egy kicsit hörög...

BERGER: Hörög?...

FOGADÓS: Nem nagyon. Kérem, azért a pénzért, amit ezért a szobáért fizetni tetszik, nem adhatok több komfortot.

BERGER: Jó, jó. Csak azért kérdem, mert álmos vagyok.

FOGADÓS: Tessék csak nyugodtan lefeküdni. Sok kifogása van az uraknak.

BERGER: Na ja, lefeküdni, azt fogok. Ha a Berger álmos, akkor a Berger lefekszik.

FOGADÓS: Alászolgája, Berger úr.

BERGER: Maradjon egészséges, Stein úr. Aztán reggel keltsenek fel korán.

(Fogadós el.)

BERGER *(egyedül, ásít, nyújtózkodik)*: Aoiá... De álmos vagyok. Pedig még össze kellene írni a holnapi tippeket. *(Noteszt vesz elő.)* A körömciszolókkal elmegyek a Weiszhoz... ahá, itt van a Kuncsák... ez is meglesz... holnap lesz ez?... Persze... *(Közben vetkőzik, és lefekszik.)* Mi is van ma? *(Nézi a noteszt.)* Szeptember harmincadika... ohó!... hiszen ez egy nevezetes nap, hiszen holnaptól kezdődik a régi időszámítás... hány óra is van csak?... *(Közben lefeküdt az ágyba, a naktaszliról elveszi az órát.)* Tizenkettő lesz mindjárt, most van a nagy pillanat, az órákat egy órával vissza kell igazítani... *(Igazítja.)* Így... most jól van, most tizenegy lett belőle... ez is megvolna. *(Ásít.)* Aoiá!... de álmos vagyok... *(Elfújja a gyertyát.)* Oiá... *(Kopogás.)* Na? Was ist das?... Ahá, persze, ez a Muki lesz. *(Kopogás.)* Ennek is most jut eszébe. *(Nyugodtan fekszik. Kopogás.)* Na jó, jó, hetein. Mit kopog annyit?

MUKI hangja (*kívülről, síri hangon*): Minden jó lélek dicsérje az Urat.

BERGER: Schon gut, jól van. Hetein! Hogy kell beszélni ezekkel a kísértetekkel? (*Kopogás, hörögés.*) Most meg hörög. Na, gyöjjön már be, Muki.

MUKI (*fehér lepedőben, kísérteties léptekkel bejön, megáll a szoba közepén, hörög*).

BERGER (*az ágyból, felhúzott paplan alól*): Jó estét, Muki úr.

MUKI (*síri hangon hörög*)

BERGER (*álmosan*): Ne zavartassa magát, Muki úr. Nem haragszik ugye, hogy nem kelek fel, de nagyon álmos vagyok. Csak hörögje ki magát, egész nyugodtan, mint otthon.

MUKI (*hörög, fogait csikorgatja*)

BERGER: Hm. Mondja csak, Muki úr, ha nem sértem kérdésemmel, meddig tetszik maradni?

MUKI (*hörög, m. f.*)

BERGER: Nem mintha nem látnám szívesen, de nagyon álmos vagyok. Meddig szoktak maradni maguk, kísértetek?

MUKI (*hörög*)

BERGER: Hm. Mondja csak, Muki úr, muszáj maguknak hörögni? Nem mintha nem elég jól hörögne, de kicsit álmos vagyok. Nem lehetne az egész dolgot hörögés nélkül csinálni?

MUKI (*hörög*)

BERGER: Ejnye, de pedáns kísértetnek tetszik lenni. Így nem lehet aludni. Legalább mondja már meg, miért kísért maga ausgetippelt ebben a szobában?

MUKI (*síri hangon*): Tudd meg, balga halandó, engem a földi életben a peches Blumfeldnek hívtak.

BERGER: Örülök. Berger vagyok.

MUKI (*síri hangon*): Melyik szakmánál?

BERGER: Női felsőrész. Maga is?

MUKI (*természetes hangon*): Akkor elmondom magának a történetemet.

BERGER: De nem lesz hosszú, kedves Blumfeld úr?

MUKI: Figyeljen rám. Engem földi életemben azért hívtak a peches Blumfeldnek, mert nem volt az a kártyajáték, amin én ne veszítettem volna. Ha nekem makaóban nyolcam volt, az ellenfelemnél feltétlenül ott volt a blank kilences. Ha nekem alsósban volát volt a kezemben, akkor kisült, hogy el van osztva a kártya. Ha nekem lórumban vérlapom volt, király kezdésre, akkor maga mérget vehetett rá, hogy az egyiknél ott volt a négy felső, és össze kellett csapni a kártyát.

BERGER: Szegény ember.

MUKI: Ma két éve ebben a szobában leültem kaszinózni egy utazóval; nagy pénzbe játszottunk. Az utolsó mesternél feltettük mindketten, ami nálunk volt. Most vagy soha! A második kiosztásnál én vagyok a vorhand, - tudja mi feküdt lent?

BERGER (*érdeklődve*): Na?

MUKI (*síri hangon*): A nagy kaszinó, meg három ász.

BERGER: És magánál?

MUKI: Nálam egy tízes, a kis kaszinó, meg a negyedik ász.

BERGER: Az szép. Két táblával, az kilenc ütés.

MUKI: Nekem mondja? Meg volt nyerve a parti. Felordítottam, lecsaptam a lapra, és abban a percben lefordultam a székről. Megütött a guta. *(Hörög.)*

BERGER: Az pech.

MUKI: Nekem mondja? Életemben egyszer van szerencsém, és az a disznó elszalad a pénzemmel! Hát lehet így nyugodtan feküdni a sírban? Nem, kedves uram, ezt nem kívánhatja tőlem. Azóta minden éjszaka pont tizenkettőkor kiszállok a sírból és eljövök ebbe a szobába. Még eddig nem láttam azt a csirkefogót, de egyszer rá fogok találni és az a lelkemnek diadalmas napja lesz! Le fogjuk játszani a partit és ide fogja adni a pénzemet. Egyszer csak visszajön ide...

BERGER: Nana... az nem biztos.

MUKI: Dehogynem... Várjon csak... *(Odamegy az ágyhoz, lehúzza a paplant. Felordít.)* Maga az!

BERGER: Hát... ha már úgy eltalálta, minek tagadjam, kedves Blumfeld úr, én vagyok az. Pechem van. Hogy van azóta, mióta utoljára láttam? Nagyon megijesztett.

MUKI: Nix hogy vagyok. Végre ráakadtam! Nem hiába kísértettem két évig. *(Lázasan keresgél a lepedőben, kártyát szed elő, leül a nachtkaszli mellé.)* Tessék... tessék lejátszani... *(Lázasan rakosgatja a kártyát.)* Nálam volt a pikk tízes... a pikk kettes... magánál a treff nyolcas...

BERGER: Nem nyolcas, hetes...

MUKI: Hallja, Berger... ne okoskodjon!... Nekem nincs időm... Az első kakasszóra nekem el kell menni... Most tizenkettő van, még tíz percet maradhatok.

BERGER *(hirtelen felül az ágyban)*: Mit beszél? Hány óra van most?

MUKI: Tizenkettő! Hát mennyi lenne? Én csak tizenkettőkor lehetek itt.

BERGER: Brühaha! Hehehe!

MUKI: Mit röhög, maga marha?

BERGER: Hahaha... hehehe... jaj, hogyne röhögnék. Na magának peche van, Blumfeld!

MUKI: Mit beszél?

BERGER: Tudja, mi van ma?

MUKI: Bánom is én! Nekem mindegy.

BERGER: Magának mindegy? Hát hallgasson ide. Ma szeptember harmincadika van.

MUKI: Hát aztán?

BERGER: Ma lépett életbe a régi időszámítás. Az összes órákat egy órával vissza kellett igazítani. És most nem tizenkét óra van, hanem tizenegy. Tessék idenézni. *(Mutatja az órát.)*

MUKI *(hebeg)*: Mi... mit beszél?

BERGER: Így van, kedves Blumfeld.

MUKI (*felugrik*): Igaz ez?

BERGER: Olvassa el a lapokban.

MUKI: Jézus Mária... hiszen akkor nekem... nekem nem szabad itt lennem... nincs erlaubnisom... rettenetesen megbüntettek... hiszen nekem csak tizenkettőkor szabad jönni...

BERGER: Mondom, hogy peche van.

MUKI (*felkapja a lepedőt*): A ménkű csapjon bele... aki kitalálta... rohannom kell... hallja Berger... várjon egy órát... visszajövök...

BERGER (*kiugrik az ágyból*): Sajnálom, nekem sietni kell... fél tizenkettőkor megy a vonatom.

MUKI: De visszajön még ide?

BERGER: Aligha hiszem... külföldre megyek.

MUKI (*homlokát veri*): A peches Blumfeld! A peches Blumfeld!

Propaganda

Mr. OVERALL (*a Politikai Világnézet és Kormányképes Államrendre Alkalmas Alkotmánykészítő Gyárüzem vezérigazgatója, csönget*): Fuksz vegyész-mérnök urat kéretem.

FUKSZ: Parancsoljon, vezérigazgató úr.

VEZÉR: Kedves Fuksz, az igazgatósági ülésen elhatároztuk, hogy új cikket vezetünk be.

FUKSZ: Mi legyen az? Van valami szabadalom?

VEZÉR: Ugyan kérem. Mire tartom én magát, ha nekem még szabadalmakat is vásárolni kell, mikor új cikket akarok bevezetni. Maga most szépen bemegy a laboratóriumba, és kever nekem egy finom kompozíciót, a rendelkezésre álló anyagokból. Legyen benne egy kis szociális termelés, némi fajvédelem, pár csepp neokapitalizmus, technokrácia, gazdasági ártértékelés, koncentrált nemzeti erők, de páneurópaizmussal hígítva. A többit magára bízom.

FUKSZ: Antiszemitizmus?

VEZÉR: Éppen csak ízesítőnek, tálalás előtt. Ha elkészült, szóljon Götefi szerkesztő úrnak, találjon ki valami hatásos nevet. Mohamedán Kommunizmus. Biokémiai Hazaszeretet, vagy effélét. Rafaelson, a képosztály vezetője keressen valami ügyes védjegyet a múzeumból. Kéretem a propagandafőnököt. (*Fuksz el.*)

PROPAGANDAFŐNÖK: Parancsoljon, vezérigazgató úr.

VEZÉR: Kedves Wolf, új cikket vezetünk be. A nevét fél óra múlva áttelefonálom magának. Fél év alatt meg kell dolgozni a teljes piacot, mához egy évre kormányképes pártot akarok többséggel, fegyveres rohamosztagokkal, kulturális háttérrel, sajtóval, filozófiai és természet-tudományos forrásművekkel, kérem arra, hogy a legelső alkalommal átvegye a hatalmat.

WOLF: Hol?

VEZÉR: Azt még nem tudom. Ahol éppen üresedés van. Angliában, Németországban, Norvégiában - persze csak jobb nagyhatalmak jöhetnek figyelembe, kisebb országoknak nem érdemes szállítani, ráfizet a cég. Tehát figyelem, kedves Wolf. A propaganda, mihamarabb Fuksz úr elkészült, megindul, esetleg már holnap. Az eszmetermelő osztály főnöke azonnal munkába állítja az irodát, tízórás munkaidő, dolgozzanak az írók. A pártiroda megalakul, népgyűlések már a jövő héten. Lampion, díszfelvonulás, havonként tüntetés, repülőgép, karszalag, feliratok, plakátok, repülőosztagok, a vidéki nagyvárosokkal összeköttetésben, néhány vértanú, statisztikai ellenőrzés, számológép, harapófogó. Ja igen, a műkavicsgyárat üzembe hozni.

WOLF: Műkavics?

VEZÉR: No igen, ablakbeveréshez. A textilüzem készüljön, főként az inggyártás, a szint majd később állapítjuk meg. Köszönöm, kedves Wolf, holnap átveszi az újabb utasításokat.

WOLF (*meghajol, el. Az ajtóban megáll*): Pardon, vezérigazgató úr - és a főnök?

VEZÉR: Főnök?

WOLF: Hát a mozgalom vezére, a Sors Embere, a történelmi férfi, a kor Megváltója, akinek csodálatos egyénisége körül kristályosodik ki az új Tan, az Erős Kéz, a leendő Diktátor?

VEZÉR (*homlokára csap*): Igaza van, már megint elfelejtettem! Hm... van lent valaki a gégeosztályon?

WOLF (*telefonál*): Halló, doktor úr... van valami jobb anyag a rendelőben? Csak ketten? Hogy néznek ki? Igen? Na és melyik csinosabb? A szőke? Hát küldje fel a szőkét. (*Leteszi a kagylót.*)

VEZÉR: Maradjon itt addig, kedves Wolf.

WOLF: Szolgálatára, vezérigazgató úr.

A SZŐKE FIATALEMBER (*szerényen*): Alászolgája, vezérigazgató úr.

VEZÉR (*felnéz futó pillantással*): Hm. Az alak nem rossz. Kicsit híznia kell, slusszban. Hangnem?

A SZŐKE (*drukkolva*): Bariton.

VEZÉR: Énekeljen valamit.

A SZŐKE (*tremolázva*): Doremifaszolaszidó...

VEZÉR: Köszönöm. Orgánum? Várjon csak... olvasson fel valamit... ott egy könyv...

A SZŐKE (*az asztalnál, zavartan*): Menetrend?

VEZÉR: Mindegy az, csak olvassa.

A SZŐKE (*növekvő pátosszal, a végén rekedten ordítva*): Kiskunfélegyháza, Danzig, Prága, München, átszálló, hálókocsi, étkező, közvetlen kapcsolat a repülőjáratokkal... tíz óra huszonhat!

VEZÉR: Köszönöm, azt hiszem, megfelel... (*A telefonnál.*) Különben várjon csak, Fuksz úr jelenti, hogy mindjárt itt lesz, esetleg átveheti azonnal a...

FUKSZ (*gyorsan jön*): Megvan, vezérigazgató úr. (*Irattáskát lobogtat.*)

VEZÉR (*elismerően bólint*): Bravó, ez gyors munka volt. Hát kérem, csak röviden, a részletkérdésekre később rátérhetünk. Mi az új alkotmánytervezet pártprogramjának tengelye?

FUKSZ (*önérvényes szerénységgel*): Azt hiszem, elég eredeti. Követeljük a szőke hajúak teljes egyenjogúsítását. Állami hivatalt csak olyanok viselhetnek, akiknek bibircsók van az orrán. Hüvelykujjon nem tűrjük a tyúkszemeket, a szőrösfülűeknek el kell hagyni az országot. A motorbiciklisták és haltenyésztők, mint a leendő világháború közvetlen előidézői és okai, minden politikai jogtól megfosztandók és esetleg vagyonukat az állam elkobozza.

VEZÉR (*bólint*): Ügyes. Különösen a haltenyésztő, az jó ötlet... (*A szőkéhez*) Na, hallotta... izé... hogy is hívják?

A SZŐKE: Butler.

VEZÉR: Szóval Butler úr... hallotta a programot... rögtönözzön valamit nekünk ezen az alapon... Izé... Fuksz úr, gurítsa csak ide azt a hordót...

BUTLER (*felugrik a hordóra, vadul szónokolni kezd*): „Íme láthatjátok, barátaim, hová vitte ezt az országot a haltenyésztők gyalázatos üzelme... Ez a víz alatt áskáló alattomos rákfenéje egy büszke és szabad nép minden jövőbe vetett reményének a destrukció posványába akarja fojtani a mi hatalmas mozgalmunkat... de mi tudjuk, hol keressük a fejet, amitől búzlik a hal, s egy önérzetében megbántott ifjúság diadalmos felháborodásának bárdja le fog sújtani az átkozott nyakra, hogy elválassza a törzsétől, mielőtt megfertőzi a világot -, kiáltsátok velem, le a haltenyésztőkkel! le a motorbiciklistákkal! éljen a büszke Bibircsók, ennek a sokat szenvedett országnak megváltó jelképe és világító fárosza, a Lekvársavanyítók Szövetsége és az Elektrotechnikai Szindikalisták!”

VEZÉR (*lanyhán tapsol*): Köszönöm, maradhat. Holnap átveszi az utasításokat. (*Meghajtja magát.*) Uraim, köszönöm. Mához egy évre, Butler úr vezérlete alatt cégünk szállítani fogja az új rendszert a legtöbbet ígérőnek.

ALLEGÓRIA AZ ÍRÓRÓL

Irodalom

Egy kezdő író naplójából

Harctér, szeptember 8.

Ma délben végleg elhatároztam, hogy író leszek, ha a háború elmúlt. Az előkészítő munkákat persze már most el kell kezdeni, azzal tisztában vagyok. Ha csak meg tudom csinálni, még e héten írok egy novellát, és beküldöm valamelyik előkelő szemlének vagy újságnak. Napok óta állandóan ez a gondolat izgat, és keresek témát, valami jó témát a novellához. Megírni csak tudnám, de témám még nincsen; ezt ki kellene gondolni alaposan, valami eredeti, érdekes eszmét. Sajnos, olyan kevés időm van a gondolkodásra; ma délelőtt a faluban, amit elfoglaltunk; egy lengyel pap házában megszálltam, és leheveredtem, és titokban örültem, hogy most lesz egy-két óra szabad időm, spekulálhatok a novellatémán. Hát tizenegy felé egyszerre két repülőgép jelenik meg, és bombákat dobált ránk. Sok ház felgyulladt, és mindnyájan kifutottunk. Az egyik repülőgépet nagy nehezen lelőttük, égve esett le az egyik ház fedelére, ennek öröme azután bankett volt a kocsmában, megint nem csinálhattam semmit.

Szeptember 12.

Ma mintha homályosan úgy éreztem volna, hogy találok témát. Érdekes dolog lett volna, de persze megint elfelejtettem, az oroszok sturmoltak, beugráltak a dekungba, nagy verekezés volt, egy muszka altiszt megbolondult, és szuronytusa közben hangosan énekelt valami orosz operából, még táncolt is hozzá, míg le nem ütöttem. Persze a nagy rumli közben megint kiment egészen a fejemből a téma, pedig már közel voltam hozzá. Csak eszembe jutna, istenem.

Szeptember 18.

Mit lehetne, jaj, mit lehetne? Futóan volt valami a fejemben, egy lány szerepelne a novellában, meg - ejnye, ahá, tudom már, nagyon érdekes ötletem van - egy fiatalember szerelmes ebbe a leányba - eddig érdekes volna, csak most nem tudom, hogy folytassam, de majd kisütöm. Csak időm volna, de nincsen, ma a szegény Szezelemy holmiját pakoltam, hogy elküldjem a szüleinek - ugyanis tegnap este elment patruijba, a disznók, úgy látszik, elcsípték, és csak a cipőjét küldték vissza; nagyon sajnáltam régi jó barátomat.

Szeptember 21.

Fejlődik, fejlődik a téma! Úgy lesz valahogy, hogy a leány tulajdonképpen szereti a fiatalembert, de büszkeségből eztet nem vallja be neki, hanem szívébe zárja csupán. Ebből mindenféle bonyodalmak származnak... jaj, már kezdek belejönni, nagyon izgat a cselekmény, váratlan és érdekfeszítő fordulatokat akarok belehelyezni... most azonban sietnem kell, meg kell írnom a jelentést a tegnapi heccről, alapos kis munkám lesz ezzel is, részletesen be kell számolni róla, hogy álltuk el a rókalyuk mind a négy nyílását kézibombákkal, és hogy törtük át a közfalakat, mikor az akna felrobbant alattunk. Hja, ja, a száraz, hivatalos munka nem enged időt költői képzelődéseimre!

Október 1.

Már körülbelül tisztán látom megírandó novellám témáját. A leány, akit Margitnak hívnak különben, mint egy jómódú gazdatiszt leánya, hűvösen fogadja a fiatal Alajos udvarlását. Egy napon azonban véletlenül találkoznak az erdőben, ahol Alajos elárulja, hogy ő tulajdonképpen újságíró és költő, és csupán inkognitóban tartózkodik már három éve e kies faluban. A leány szívében már ekkor megmozdul valami, de még nem árulja el magát. Azonban hirtelen - eh!

már megint nem folytathatom, most meg a nehézágúkkal kezdenek dolgozni. Úgy látszik, három oldalról támadnak egyszerre, mégiscsak ki kell bújni.

Október 6.

No, ez is megvolt. Ránk esett a domb, nyolcan elájultunk, így aztán elfogtak a csirkefogók, és harmadnap volt pofájuk még külön halálra is ítélni engem, rám fogták, hogy gyanús iratok vannak nálam. Szerencsére az akasztófa alatt eszembe jutott az igazolványom a mellényzsebemben, és így visszavittek a rabok közé, akikkel együtt megyünk most Szibéria felé. No, de nem erről van szó, hol is hagytam el? Szóval, amint ott sétálnak az erdőben, hirtelen vad kiáltás hangzik, Margit nagyot sikolt, és csaknem elájul. E rettenetes percben azonban Alajos nem vesztí el fejét, hanem szigorúan rászól az előtörő vad cigányra, hogy takarodjék innen. A cigány el is kotródik, mire Margit végre belátja, hogy nemcsak újságíróval, de igazi férfival van dolga, és így ezen emésztő és izgalmas kalandok után végre olvadékonyan borul Alajos keblére.

Holnap elkezdem írni a novellát. Nagyon bírom benne, hogy tetszeni fog a pesti szerkesztő úrnak.

Képek egy kezdő író életéből

Nem ismerek senkit!

Nem ismerek senkit személyesen. Képek jelennek meg előttem, ahogy az Érdekes Újságban vagy kirakatokban láthatók, egy zajos bemutató vagy nagy sikerű könyv megjelenése után, Gárdonyi Géza íróasztala előtt; Herczeg Ferenc a színház bejárájában, Bródy Sándor kocsiba száll. Molnár Ferenc kabátban, az „Ördög” bemutatója alkalmából közepén választott hajjal, szemén monokli. Nyugodt szomorúság a szemében, fájdalmas közöny. Milyen nagy sikere volt, mégis szomorú. Irigyen gondolok erre a szomorúságra. Micsoda kéj lehet egy nagy, bódult siker után szomorkodni. Ez már a teteje az élettartalomnak, ami ezeknek a nagy íróknak jut osztályrészül: én csak boldogtalan vagyok, de ők azonkívül, hogy boldogok, még boldogtalanok is lehetnek. Nekik már minden szabad. Természetesen megállapítom magamban, hogy nekem nem imponálnak. Én nem is keresem őket, nem akarok találkozni velük és égek a vágytól, hogy ezt külön-külön mindegyiknek elmondhassam a szemébe. Majd hallani fognak rólam, amivel ugyan keveset törődöm. Emellett végtelen tisztelettel nézek fel egy ismerősömrre, akiről tudom, hogy személyesen jó viszonyban van Zöldi Mártonnal.

Ha én egyszer találkoznék egy nagy íróval, az nagyon csodálkozna és mindjárt érezné, hogy itt valami készül. De én nem venném észre a csodálkozását, irodalomról nem is beszélnek, hidegen és udvariasan vetnék el néhány köznapi tárgyat. És mégis, anélkül, hogy ezzel én törődném, mikor egy félóra múlva, az írók klubjában az illető nagy író leülne egy másik nagy íróval, elgondolkozva mondaná: „Kérlek szépen, ma találkoztam egy fiatalemberrel, valami Skureknek hívják. Nem mondott semmi különöset, kérlek szépen és én mégis azt mondom neked, erről a Skurekről még hallani fogunk. Ez a Skurek többre viszi még nálunk is.”

Az írók klubja! Kissé zavarosak a képzeitem e pontban, de annál ragyogóbbak. Tág bőrfotelek, illatos füst, fakó szőnyegek. És mindenki ott van együtt, egy rakáson, akik külön-külön központjai lennének egész tömegeknek. Naprendszer, csupa napokból. Az egyik csendes szivarozgat, a másik gondolkodva jár fel és alá, néha elmosolyodik, előveszi jegyzőkönyvét és beleír valamit. Összeülnek és megbeszélik a teendőket. Irodalmunk jelenéről és jövőjéről van szó, természetesen. Elhatározzák hogy az irodalmat, mely mostanában a romanticizmus irányába kezd fejlődni, most egy darabig a naturalizmus felé kell terelni. Megbeszélik, hogy az irányt kissé népiesebbé kell tenni, azonkívül a magyarosságra és szabatosságra is nagyobb gond fordítandó a jövőben. Kedves barátaim, szólal meg Herczeg Ferenc, engedjétek meg, hogy legújabb novellámat felolvassam nektek, mielőtt nyomdafesték alá bocsátanám. Halljuk, halljuk. Az író felolvassa művét és meghatva kéri a figyelmesen hallgató íróársakat, mondanának őszinte véleményt, vajon nyeresége-e ez a mű irodalmunknak, vagy sem. Egy másik sarokban Móricz Zsigmond beszélget Krúdy Gyulával. Pszt, csend, uraim - fut át a moraj a termeken -, halkabban beszélgetünk, az írószobában Babits Mihály éppen egy költeményen dolgozik. Mindenki elhallgat, izgatott csoportok képződnek, melyek suttogva tárgyalják és találgatják, vaj elbeszélő költeményt készít a kiváló költő, vagy lírait. Hirtelen nyílik az ajtó: kipirult arccal jelenik meg a küszöbön Beöthy László. Uraim, kiált az izgalomtól csukló hangon, nagy eseményt jelentek - éppen most olvastam el egy eddig még ismeretlen nevű író színművét, mely úgy cselekményének felépítésével, valamint annak kidolgozásával méltán tarthat igényt a legnagyobb érdeklődésre. Kétségtelen, hogy vannak még hibái, de bizonyos vagyok benne, hogy kellő irányítással irodalomtörténeti értéket lesz képes alkotni az ifjú művész, kit nem az olcsó siker buzdít, de valódi művészi törekvés. Engedjétek meg, hogy felolvassam művét s felolvasás után megbeszélést folytassak színigazgató-társaimmal, hogy

jelenleg melyik színház volna abban a helyzetben, hogy méltó kiállításban hozza színre a szóban forgó darabot. És hol a fiatal művész, kérdi lelkesen Szép Ernő, ki az egyik asztalnál épp azon vitatkozott Tarján Vilmossal, vajon a szimbolizmus irányában fejlődik-e költészetünk, vagy inkább az expresszionizmuséban - hol az ifjú, miért nem hozta közénk, hogy kifejtse előttünk művészi programját, regényeket akar-e alkotni, vagy csak színműveket? Elvárjuk, mindnyájan, hogy legközelebb megjelenjen körünkben. Szavaira lelkes taps tör ki és Beöthy László hozzáfog a felolvasáshoz. Mert egész életük egyetlen aggódó izgalom, hogy a magyar irodalom méltó legyen korához s elfoglalja helyét Európa művészi kultúrájában. S szomjasan és epedve várják az új írókat, akik majd támogatni fogják őket ebben a törekvésükben. Engem várnak mindannyian, Skurek Sándort, csupa keresztelő János mind, égnék a vágytól, hogy végre megpillanthassanak, hogy megjelenjek közöttük, mint a tizenkét éves Jézus a templomban!

A négyéves férfi

Az „Illustrierte Zeitunge”-ban ismerkedtem meg a nevezetes emberrel, a négyéves férfival, aki csak négy éves, de már, hogy is mondjam csak, szóval, hát igen. Azonnal meginterjűvoltam.

Mély basszus hangon köszönte meg érdeklődésemet, és szívélyesen leültetett a nyolcadik oldal szélére, ahol arcképe talpig megjelent profilban. Szivarral kínált, és barátságosan megveregette a vállamat.

- Csak semmi elfogultság, fiatalember - mondta biztatóan, recsegő hangon. - Velem egész természetes módon beszélhet, én tudom, mi az, mikor valaki egy nagy emberrel először szembekerül. Én is voltam elfogult és félszeg ifjonc, mint maga, barátom, aki mindjárt zavarba jön, mi?

- Igenis, szerkesztő úr - dadogtam zavartan.

- Na látja, barátom. Nekem nagyon kedves az ilyen kamaszember. Én is voltam kamasz, szép idők voltak. Már hároméves voltam, és ha egyedül hagytak holmi csinos tyúkkal, hát, akár hiszi, akár nem, alig tudtam beszélni vele. Ez a mi rossz szenteskedő és hibás neveltetésünk, higgye el fiatalember: vén professzorok kezei közt, melegházban. Az ifjúságot teletömik mindenféle számársággal, aminek semmi köze a nagy, gyönyörű, piros élethez: könyvekkel, irodalommal, filozófiával, meg más efféle tejberizzsel. Egy elpocsékolt ifjúság után kellett rájönnöm, amit olyan gyönyörűen ír meg Schiller a „Goethe” című faustjában: „Rövid az élet, örök a sír, bolond aki emlékkönyvbe ír!”

- Igenis, szerkesztő úr.

- Rám hallgathat, fiatalember, én is voltam ilyen szegény, hórihorgas álomveréb, mint maga. Hallom, írogat is, fiatalember. Láttam valami könyvét, valami drámáját vagy mit, amiben a női lélek rejtelseivel foglalkozik, és a férfi lelkére gyakorolt hatásával a nőnek. Hát ez számárság, fiatalember.

- Igenis, szerkesztő úr.

- Hát ez számárság, barátom, de megbocsátható számárság. Az ilyen fiatal kezdőknek vannak ezek a nehéz problémáik a nővel. Majd ha benőtt a feje lágya magának is, mint nekem; rá fog jönni, hogy a nő nem egy rejtély, hanem a nő egy jó tyúk, tudja barátom, és van jó tyúk és nem jó tyúk, ez az egész. Csakhogy ahhoz élni kell, fiam, az életet kell megismerni, a nagy, piros életet, úgy, ahogy van, arról kell írni, fiacskám, és nem mindenféle fantasztikus elméleteket csinálni, filozofálni, moralizálni; ezek csak olyan éretlen kamaszdolgok, fejletlen kezdők agyrémei. Majd rájön maga is, barátom. Pénz, siker, egy jó tyúk - ez a művészet, barátom, és nem a holdkóros nyavalygás. Látja, én most fejezem be a „Szőke bestia” című háromfelvonásos életképemet, már ötezer korona előleget adott rá a direktor, mert egy olyan igazi, jó meleg, vastag életdolog. Majd maga is idefejlődik, ha van tehetsége hozzá. Persze most még olyan problémái vannak, hogy a tejbegríz sűrűen jobb-e, vagy hígan. Mi? Vallja be, hogy erről írt abba az izébe, abba a könyvbe; aminek láttam a címlapját. Na látja, tudom én, milyen bajaik vannak maguknak. Kétéves koromban én is ilyen matematikai dolgokkal foglalkoztam, mint maguk, fiatalok.

- Pardon, talán metafizikait tetszett mondani akarni, szerkesztő úr.

- Vagy mefazimikai, bánom is én, szóval az a dolog, ami a tejbegrízzel foglalkozik, hiszen tudom, én is voltam fiatal. Hja, hol vannak azok a szép, naiv idők! Csakhogy higgye el nekem, érett embernek, férfinak, beérkezett írónak, hogy minden elmélet szürke, az élet, fiatalember, az a jó meleg, igazi élet, az lehet csupán célja minden rendes embernek, rendes művészetnek. A többi link dolog, meg smokkság, széplélekség, ilyen fiatal, csak nímándok csinálják, nem életdolog, okos gyerekek nem teszik aztat. Na, isten vele, tata, most dolgom van, örültem, hogy láttam, vár a kiadóm, meg egy macska, akit megfőztem. Szóval, félre a buta könyvekkel, az pepita. Itt van egy jó szivar, pá magának.

Lerajzolniak

Bele kell törődni, mert ez most a legújabb mánia a kávéház karzatán. A szomszéd asztalnál ül egy fiatalember, és mereven néz. Az egyik keze az asztalon. Feszengek. Mi ez? Ki akar kezdeni velem? Vagy tetszem neki? Szemérmesen el akarok fordulni, de a pincér odajön.

- Kérem, Pök úr azt üzeni, ne tessék mozgatni a fejét, mert így nem tud rajzolni.

- Ki az a Pök úr?

- Nem tetszik ismerni? A Lehetetlen Pofák című élclap munkatársa.

- Ú... úgy. Nagyon lekötelez.

Nyilván udvariatlanság volna ezek után apró, személyes kényelmetlenségek miatt megakadályozni fontos közérdekek lebonyolítását. Megmerevitem a nyakam. Pök úr barátságosan bólint.

- Egy kicsit jobbra és fölfelé! - szól, és integet a kezével.

Kicsavarom a nyakam.

- Még egy kicsit! Jobbra!... - biztat a mester. - Ejnye csak...

A csigolyáim békétlenül ropognak. A vér a fejembe megy.

- Érdekes - ábrándozik a mester, és leteszi a ceruzáját. Milyen különös kidülledt szemei vannak önnek.

Gyorsan vakarni kezdi a papírt a ceruzával. Ez így van. Némely embernek a feje viszket, az a fejét vakarja. Némely embernek a tiszta, fehér papír viszket, az a papírt vakarja.

- Érdekes fej - beszél tovább a mester.

Fél szemét behunyja, egyik kezét maga elé tartja és két ujjá között néz, azzal a szemével, amit behunyt.

- Nehéz fej - határoz végre.

- Tessék?

- Önnek nagyon nehéz feje van, barátom.

- Bocsánatot kérek... mindig jó tanuló voltam...

- Nem úgy értem, barátom. Rajzolni nehéz. Tudja, én nem hasonlatosságra megyek, az nekem vurst. A Benczúr meg a Lotz, az menjen hasonlóságra. Én karakterre megyek. Kérem, még egy kicsit jobbra.

Még egy kicsit jobbra megyek, az egyik nyakcsigolyám szelíden kiugrik.

- Érdekes, roppant érdekes - ábrándozik a művész. - Az ön arca nem is karakterben van, hanem valőrben. A homloka kék, az orra vörös, és a nyelve kilóg. Egészen sajátos fej. Tudja, nekem a fej belső konstrukciója a fontos, meg a karakter. Az ön karakterében van valami pápuajelleg, amilyent Van Gogh talált a cserkesz nőkben. Önnél nem is a vonások a fontosak, hanem a koponyacsontok. Kérem, húzza be egy kicsit az orrát.

Húzom, nem megy.

- Persze, a csontok a fontosak. A meztelen csontok. A bőr és a többi nem fontos.

Kinyújtja a kezét. Szent isten, csak nem akarja lehúzni a bőromet. Nem, hála istennek.

- Önnek nincs is bőr az arcán. És a fej hátsó része kidagad. Ez így van az idiotizmus elsődleges állapotában. Gauguin ezeket idióta-fejeknek nevezi, a Le Trottlisme című munkájában. És milyen dagadt szája van önnek! És a fülei hogy szétállanak. És van valami szelíd bárgyúság a karakterben... ezt kell kihozni... Valami szétfolyó és tisztátalan... olyan, mint egy káposzta... Pfuj.

Feláll és begombolkozik. Én is felállók.

- Na, kész van? - kérdem kíváncsian.

- Micsoda?

- Hát a rajz!

- Micsoda rajz?

- Hát nem engem rajzolt?

- Eszem ágában sem volt. Csak nyugodtan meg akartam mondani a véleményemet az ábrázatjáról, mert már régen bosszant vele. Különben én vagyok az a Koltai, akinek a verskötetéről ön azt írta, hogy ostoba klapanciák. Alásszolgája.

Hazamegyek dolgozni

Igen, ma hazamegyek, hazamegyek este a kis lakásomba, és dolgozni fogok, csinállok valamit, megírom azt a szép novellát, a nőről, aki visszament, ami múltkor, kilencvennégyben az eszembe jutott, és azóta minden este nyugtalanít, hogy még mindig nem írtam meg. Azóta írtam háromezer kroit és negyvenezer cikket, de mindig azzal az érzéssel, hogy ezt még gyorsan megírom, hogy kész legyek vele, itt a kávéházban, és aztán haladéktalanul hozzákezek a novellához, és hazamegyek dolgozni.

De ma tényleg. Nyolc óra van, otthon lecsukták a spalettát, felcihelődöm. Ó, magány! Te csodálatos... Ó, néma bútorok és ketyegő órák, ti figyelitek a magánost és a lélek csendes borzongását... Persze, itt a kávéházban nem lehet szépet gondolni és írni. Haza, csak haza!

És már otthon is vagyok. A redőnyt leengedem, bezárom az ajtót. Meggyújtom a villanyt. Járkálok. Íróasztalom elé teszem a széket, papírt a táblára.

Na, és most. Magány.

Hm. Milyen furcsa itt minden. Még nyolc órákor nem láttam a szobámat - egészen más. Körülnézek, és egy képet fedezek fel, észre sem vettem eddig, mert szemben van az ágyammal. Ó, magány!

Hát most kezdjük. De milyen furcsa...

Leülök, magam elé teszem a papírt. Hé, izé, egy feketét... Azaz pardon. Tehát a novella, a nőről, aki elment és visszatért... Egy ködös, novemberi este...

Felborzoló a hajam. Hogy is volt csak az a hangulat kilencvennégyben? Egy ködös, novemberi este, a nő, aki elment...

Elment... Elment...

Elment... Elment... tyűh! Az a fekete szerkesztő elment, és nem adta ide azt a jegyet, amit a Gárdosnak ígértem tegnap, azt mondta, behozza a Palermóba! Hová is tettem a levelet? Ja, persze, bent hagytam a kasszában!

Ó, magány!

Hát elment a nő... Igen, ez fájdalmas. Nem szabadott volna elmennie... Hogy is volt ez csak? Arra világosan emlékszem, hogy ezen a dolgon sírtam, kilencvennégyben, egy ködös, november estén, és akkor elhatároztam, hogy ezt meg kell írni, ez oly szép...

Elment... Elment...

Nagyokat nyelek. Így csinál az ember, mikor sírni kezd. Így csinálom, úgy csinálom. Úgy csinálom, így csinálom. Nagyon jó, ez egy kuplé refrénje, amit a kabaréban hallottam. Milyen ostoba, bornírt dolog ezekkel a kuplékkal meg kabarékkal. És a színész nem jól énekelte. A száját kinyitotta, mint egy teknő, akkora lett a szája, és kiforgatta a szemeit. Milyen buta, marha dolog. Pfuj.

Ó, magány!

A nő tehát elment, kilencvennégyben, elment, és nem tért vissza többé... A november szitált, és kellemetlen és hüvös volt... Na, mi lesz. Magány.

Persze, ilyen dolgok jutnak az eszembe. Soha többé nem megyek el se kabaréba, se moziba. És a barátaimnak is megmondom, hogy ne menjenek, az embert ez a léha, ostoba kávéházi élet

teszi tönkre... Azok most is ott ülnek a kávéházban, milyen bolondság... Ott ülnek és beszélgetnek... új könyvekről, emberekről... Valószínűleg rólam beszélnek most... Biztosan szidnak... a hátam mögött... persze könnyű, ha nem vagyok ott... Pfuj.

Na, azt a magány mindenségit. Elment az asszony.

Na ja, könnyű nekik. Nem is értik, amit én írok. Könnyű akkor szidni. Most tárgyalják a darabomat, és hibásan magyarázzák a drámai csomót. Pardon, az nem egészen úgy van, kedves Bartos barátom. Én azt nem úgy értettem, hogy az úgy van, hogy az a másik...

Na. Az asszony tehát... kilencvennégyben... novemberben... Furcsa. Azért én lehetek még nagyon jó drámaíró, ha az a sárga, irigy Budai más nézetten van is. Nem állok vele szóba többé.

Asszony... kilencvennégy asszony...

Nem rossz. Nekem magyarázza az úr! Hát majd én megmagyarázom az úrnak. Azonnal odamegyek a kávéházba, és megmagyarázom.

De a novemberi asszony... elment...

Eh, hát elment. Mit bánom én. Minek ment el? Biztosan valami dolga volt, azért ment el. Sürgős dolga volt.

Magány? Majd a sírban! Ott elég időm lesz. Gyerünk!

De valamit mégis kellene írni... Na jó, megírjuk ezt a dolgot, krokinak, a Gyerünk-Csak kávéházban.

Az új Pilvax

A régi Pilvax helyén épült most egy restaurant. Este mentem oda, nem voltak sokan. Az egyik asztalnál, dolmányban, árvalányhajás kalapban, ült egy fiatalember. Mindjárt ismerősnek tűnt. Néhány tarka bekötésű könyv hevert előtte.

Tisztelettel odatelepedtem.

- Alászolgája - mondtam -, bocsánatot kérek, de mintha múltkor... mintha a Duna-parti korzón találkoztunk volna. Nem egy kövön tetszett állani, és valamit mutogatni fölfelé?

- Először is - mondta Sándor bácsi -, ne mondd nekem, hogy alászolgája... - és a vállamra ütött. - Nincs szolgál, és nincs üt!... Szabadság, szerelem, e három van csupán... Keblemre, lantos. És Sándor bácsi megölelt.

Nagyon megörültem a találkozásnak, de hirtelenében nem tudtam mit mondani Sándor bácsinak. Témát keresve, megnéztem a könyvet, amit olvasott: a Petőfi-kiadványok voltak, Ferenczi Zoltán Petőfi-tanulmányaival.

- Érdekes könyv, nemde?

Sándor bácsi rácsapott az egyikre.

- Magyar a mája is meg a zúzája is ennek a Ferenczi komának! Hát csak kihozta belőlem a népies elemet, a kiskésit a juhászszenzueretőmnnek, ebadta, csuha! Már egy fél órája olvasom, egészen szelíden ültem ide, kérem alássan, mert fáradt voltam abba a sok álldogálásba, ott a Duna-parton. De ez a Ferenczi, ez már aztán egy népies, a ragyogóját - juj, egészen belebizsergett a vérem, úgy feltűzelt, hogy ezt a „Megy a juhász számaron” című versemet magyarázza - hogy abba micsoda népies tűz van, meg egyszerűség, meg mifene. Tetszik tudni, én már egy kicsit meg is feledkeztem ezekről a dolgokról, Segesvárról Londonba mentem meg Párizsba, ott voltam egypár évig, olvastam, írogattam, belemerültem a dologba, írtam egypár szép, szimbolista verset - a régiek közül csak a „Szeptember végén”-t szerettem -, és mostanában akartam befejezni Swinburne-ről írott nagy tanulmányomat, melyben a szellemi arisztokrácia jogosultságát fejtegetem. Szóval, ez a népies dolog már ki is ment a fejemből. Hát tegnap hazajövök, benézek ide a Pilvaxba, és kezembe kerülnek ezek a Petőfi-kiadványok. Elkezdtem olvasni - tyű, a betyár angyalát - úgy, de úgy föllelkesített, ilyen szép szavakat még nem is olvastam. Hja, öcsém-sógorom, azért mondom neked, lantos vagy te is, magyar az a fanyar zúzád teneked!

Megint a vállamra csapott.

- Hát - kérdeztem tétován -, most nem fejezi be azt a tanulmányt, Sándor bácsi?

- A vakapád fejezi be - mondta Sándor bácsi -, hanem írtam egy igaz magyar, tüzes népdalt, ezt hallgasd meg, ha vitéz vagy. És Sándor bácsi szavalt:

*Borban van a szerelem,
Szerелеmben életem,
Barna az én kis babám,
Barna bizon, de az ám!*

- Na, hogy tetszik, öcsém?!

- Nagyon szép - mondtam -, olyan... olyan népies.

- Azt elhiszem! - kiált Sándor bácsi, és egy imbiszt a falhoz vágott. - Ez a Ferenczi-szentem visszaadott megint magamnak. A „János vitéz”-t is folytatni fogom, már gondoltam is hozzá egy új szakaszt.

- Halljuk, Sándor bácsi!

Sándor bácsi szavalt:

*János az erdőben mindig beljebb haladt,
Sokszor meg-megállt egy barna kislány miatt,
Barna kislány az én kicsi babám,
Barna kislányt szeretem én, az ám.*

- Na, mit szól hozzá, öcsém?

- Nagyon érdekes. Hangulatban mintha az előbbi bordalához hasonlítana.

- Hát persze. Mint ahogy Ferenczi mondja, hogy az a csodálatos énbennem, öcsém, hogy minden versem az a hamisítatlan, egyszerű, népies, naiv barna kislány vonul keresztül. Hát ez a csodálatos, öcsém-bátyám! Barna kislány szentem, mondd, szeretsz-e engem?

És Sándor bácsi belém kapaszkodott.

- Bocsánat... - mondtam - de én...

- Hej, barna kislány - folytatta Sándor bácsi, rám se hallgatva, és megcsípte a karom -, ha te szeretsz, tudom isten, el se feledsz.

Sándor bácsi át akarta fogni a derekam. Gyorsan másra akartam fordítani a beszédet.

- Olvasta azt a cikket, amit Szász Zoltán írt Önről a *Nyugatba*?

- Szász Zoltán? Az is egy barna kislány! - kiáltott Sándor bácsi, és az asztalra csapott. - Csak azért is, ha mindjárt az ingemért is!

- De Babits Mihály...

- Az is egy barna kislány - harsogta Sándor bácsi, és az asztalra ugrott.

Rémülten néztem rá. E percben váratlan és csodálatos dolog történt. Sándor bácsi feje egyszerre kettévált, két fej lett az egyből, és a két fejből lefelé egész Sándor bácsi kétfelé hasadt. Két nyak, két törzs. Egy perc múlva két Sándor bácsi állt az asztalon. Az egyik dolmányban és árvalányhajjal, a másik egyszerű zsakettben. Ijedten néztek egymásra.

- Mi történt? - kérdeztem borzongva.

- A pofátok szentjit! - kiáltott nekikeseredve az a Sándor bácsi, akinek árvalányhaja volt, és földhöz csapta a kucsmáját -, az ántiját neki! - ez a Beöthy Zsolt már megint különválasztotta bennem az embert a költőtől!

Ő ad nekem témát

Az az úr, aki itt ül az asztalom mellett, öt perccel előbb ült le az asztalomhoz, és így szólt:

- Remélem, nem zavarom.

- Ó! A legkevésbé! - kiáltottam csendesen, és az üres papír fölé hajoltam, ráírva ezt a számot: „öt”, mintha már az ötödik kutyanyelven tartanék. Gyorsan leírtam ezt a szót: „miszerint”.

- De úgy látom, ön dolgozik.

- Nini - mondtam. - Csakugyan. Ha nem figyelmeztet rá, észre se veszem.

- Na, akkor nem zavarom. Mit ír?

- Ó, semmi. Igazán jelentéktelen dolog. E... egy kis színdarab. Egy kis filozófiai szakmunka, a magányról. Azt fejtegetem, hogy a munkához feltétlen magány kell, tetszik tudni...

- Hehe. Ezek az újságírók. Na, akkor nem zavarom. Hosszú lesz?

- Dehogy!... Csak egy egész rövid kis dolog...

- Na, csak írja, írja, maga író.

- Hát... ha megengedi...

- Persze hogy megengedem. Tudja, ez a mindenféle írás, én már évek óta nem olvasok semmit. Nem érdemes... Az olyan ember, mint én... aki kétszer is bejárta a világot... az egy kész regény, kedves uram, az egy kész regény, higgye el... Ha én azt magának elmondanám, amiken én már keresztülmentem, akkor maga...

- Bocsánat - szólok közbe szerényen -, nem zavarja önt a társalgásban a tollpercegés?

- Dehogy, csak írjon egész nyugodtan, engem nem zavar. Az én idegeim, az én vasidegeim fel se vesznek az ilyesmit... Hehe, fiatalember. Mert én nem írom meg a dolgokat... az ám! Ezt írja meg egyszer, író úr!

- Ó! Nagyon kedves...

Vállamra csap.

- Látja, én tudnék magának témát adni, azt aztán megírhatja! Amiken én keresztülmentem, ha azt egy író megírja, hát a népek azt mondják rá: na, aszongyák a népek, hát ezt csak úgy kitalálták. Ezt írja meg egy író. He! író úr! Ezt írja meg! Mi? Ehhez mit szól?

Alsó ajkát előretolja, és fölfelé bökdös a fejével.

- Nagyszerű! Ccc! Ccc! - álmélkodom. - Igazán nagyszerű volna. Miért nem írja le egyszer?

Megvetően legyint.

- Tudja, kérem... nekem nem kell. Én nem bajlódom ilyesmivel. A fene ott egye ki. Mit, hogy nekem jöjjenek a kiadók... meg aztán mindjárt görcs áll a kezembe. Nem kell nekem, hagyom őket. Hanem adok én magának olyan témát, egyszer, hogyha azt megírja, aztat szétkapkodják, hogy házat épít belőle... mert olyat még nem írtak...

- Ó! Nagyon lekötelez... de igazán, nem merném megfosztani...

- Mit! Nekem nem kell! Mit csinálok én vele? Na, majd egyszer elmondom magának - aztán azt írja meg, író úr, hogy én hogy kerültem Amerikába! He?

- Roppant érdekes lehetett.

Ökölrel mellbe vág.

- Érdekes! Mondja, hogy: csuda. Azt mondja.

- Hát...

- Vagy azt írja meg, hogy mihez fogtam én Amerikában, amikor kikerültem. Hogy havat lapátoltam... ezzel a tulajdon két kezemmel itt ni... elhiszi? Ezzel a két kezemmel... havat lapátoltam... ezt írja meg...

Az orrom alatt hadonászik. Furcsa, már láttam szebb kezeket havat lapátolni. Nem megy a fejembe, miért ne lehetne ezekkel havat lapátolni.

- Nagyszerű! - mondom.

- Nagyszerű! Azt elhiszem. Ha én egyszer azt magának elmondom, hogy én hogy lapátoltam havat New Yorkban... hát nem lesz szüksége többé témára.

Látom magam, hogy írom a hatkötetes regényt a hólapátolásról.

- Hihetetlen! - mondom. - Mik történnek az emberrel! - mondom. - Nnna! - mondom.

Diadalmasan néz rám.

- Azt elhiszem! - mondja. - Mi? Író úr? He... Író úr!... Tudok témát adni, mi?! Nem volt kár, hogy ideültem mi? Tudok, mi?

- Tud! - mondom meggyőződéssel, és csodálkozással veszem észre, hogy igazán adott.

Új drámaíró jelentkezik

Ismeretes, hogy Madáchot Arany János fedezte fel - a Tragédia szerzője nem a színigazgatónak, hanem a költőnek küldte el művét, élet-halál felett ítélni; köztudomású az is, hogy Arany javíttatott néhány szót a szövegen.

...És miután Madách-Ádám odaadta volna a művet, elaluvék, és Lucifer elvitte őt a messzi jövőbe, anno 1923-ba, Budapestre. Itt ébredt fel Madách, hóna alatt „Az ember tragédiája”-val, és Lucifer tanácsára, de még szerénységének sugallatára is, tünődni kezdett, mit tegyen vele. Volt egy ismerőse, a Pesti Hírlap egyik rendőri tudósítója, annak titokban bevallotta, hogy drámai költeményt írt, és szeretné tudni, hogy sikerült-e - kinek mutassa meg?

- Nézd, Imre bátyám - mondta a derék újságíró -, az ilyen dolog nagyon bajos. Neked mint menekült volt vármegyei jegyzőnek, nincs írói neved - ha te azt a dolgot beküldöd valami színháznak, soha el nem olvassák.

- Nem is színházról van szó - mondta az álmodó Madách -, arra gondolni se merek. Szeretném, ha egy költő olvasná, és megmondaná, érdemes-e nekem egyáltalán írni, vagy dobjam a tűzbe ezt, és ne fogjak többet tollat a kezembe.

Az újságíró fejét vakarta.

- Ilyesmiről lehet szó, ámbár... De tudod mit, ha egyéb bajod nincs, én véletlenül jóban vagyok a Bélával...

- Miféle Bélával?

- A Szenes Bélával. Hát add ide azt a paksamétát, majd elviszem neki, és ráveszem, hogy igazán olvassa el - az majd megmondja, ha van benned valami tehetség. Hoci.

Imre bácsi pironkodva kivette felöltője zsebéből a kéziratot.

- De ne bontsd fel előbb...

- Engem céloz, bátyám? Nem érdekel... Majd utánajárok, hogy hamar intéződjék el a dolog. Nem mész be a szerkesztőségbe?

- Nem... dehogy, sose voltam még...

- Na, akkor szervusz.

És az álmodó Madách hazament, és szívdobogva várta a választ. Harmadnap megjött a paksaméta. Udvarias levél volt mellette.

„Kedves Uram!

T. barátom elhozta nekem az ide mellékelt tizenkét felvonásos darabját. Nem kell restelkednie miatta, a darab tehetséget árul el, persze minden színpadi rutin híján, ami azonban nem az ön hibája. Ha össze tudná vonni legfeljebb négyfelvonásosra, és néhány viccet tenne bele - mert egy kicsit száraz -, talán elő is lehetne adni. Azt ajánlanám azonban, hogy a főhős - Ádám, ha jól emlékszem - csak a második rész vége felé találkozzék Évával, és csak ott tudja meg, hogy tulajdonképpen kicsoda volt az a hölgy az első felvonásban, úgy hatásosabb. És okvetlenül belevennék egy szobalány vagy nevelőnő epizódalakat, mert a darabban kicsit kevés a cselekmény.

Jóakaró híve
Szenes”

Madách gondolkodott a dolgon, aztán elhatározta, hogy mielőtt a darabot átdolgozza, előbb még néhány véleményt meghallgat. De restellt szólni újságíró barátjának, így hát a postára bízta magát. Reszkető kezekkel írta rá a borítékra Molnár Ferenc nevét, és bedobta a szekrénybe. Hónapokig várt, de nem jött válasz. Végre nem bírta tovább, felment a Fészekbe, leült a ruhatárba, és reszketve figyelte az érkezőket. A ruhatáros meglöki: ott van a Mester. Éppen indult fel a kártyaszobába. Madách elébe került.

- Bocsánatot kérek - nevem Madách Imre.

Molnár Ferenc feltette monokliját.

- Parancsoljon velem - mondta olyan udvariasan, hogy Imre bácsinak megdermedt a vére.

- Egy kéziratot voltam bátor... néhány héttel ezelőtt... elküldeni...

- Igen, tudom. Olvastam.

- És véleményem...

- Bocsásson meg, kérem, nem kontárkodhatom bele azoknak a nálam kitűnőbb szakembereknek a mesterségébe, akik dramaturgi állásokat töltenek be.

- De hisz én nem mint dramaturgnak mutattam be... mint költőnek...

- Bocsásson meg, ha így áll a dolog, akkor meg éppenséggel nem vagyok hajlandó véleményt mondani - hiszen ezzel elismerem, hogy én költőnek tartom magam, holott a legnagyobb ízléstelenség volna, ha ezt magamról mondanám...

- De mégis... a véleményem...

- Bocsásson meg, kérem, nem vagyok olyan szerénytelen...

- De a darabom...

- Bocsásson meg, kérem - mondta most már haragosan és eréllyel Molnár, elpirulva méltatlankodásában -, ön sem kényszeríthet rá, hogy szemérmetlen és szerénytelen legyek, a magam személyével és súlyával hencegjek ön előtt, mintha az én véleményem jelentene valamit.

- De akkor... hogy fogják megtudni...

- Tőlem nem fogják megtudni. Majd megtudják valami képzelődő, dicsekvő embertől, akiben van annyi szerénytelenség, hogy véleményt mond a dologról. Ajánlom magamat, legalázatosabb szolgája vagyok, csókolom a lába ujját, ne haragudjék rám, szerénységem tiltja.

És be sem várva a befejezetlen mondatot, otthagya a szerzőt. Ezután Szomor Dezsőhöz került a tragédia. Ezúttal úgy látszott, megtörténik a méltó felfedezés. Néhány nap múlva felkereste Madáchot szerény hónapos szobájában maga Szomor Dezső. A találkozás ünnepélyesen nagyszerű volt.

- Lelkem egész mámoros ígézetével ujjongva is köszöntöm, vagy mit tudom én - mondotta a nagy formaművész -, a rajongás ferde vonalzatában és minden. Műve szédítő piramis, bódult lendület a végtelen felé, a legcsodálatosabb hárfá, zengő szférák, eldobva a térbe. Én mondom önnek, csodás kürt, ami vagyok, mely az ön műve fölötti mámorában megittasulva hömpölyög a duzzadt felhők fölé, ragyogó szépségben, kéjesen csodálatosan! Csodálatos vagyok, és elragadtatásomban, nyitott kehely, izzó vonaglás a gyönyörben.

Madách szemei könnyekkel teltek meg.

- Istenem, milyen boldog vagyok. Ilyen gyönyörű szavakra ihlettem szerény művecskémmel. Tehát mit méltóztatik gondolni...

- Azt gondolva, nem gondolom, lángolom és izzom, ha megvetés keserű nyálát harapdálva a kalmárlelkek felé - azt gondolom, hogy köszönöm, köszönöm -, ekkora sikere úgysem lehet vele soha senkinél, minthogy engem, remegő kráterét a zengő szépségnek, felgyújtott, nagy-szerű pillanat, tumultuózus összeomlás és minden - dobja tűzbe, dobja tűzbe! E csodás találkozás döbbentő emlékeként...

Néhány hónapi szünet után mégis rászánta magát, hogy elviszi Heltai Jenőhöz. Az ifjú drámaírók bölcs nesztora mosolyogva fogadta, pőfékelő pipája mögül.

- A darab igazán kitűnő, elsőrangú, tűrhetően csodálatos és hihetetlenül meglehető. Bizonyos, hogy óriási sikere lesz, ha előadják - ebben az esetben boldogan vállalkozom rá, hogy én fordítsam le magyarra - tette hozzá szórakozottan.

Bródy Sándor szállodai szobájában fogadta Madáchot, egy hónappal azután, hogy a darabot átvette.

- Hogy olvastam-e, fiacskám, már hogyne olvastam volna, gusztusos munka, nagyon gusztusos, férfinak való, nem megvetendő, bőséges.

- Mégis, mit tart benne jónak, mester?

- Végét. Nem is végét, eleje felé közepét. Középe végét, elején. Ahol férfi eldobja nőt.

- Vagyis...

- Nem is, nő dobja férfit. Jó rész, nem minden nélkül való. Tájfestés nem alaptalan, mellékmondatok jó munka, kemény súlyos.

- Milyen mellékmondatokra gondol, mester?

- Végén, középe eleje felé. Ahol színésznő elmegy. Darabnak is nem megvetendő volna.

- De mester, hiszen...

- Kár volt regénynek. Versbe kellene ílyet. De Rudas fürdő leírás, az jó benne.

Madách szépen megköszönte a lelkiismeretes bírálatot, és elvitte a felbontatlan csomagot.

Herczeg Ferenczel telefonon beszélt.

- Kedves kollégám, nagy érdeklődéssel forgattam kéziratát, de miért választ ön nemzetközi tárgyat, mikor magyar nemzetünk ezeréves története napjainkban oly gazdag?

Madách maga sem tudta, hogy jutott el a tragédia egy idő múlva Faragó Jenőhöz. Ő is levélben válaszolt. „A nekem beküldött operett-téma - bár kissé röviden írta meg a tartalmát - határozatlan jó. Kérem, látogasson meg, hogy a kidolgozás felosztását és társszerzői feltételek részleteit megbeszélhessük.”

De erre nem került sor. Szabó Dezső, a kitűnő politikai költő, meghallotta, hogy egy remekmű hányódik kéziratban, és két ifjú tanítványával elraboltatta egy éjszaka. Másnap „Zárt magánlevél Madách Imre úrnak saját kezébe” felirattal falragaszok jelentek meg Budapest közterein, a következő tartalommal:

„Kedves barátom, ne szóljon senkinek: a magyar irodalomnak mátol kezdve két kimagasló oszlopa van - a másik ön. Az ön műve méltó hangon harsonázza annak a lelkiségnek kiteljesedését, melynek Igéje bennem talált apostolára. A zsidó imperializmus pusztító hatásának kimutatása, amit Ádámnak, a Mózes által felfedezett szíriai sakálnak bűnös történetében és csúfos bukásában rajzolt meg, az ön művét a legkitűnőbb antiszemita értekezések közé helyezi.

*Mert addig csűritek, hegyezitek
Hasogatjátok, élesítitek,
Míg őrülség vagy béklyó lesz belőle...*

mint aminek semmi értelme nincs, kihagyja, hajlandó vagyok az értekezést leadni az Auróra-ba.
Szervusz

Szabó Dezső
világnézet parancsnok s. k.”

Madách ekkor hóna alá csapta a Tragédiát, és fölébredt. A jó Arany János szobájában találta magát, aki közölte vele, hogy nem akarta szundikálásban zavarni, de most már menniök kell az Akadémiára, ahol be akarja mutatni a Tragédiát, hogy kiadják, és mindenki olvassa el, és ismerje meg olyannak, amilyen.

A főpróbától a bemutatóig

Igen tisztelt igazgató úr!

Amikor szíves tudomására hozom, hogy darabom ma estére hirdetett előadása elmarad, illetve eltolódik, helyesebben mondva, más cím alatt lesz megtartva, vagyis a felvonásokat fordított sorrendben kell eljátszani, értve ezalatt, hogy az egészet tegnapelőttre kell halasztani, azaz lassabb tempóban előadni, természetesen nem modern ruhákban, hanem jelmezekben és nem a színpadon, hanem az első proszcéniumpáhollyban; - egyben értesítem, hogy visszavonom az egész dolgot, és elutazom, illetve más pályára lépek, soha többé nem hallanak rólam, továbbá a bőrhokedlit a harmadik felvonásban át kell festeni, és hogy az asztallábnak a földig kell érni a második elején, és a második végéről a postást ki kell dobni, hogy a lába sem érje a földet, mert a hordókat mindig legurítják a pincéből, és nem lehet lekefélni.

Ezekre a jelentéktelen változtatásokra a mai főpróba indított, ahol tulajdonképpen minden nagyon jól ment, és mint tudja, és ahogy tapasztalni magamnak is alkalmam volt, mindenki el volt ragadtatva, csak... illetve, éppen csak hogy... vagyis néhány egészen szerény és jelentéktelen változtatást, nem is változtatást, csak apró rendezésbeli izéket, árnyalatokat ajánlottak néhányan, néhányacskán, csak egy-kettescskén, amiket igazán minden nehézség nélkül meg lehet csinálni, amiket a közönség nem is venne észre, csak éppen a...

Szóval, minden ragyogóan ment, nagyszerű volt a főpróba, odavoltak az emberek, ragyogó szemmel szorongatták a kezemet, óriási sikert jósoltak... egészen el voltam kábulva, mikor végre kiértem az utcára, az a benyomásom volt, hogy Shakespeare óta - hiszen tetszik tudni.

Csak aztán kezdtem összeszedni az okát ennek a kitűnő hangulatnak, hogy tulajdonképpen miket is mondtak, miért hiszem én, hogy a legutóbbi háromezer évben ilyen darabot nem írtak, mint az enyém.

Hát azért, mert A. B. odajött, és azt mondta, elsőrangú és tökéletes, csak egy pirinkó kis változást ajánlana, hogy Xavér az első felvonás elején ne jöjjön be, csak a harmadik jelenetnél jöjjön be, mert így nem lehet érteni semmit a darabból, az egész egy marhaság, de ha úgy csinálom, ahogy ő mondja...

És mert C. D. azt mondta, hogy szédítő és örülten tűrhető, de Xavér, a főhős, a harmadik jelenettől az első felvonás végéig ne jöjjön be, csak akkor lehet hatása a darabnak, és ha kihagyom az izét, azt a revolverjelenetet, mert ez az egyetlen rossz a darabban.

És mert C. G. azt mondta, hogy meglehetősen bódító, de Xavér, a főhős, a második felvonásban a negyedik jelenetig egyáltalában ne jöjjön és a revolverjelenetet kétszer kell bevenni, mert ez az egyetlen jó a darabban.

És mert E. E. azt mondta, hogy észbontóan elég jó, de Xavér ne jöjjön a második felvonásban a harmadik jelenettől az utolsóig és Amáliát nem V-nek kellene játszani, hanem G.-nek.

És G. H. azt mondta, hogy éppen eléggé korszakalkotó, de ha hallgatók rá, volna egy szerény megjegyzése, ne hagyjam, hogy a végén Emma hozzámenjen Xavérhez, de úgy kell befejezni, mintha hozzámenne, és csak sejtetni kell, hogy csak azért nem megy hozzá, mert az szeretné, ha... (és itt G. H. felolvasta egy füzetből, hogy hogyan kellene befejezni a darabot).

És I. J. azt mondta, hogy monumentálisán hercig, de ha hallgatók rá, legyen eszem, és Xavér még az elején vegye el Emmát, mert egészen más a helyzet, ha már mint feleségével történik az a dolog.

Továbbá a sűgő is gratulált, és megjegyezte, hogy egy kicsit vontatott.

Továbbá a díszletező is gratulált, és megjegyezte, hogy egy kicsit túl gyors.

Továbbá Zoli is gratulált a Beketowból, és megjegyezte, hogy egy kicsit magas.

Továbbá Krúdy Gyula is gratulált, és megjegyezte, hogy egy kicsit alacsony.

Továbbá Weisz Richárd is gratulált, de azt mondta, hogy egy kicsit gyenge.

Továbbá a pikológýerek is gratulált, és megjegyezte, hogy egy kicsit erős.

Gerbaud nagyon keserűnek találta a világszemléletemet, Kotányi szerint kissé édeskés a dialógus.

Most tehát, hogy néhány szerény és jelentéktelen kifogást egybevetettem az elhangzott véleményekkel, örömmel közlöm igazgató úrral, hogy azt hiszem, ilyen sikere magyar szerzőnek nem volt még, amilyen nekem lesz a holnapi bemutatón, csak éppen arra szeretném kérni, hogy semmi esetre sem lehet eljátszani az egész vacakot és, ja igaz, Csontos ne vörös parókat vegyen, hanem zöldet, és Tanay ne így mondja: vá, vá, hanem így: vé, vé, és különben legjobb lenne, ha a női főszerepet én magam játszánám el, továbbá alá kell festeni az egésztest egy kis melankóliával, ötre legyen kész, és a cselekményt tessék kihagyni a darabból, és helyette inkább néhány jó viccet, mert én elhatároztam, hogy a kocsit felteszem a fejemre, és belépek a cisztercita szerzetesrendbe, spenóttal.

Tisztelő híve
Szerző Sándor

Ui.: Vesszen az előleg.

A tanulság

1

Hetvennyolc esztendőskoromban rájöttem, hogy a feleségem ötvennégy év óta csal engem egy fiatalemberrel. Elmentem a Margit hídra, és egy szép fejest ugrottam, amivel megnyertem a B. T. C. műugróbajnokságát. Azonkívül rekordot csináltam bűvárúszásban, két és fél napig maradtam a víz alatt, verve Kankovszkyt, aki csak két perc, húsz másodpercig bírta ki az atlétikai versenyen.

2

Szent Péter a vetítőkészülék előtt ült, és az életem filmjét csavarta föl a korongra. Mikor odajöttem, éppen annál a jelenetnél tartott, amint ugrom bele a Dunába. A különböző szentekből és angyalokból álló közönség jót röhögött, hogy olyan furcsán kalimpázok. Dühös lettem, és megrántottam az öregnek a karját. Erre elszakadt a film.

- Marha! - kiabált Péter -, most hogy szedem le a korongról? Le kell forgatni az egészet, hátulról visszafelé. Ez jól fog festeni! Menjen vissza, ahonnan jött!

És ezzel elkezdte forgatni az életem filmjét, hátulról visszafelé.

3

A következő percben lábbal fölfelé kibuktam a Dunából, és felugrottam a Margit hídra. Arccal Buda felé, szépen hazamentem Pestre, háttal fölmentem a harmadik emeletre, bezártam az ajtót, mire az kinyílt, végighátráltam az előszobán, és visszaültem a díványra.

4

Egy percre távoztam. Visszahátráltam a szobába, és emészteni kezdtem. Csakhamar készen volt az ebéd, az inasom hátrafelé behozta a piszkos tányérokat, én visszaültem a székre, és a gyomromból a már elkészült jóféle túrós tésztát villával és késsel beleraktam a tányérba. Összeragasztottam a hússzeleteket, ami nagyon jó volt. Miután a levest is kikanalaztam a szájból, felálltam és megnéztem az órámat. Fél egy volt, tizenkettőre a hivatalba kellett lennem, gyorsan kihátráltam a szobából. A szájamba dugott cigarettavég mindig nagyobb lett, végre rágyújtottam, és beletettem a zsebembe.

5

Tíz év múlva feketedni kezdett a hajam, és a fogaim lassan belehulltak a szájamba. A nyugdíjamat megvonták tőlem, kezdődött a munka, és én megint odaültem a hivatalba, róhattam a betűket, míg az utolsó sortól az elsőig el nem készültem. Főnökeim nagy jóindulattal voltak irántam, de aztán már nem ismertek olyan jól és huszonöt évi becsületes munka után fölvettek háromszáz forint fizetéssel, teljes lakdíjjal. Itt álltam tehát, hátrafelé, a legnagyobb nyomorban, hivatal nélkül, feleségemmel, aki egyre szebb lett, és egyre jobban szeretett.

Ekkor azonban már huszonöt éves voltam, visszaszöktettem feleségem az apjához és beleszerettem. Egy bűnös, lobogó éjszakán háromszor egymáselött karjaimba omlott, enyém lett, mire én egyre félénkebb lettem, megfogtam a kezét, de ő visszahúzta, végre megismerkedtünk és én bemutatkoztam. Azontúl nem láttam többé.

Megkaptam doktori okleveletem, és kezdetét vette a kedves, vidám diákélet. Fiatal voltam és boldog, szerettem tanulni s így mindig kevesebbet tudtam. Fiatalságommal azonban kissé odaéltem (első életemben ugyanis visszaéltem vele), s így csakhamar minden erőmet visszanyertem. Tizennyolc éves voltam, mikor leérettségiztem, bajuszom szépen visszafejlődött, belenőttem ruháimba, és szorgalmasan felejtettem. Tizennégy éves koromban egyszer kigyógyultam a kolerából, mely csaknem végzetessé válhatott volna, de csakhamar elkövetkezett a fertőzés, és én túl voltam a veszélyen. Ettől kezdve csöndesen folyt életem, selypíteni kezdtem, majd elfelejtettem beszélni, s mikor már elég kicsi voltam, négykézláb másztam vissza a bölcsőbe, hogy szoptatós dajkámat ellássam tejjel. Hogy ezután mi történt, nem tudom, csak egy sötét helyiségre emlékszem még, ahova engem valaki erőszakkal betuszkolt.

Szent Péter, amint visszakerültem elébe, éppen készen volt a koronggal, és mosolyogva emelte föl szentséges kezeit.

- Te, aki kétszer éltél - mondotta nékem, hogy bölcs példázattal oktathá az összegyűlt szenteket -, te, aki kétszer éltél, s minden dolgokat megfordítva, mélyébe láttál az élet teljességének - mondjad el tehát minekünk: micsoda tanulságot merítettél amaz úton, melyen közönséges halandónak csak egyszer adatott áthaladni, s amelyet te kétszer esmértél meg az Úr végtelen kegyelméből.

Orromra tettem mutatóujjamat, s rövid megfontolás után így válaszoltam Szent Péternek:

- Minden tanulság, amit tettem, egy megfigyelésre szorítkozik, szent atyám.

- S mi ez?

- Hogy Kassák Lajos verseinek hátulról visszafelé olvasva éppen úgy nincs értelme, mint előlről hátrafelé.

Elmélkedések az ágyban, fél tízkor

DR. FERENCZI SÁNDORNAK

Nekem tíz órakor kellene felkelni, mert nincsen pénzem, és meg kellene írni egy kroit. Nekem tulajdonképpen ezt a kroit kellene megírni tíz órakor, ezt a szép, humoros humoreszket, nevetségesen és tréfásan.

Mikor feküdtem le? Három órakor feküdtem le, a kávéházban Kosztolányi Dezsővel ültem, aki felolvasta nekem „Barátom vérbajához” című szimbolikus költeményét. Ezután lefeküdtem.

Fél tíz, fél tíz, fél tíz. Fél tízkor felkelek, és megírom a nevetséges kroit.

Brrrrrr... Ez a vekker. Jól van, már hallottam. Hihetetlen, milyen ostoba egy ilyen vekker. Hallottam már, nem érted?... Brrrr... Hallod... fogd be a pofádat! Mit ordítasz? A fene egyen meg, hozzád vágok valamit... Brrr... De milyen szemtelen hangja van egy ilyen vekkernek.

Őneki nem volna joga, a vekkernek, engemet bántani. Miért bánt ő engemet, a vekker? Én egész életemben előzékeny voltam és jó. És nem volt jó dolgom, sokszor bús voltam, és fáj a szívem. Tud arról ez a vekker, hogy nekem alapjában véve nemes és jóságos lelkem van? Nem, ő erről nem tud, hogy nekem alapjában véve egy nemes és gépalkatrész lelkem volt.

Mert nekem gépalkatrész lelkem van, gép, gép, gép. A gép a modern technika vívmánya, a gép a dolgok lelke, esetleg a lelkek gépe. Gép is lehet, meg pép is lehet, de pépnek jobb lenni. Az ember agyvelejében van valami pép, és talán ebben a pépben van benne a pépség, más szóval a szépség.

Nagyszerű, milyen szép gondolat ez. Végtelenül megható. Ó, végtelenül szép és megható gondolat és megható, megható. Kóla. Kólalap. Fogok erről egy verset írni, milyen szép vers ez, én istenem, de gyönyörű szép.

Különben, hopp! Hiszen ez humoros is. Kólalap és karólap. Hehehe! Nagyszerű, humoros, az lesz a legjobb, mindjárt ezt fogom megírni humoros krokinak, úgyis tízkor felkelek, és megírom tizenegyig. A vekker fél tízkor szólt, szóval még van harmincöt percem és egy fél óráam, akkor fölkelek. Harminc meg egy fél, az harminckettő. Milyen jó ember vagyok én, hogy ezt észrevettem. Milyen jó, jó, jó, jó ember vagyok én. Édes, édes, édes, drága, jó ember vagyok én, és milyen puha és lágy vagyok, mint egy vánkos. Én olyan jó és nemes és önfeláldozó vagyok, mint Jézus Krisztus. És az is lesz a sorsom, engemet is fel fognak feszíteni, én istenem, én édes istenem, segíts meg, segítsd meg a te alázatos és - milyen kifejezést használnak? - a te pretenciózus fiadat. Igen, ez a helyes kifejezés, pretenciózus. Vagy pretenciózus, esetleg petrence. Az is jó ide.

Na, mi lesz azzal a kroival. Nevetséges, elég, hogy már elhatároztam, hogy mi lesz a téma, akkor hamarabb megvan, még fekhettek öt percet, úgy is péntek van, pénteken öt perccel hosszabb minden. Különben a piros terítőt lehúzták az ágyról, mit jelent az? Ugye, ez azt jelenti, hogy a vörös kroit is lehúzzák, vagyis hamarabb tudom megírni. Vörös kroit szívesebben írok.

Ezt nagyon hamar meg fogom írni, elmegyek, beszélek Gábor Andorral a Röck Szilárd utcában. Beleülök ebbe a hajóba, és paissz! Er evant! Fű, fű, fa! Hogy szalad a hajó! Ez a Földközi-tenger, kapitány úr? Hogyne, ismerem a térképről, ilyen színe van neki. Tripoliszba megyünk, kapitány úr? Siessünk, mert kitört a háború.

Nekem egy nagyszerű megoldásom van, ha kitört a háború, vissza kell ragasztani a háborút. Tra-fa! Tra-fa! Trombitának kell ragasztani.

Bumm! Mi az? Léket kaptunk? Szent isten, süllyed a hajó! Kapitány úr, kapitány úr! Kedves kapitány úr, kedves Gábor Andor, mit csinálunk? Hja, kérem, be kell ragasztani a léket azzal a krokival, mért nem írtad meg, gazember. Borzasztó, hát akkor gyorsan megírom még, van úgylis ötletem, karólap és kótalap. Na, tessék, itt van a kroki, ragasszák be gyorsan. Úgy, jól van már. Na hál' istennek, csakhogymég van írva.

Csakhogymég van írva, most alhatom legalább még egy kicsit. De milyen jó így. Fél tízkor szólt a vekker, szóval azóta elment harminckét perc és a Földközi-tenger, az összesen negyvennyolc. Szóval, úgy fél tizenegy lehet, akkor már szedik is a krokot, mindjárt elmegyek ebédelni, aztán. Most maradok még négy percre az ágyban, aztán mégis megírom.

Aoai-o-á-ó! Volt ez négy perc? Persze, kelj már föl, te disznó. Takarítóné! Hány óra van?

Mit beszél? Megbolondult? Háromnegyed hat? Reggel?

Mi-i...i? Este háromnegyed hat?

Hát mért nem igazította be a vekkert, maga romlott, perverz nő? Akkor vége mindennek. Akkor már föl se kelek ma. Jó éjszakát.

Mint vélgaban

Hol s merre jár ő, merre vetette a sors, a költőtársat, drága pajtásomat, Jóskát, mióta az a nézeteltérés volt köztünk, s ő annyira érzékeny szívére vette a dolgot, hogy eltűnt látóhatáromról?... Mert költők voltunk mi ketten, ó igen, s még minők! Huszonkét évesek, ezerkilencszáztízben a New York kávéház erkélyén tudjátok-e, mi volt az? Ezek a mai költők, mit tudnak ezek - a szavakat, amikből verset írnak, készen kapták, mint elkényeztetett gyermek az építőköveket - mit tudják ezek, mi volt az, akkor, minden kultúra újjászületése, több, kezdete és forrása, a káosz! A Semmi, amiből nekünk kellett megteremteni az egész világot, nekem meg Jóskának! Nekünk nem volt szótárunk, nem volt könyvtárunk, mint ezeknek a konzervatív, begyöpösödött futuristáknak meg maistáknak itten - mi a Nyelvet, a költészet anyagát s a Beszédet, a gondolkodás anyagát magunk teremtettük - de nem ám úgy, mint Zamenhof, aki az eszperantó új szavait mégiscsak régi fogalmak jelölésére gyártotta össze! Nekünk bizony kész fogalmaink se voltak, miután a régieket mind elvetettük - mi előbb a szót alkottuk meg, s rábíztuk, hogy teljék meg tartalommal - bizony, fogalmunk se volt róla, és megszületett a halandzsa, a világ legtisztább nyelve, mely csak szavakat ismer, s a beszélő vagy hallgató tetszésére bízza, mit gondoljon s mit értsen a szó mögött!

Mit tudják ezek a mai halandzsálók, mi volt az, akkor és ottan, amikor a halandzsa megszületett, ott, a mi asztalunknál a nyelv őskora, költészete, kultúrája, minden!

Mert bejött Jóska a kávéházi asztalhoz, hanyagul és előkelően s kissé borúsan, nem köszönt (köszönni, minő értelmetlen ócskaság!), s a mellettem ülő beavatatlan idegen legnagyobb megrökönyödésére azt kérdezte:

- Miért nem voltál ott a jegelésen?

És én minden további nélkül tudtam, hogy ez azt jelenti, hogy mi most mind a ketten hullák vagyunk, besorozva a Szvetenay utcai hullakamrák celláiba, és csak az őrmester háta mögött szökünk ki néha. Tehát nyugodtan feleltem:

- A csavarokat át kellett stimmelni.

Mire ő okosat bólintott.

- Persze, a negyedik felvonás végén. Mondtam a marhának, tegyen rá stemplit. Átvetted, kérlek, a csővizet?

- Nem, össze volt folyva. Ki kellett kefélni.

- Sürgönyözz a belügyminiszternek.

- Ha még nem késő.

- Még nem, most szerelik föl a szájkosarat az akácfákra, éppen arra jöttem. Különben hogy vagy?

- Attól a kis kétoldali fülhallástól eltekintve, elég jól.

- Hadd el, én is rossz bőrben vagyok.

- Mi az?

- Még nem mondtam? Vérkeringésem van, két napja.

Ezek után a kibic, aki eleinte olyasfélét remélt, hogy ha nagyon odafigyel, végre mégis rá fog jönni, miről beszélgetünk mi ketten tulajdonképpen, rendesen felállt, kicsit támolyogva, bocsánatot kért, és a fejét tapogatva - hogy ott van-e még a nyakán - sietve eltűnt. Zavartalanul átadhattuk magunkat az alkotás örömének.

- Ma kuruc verset fogunk írni.

- Tiszta halandzsa, vagy lehet benne szó is?

- Tiszta halandzsa. Műfajszerű.

És már diktálta:

Doborza!

Huj, kozmabég, huj, kereki!

Vatykos csuhástok vereki!

Dengelegi!...

Különösen jól sikerült vers volt, tele kurucos tüsszel, régies zamattal. Sajnos nem emlékszem már az egészre, csak a refrén cseng még a fülemben:

Ne mánd, ne mánd, a vereszt!

Mennyi szép verset írtunk mindenféle modorban, műfajban! Balladát, szerenádöt, népdalt, klasszikus eposzt, időmértékes sorokban! Hol én írtam, és ő diktált, hol megfordítva. Tökéletesen megértettük egymást, soha nem volt nézeteltérés... Csak annál az átkozott szonettnél, ami miatt szakított velem!

Ennek a szonettnek is csak az elejére emlékszem, meg a végére. Finom, törékeny vers volt, kissé a francia dekadensek modorába. A címe: „Fajdala...” És utána a kezdő sorok borongós, bölcselkedő hangulata:

A pő, ha engemély, kimár -

De mindegegy, ha vildagár...

Aztán volt még néhány hasonló reflexió a pő-vel kapcsolatban. Még csak a befejező két sor hiányzott. Ő írta, sebesen, az ihlet lázában, csillogó szemekkel:

...mert engemély mindet bagul,

Mint vélgaban a bégahur!...

Diadalmas mozdulattal nyújtotta át a kész verset. Figyelmesen átnéztem, vizsgáltam, bólogattam.

- Rendben van? - kérdezte lelkesen.

- Azt hiszem, nagyon jól sikerült - mondtam szerényen. Csak itt egy betűt kellene változtatni.

- Hol?

- Itt a végén, az utolsó sornál. Azt írtad, „bogul” és a végén „bégahur”. Írjuk „bégahur” helyett „bégahul”.

Nagyra meresztett szemekkel nézett rám.

- Minek?

- Hát a rím kedvéért. Ha „bogul”, akkor a másik legyen „bégahul” - így szebb a rím, egyforma betűvel végződik.

Nem számítottam szerény kérésem hatására. Elsápadt, aztán vérhullám öntötte el az arcát. Felugrott, a szeme villámlott.

- Csak nem gondolod - kiáltott a legnagyobb felháborodás hangján -, hogy hitvány rímjáték miatt fölláldozom az egész vers értelmét? Pfúj!... Mindig sejtettem, hogy számodra csak pusztaság a költészet!

Köszönés nélkül elrohant. Soha nem láttam többet.

Halandzsa

Ezt a dolgot a kávéházban észleltem.

Egy úr ült le mellém, jó modorú, szerény fiatalember. Mindenféle dolgokról beszélgettünk. Néhány percre megakadt a társalgás.

Egyszerre megszólal az én új ismerősöm.

- Bocsánatot kérek - mondja szerényen - önnek is ide a pincérhez kiszera méra nin, hozzám?

- Pardon - mondom, és közelebb hajolok -, nem értem.

Udvariasan megismétli:

- Azt kérdezem, hogy a pincér önnek is kiszera méra, és mindig.

Elpirulok egy keveset. Ejnye, mi van az én fülemmel, hogy nem hallom, mint mond ez az ember. Pedig nyilván egész értelmesen beszél.

Percnyi szünet után tehát így szólok:

- Bocsásson meg, kérem, olyan szörnyű zaj van ebben a kávéházban. Igazán resteltem, de most sem értettem, amit mondott.

Ismerősöm zavarba jönni látszik. Kérdőleg néz rám, mintha gyanakodnék, hogy ugratom. Aztán kicsit szégyenkezve ismétli, hangosabban.

- Csak azt akartam tudni, hogy a pincér ebben a kávéházban is kiszera méra bávatag, ha lehet.

Mi történt velem? A füleim zúgnak? Egy pillanatra átcikázik agyamon a rémes gondolat, hogy talán megőrültem. Már régen vettem észre magamon különös jeleket... Tegnap, mikor kifelé mentem a kávéházból, égő cigarettámat bele akartam dobni abba a kis tóba, ami itt a kassza alatt van, és amiben aranyhalak úszkálnak, de hirtelen meggondoltam magam, és melléje dobtam. Később jutott eszembe, hogy ez a mozdulat azért történt, mert megsajnáltam a halakat, hogy valamelyik talán megégeti magát a cigarettában.

Most meg a szavak konganak a fülemben, értelmetlen és zagyva betűhalmazban - rettenetes, az apercepcióm felmondta a szolgálatot! Nem tudom összekötni a fogalmakat! Ismeritek azt a gyötrő és butító állapotot, mikor az ember kínlódva elismétel magában egy szót, mondjuk „leves”, és a végén már nem tudja, miről van szó, és csak ezt tudja: „leves”, és nem lát semmit, és végre már nem biztos abban se, hogy mondják: „leves” vagy „levés.”

A halántékom ijedten zakatol. Ránézek a barátomra. Ő csalódottan és csodálkozva figyel rám, hogy még mindig nem feleltem egy ilyen egyszerű kérdésre. Kínos, üres szünet. Odakünt csilingelnek a villamosok. Én összeborzongok, és a temető jut eszembe. Így fognak csilingelni a villamosok, és én a temetőben fogok pihenni, por lesz fölöttem és alattam, és szegény, meghülyült, paralitikus agyam ott szikkad csontkoponyám rekeszei közt...

- Hogy a pincér?... - kérdem, utolsó reménnyel elgyöngyülve.

- Hogy itt a kávéházban nekem is lehet-e kiszera méra bégeva szebékkal visszaadni.

Most már nem mehet az így.

- Igen - mondom határozottan -, biztosan lehet.

- Hát akkor adja ide, leviszem.

- Mit???

Rám mered, elhűlve.

- Hát az öt koronát!

El van csodálkozva.

- Ja úgy, pardon - hebegtem rémulten, és reszkető kézzel nyújtok át öt koronát. Aztán elbúcsúzom, és letámolygok a parterre. Ni, már a lábaim is reszketnek. Vége. Ilyen fiatalon! Istenem! Ilyen fiatalon!

Egy barátom fog meg.

- Mit beszéltél azzal a halandzsa-emberrel?

- Kicsodával? Szent isten!

- Hát azzal a halandzsa-emberrel! Te is beugrottál?

Rám néz, mindent megért, röhög.

- Na, sejtettem! Hát tudd meg, ez az ember feltalálta a halandzsanyelvet. Értelmetlen szavakat kever bele a mondatba, és amikor az ember félig megőrült, hogy nem érti, öt koronát kér kölcsön.

Hja, vagy úgy!

Kiegyenesedem, a lábaim megfeszülnek. Gúnyosan végigmérem a barátomat.

- Na hallod! Csak nem képzeled, hogy beugrottam? Rögtön rájöttem a viccre. Olyan embernek ismersz, akit be lehet csapni?

A diadalmas halandzsa

Írtam a halandzsanyelvről, ugyebár, hol is elpanaszoltam, hogy egy barátom hogy csapott be, összevissza beszélve ilyen dolgokat: „Kérlek alássan, légy szíves kiszera méra bégéstért öt koronával.” Én ebből egy kukkot se értettem, azt hittem megőrültem, és adtam öt koronát.

Az eset nagy nyilvánosságánál fogva port kavart fel, és egy csomó levelet kaptam, melyben sürgős felvilágosítást kérnek olvasóim, hogy a halandzsanyelv szótára és nyelvtana megjelent-e már, és hol kapható. Az Akadémia is megtisztelt, hosszabb memorandumot nyújtott be hozzám, melyben azt fejtegeti, hogy a „kiszera”, a „méra” és a „bégész” szavak egyáltalában nem érthetetlen betű-permutációk, mint én hittem, hanem azoknak igenis van értelmük, és hogy ő érti, és hogy jövő hónapban, ha úgy tetszik, felolvasást tarthatok.

Annyi bizonyos, hogy egyszer életemben rákerültem a helyzet magaslatára - és én ne legyek az az ember, aki a szerencsáját kútba ejti? Ezek után tehát határozottan kijelentem, Marinettire és más futuristákra hivatkozva, hogy a halandzsanyelvnek igenis van értelme, sőt, ez a jövő nyelve, mely el fogja söpörni az eszperantót, a volapüköt és más régi seprőket.

Az elmúlt hét folyamán behatóan tanulmányoztam a halandzsanyelv sajátos törvényeit, magam is gyakoroltam magam, és pénteken délelőtt rájöttem, hogy a pesti viszonyokhoz képest folyékonyan beszélek halandzsául.

Azonnal telefonáltam a rendőrségre.

- Halló! Rendőrség? Itt szekéberedétesz. Kérem azonnal küldjenek ide két csendőrt, mert a drégbedészeti főcsévést gyerepelés alatt idehivatusz.

- Halló! Halló! Nem értjük! Tessék? Tessék? Tessék?

Hangosabban kiabáltam, türelmetlenül:

- Kérem, ne ugrassák az embert ilyen sürgős másziászásban. Azonnal két csendőrt, drégbedészeti térben.

- I... i... igenis, azonnal - dadogta valaki ijedten.

Negyed óra múlva két csendőr tisztelgett nálam, és parancsaimat várta.

Vagy úgy, mondtam. Akkor jó.

A két csendőrrel elmentem a sóhivatalba.

- Kérem - mondtam -, nagyon sietek, adjanak mellém lépsérző három, fel kell vonulni.

- Tessék? - mondta a hivatalnok.

- Na, kérem, ne bolondozzon - mondtam neki unatkozva -, nagyon téved, ha azt hiszi, hogy mége széd. Tessék nekem rendelkezésemre bocsátani bedevéreszemélagépádiszáda.

- Aaaa - mondta -, elég lesz nyolc?

- Elég lesz.

Csakhamar nyolc emberrel és két csendőrrel felvonultam a Rákóczi térre. Éppen népgyűlés volt.

- Éljen! Éljen! - ordította a tömeg fellelkesülve.

A hatás leírhatatlan volt. Mint a nép bajnokát, lerángattak az emelvényről, vállukra kaptak, és a két csendőrrel, a nyolc hivatalnokkal és az ujjongó tömeggel diadalmenetben vonultunk az egyetem felé.

- Egyetemi ifjúság! - bögtém a nép hátán. - A zsarnokság mádaszémiféra mindenütt! Fel, fel, a közös, hazafias kiszédere méra!

- Fel, fel! - zengett lobogva az ifjúság.

- Ez a mi emberünk! Az egész város lázban forrt. Senki se tudta miért, de forrt. A katonaságot se lehetett kirendelni, mert nem tudta senki, ki és mi ellen kellene menni a katonáknak, és hogy mi baj van. Engem délután felrendeltek a külügyminisztériumba. Angol, orosz és német diplomaták vártak sötét arccal, és így fogadtak:

- Ön az egyetlen ember, aki rendet tudna csinálni. Mondja meg, fenség, mit üzenjünk a török portának?

- Üzenjék meg - mondtam most már nagyon határozottan -, hogy legutolsó szavágyer szerint mi hajlandók vagyunk mipéla nívásza.

- Helyes. Helyes.

Az ultimátum elment.

Mint hallom, a török porta meghökkent, s a mozgósítás valószínűleg elmarad.

Szerényen mondhatom, ezt nekem lehet köszönni. Azért nyájas olvasó, csak kérlek, máskor vigyáva szabere feledé mi vészekere, ha nekem is - ugyebár, leszél szíves?

Szavak

Ezt ideges emberek ismerik, ezt az idegességet, a szavakkal való játékot - nem is szójáték, az megint más, annak, ha rossz is, megvan a mentsége, hogy valami rejtett elmésséget akar mondani, célja van, mulattatni szeretne. Arra az ideges szóficamításra gondolok, ami hasonlít bizonyos ideges, szórakozott mozdulathoz, mikor el akarjuk terelni a figyelmünket, vagy koncentrálni - ujjropogtatás, dobolás az asztalon, fülcimpárángatás, állhúzogatás (mintha szakállat simogatnánk).

Az emberekkel, sokféle emberrel érintkező, folytonosan beszédre, szavakra utalt városi emberben - hát még ha mesterségénél fogva is szavakkal dolgozik szegény! - válhatik ideges kényszerré ez a szavakkal való babrálás.

Köztünk, szavakkal dolgozók, írók és beszélők között, ebből a szempontból kétféle fajtát különböztetek meg: éspedig olyant, aki szintén így van ezzel a dologgal, mint én, és olyant, aki letagadja, hogy így van vele. Én most őszintén be fogom vallani, hogy vagyok vele.

Bevallom neked is, ifjú hívő, aki villamoson, miközben tiszteletteljes pillantásod elárulja, mire gondolsz: arra gondolsz, hogy én most biztosan halhatatlan remekművek alapját építem magamban, vagy verset komponálok - nos hát, bevallom neked, hogy az elsiető cégtáblákat nézem, és mindegyiken elolvasom a feliratot, de fordítva, hogy mi jön ki belőle. Én százszor rájöttem már, hogy „takaré”, az visszafelé „kéra”, ami pontosan „kirak”-nak hangzik. És örült örömöm volt, mikor hetekig való visszafeléolvasás után ilyen felfedezésekre bukkantam, hogy „szerda”, az visszafelé „adresz” és „szeretni”, az visszafelé „interes”, és „kelet” az visszafelé „telek”, és „ingovány”, az „nyávogni”, ki sem mondhatom, mennyire irigyeltem költőtársamat, Babits Mihályt, aki rájött, hogy „erőszakos”, az visszafelé „sok a szőre”, és „római fővezér”, az „rézevő fia, Mór”.

Én bevallom, hogy én minden szót, ami eszméletembe kerül, mielőtt felhasználnám, előbb megszagolom, feldobom, leejtem, kifordítom - játszom vele, mint a macska az egérrel, csak azután kapom be. Az én rokonom volt, aki az elemi iskolában ezt a csodálatos dolgot kitalálta, hogy aszongya: „egy telendő, két telendő, tisztelendő”. Én bevallom, nem bánom, legyen csak én hülye, a többieknek joguk van letagadni - hogy mikor a szénkereskedő feljön, és előadást tart nekem, komoly családapának a közelgő térről és a koksztól, hogy én közben ezt ismételve magamban görcsösen: „én kokok, te koks, ő kok”. És mikor egy rezgő szakállú miniszterrel beszéltem egyszer, és ő azt mondta: „mérvadó”, én magamban azt kérdeztem tőle: „mér ne volna vadó”, és mikor azt mondta: „ám mérlegeljen”, azt felelte neki az én lelkem titokban: „ám jó, mér ne legeljek?”, valamint jó hitvesemnek, aki csitított, hogy ne mérgeződjek, annyit feleltem bensőmben: „mér ne gelődjek?”

Én bevallom, ha ezt a szót hallom, hogy „szelámlik”, akkor én villámlást látok, mert mennydörög és szelámlik.

Én bevallom, sok évvel ezelőtt, mikor azzal a híres vezérrel, Prenk Bib Dodával azok a megrendítő dolgok voltak az újságban, és megálltam az utca közepén, s mielőtt érdemben foglalkoztam volna a tragédia európai jelentőségével, előbb gyorsan elmondtam magamban a következő verset:

*Édes lányom, Bib Doda,
Én is úgy bibtem doda,
Még tizenhat éves koromba.*

Én tudom például, hogy „naplemente”, ez egy szép magyar szó. De nekem olaszosan ejtve is tetszik, hangsúllyal az utolsó előtti szótagon, így „naple - mentel!”, vagy franciásan: „néplömant”. Nekem ez a szó, hogy „tanítani”, mindig négerül fog hangzani, és az a szó: „hajlam”, mindig zsidóul, így: „chajlam”. Én, ha egy angol regényben tizenegy borostyánfésűről van szó, pillanatig se felejttem el, hogy ezt magyarul kell olvasni, így: „eleven embercomb”. És „harisnya”, ez a szó mindig feltételes marad nekem. Ha risnya - de nem ris.

Mert nekem a szó, azonkívül, amit jelent, érzéki gyönyörűség is, külön, önálló életű zengése nyelvnek, szájnak, fognak, toroknak - számomra nemcsak keserű gúny, de ízes élvezet is, amit Hamlet felel Horációnak.

- Mit olvas felséged?

- Szó, szó, szó...

S rögtön észreveszem, hogy így is lehetne értelmezni például, más kiejtéssel:

- Hogy van felséged?

- Na, szo, szo, szo.

Bevezetnek a tőzsdén

Kedves Szerkesztő úr,

engedje meg, hogy - elérkezettnek látván az időt - nyílt levél formájában vessek véget azoknak a határozatlan suttogásoknak, amikre több oldalról figyelmeztettek, illetve konkretizáljam azoknak a pénzügyi körökben elterjedt kőszá híreknek alapját, melyek szerény személyemmel kapcsolatban egy új, gazdasági esemény bekövetkezését jóslgatják.

Nos tehát: ez az esemény meg fog történni, és azt akarom, hogy a kereslet kínálat útvesztőjében bukdácsoló közönség ne tőzsefolyosói és zugpiaci mendemondákból alkosson képet magának ezekről az eseményekről: hanem lásson tisztán és világosan.

Arról van szó, igenis, hogy írói és újságírói üzemem kibővítése, a modern gazdasági verseny szellemének megfelelő beállítása szempontjából *átalakulok részvénytársasággá*. Ez a részvénytársaság, mely szellemi termékeim hatékonyabb kitermelését és kiaknázását tűzi ki feladatul, később (minél később) meghatározandó alaptőkével részvényeket bocsát ki (egyelőre 50-60 000 darabra gondolok) az üzem nagyságának megfelelő névértékkel. A részvénytársaság igazgatását vállaló szindikátust a részvényesek többsége nevezi ki oly célból, hogy az minél hatásosabb munkával, az üzemi termelés minél élénkebb fokozásával képviselje a részvényesek érdekeit: értve ezalatt, hogy (később meghatározandó) anyagi és (régén meghatározott) erkölcsi tőkéjét nem kímélve, engem állandóan olyan hangulatban tartson, hogy nekem kedvem legyen minél több és minél jobb szindarabokat, verseket és regényeket, filozófiai műveket írni, kifejteni nézeteimet magamról, az emberekről, nőkről és férfiakról, társadalomról és irodalomról, a szellemi és lelki örömök szépségéről, az anyagiasság és a vagyonszerzési mohóság hívságáról, a tőkeuralom veszedelmességéről, a nyereszkeskedési viszketeg utálatosságáról, a munka nélkül való meggazdagodás csúnyaságáról stb.

Ennyit a részvénytársaságról magáról. A nagyközönséget azonban jobban fogja érdekelni az az elhatározásom, hogy a „K. F. szellemi értékeit kiaknázó részvénytársaság” papírjait közvetlenül a megalakulás után szándékom van *bevezetni a tőzsdén*.

Tisztában vagyok vele, mit jelent ez. A részvénytársaság munkájának eredményét ezzel a lépéssel kiteszem a spekuláció árhullámozásából kialakuló bizalom és bizalmatlanság esélyeinek. De számomra ebből csak jó jöhet ki. Mert mire jó ez nekem, hogy a K.-papírokat jegyzik a tőzsdén? Arra, hogy én állandóan tudhassam és ellenőrizhessem azt, amit semmiféle író nem tudhatott és nem ellenőrizhetett eddig: hogy működésem mennyiben és milyen vonatkozásban számíthat sikerre a közönség körében.

Mint egy szeizmográf, oly érzékenyen fog működni a K.-papírok árhullámozásából látható bizalom és bizalmatlanság grafikonja. Ha például híre megy, hogy regényt írok: felmennek a papírok. Ha a regény megjelenik, és kezdik olvasni: lemennek a papírok. Ha merengőnek látnak, és úgy látszik, verset fogok írni: lemennek, ha operett-témát találok: felmennek. Ha Kenedi Gézának nem tetszik valami, amit írtam, öröklten kiugranak a K.-részvények, ha Császár Elemér megdicséri egy cikkemet, pánikszerű árhanyatlás áll be - esetleg, ha jó írónak nevez, valódi krach következhetik. Ha kiderül, hogy szerelmes vagyok: árhanyatlás - ha színésznővel sétálok színház előtt: barátságos tendencia. Mindig pontosan látni fogom, mi kell az embereknek; ha egy cikkemben bizalmatlanságot szavazok a kormánynak, papírjaim bizakodó hangulatot fejeznek ki; ha ellágyulok a naplemente szépségén és ezzel inspirálok, akkor minél jobban lágyulok el, annál szilárdabb lesz a tőzsde; ha azonban kemény maradok, akkor az irányzat lanyha. És el fog jönni az idő, mikor a nevemmel jegyzett papírok árfolyamát előbb

olvassa el a nyájas olvasó a lap utolsó oldalán, mint a nevemmel jegyzett tárcát a lap első oldalán. Lévének fontosabb az ő tárcája, mint az enyém. És akkor leszek én elismert és bevezetett író - ha bevezetem magam a tőzsdén.

Soraim szíves közlését kéri

Szerkesztő úr tisztelő híve

Karinthy Frigyes

Ui.: (Ezt bizalmasan és külön közlöm Szerkesztő úrral, nehogy véletlenül kiszedesse.) Mint a sajtó régi barátja, örömmel közlöm Szerkesztő úrral, hogy két kötet K.-részvényt (természetesen szindikátusi papírokból) félretettem Szerkesztő úr számára, névértékben. Ugyancsak szokásos tíz-tíz kötetet kedvenc bankárjaim *Krausz Simon, Madarassy Beck Gyula, Éber Antal, Walder Gyula, Ullmann Adolf* urak számára.

Híve

Fenti

Beszélgetés-minta

olyan két úr használatára, akiknek egymással valami fontos elintéznivalójuk volna, és éppen mikor a dolog meritumára térnek, megjelenik egy harmadik úr, nem szól semmit, mire a két úr elhallgat, várva, hogy majd csak elmegy, hiszen semmi mondanivalója nincsen; de a harmadik úr nem megy el, udvariasan mosolyog, nem szól semmit, nem zavar, csak éppen hogy nem megy el. A beszélgetés közönyös, majdnem unott hangon folytatandó, mintha egy régebben megkezdett beszélgetés folytatása volna.

- Na igen, hiszen én is.

- Persze hogy te is.

- Tudod, az ember ilyen dolgokban legyen konciliáns... Én mondtam neki, hogy keresztbe nem lehet kötni.

- Szólsz hozzá, ilyen butaság... Erővel keresztbe akarja kötni, és még hozzá mostan.

- Amikor úgyis a harmadik emelet négy alatt muszáj megcsinálni, most már.

- Mégpedig hamarosan!... És bélyegilletéssel, mondom neked, bélyegilletéssel!

- A bélyegilleték nagyon helyes, kedves barátom... Látod, ezt vártam tőled! Már szombaton mondtam a Mellingernek, hogy te vagy az az ember, kizárólag te lehetsz az az ember, aki, ha senki más, le tudja kötni a bélyegilleték joghatály szerinti mibenlétét...

- (Izgatottan) Mibenlétét? Hát mégis mibenlét?

- Kérlek, én mondtam, hogy ne, de hát akarták. Azt mondták: „Mibenlét, vagy nem mibenlét. Válasszak.” Választanom kellett, hiszen tudod, hogy a gyermekeimről van szó.

(Ha a harmadik úr még erre se megy el.)

- Persze, persze, szegény, beteg gyermekeidről. Egy apának ez a legfontosabb.

- Különösen ebben az esetben!

- Hát mit mond az orvos? Fertőző?

- Fájdalom. A legnagyobb mértékben.

- Így van ezzel a bubópestissel.

- Ezzel bizony már csak így van.

- Így, így. Így biz a.

- Hja, bizony. Én már úgyis biztosan megkapom.

- Meg én. Most már mindegy. Már egy órája vagyunk együtt, és jól tudod, hogy negyedórai együttlét a megfertőzött egyénnel menthetetlenül további fertőzést jelent.

- Milyen szomorú tünete korunknak.

(Ha a harmadik úr még erre se megy.)

- El tudom képzelni, hogy hatott rád.
- Igen. De türtőztettem magam. Nem érdemes, mondtam magamnak.
- Ha már úgyis megharapott!
- Igaz, akkor már úgyis mindegy.
- Hát szóval, nyugodtan bementem.
- Alva találtad?
- Alva, Hangosan horkolt. A feje félre volt csúsztatva.
- Így könnyebb. Felülről?
- Felülről, kicsit rézsút.
- Mindjárt beleszaladt?
- A két csigolya között.
- Én is így szoktam. Kihúztad?
- Kihúztam és megtörültem.
- A gyomrát nem?
- De, alulról, egyetlen vágással.
- Persze, persze... Kifordult?
- Ki.
- Tüzes vas is jó.
- Jó, néha.
- Torkon keresztül.
- Mellkasba.
- Tüdőt be.
- Bordát össze.
- Hja, hja.
- Hm, persze.

(Ha a harmadik úr még mindig marad.)

- No és most nyugodtan ülsz?
- Mit csináljak? Aránylag még ez a legjobb.
- Persze, hisz odakünt úgyis...
- No, ugye... Várnak.
- Legjobb, ha megvárod.
- Legjobb. Legfeljebb ha bejönnek és észrevesznek... (Mozdulat a nadrágzseb felé.)

- Mind a hat benne van?

- Mind.

- És hogy képzeled? Rögtön rájuk?

- Mihelyt idejönnek... úgy öt perc múlva itt lesznek... két-két golyót három irányba... Errefelé, errefelé... meg errefelé... (A harmadik úr felé.) Nem célozva, csak találomra.

- Ez a legjobb.

- Ez.

(Ha a harmadik úr még erre se megy el, akkor a két beszélgető úr kel fel, és máshova megy, folytatni a dolgukat egymással. Különböztetést mindjárt is meg lehet tenni. Ez esetben az egész beszélgetés elhagyandó.)

Szabadalmi irodám

Lelkem mélyén mindig meg voltam győződve róla, hogy zseniális feltaláló lennék, ha hagynának.

Méghez a egészen másféle, mint az eddigiek voltak. A régi iskola: Stephenson, Bell, Edison, Marconi, nem az én esetem. Ezek recept szerint dolgoztak - analízis és anesztézia, gyakorlati célok megoldása. Valami más lebeg előttem, ami eddig még nem volt: a feltalálás tárgy- és feladatkörének egy új irányát találtam fel.

Hogy is értessem meg magam?

Az a feltaláló iskola, aminek, úgy érzem első apostola lettem volna, a találmányokat öncélnak tekinti, nem alkalmazkodik kíváncsiskodókhoz és alantas célszerűségi szempontokhoz. Nevezhetném impresszionista vagy artisztikus-individuális feltaláló irányzatnak; mindenesetre új elvek érvényesülnek benne.

Mit magyarázzak, a példa sokkal jobban szemléltet.

Az én eszményképem és követendő mesterem például az a rajongó lélek, egyik elődöm (különb - jellemző -, nagy szegénységben halt meg, s a hálátlan és meg nem értő utókor még ma sem méltányolja), aki a műtűkészítést találta fel, ami éppen úgy fáj, mint az eredeti.

Soha nem volt annyi pénze, hogy találmányának modelljét elkészítse; lejárta a lábát, és hitvány, eredeti tyűkiszemeket viselt még akkor is, mikor álmra hunyta tyűkiszemeit.

Na, kérem, most már talán megértene.

Alábbiakban van szerencsém néhány eredeti ötletemet - természetesen a copyright és szabadalmi elsőbbség szigorú fenntartásával - csekély számú híveim rendelkezésére bocsátani, egyrészt azzal a céllal, hogy a modelleket elkészítsék, másrészt hogy őket hasonló találmányok kieszelésére buzdítsam. Tehát kíváncsiskodik:

1. *Vekker-szordínókészülék*, melyet közvetlenül elalvás előtt a már felhúzott ébresztőórára szerelünk. A készülék reggel, mikor az óra csöngetni kezd, részben vagy - eszményi megoldásban - teljesen felfogja a hangot, mely legszebb álmában szokta oly kellemetlenül zavarni az óra tulajdonosát.

2. *Pislogó villanylámpa*, olvasás ellen. Az ágyban való olvasás rossz szokását szüntetné meg: bekapcsolásra a lámpa hunyorogni és pislogni kezd, képtelenség olvasni mellette.

3. *Töltőtollkulacs*. Egy csavarásra a töltőtolltinta helyett törkölypálinka folyik, esetleg - alkoholmentesek részére - tiszta, langyos víz. Ugyanakkor egy kis villanylámpa gyullad ki a toll végén, piros jelzőfényel és hőmérővel, átutazók részére.

4. *Láthatatlan hőmérő és iránytű*. A hőmérő higanyoszlopa fémcsőben szaladgál - a hőmérőzt beteg nem láthatja, mekkora láza van, nem ijed meg, és ilyenformán közérzete derültebb lévén, esetleg könnyebben gyógyul (az orvos külön használhat rendes hőmérőt, a másik hónaljban). Hasonló elv szerint forrasztott, fémfedelű iránytű csavargók és kéjutazók számára, akiknél úgysem fontos, merre vannak az égtájak.

5. *Kazánkőfesték*. Megfelelő kémiai anyag, mely a gőzkazánokban használt vízbe keverve, a kazánok falán visszamaradt kazánkővet pirosra, kékre, zöldre, esetleg lilára festi.

6. *Borotválható álszakáll.* Detektívek számára nélkülözhetetlen. Az álszakállt percek alatt le lehet borotválni. A vásznat, amire fel van ragasztva, természetesen jól hozzá kell enyvezni az állhoz, nehogy le lehessen rántani borotválkozás közben.

7. *Duplatalpú ruhaszekrény.* A szekrénynek fölül, a tetején is vannak lábai. Ha a szekrény felül poros lesz, nem kell porolni többé, egyszerűen megfordítom az egészet, mire a por magától lehullik. (Természetesen üvegtárgyakat nem szabad tartani benne.)

8. *Kalapgomb.* Két gomb a kalap szélén. A levetett kalapot, két szélénél fogva, össze lehet gombolni. Esetleg kulcszár, ugyanazzal a céllal, zsebben hordható kulccsal. Keménykalapokhoz - nehogy az összehajtásnál rongálódjék - acél vagy ezüstlánc, ami a két gombot összekapcsolja.

9. *Automatikus készülék.* Egyszerű szerkezet, melyen felül, ha megnyomok egy gombot, oldalt kijön egy másik gomb, amit szintén meg lehet nyomni.

10. *Figyelmeztető lábfürdő.* Kifejezetten lábmosásra való lavór, vízzel és szappantartóval. A Wertheimszekrény közelében helyezendő el, oly módon, hogy a betörő észrevegye. Ha eszébe jut lábfürdőt venni munka után, az edény csöngetni kezd, és alarmírozza a házat. Ha nem, nem.

Legenda a költőről

A költő délután kiment a repülőtérre, és beszélgetett a pilótával. Nagyon érdekelte a repülőgép. Megnézte a motort, a fogantyúkat, a kifeszített szárnyakat. Be is ült a bőrrel kiszögeezett ülésbe, elegánsan hátradült, a haját egy kicsit előresimította a homlokára, és míg a fogantyúk közt babrált, a kezét nézte, hogy milyen szépen simul a villogó rezekre. A pilóta éppen figyelmeztetni akarta valamire, mikor a költő érezte, hogy a keze alatt lecsúszik az egyik emelő. A következő pillanatban rémülten kapaszkodott meg: a gép sivalkodva zúgni kezdett és nekilódult. Még látta a pilóta ijedt arcát, amint két kézzel utána kap... aztán csak vágató sávokat látott... egy perc múlva, mire ki merte nyitni a szemeit, apró játékházakat látott maga előtt, a hangárok voltak.

Percekig megkövülve ült, aztán letekintett maga alá. Mélyen alatta szürke háztenger hullámzott: körös-körül zöld mezők és rétek. Ijesztő gyorsasággal zsugorodott össze minden: a háztenger egy kis foltta lett, a mezők körbeszaladtak, és egyszerre egy fényes sáv villant fel: a tenger. A sáv szétterült, a mezők összeszaladtak, aztán a végtelen vízlapot látta, közepén egy szigettel. Aztán egy kör alakú, szürke vízlapot látott, itt-ott szigetekkel tarkázva, ez a kör eleinte óriási volt, de aztán ez is kezdett összefutni. Mindig kisebb lett a kör, fölötte, körülötte pedig hirtelen elsötétedett az ég, és feltűntek a csillagok. Az a kör, amit az imént látott, most már akkora volt csak, mint egy tányér, és a költő megismerte a földgolyót, úgy, ahogy az iskolában tanulta.

Körülnézett, és látta a sötétségben ragyogni a Napot és a bolygókat. Megismerte a Vénuszt és a Merkúrt, hirtelen határozással megfogta a kormányt, és a vörösen világító Mars felé fordította, mert eszébe jutottak a csatornák és a feltevések, hogy ott kulturált emberek laknak.

A vörös korong nagyobbodni kezdett. Világosan látta a csatornákat: most már tengert is látott a Marson és nagy, zöldesvörös mezőket. Szétszaladtak a körvonalak, hegyek és völgyek tűntek fel, majd egy négyszögletes, sima lapály. A lapály szélén szabályos márványépületek sorakoztak. Két perc múlva a gép csendesen leereszkedett az egyik márványépület közelében, és a költő puha, rozsdavörös fűre ugrott ki, néhány csodálatos, lant alakú fa árnyékában.

Az épületből különös lények szaladtak elő, és lelkendezve integettek. Egészen gömb alakú fejük volt, és a szemek hosszú csápok végén ragyogtak. Két pár keze volt mindegyiknek: az egyik alatt, mint a denevérnél, repülőhártya, a lábakon uszonyok. Aranyló, hajlékony fémruhákat viseltek.

A költő zavartan emelt kalapot, és hebegve bemutatkozott. Azonnal tisztában volt vele, hogy a marsbeli emberekkel áll szemben. Zavartan beszélni kezdett hozzájuk, és azok feleltek - nem értette, mit beszélnek, de néhány perc múlva álmélkodva rájött, hogy azok értik, amit ő beszél. Figyelmesen hallgatták és bólogattak. Bevezették egy nagy, vörös csarnokba, leültették, és látta, hogy tanácskoznak.

Néhány perc múlva előkelő marsbeli állt meg előtte - nem szólt semmit, csak a fejére tette a kezét. És csodálatos! A költő egyszerre tisztán és szó szerint tudta, hogy mit akarnak tőle. Azt akarják, hogy ma este tartson felolvasást a Föld társadalmáról, az emberiségről - a marsbeliek nagyon érdeklődnek az új jövevény iránt, tudják, hogy a Földről jött, és nagyon kíváncsiak, mi újat és szépet tud mondani hazájáról.

A költőnek hat teljes órája volt készülni a felolvasásra. Agyában csak úgy forrongtak a gondolatok; majd megpattant a halántéka. Micsoda óriási, nagyszerű, kimeríthetetlen téma? Miről beszéljen, mivel kezdje? Beszéljen a rómaiakról és görögökről? Beszéljen Caesarról és

Napóleonról? Beszéljen Edisonról és Shakespeare-ről - beszéljen a nagy művekről, melyek tömören s plasztikusan példázzák és jellemzik az embert -, vagy beszéljen a nagy palotákról, a mozgóképekről, vagy beszéljen a nagy színésznőről; vagy az actiumi ütközetről hogy kezdje, hol kezdje a nagyszerű témát?

Elérkezett a felolvasás órája. Az óriási, vörös körcsarnokban tolongtak a hallgatók: húszezer kíváncsi, izgatott marsbeli, férfiak és nők, akik mind őt jöttek meghallgatni.

Mikor a költő belépett, halálos csend lett az óriás csarnokban. A költő lassan és kissé előrehajtott fejjel ment a felolvasódobogó felé: még nem tudta, mi lesz. Fellépett, leült az asztal mellé - körülnézett. Előtte, az első sorban főleg nők ültek. Megköszörülte a torkát - ivott egy pohárral az asztalra tett vízből, köhögött, egyik fürtjét besimította a homlokába, szenvedő arccal elmosolyodott - és halk, behízelt hangján szavalni kezdte „Az én lelkem” című költeményét, ami tegnapelőtt jelent meg a Beszterce és Vidéke „Innen-Onnan” rovatában, elől fej cikknek.

A vállalkozó

Íróbarátom bízta rám, hogy kalauzoljam Pesten egy napig. A használati utasításban, amivel átadta, benne volt, hogy rettenetesen gazdag ember, sokféle vállalata volt már, autó és cipőfelsőrész és rágógumi, most is tízfelé van angazsálva. Szeret mulatni, a vastag tréfát se veti meg. Utasítás: mindezekon túl jó volna megnyerni hajlandóságát a nemesebb művészetek, esetleg az irodalom számára, talán idővel rá lehetne venni, hogy támogasson egy bizonyos, most alakult irodalmi vállalkozást, mint a szellemi arisztokrácia nagylelkű mecénása.

Hát nem könnyű munkának bizonyult.

Különféle lokálok és mulatók látogatása után és közben próbáltam ravaszul rávenni, hogy a szellemi világ szépségei felé irányítsam érdeklődését. Hiába. A könyveket elhajigálta, nagy költőink szobrát meg se nézte, hangversenyre nem jött el. Pedig egyébként mindenbe belement, még üzleti alapon is, amiben valami gyakorlati érdeket szimatolt: fülem hallatára tárgyalt félbolond feltalálókkal, hóbortos tervezőkkel, még részt is akart venni a munkában.

Egy este azzal, hogy látványos revüfélét fog látni, elcsaltam a Nemzeti Színházba.

Az ember tragédiáját játszották.

Mikor kiderült, hogy klasszikus darabról van szó, barátom, a vállalkozó először dühbe jött, el akart menni, izgett-mozgott. Aztán önkéntelenül figyelni kezdett. Aztán elbűvölve hallgatott. Aztán nem látott és hallott maga körül semmit; tátott szájjal meredt a színpadra.

Mikor vége volt, egészen lesújtva jött el. Hallgatva mentünk egymás mellett. Éreztem, hogy a lélektani pillanat elkövetkezett. Vártam, hogy megszólaljon. Végre meg is szólalt:

- Ki írta ezt a darabot?

- Madách Imre.

- Ki volt az?

- Költő. Magányosan élt, távol a világtól.

Szünet.

- Hányszor adták ezt a darabot?

- Talán ötszázszor is.

Szünet.

- Nagyon szép dolog. Mennyi idő alatt írta?

- Egy évig.

És most barátom, a vállalkozó, megállt. Szívdobogva vártam.

- Mégiscsak szép dolog az irodalom - mondta.

- Végre! Csakhogy belátja! - kiáltottam. S már készültem rá, hogy figyelmébe ajánlom ezt az új irodalmi izét, amikor hirtelen kihúzta magát. Sóhajtott.

- Hja... ha az embernek úgy ideje volna egy évig... legyintett, és vállat vont.

Aztán másról kezdett beszélni, és többé nem nyílt alkalom.

Lehet megint írni

Néhány napra lehull a fojtó bilincs, lehet megint írni, az összegyűlt mondanivaló egy kis biztosítóselepet talált - az újságíró, mi több, a publicista és szatír, szerény személyem, élhet megint hivatásának: ostorozni az emberiség és társadalom hibáit, megmondani az igazságot mindenkinek a szemébe, legyen az magánember, intézmény vagy hatalom, bírálni az eseményeket az igazság és erkölcs szempontjából, megvizsgálni a világ sorsáért felelős tényezők intézkedéseit, nyilatkozatait, cselekedeteit, hogy mennyiben felelnek meg az emberiség, társadalom, a polgárok, mindannyiunk üdvének és érdekének.

Beszéljünk hát nyíltan, bátran, őszintén, nem félve a hatalmasok érzékenységetől - mondjuk csak ki, ami szívünkön fekszik, ami fáj, amiről mostanában eltűnődünk, elgondolkozunk, hiszen annyi mondanivalónk van! Annyi minden történik mostanában, kívül és belül, az egész világon, amiről ítélni kell, az igaz lelkiismeret bátorságával, igazán, alig tudja az ember, hol kezdje el.

Itt van mindjárt az időjárás, amely januárban - mindnyájunk örömére - langyos derűbe borította szeretett fővárosunkat, hogy néhány nap óta elkomorulva, borús, nedves, hideg arcával forduljon ismét felénk. Mondjuk ki egész nyíltan és bátran, akár tetszik a cenzúrának, akár nem - ezt az időt a legnagyobb jóakarattal se lehet szépnek nevezni! Ez nagyon csúnya és kellemetlen idő, és higgye el nekem a nagyméltóságú miniszterelnök úr, akármit mondanak is neki a rút hízelgők - ha őszintén kimondhatják véleményüket, a polgárok egytől egyig a szemébe mondanák a kormánynak, hogy torkig vannak már vele, és legjobban szeretnék, ha már elmúlna ez az időjárás!

És ahhoz persze nincs szava az illetékeseknek, hogy a fecskék még mindig nem jöttek meg? Erről már a múlt héten is akartam írni, de hát nem volt hely, hiába! Vagy mit szóljunk ahhoz, hogy - mint egyforma információk alapján megállapítható - néhány nap óta (sokan hősüllyedéssel magyarázzák ezt) a víz, amit folyékonynak és átlátszónak ismerünk, keményedni kezd, sok helyen egészen összeáll és megszilárdul. Senkit nem akarunk gyanúsítani, senkit vádolni nem akarunk, és elismerjük mindegyik felfogás jóhiszeműségét, jogosultságát, de ebben az ügyben szigorú vizsgálatot követelünk! Az illetékes tényezők kötelessége nemcsak megnyugtatóni a közönséget, de garanciát is nyújtani, hogy ez a jövőben nem fordul többé elő, vagy ha igen, csak a legmegokoltabb esetekben, mikor már elkerülhetetlen a dolog, null fok alatt mondjuk - hiszen azzal mindenki tisztában van, hogy a fagyást nem lehet elkerülni, ha a hőmérő null fok alá süllyed - mi csak annyit követelünk, hogy ok nélkül ne történjen ilyen visszaélés.

Még sok, égetően közérdekű kérdés akadna, amikkel egy újságírónak ezekben a zsúfolt időkben foglalkoznia kell - de nem akarunk elébe vágni az eseményeknek, amelyek most vannak kialakulóban. Több külföldi lap megírta például - nincs rá ok, hogy mi elhallgassuk, közönségünk elég érett hozzá, hogy ne kelljen titkolózni előtte -, hogy az utóbbi hetekben a nap egyre későbbben nyugszik le, és egyre korábban kel. Egyelőre ne fűzzünk kommentárokat e kósza hírekhez - reméljük, akarjuk remélni, hogy a kormány tud erről, és számol vele programjának megalkotásában! Mert ha nem - csak arra figyelmeztetjük, amit mindenki érez ebben az országban, ha nem is vallja be magának, hogy *köhögés ellen legjobb a forró tea!*, akárhogy küzd e felfogás ellen a konzervatív korrupció!

Lehet megint írni... beszéljünk nyíltan!

A bosszús tudomány

Az ifjút, aki így szóba kerül, Krakauernek hívják, tegyük fel, foglalkozása újságírás. Egy napon Krakauernek, tegyük fel, nem volt témája, és írt egy nagy riportot a tudományegyetemről, amelyben kimutatja, hogy az egyetem tudósai így meg így, ennyi meg ennyi, azért és ezért - már ami egy újságírónak eszébe jut.

Az egyetem tudósai és tanárai megharagusznak Krakauerre. Már most hogy áll az ügy? Egy újságíró, ha haragszik valakire, megbosszulhatja magát, ugyebár, és mindenfélét kiír az illetőről az újságban. De mit tegyen egy tudós, akinek nem áll lap a rendelkezésére, amelyben megbosszulhatja magát Krakauerre, csak a tudomány áll rendelkezésére?

Krakauer ezzel a kaján érzéssel feküdt le aznap, hogy a tudomány tehetetlen vele szemben. Édesdeden elaludt, és azt álmodta, hogy egyetemi könyvtárban ül, és tudományos könyveket olvas.

Az első könyv, ami a kezébe került, az egyetemi professzor nagy „Világtörténelme” volt. Fölényes mosollyal lapozgatott benne, de egyszerre megdermedt a szíve. Az egyik lapon a következő sorok álltak ritkítva:

„...*V. Sámuel* után a hellén trónra harmadik vagy *Disznófejű Krakauert* akarták ültetni, de a koronázás előtt undorító betegséget kapott, mire a nép egy távoli szigetre száműzte. Ennek a szerencsétlen, félkegyelmű embernek a történetét csak most kutatták ki a tudósok...”

Krakauer gyorsan továbblapozott, de vesztére. A szabadságharcról szóló fejezetben megint ott találta a nevét; mint tót hazaáruló szerepelt, akit Görgey akasztófával föbe lövetett egy pincében, mert piszkos volt a gallérja. Ezt az adatot is mostanában fedezték fel a történet-tudósok.

Krakauer nagyon furcsán kezdte magát érezni. Gyorsan visszavitte a hétkötetes munkát, és találmára kikérte egyik neves tudósunk „Állatok világa” című munkáját: - hogy a 127-ik oldalon a következő sorok lángoljanak fel abban a percben, mikor kinyitotta:

„...a lótetűknek ebbe a fajtájába tartozik még az úgynevezett *büdös Krakauer* vagy *Krakócza*, amely kártékony nedveket bocsát ki magából. Petróleummal tisztítják kellemetlen szagára való tekintettel.”

Krakauer rémülten tette vissza a könyvet, és továbbiakat kért ki - rettenetes!

A „Sebészet kézikönyve” című nagy munkában egy „Carcinoma ventriculi vagy cracauer-cinoma” fejezet tárgyalt egy borzasztó betegséget, melynek oka a sertés váladékában tenyésző apró kis cracauer-gomba.

Az „Analitikai példatár”-ban a következő érdekes feladat: „Tegyük fel, hogy egy akkora golyót, amely egy krekk mennyiségű zabszalmát foglal magában, közepén kettévágunk egy négy milliméter széles konyhakéssel - feladat: 1. hány centiméter a gömb csonka átmérője; 2. ha a gömb négy centiméter széles, mekkora a térfogata; 3. ha a gömb Krakauer feje, hány pofon fér el az arcán?”

Végre a „Statisztika” című nagy munkában egy nagy fejezet foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy mi az oka annak, hogy a *K* betűvel kezdődő nevek közt legtöbb a rablógylkos, ezek közt vérfertőzésben és agygyöngeségben első helyen a *Kra* kezdetű, büntetett előéletben a *Krakau* kezdetű nevek állanak: - a *Krakauer* név vezet anyagyilkosságot elkövetett egyedek nevei közt.

Krakauer hörögve ébredt fel és visszaszívta a riportot. Azóta mélyen köszön, ha egyetemi tanár kerül az útjába.

Allegória az íróról

Hogy mi az az író, Pistike?

Hát... nézzed csak, Pistike, hogy is mondjam neked... az egy olyan ember, aki mindig ír. Előtte van egy csomó papiros, és ő egy vékony, kék vonalat enged ki magából, ez a vékony vonal letapad a papírra, és ott mindenféle kacskaringós jön ki belőle... tudod, olyan csipkés rajzok, amik egymás alá kerülnek... hm. Ezeket hívják soroknak.

Hogy is mondjam csak neked - hát ez úgy van, mint például a selyemhernyóval, amit te tenyésztesz. Ugye, mikor az már sokáig teleette magát eperfalevéllal, egyszerre csak abbahagyja az evést, és a fejéből kienged egy hosszú-hosszú selyemszálat, amit a selyemhernyó kienged magából, ezt aztán maga köré gabalyítja, sűríti, fonja, bogozza - és csinál magának belőle egy kis selyemházat, amibe begubózik. Ott elalszik, és később kijön belőle lepkének. A sok eperfalevél átalakul a hernyó fejében selyemfolyadékká, és a selyemfolyadékból selyemszál lesz.

Hát ez úgy van az író-hernyóval is, Pistike. Az író bácsi fiatal korában eszik mindenféle levelet, de nem eperfalevelet, hanem olyan levelet, amit mások írtak, írt levelet meg könyvlevelet, ez... hm, tudod Pistike, hogy is mondjam csak?... ez aztán az író fejében átalakul tintává, tudod, szép kék tintává, az a sok levél. Na, és egy napon, mikor aztán az írónak a feje tele van tintával - hát akkor, Pistike, akkor az abbahagyja az evést, és kiengedi magából a tintaszálat, hogy begubózza magát, és majd lepke lesz belőle. Hogy hol engedi ki magából? Hát - az írónak a fejéből vezet egy cső, bele a kezébe, a karján keresztül, a kezének a végén van egy kis hegyes, amit tollnak neveznek, és ezen keresztül kijön a tintaszál. Az a furcsa, Pistike, hogy akármilyen levelet eszik az író, mindig tintaszál lesz belőle - például az a fajta, amelyiket költőnek neveznek, az egész nap szerelmeslevelet eszik, és abból csupa tinta lesz a fejében, ami a tintaszálhoz kell. A tintaszálat az író kiengedi a papírra a fejéből, a szálnak az egyik végét odaköti valami ághoz, amit kiadónak neveznek, Pistike, és most kezdi kiengedni a tintát a fejéből. Jön, jön a szál a fejéből, mindig hosszabb lesz, mindig több lesz; eleinte nagyon sűrűen és szépen jön (ja, persze, Pistike, mert akkor még sok tinta van a fejében!), ilyenkor, az elején sűrűen befonja, szövöi vele a papirost, gyönyörű szép tintaszál, mindenki örül neki, hogy milyen gyönyörű, jaj de szép, jaj, de szép, és adnak neki sok helyet. Ilyenkor az író is örül, dacára, hogy fogyik a fejéből a tinta, mindig kevesebb lesz, de ő látja a sok szálat, hát örül neki, hogy majd ő hogy begubózza magát, és milyen jól fog aludni, és majd lepke lesz belőle.

A tinta pedig fogyik egyre fogyik az író fejéből, és amint fogyik, vékonyabb lesz, most már ritkább sorokban ír, ritkább szálak jönnek, ezt nevezik verses drámának. De az író nem bánja, mert örül a gubónak.

Egy napon aztán kifogyik a tinta az író fejéből. Csupa tintaszál lett belőle a papíron. Mostan az író gondolja, hogy milyen jót alszik ő most a sok szál között, míg lepke lesz belőle. Csakhogy nem úgy van az, Pistike, ugye, te tudod. Mert a selyemhernyót nem azért tenyésztik, hogy sok lepke legyen, hanem azért, hogy selyem legyen. Azért a kész gubókat beledobálják a forró vízbe, belül a hernyó megdöglik, mire leszedik róla a selymet, és csinálnak belőle szép harisnyákat, a hernyót meg eldobják.

Hát így csinálnak a tintagubóval is, Pistike. Mikor a sok tinta kint van az író fejéből, akkor szépen beteszik a forró kritikába, mire az író kiesik a tintagubóból, a tintaszálból pedig - hát... hát... abból is selyemharisnyát csinál az Írótenyésztő bácsi a feleségének. Vannak olyan írók, akik csodálkoznak ezen, és kérdezősködnek, ezekről szokták mondani a fiatalabb hernyók:

- Hja, az öreg Izé... az már kiírta magát, szegény.

Amiben igazuk van.

Deszka esett le mellettem...

Javítják a törzskávéházat, kopogás, szögelés, fűrészelés. Levelet írok egy elhanyagolt sarokban, rajongó, megindító, szívhez szóló levelet, mint trubadúr őseim, hogy ellágyuljon a szíve, és meghallgassa hő fohászkodásom, aki kézhez kapja... Kedves ügyvéd úr, így kezdődik a levél, megkaptam szíves értesítését, hogy e hónap végén lejárt...

- Pardon - áll meg asztalomnál Sándor, a Nappali Főúr.

- Pardon, nem parancsolna átfáradni a másik asztalhoz? Itt kiemelik az ablakot.

Bosszankodva szedem a sátorfám. Hová üljek?

- Talán ide tessék...

Egy kis asztalra mutat, a másik sarokban. Leülök. Egy percig ülök, próbálom folytatni a levelet, nem megy. Sötét van itt, vagy mi a csuda... Hirtelen felugrok, s különös türelmetlenség hatása alatt áttelepedek egy másfél lépésnyire odaállított asztalka mellé. Na, hol is hagytam abba? „...hogya e hónap, végén lejárt, és már többszörösen esedékes...” Bumm! Velőtrázó csattanás. Pillanatra megsziketülök, mint egy kisebbfajta légnyomástól.

A pincérek odasietnek. Három méter magas, vastag faoszlop fekszik a földön, lábaim előtt.

Zuhanás közben - a tükörablak tetejéről esett le, ahová ideiglenesen volt odatámasztva - kettétörte annak a széknak támláját, ahol fél perccel előbb ültem, és behasította az asztal márványlapját.

A pincérekkel egymásra nézünk, egyikünk se szól. Valami szégyenkező zavar hallgat körülöttünk.

Köhögök.

- Semmi baj - mondom aztán könnyedén -, csak a szele ért. Köszönöm, itt maradok.

Bánatosan ódalognak el, egyikünknek se volt bátorsága megemlíteni a dolog lényegét: hogyha történetesen nem ülök át fél perccel előbb ehhez az asztalhoz, most én is ott feküdnék, repedt koponyával, a deszka mellett, a földön - s a kávéházban most rémült szaladgálás lenne, csöcselék, telefonálás, sikoltozás...

Ezt megspóroltuk. Hát még mit?

Nem merek felelni magamnak. Nagyon resteltem az esetet. Resteltem a pincérek előtt. Hát csak annyin múlik... És most ők tanúi voltak, hogy csak annyin múlt... ezeknek se fogok nagyon imponálni a jövőben.

Na, gyerünk tovább... mi is van azzal a levéllel? „...és már többszörösen esedékes részlet...” Talán mégis jobb üzlet lett volna így, egy összegben, egyszerre fizetni ki.

.oOo.